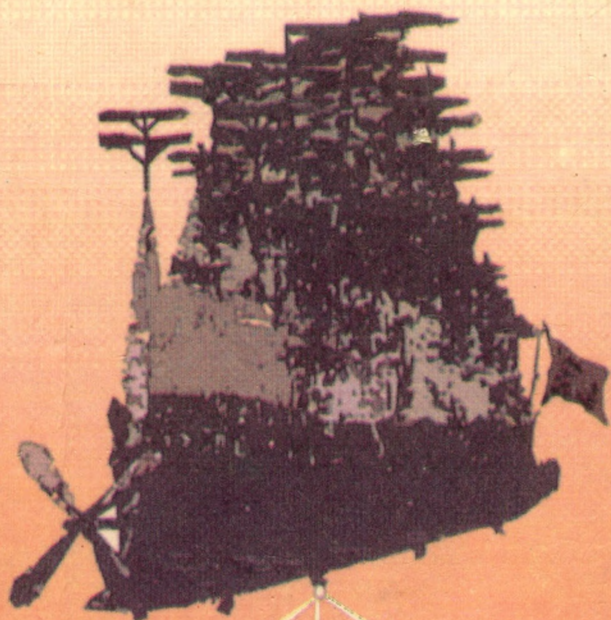
Žiulis Vernas

ROBŪRAS UŽKARIAUTOJAS

Žiulis Vernas

Robūras Užkariautojas

R O M A N A I

Vertė V. Venclovas

ANBO
KAUNAS 1995

Vernas Ž.
Ve-176 ROBŪRAS UŽKARIAUTOJAS:
Romanai / Vertė V.Venclovas. - K.: ANBO,
1995. - 318 p.: iliustr.
ISBN 9986-507-05-7

Šioje knygoje spausdinami pirmą kartą į lietuvių kalbą verčiami kūriniai. Jie atskleis mūsų skaitytojui dar nepažįstamas didžiojo rašytojo kūrybos puses.

Ž. Vernas - mokslo populiarintojas, rašytojas, fantastas ir teisybės ieškotojas - šiuose kūriniuose gvildena dar negimusios aviacijos problemas, remdamasis amžininkų sukauptomis žiniomis, genialiai įspėja ateities technikos raidą.

Abiejuose romanuose veikia tas pats paslaptingas išradėjas Robūras, sukūręs orlaivį, o vėliau universalią mašiną, - važiuojančią sausuma, plaukiančią vandens paviršiumi ir po vandeniu, pagaliau - skrendančią. Skaitytoją patrauks paslaptingi įvykiai, gausybė nuotykių, prasmingos, dar ir dabar nepasenusios fizikos, geografijos, istorijos ir t.t. žinios.

UDK 840-3

Šioje knygoje spausdinami du romanai:
Robūras Užkariautojas,
Pasaulio valdovas

Leidinyje panaudotos dailininkų, Žiulio Verno amžininkų, - Emilio Brajaro, Leono Beneto, Anri Mejero, Anri de Monto, Alfonso de Niovilio, Eduardo Riu, Žoržo Ru, Žiulio Fera iliustracijos.

ŽIULIS VERNAS

ROBŪRAS UŽKARIAUTOJAS

ROMANAS

JULES VERNE

ROBUR LE CONQUÉRANT

Pirmasis skyrius,

kuriame ir mokslininkų, ir nemokšų pasauliai vienodai sutrinka ir pasimeta

– Paf!... Paf!...

Du pistoleto šūviai nuaidėjo bemaž tuo pat metu. Viena kulka pataikė karvei į nugarą; vargšė ganėsi gal penkiasdešimt metrų nuo dvikovos vietos. O juk nekaltas gyvulys nieko bendra neturėjo su kivirčininkais.

Nė vienas iš priešininkų nenukentėjo.

O kas tokie buvo tiedu džentelmenai? Niekas nežino. Tarp kitko, dabar kaip tik būtų laikas pranešti jų vardus palikuonims. Visiškai tikrai galime teigti tik tiek: vyresnysis buvo anglas, jaunesnysis – amerikietis. Kai dėl vietos, kur nebyli būtybė paskutinį kartą gardžiavosi žole, tai ją nurodyti vienas juokas. Tai atsitiko dešiniajame Niagaros krante, netoli nuo kabančiojo tilto, jungiančio Amerikos krantą su Kanados, trys mylios žemiau krioklio.

Anglas priėjo prie amerikiečio.

– Kaip ir anksčiau sakau, kad tai buvo "Rul Britanija" himnas, – pareiškė jis.

– Ne! "Janki Dudl"! – pasipriešino jo oponentas.

Ginčas grėsė vėl įsiliepsnoti, bet čia – be abejonės, norėdamas apsaugoti gyvulius, – įsikišo vienas iš sekundantų:

– Susitarkime, kad girdėjome "Rul Dudl" ir "Janki Britanija", – sušuko jis, – ir eime pusryčiauti!

Visų dalyvių pasitenkinimui, kompromisas tarp Jungtinių Amerikos Valstijų ir Didžiosios Britanijos nacionalinių himnų buvo pasiektas. Amerikiečiai ir anglai perėjo į kairįjį Niagaros krantą ir nužingsniavo pusryčiauti į Goat Ailendo viešbutį, stūksantį ant kalvos tarp dviejų krioklių. Netrukdysime jiems mėgautis tradiciniais patiekalais – virtais kiaušiniais, veršiena ir šaltu rostbifu, paskanintu aštria marinuotų daržovių mišraine, kurią jie taip gausiai užgėrė arbata, kad galėjo

lenktyniauti net su garsiaisiais kriokliais.

Beje, mažai tikėtina, kad savo pasakojime mes dar kartą prašnektume apie šiuos žmones.

Vis dėlto kuris iš jų buvo teisus – anglas ar amerikietis? Atsakyti ganėtinai nelengva. Neginčytinas tik vienas dalykas – jų dvikova bylojo, kaip stipriai sujaudino ne tik Naujojo, bet ir Senojo Pasaulio protus tas nepaaiškinamas reiškinys, kuris štai jau visą mėnesį vedė visus iš proto.

"...Os sublime dedit coelumque tueri" (... Aukštai iškelta galva, kad dangų regėtų, lot. – vert.) – sakė Ovidijus didesnei žmonių giminės garbei.

Ir iš tikrųjų nuo savo atsiradimo žemėje momento žmonės niekada dar taip atkakliai nežvelgė į dangų.

Kaip tik išvakarėse, naktį, nežinomas dangaus trimitas užliejo variniais garsais erdves virš tos Kanados dalies, kuri tyso tarp Erio ir Ontarijo ežerų. Vieniems šie garsai priminė "Janki Dudl" melodiją, kitiems "Rul Britanija". Štai kodėl ir įsiplieskė tarp anglosaksų mūsų aprašomasis kivirčas, taikiai pasibaigęs pusryčiais Goat Ailende. Tarp kitko, galbūt tie garsai išvis nebuvo nacionalinis himnas. Abejonių nekelia tik vienas dalykas – paslaptingi garsai pasiekė žemę iš dangaus.

Ar nesutrimitavo koks nors angelas ar archangelas dangaus trimitu?... Arba gal kokie nors linksmi oreiviai šiaip sau grojo šiuo skambiu instrumentu, kuriam visuotinės šnekos padėjo taip išgarsėti?

Ne! Danguje nesimatė nei oro baliono, nei oreivių. Viršutiniuose atmosferos sluoksniuose atsirado neįprastas reiškinys, kurio kilmės ir prigimties niekas negalėjo nustatyti. Dabar jį stebėjo virš Amerikos, po dviejų parų – virš Europos, po savaitės – virš Azijos – Padangių imperijos. Kaip ten bebūtų, jeigu trimitas, skambantis danguje, nebuvo Baisiojo teismo trimitas, tai kas tada?

Štai kodėl visas Žemės rutulio valstybes – ir monarchijas, ir respublikas – pagavo baisiausia baimė, kurią reikėjo išsklaidyti. Įsivaizduokite, kad Jūsų namuose atsirado kažkoks keistas ir nepaaiškinamas triukšmas. Jūs, be abejonės, pasistengsite kaip galima greičiau surasti jo priežastis, bet jeigu jūsų pastangos bus tuščios, paliksite tą namą ir persikraustysite kitur. Ar ne tiesa? Bet šį sykį tuo namu buvo visas Žemės rutulys! Palikti jį ir persikelti į Mėnulį, Marsą, Venerą, Jupiterį arba į kurią kitą Saulės sistemos planetą buvo absoliučiai neįmanoma. Taigi reikėjo nustatyti, kas vis dėlto čia įvyko, – beje, ne beribėje tuštumoje, o Žemės atmosferoje, kuri gaubia mūsų planetą dviejų ljė sluoksniu. Šiaip ar taip, be oro negali būti ir

triukšmo, tačiau triukšmas egzistavo – vis tas pats garsusis trimitas, – vadinasi, paslaptingasis reiškinys vyko ore, kurio sluoksnis palengva retėja tolstant nuo Žemės paviršiaus.

Nėra ko ir sakyti, kad tūkstančiai laikraščių susidomėjo šiuo reiškiniu, kalbėjo apie jį ir vienaip, ir antraip, aiškino arba painiojo, pranešinėjo tikrus ar melagingus faktus, gąsdino arba ramino savo skaitytojus – ir vis dėl didesnio tiražo, – žodžiu, visaip kvailino visuomenę, ir taip jau praradusią ramybę. Politika bemat buvo pamiršta; šiaip ar taip, nuo to niekas nepasikeitė. Ir vis dėlto kažkas atsitiko?

Buvo paklausta viso pasaulio observatorijų nuomonės. Jeigu jos nesugebės paaiškinti, tada apskritai kam jos reikalingos? Jeigu astronomai, kurie be didelių ceremonijų elgiasi su žvaigždėmis, nutolusiomis nuo jų už trilijonų ljė, nesugeba suprasti kosminio reiškinio, vykstančio vos už keleto kilometrų, tada apskritai kam tikę tie astronomai?

Kiek teleskopų, žiūronų, įvairiausių stiklų, binoklių, akinių, lornetų nukrypo į dangų tomis nuostabiomis vasaros naktimis, kiek akių prigludo prie įvairiausių visų rūšių ir matmenų optinių prietaisų okuliarų, – neimanoma suskaičiuoti! Bet ne mažiau kaip keletas šimtų tūkstančių, kitap sakant, – dešimt, dvidešimt kartų daugiau negu plika akimi galima išvysti padangėje žvaigždių! Ne! Niekada dar saulės užtemimas, stebimas vienu metu iš visų žemės rutulio punktų, nesurinkdavo tokio smalsuolių skaičiaus.

Observatorijos atsakė, bet manytume, nepakankamai aiškiai. Kiekviena laikėsi savo nuomonės, kuri nesutapo su kitų požiūriais. Viskas baigėsi tuo, kad balandžio pabaigoje ir gegužės pradžioje mokslininkų pasaulyje įsiplieskė tikras tarpusavio karas.

Paryžiaus observatorija buvo ypač santūri. Nė vienas jos skyrių nieko tikro nepasakė. Matematinės astronomijos skyrius nesiteikė net stebėti; meridianų matavimo skyrius nieko nerado; fizinių stebėjimų skyrius nieko nepastebėjo; geodezijos skyrius nieko neatskleidė; meteorologijos skyrius nieko neregėjo; pagaliau apskaičiavimų skyrius paprasčiausiai nieko nesuvokė. Šiaip ar taip, prisipažinimai buvo nuoširdūs. Tokį pat nuoširdumą parodė Monsurio observatorija ir Sen Moro parko magnetinė stotis. Nuo jų niekuo nesiskyrė ir Ilgumų biuras. Žodžiu, prancūzai naiviai gėrėjosi savo atvirumu.

Provincija reagavo truputį apibrėžčiau. Ji pripažino, kad naktį iš gegužės šeštosios į septintąją danguje pasirodė elektrinės kilmės šviesa, kuri buvo regima ne ilgiau kaip dvidešimt sekundžių. Pik diu Midyje

šią šviesą pastebėjo tarp devintos ir dešimtos valandos vakaro. Piuji de Domo meteorologinėje stotyje ją matė tarp pirmos ir antros valandos nakties; Mon Vante, Provanse, – tarp antros ir trečios valandos ryto; Nicoje – tarp trečios ir ketvirtos valandos; pagaliau Alpėse, tarp Anesio, Buržė ir Ženevos ežero – tą momentą, kai aušra ėmė auksinti padangę.

Be abejonės, būtų buvę neteisinga iš esmės atmesti visus šiuos stebėjimus. Nekilo nė menkiausios dvejonės, kad šviesą keletą valandų nuosekliai regėjo įvairiose vietose. Taigi arba ją spinduliavo skirtingi šaltiniai, skriejantys žemės atmosferoje, arba ji sklido iš vieno šaltinio, kuris lėkė bemaž dviejų šimtų kilometrų per valandą greičiu.

Tačiau ar bent kartą žmonės matė ką nors neįprasto atmosferoje dienos metu?

Niekada!

Ar galų gale nepasigirsdavo oro sferose trimito garsų?

Ne! Trimito garsų nė sykio niekas negirdėjo nuo saulėtekio iki saulėlydžio.

Jungtinėje Karalystėje visi buvo ne juokais pasimetę. Observatorijos negalėjo susitarti. Grinvičas nesutiko su Oksfordu, nors abi observatorijos atkakliai teigė, kad "nieko neįvyko".

– Optinė apgaulė! – sakė Grinvičas.

– Akustinė apgaulė! – protestavo Oksfordas.

Dėl viso to ir virė ginčas. Bet vienu klausimu sutarė: visa tai apgaulė!

Diskusija tarp Berlyno ir Vienos astronomų grėsė sukelti tarptautinę įtampą. Tačiau Rusija Pulkovo observatorijos direktoriaus lūpomis teigė, kad abi pusės yra teisios: lėmė požiūris, kuriuo jie rėmėsi, bandydami išaiškinti paslaptingojo reiškinio prigimtį, reiškinio, neįmanomo teoriškai, tačiau galimo tikrovėje.

Šveicarijoje – Sautiso observatorijoje, Apencelio kantone, Rige, Hebrise, Sen Gotardo, Julvero, Simplono, Ciuricho, Zombliko Tirolio Alpėse ir kituose stebėjimo punktuose – visur vyravo labai santūrus vertinimas, nes susidurta su faktu, kurio iki tol dar niekas ir niekada neregėjo. Taip elgtis, be abejo, buvo visiškai protinga.

Užtat Italijoje Vezuvijaus meteorologinėse stotyse, Etnos stebėjimo punkte, įsikūrusiame senovinėje Kaza Inglezėje, ant Monte Kavo, – astronomai nesusimąstydami patvirtino garsiojo reiškinio materialumą, kadangi jį stebėjo du sykius: dieną – kaip rūko sūkurį, naktį – kaip krintančią žvaigždę. Tačiau apie tikrąją paslaptingojo kūno prigimtį ir jie neturėjo nė menkiausio supratimo.

Tiesą sakant, paslaptis pamažu ėmė įkyrėti mokslo žmonėms, tačiau jį ir toliau jaudino, net gąsdino paprastus ir nemokytus žmones, kurie, veikiami vieno iš pačių išmintingiausių dėsnių, sudarė, sudaro ir sudarys milžinišką žmonijos daugumą. Astronomai ir meteorologai jau buvo nusprendę užmesti šią problemą, kai ūmai naktį iš balandžio 26–sios į 27–ąją Kantokeino observatorijoje Norvegijos Finmarkeno provincijoje ir iš 28 į 29 dienos naktį Isfjordo observatorijoje Špicbergene iš vienos pusės norvegai, o iš kitos švedai išvydo panašų reiškinį: Šiaurės pašvaistės šviesoje danguje pasirodė nežinoma oro pabaisa, panaši į didžiulį paukštį. Jo kontūrus nustatyti buvo be galo sunku, tačiau ir vieni, ir kiti teigė, kad ji spinduliavo į erdvę kažkokias dalelytes, kurios sproginėjo tarsi sviedinai.

Europoje niekas nesuabejojo Finmarkeno ir Špicbergeno observatorijų stebėjimų teisingumu. Bet pats nuostabiausias dalykas buvo tas, kad švedai ir norvegai galėjo, pasirodo, vienaip ar kitaip susitarti!

Užtat jų tariamąjį atradimą pasaulis sutiko bendru juoku, ypač Pietų Amerikos observatorijos – Brazilijoje, Peru ir La Platoje, taip pat ir Australijos observatorijos – Sidnyje, Adelaidėje ir Melburne. O kaip žinia, pietiečių juokas labiausiai užkrečiamas.

Trumpai sakant, tik vienos meteorologinės stoties vadovas nedviprasmiškai išdėstė savo nuomonę, nesibaimindamas ironiškų išpuolių, kuriuos ji galėjo sukelti. Tai buvo kinietis, Czi Ka Vei observatorijos direktorius. Ši observatorija stūksojo dešimt ljė nuo jūros vidury plačios lygumos, prieš ją vėrėsi bekraštis horizontas, tarsi apgobtas perregimo oro.

–Visiškai įmanoma, – pareiškė jis, – kad dangaus kūnas, apie kurį tiek daug kalbama, – viso labo judantis aparatas, skraidymo mašina.

Koks nevykęs pokštas!

Jeigu jau Senajame Pasaulyje vyko tokie karšti ginčai, tai lengva įsivaizduoti, kaip įsiliepsnojo aistros Naujajame Pasaulyje, ypač toje jo dalyje, kurią užima Jungtinės Amerikos Valstijos.

Visi žino, jog jankiai, rinkdamiesi sau kelią, ilgai negalvoja: kaip paprastai jie iš karto randa tą vienintelį, kuris veda tiesiai į tikslą. Štai kodėl amerikiečiai astronomai be dvejonių išdėjo viską, ką vieni apie kitus manė. Jeigu galų gale jie nepradėjo svaidytis žiūronais, tai vien todėl, kad sudaužytus optinius prietaisus tektų taisyti kaip tik tada, kai jų labiausiai reikėtų.

Šiuo ganėtinai ginčytinu klausimu Vašingtono observatorija Kolumbijos apygardoje ir Kembridžo observatorija Masačusetso

valstijoje pasisakė prieš Darmut Koledžo observatoriją Konektikute ir Aun Arboro Mičigane. Ginčijosi jos ne dėl dangaus kūno prigimties, o dėl to, kada jis buvo pastebėtas: visos observatorijos teigė, jog išvydo tą pačią naktį, tą pačią valandą, tą pačią minutę ir net tą pačią sekundę, nors paslaptingojo kūno trajektorija ėjo labai neaukštai virš horizonto. Bet nuo Konektikuto iki Mičigano ir nuo Masečusetso iki Kolumbijos atstumas toks didelis, kad vienu metu visuose šiuose punktuose stebėti kokį nors reiškinį paprasčiausiai neįmanoma.

Dadlio observatorija Olbanyje, Niujorko valstijoje, ir Vest Pointo karo akademijos observatorija demaskavo savo kolegų klaidingus teiginius, pateikdamos duomenis apie to kūno pasirodymo ir nusileidimo tiesę.

Bet vėliau buvo sužinota, kad šios observatorijos apsiriko, paslaptinguoju kūnu palaikiusios paprastą bolidą, skriejusį per viduriniuosius atmosferos sluoksnius. Savaime suprantama, tas bolidas negalėjo būti kūnu, apie kurį šnekame. Beje, kaip minėtasis bolidas gali groti trimitu?

Kai dėl šlovingojo trimito, tai skeptikai bergždžiai stengėsi jo kurtinančius garsus priskirti prie akustinių nesusipratimų. Šiuo atveju liudininkų ausys apsiriko ne labiau negu jų akys: vieni iš tiesų girdėjo, kiti iš tiesų matė. Naktis iš gegužės dvyliktosios į tryliktąją buvo ypač tamsi, ir štai tą naktį Jelio koledžo, įsikūrusio prie aukštosios mokyklos Šefilde, stebėtojams pavyko užrašyti keletą muzikinės frazės remažore taktų, kuri, toji frazė, visiškai tiksliai atkūrė "Žygio dainos" priedainio apimtį, melodiją ir ritmą.

– Puiku! – apsidžiaugė mokslininkai. –Vadinasi, dangaus aukštybėse groja prancūzų orkestras!

Tačiau pokštas – ne atsakymas. Kaip tik tai ir pabrėžė "Atlantik Airon Vorks" kompanijos įkurta Bostono observatorija, kurios nuomonė astronomijos ir meteorologijos klausimais vienaip ar kitaip mokslo pasaulyje virto įstatymu.

Tada į ginčą įsivėlė Cincinačio observatorija, pastatyta 1870 metais ant Lukauto kalno už dosnaus pono Kilgoro lėšas; ji įgijo didelį pripažinimą dvilypių žvaigždžių mikrometriniais matavimais. Šios observatorijos direktorius su pagirtinu atvirumu pareiškė, kad, be abejonės, egzistuoja kažkoks materialus kūnas, kažkoks judantis daiktas, kuris pasirodo per palyginti trumpas laiko atkarpas įvairiuose atmosferos taškuose; tačiau apie to paslaptingojo kūno išmatavimus, greitį ir trajektoriją nieko konkretaus negalima pasakyti.

Bemaž tuo pačiu laiku gana populiarus "Niujork herald" laikraštis

iš vieno savo prenumeratoriaus gavo tokį anoniminį laišką:

"Mūsų laikais dar nepamirštos varžybos, kurios prieš keletą metų supriešino du Radžinarcho paveldėtojus: prancūzą – daktarą Sarazeną iš Fransvilio, ir vokietį – inžinierių her Šulcę iš Štalštadto, miestų, įsikūrusių pietinėje Oregono dalyje Jungtinėse Amerikos Valstijose (kalbama apie Žiulio Verno romano "Penki šimtai begumos milijonų" herojus, – vertėjas).

Reikia nepamiršti, kad her Šulcė, sumanęs sunaikinti Fransvilį, pagamino gigantišką sviedinį, kuris, nukritęs ant prancūzų miesto, turėjo vienu gaistu nušluoti jį nuo žemės paviršiaus. Tikriausiai visi prisimena, kad tas sviedinys, kurio pradinis greitis – išlekiant iš siaubingosios patrankos žiočių – buvo prastai apskaičiuotas, išlėkė į erdvę greičiu, šešiolika kartų viršijančiu įprastą sviedinių greitį, tai yra skriejo po šimtą penkiasdešimt ljė per valandą. (sausumos lje – 4,452 km., jūros – 5,556 km.) Todėl jis taip ir nenukrito ant žemės, o virtęs savotišku bolidu, iki šiol sukasi ir amžinai suksis aplink Žemės rutulį.

Argi neįmanoma galvoti, jog tas sviedinys ir yra minėtas paslaptingas kūnas, kurio realumo niekas neginčija?"

Na, ir gudruolis tas "Niujork herald" prenumeratorius! Bet ką daryti su trimitu?... Juk her Šulcės sviedinyje nė užuominos nesama apie kokį nors trimitą!

Vadinasi, visi tie paaiškinimai visiškai ničnieko neatskleidė, visi stebėtojai spoksojo, o ne rimtai stebėjo.

Tiesa, dar liko hipotezė, kurią iškėlė Czi Ka Vei observatorijos direktorius. Bet tai juk kažkokio kiniečio nuomonė!...

Tačiau nepagalvokite, kad Senojo ir Naujojo Pasaulių gyventojams galų gale įkyrėjo suktis galvos dėl šios mįslės. Nieko panašaus! Žmonės ginčijosi iki užkimimo, bet nieko doro nesumąstė. Ir vis dėlto stojo trumpas atokvėpis. Praėjo keletas dienų, o visus sudominęs daiktas – bolidas ar kitoks kūnas – nė sykio nebepasirodė, ore nebepasigirdo trimito garsų. Ar nenukrito paslaptingasis kūnas tokioje žemės rutulio vietoje, kur būtų sunku rasti jo pėdsakus, – pavyzdžiui, į jūrą? Ar nesurado amžinos ramybės Atlanto, Tykiojo ar Indijos vandenynų dugne? Kaip išsklaidyti visas šias abejones?

Bet kaip tik tada – tarp birželio antrosios ir devintosios – atsitiko keletas naujų įvykių, kuriuos paaiškinti vien tik kosmoso reiškiniais pasidarė nebeįmanoma.

Per tą savaitę Hamburgo gyventojai išvydo ant Šventojo Mikalojaus bokšto viršūnės, turkai – pačiame aukščiausiame Aja Sofijos minarete,

vis dar be galo aktualus, net ir aprašomuoju laiku, klausimas dėl galimybės valdyti aerostatus.

Visa tai vyko viename Jungtinių Amerikos Valstijų mieste, kurio spartus augimas buvo net įspūdingesnis už Niujorko, Čikagos, Cincinačio ir Sanfrancisko plėtotę; mieste, kuris, kas be ko, nebuvo nei uostas, nei akmens anglies ar naftos pramonės centras, nei apskritai pramonės centras, nei galutinis geležinkelių tinklo punktas; mieste, stambesniame už Berlyną, Mančesterį, Edinburgą, Liverpulį, Vieną, Peterburgą, Dubliną, ir kurio parke būtų laisvai tilpę visi septyni Anglijos sostinės parkai; mieste, mūsų laikais turinčiame apie milijoną du šimtus tūkstančių gyventojų ir laikomame ketvirtuoju pasaulyje – po Londono, Paryžiaus ir Niujorko.

Filadelfija su savo milžiniškais namais ir prašmatniais visuomeniniais pastatais drąsiai galėjo būti pavadinta ištisinio marmuro miestu. Pats garsiausias Naujojo Pasaulio koledžas – Džirardo koledžas – stovėjo Filadelfijoje. Pats didžiausias pasaulyje geležinis tiltas – tiltas per Skulkilo upę – stūksojo Filadelfijoje. Pati nuostabiausia frankmasonų šventykla – Masonų šventykla – kilo Filadelfijoje. Pagaliau pats įžymiausias aeronautikos šalininkų klubas irgi buvo įsikūręs Filadelfijoje. Jeigu skaitytojas būtų panoręs birželio 12 dienos vakare apsilankyti jo salėje, tai jis, be abejonės, būtų likęs labai patenkintas.

Toje didžiulėje salėje – vadovaujant pirmininkui, kuriam apčiuopiamai padėjo sekretorius ir iždininkas, – jaudinosi, siautėjo, gestikuliavo, rėkavo, ginčijosi, kivirčijosi ne mažiau kaip šimtas cilindruotų ir karštų oro balionų šalininkų. Tarp jų nebuvo nė vieno tikro inžinieriaus; čia susirinko tiesiog mėgėjai visko, kas siejasi su aeronautika, bet pasiturintys mėgėjai, o svarbiausia – pikčiausi priešai tų, kurie oro balionams priešpriešino "sunkesnius už orą aparatus"– skraidymo mašinas, orlaivius ir pan. Galimas daiktas, šiems garbiems žmonėms ir pavyks kada nors rasti būdą valdyti aerostatus, bet tą vakarą jų pirmininkui teko sunki dalia juos pačius valdyti!

Tas įžymusis pirmininkas buvo plačiai pagarsėjęs visoje Filadelfijoje kaip dėdulė Prudentas. Prudentas (išmintingas, atsargus – angl.) buvo jo pavardė, o kai dėl "dėdulės" pravardės, tai ji nieko nestebino Amerikoje, kur galima vadintis dėdule neturint nei giminaičių, nei artimųjų. Šitoje šalyje žmogui sakoma "dėdulė" taip pat, kaip kituose kraštuose "tėvuk" vyrams, kurie apskritai niekada neturėjo vaikų.

Dėdulė Prudentas vaizdavo svarbią personą ir, tarsi prieštaraudamas

savo pavardei, turėjo smarkaus žmogaus reputaciją. Jis buvo ganėtinai turtingas, kas, kaip žinia, niekam nekenkia, net Jungtinėse Valstijose. Ir kaip jis galėjo nepraturtėti, jeigu valdė didesnę Niagaros krioklių kompanijos akcijų dalį. Neseniai Bafale įkūrė pramonės bendrovę eksploatuoti krioklių energijai. Puiki įmonė! Septyni su puse tūkstančio kubinių metrų vandens, kuriuos Niagaros krioklys patiekia kas sekundę, sukuria septynių milijonų arklio jėgų galingumą. Ta gigantiška energija, maitinanti visas gamyklas, išsidėsčiusias aplinkui per penkis šimtus kilometrų, kasmet duodavo milijardą frankų pajamų, kurių solidi dalis nutekėdavo į akcinės bendrovės kasas ir konkrečiai – į dėdulės Prudento kišenes. Beje, jis buvo viengungis ir kukliai gyveno, tenkindamasis viso labo vienu tarnu – liokajumi Frikolinu, kuris, reikia tiesiai sakyti, nepateisino garbės tarnauti tokiam bebaimiam žmogui. Tačiau neretai pasitako tokių nesusipratimų.

Tai, kad dėdulė Prudentas, būdamas turtingas, turėjo draugų, niekam, savaime aišku, nekėlė nuostabos; tačiau jis pirmininkavo klubui, taigi turėjo ir priešų – tarp jų visi tie, kurie pavydėjo padėties. Tarp pačių pikčiausių dėdulės Prudento priešininkų negalime nepaminėti Veldono mokslo draugijos sekretoriaus.

Tą sekretorių vadino Filu Evansu; jis irgi buvo ganėtinai turtingas, nes vadovavo "Volton Votč kompani" – didelei gamyklai, gaminančiai laikrodžius, kasdien išleidžiančiai penkis šimtus laikrodžių mechanizmų, savo kokybe nenusileidžiančių geriausiems šveicariškiems pavyzdžiams. Taigi Filą Evansą buvo galima laikyti vienu iš pačių laimingiausių žmonių Jungtinėse Valstijose, beje, ir visame pasaulyje, jeigu jo nebūtų erzinusi padėtis, kurią klube užėmė dėdulė Prudentas. Abu jie turėjo po keturiasdešimt penkerius metus, abu pasižymėjo puikiausia sveikata, abu garsėjo bebaimiškumu, abu net galvoti negalvojo, kad verta keisti patikimus viengungystės pranašumus į abejotinus šeimos gyvenimo smagumus. Abu šie vyrai, atrodė, buvo gimę, kad suprastų vienas kitą iš pusės žodžio; deja, jie niekada nerasdavo bendros kalbos. Verta pridėti, kad abu turėjo geležinę valią, tačiau dėdulė Prudentas buvo pašėlęs karštakošis, o Filas Evansas – retas šaltakraujis.

Kaip galėtume paaiškinti, kodėl Filas Evansas nebuvo išrinktas klubo pirmininku? Balsai už jį ir dėdulę Prudentą pasidalijo lygiai po pusę. Dvidešimt sykių balsavo ir dvidešimt sykių nė vienas iš kandidatų nesurinko reikiamos daugumos. Tokia nevykusi situacija grėsė tęstis iki vieno iš pretendentų mirties.

Ir tada vienas Veldono mokslo draugijos narys pasiūlė išeitį iš

susidariusios padėties. Tai buvo klubo iždininkas Džemas Sipas – įsitikinęs vegetaras, aistringas daržovių mėgėjas ir nesutaikomas mėsos patiekalų ir spiritinių gėrimų priešas, galima sakyti, pusiau braminas, pusiau musulmonas, deramas Niumeno, Pitmeno, Vordo, Devio, kurie išgarsino tų taikingų patrakėlių sektą, varžovas.

Esant tokioms sudėtingoms apystovoms, Džemą Sipą palaikė kitas klubo narys – Viljamas T. Forbsas, valdantis didelę gamyklą, kurioje gamino sirupą, apdorojo sieros rūgštimi skudurus, kas leido gauti iš senų drabužių cukrų. Tas Viljamas T.Fobsas, buvo gana solidus žmogus dviejų dailių senmergių – mis Dorotėjos, pravardžiuojamos Dol, ir mis Martos, pravardžiuojamos Met, kurios diktavo toną geriausioje Filadelfijos visuomenėje, tėvas.

Susirinkimas, išklausęs Džemo Sipo pasiūlymą, kurį palaikė Viljamas T. Forbsas ir kai kurie kiti, nutarė klubo pirmininką išrinkti pasitelkus "viduriniosios linijos" metodą.

Tiesą sakant, šį būdą vertą naudoti visais atvejais, kai reikia išrinkti geriausią kandidatą, ir nemažai gana protingų amerikiečių jau galvojo, kad reikėtų griebtis šio metodo renkant Jungtinių Valstijų prezidentą.

Dvejose akinačio baltumo lentose nubrėžė dvi juodas absoliučiai vienodo ilgio linijas, sutikrintas taip tiksliai, tarsi būtų kalbama apie pirmojo trikampio pagrindo išmatavimą. Paskui abi lentas pastatė vidury posėdžių salės, ir kiekvienas iš varžovų, pasiėmęs ploną adatą, nužingsniavo prie paskirtosios lentos. Tą pretendentą, kuriam pavyktų įsmeigti adatą arčiausiai juodosios linijos vidurio, ir turėjo paskelbti Veldono mokslo draugijos pirmininku.

Nėra ko ir sakyti, kad įsmeigti adatą reikėjo iš karto, nematuojant ir iš anksto neprisitaikant, pasitikint vien tik savo akimi. Visa šio būdo esmė ta, kad reikia, kaip žmonės sako, turėti "išmiklintą akį".

Dėdulė Prudentas ir Filas Evansas smeigė adatas tą pačią sekundę. Paskui teisėjai puolė matuoti ir nustatyti, kurio adata įsmeigta arčiau vidurio.

O stebukle! Abu priešininkai buvo taip išmiklinę akis, kad jų adatos, atrodė, įsmigo į pačius linijų vidurius. Jeigu adatos ir nestyrojo absoliučiame matematiniame linijų viduryje, tai vis dėlto matavimas neparodė kokio nors žymesnio netikslumo – abiejų kandidatų nuokrypiai buvo vienodi.

Tai sukėlė tikrą susirinkusiųjų sumišimą.

Laimei, vienas klubo narys, Trakas Milnoras, spyrėsi, kad būtų antrą sykį matuojama. Jis pasiūlė panaudoti liniuotę, kurią gradavo pono Pero mikrometrinė mašina, galinti dalyti milimetrą į pusantro

tūkstančio dalelių. Pasitelkus šią liniuotę, kurioje aštriu deimantu įbrėžtos pusantro tūkstančio milimetro dalių, vėl buvo matuojama; paskui su mikroskopu patikrinti ir paskelbti galutiniai rezultatai.

Dėdulė Prudentas nuo linijos vidurio nukrypo mažiau negu keturias tūkstantąsias milimetro, Filas Evansas – šešias tūkstantąsias.

Todėl Filas Evansas ir tapo viso labo Veldono mokslo draugijos sekretoriumi, o dėdulė Prudentas buvo paskelbtas pirmininku.

Dviejų tūkstantųjų milimetro skirtumo pakako, kad Filas Evansas pajustų dėdulei Prudentui priešiškumą, kuris nors ir liko slaptas, tačiau dėl to nepasidarė mažiau klastingas.

Tuo metu valdomų oro balionų kūrimo reikalai ganėtinai stūmėsi pirmyn, kam gerokai padėjo daugybė bandymų, kuriuos paskutinįjį devynioliktojo šimtmečio ketvirtį darė drąsuoliai. Gondolos su laivasraigčiais, pakabintos po pailgos formos aerostatais, kuriuos naudojo Anri Žifaras 1852 metais, Diupiuji de Lomas 1872 metais, broliai Tisandjė 1883 metais, kapitonai Krebsas ir Renaras 1884 metais, davė tam tikrų teigiamų rezultatų, todėl juos reikėjo turėti omenyje. Manevruodami propeleriais sunkesnėje sferoje negu aerostatas, sumaniai išnaudodami vėją, aeronautai kartais sugebėdavo grįžti į vietą, iš kur pakildavo į orą, net ir esant nepalankiam vėjui – visa tai davė teisę jų oro balionus vadinti valdomais; tačiau tokių rezultatų jie pasiekdavo tik susiklosčius ypač palankioms aplinkybėms. Erdviose uždarose patalpose bandymai puikiausiai pavykdavo! Nevėjuotoje atmosferoje – irgi puikiai! Pučiant silpnam vėjui – nuo penkių iki šešių metrų per sekundę, – dar šiaip taip pavykdavo. Tačiau iš esmės jokių praktinių rezultatų nebuvo pasiekta. Pakilus vėjui, kuris jau suka malūnus ir kurio greitis lygus aštuoniems metrams per sekundę, aerostatai bemaž nepajudėdavo iš vietos; pučiant stiprokam brizui – dešimt metrų per sekundę – juos nešdavo atgal; audroje – esant vėjo greičiui dvidešimt penki – trisdešimt metrų per sekundę – juos svaidydavo kaip plunksnas; kilus uraganiniam vėjui – keturiasdešimt penki metrai per sekundę – aerostatai suplyštų į gabalus; pagaliau užgriuvus ciklonui, kurio greitis viršija šimtą metrų per sekundę, – iš jų neliktų net pėdsakų!

Taigi, nors po kapitonų Krebso ir Renaro pagarsėjusių bandymų valdomi aerostatai, be abejonės, truputį padidino greitį, tačiau jo vos pakako, kad atlaikytų paprastą brizą. Tai ir rodo, kodėl iki šiol nepavyko panaudoti aerostatų oro susisiekimui.

Be to, tobulinant variklius buvo pasiekta kur kas didesnių laimėjimų, negu sprendžiant valdomų aerostatų, tai yra balionų,

turinčių savą, nepriklausomą nuo vėjo greitį, problemas. Garo mašinos. kurias išbandė Anri Žifaras, ir žmonių raumenų jėga, kurią pasitelkė Diupiuji de Lomas, pamažu užleido vietą elektros varikliams. Brolių Tisandjė panaudotos kalio bichromato baterijos suteikė aerostatui greitį, lygų keturiems metrams per sekundę, o elektrinės kapitonų Krebso ir Renaro mašinos, turinčios dvylika arklio jėgų, – iki šešių su puse metro per sekundę.

Ieškodami tobulesnio variklio, inžinieriai ir elektrikai stengėsi kiek įmanoma priartėti prie idealo, kurį būtų galima pavadinti – "arklio jėga kišeninio laikrodžio futliare". Ir atėjo diena, kai baterijos, kurios konstrukciją kapitonai Krebsas ir Renaras nuo visų slėpė, galingumas buvo viršytas; aeronautai gavo savo žinion variklius, kurių svoris nuolatos mažėjo, nors galingumas didėjo.

Tai teikė daug vilčių žmonėms, nuoširdžiai tikėjusiems didinga aerostatų ateitimi. Beje, kiek protingų galvų atmetė net pačią galimybę valdyti oro balionus! Iš tikrųjų, nors aerostatas ir laikosi ore, kuris jam yra gana patikima atrama, tačiau visiškai priklauso nuo bet kokio atmosferos kaprizo. Kaip gali tokiomis sąlygomis oro balionas, kurio milžiniškas tūris yra puikus taikinys oro srautams, grumtis net su nestipriu vėju, kad ir kokį galingą variklį turėtų?

Čia ir glūdėjo svarbiausias sunkumas; tačiau žmonės tikėjosi jį įveikti, gamindami didžiulius aerostatus.

Ir štai, išradėjams besistengiant sukurti galingą ir lengvą variklį, pasirodė, kad amerikiečiai labiau už kitus priartėjo prie trokštamo tikslo. Iš tūlo, iki tol niekam nežinomo chemiko iš Bostono nupirko jo išrastos elektros mašinos patentą, mašinos, sukurtos panaudojant naujos sistemos bateriją, kurios sandara kol kas buvo laikoma paslaptyje. Kruopščiai atlikti skaičiavimai ir kaip galima tiksliau nubraižytos diagramos rodė, jog toks variklis, sukantis reikiamo dydžio propelerį, gali suteikti aerostatui greitį nuo aštuoniolikos iki dvidešimties metrų per sekundę.

Tiesą sakant, tai būtų puiku!

– Ir visiškai nebrangu, – pridūrė dėdulė Prudentas, įteikdamas išradėjui už tinkamai sudarytą sąrašą paskutinį pakelį pinigų iš tų šimto tūkstančių dolerių, kurie buvo sumokėti už išradimą.

Veldono mokslo draugija negaišdama ėmėsi darbo. Kai kalbama apie bandymą, kuris gali turėti kokią nors praktinę naudą, amerikiečiai noriai duoda pinigus. Lėšos suplaukė taip greitai, jog nereikėjo steigti net akcininkų bendrovės. Trys šimtai tūkstančių dolerių (tai prilygsta pusantram milijonui frankų) pirmuoju šaukimu pateko į klubo kasą.

Darbus prižiūrėjo labiausiai išgarsėjęs Jungtinėse Valstijoje aeronautas Haris U. Tinderas, šimtas kartų kilęs į orą ir išgarsinęs savo vardą trimis neįprastais skrydžiais. Pirmuoju skrydžiu jis pasiekė dvylikos tūkstančių metrų aukštį, tai yra pakilo aukščiau negu Gei Liusakas, Koksvelas, Sivelis, Kročė Spinelis, Tisandjė ir Gleišeris; antrojo skrydžio metu jis perskrido visą Ameriką nuo Niujorko iki San Francisko, keletu šimtų ljė viršijęs rekordus, kuriuos pasiekė Nadaras, Hodaras ir daugelis kitų aeronautų, jau nekalbant apie rekordą Džono Vaizo, kuris nugalėjo tūkstančio šimto penkiasdešimties mylių atstumą – nuo San Luji iki Džefersono grafystės; kai dėl trečiojo skrydžio, tai jis baigėsi tuo, jog Haris U. Tinderas nukrito iš tūkstančio penkių šimtų pėdų aukščio ir išsipirko, tik nestipriai išsisukdamas dešinį riešą, kai gerokai didesnis nelaimėlis Pilatras de Rozjė, nukritęs viso labo iš septynių šimtų pėdų aukščio, negyvai užsimušė.

Tuo metu, kai prasideda mūsų pasakojimas, jau buvo galima teigti, kad Veldono mokslo draugijos reikalai taisosi. Ternerio statyklose Filadelfijoje buvo baigiamas didžiulis aerostatas, kurio patikimumą netrukus turėjo patikrinti, pripūsdami į jį stipriai suslėgto oro. Jis kur kas labiau už visus iki tol pagamintus oro balionus buvo vertas vadintis milžinišku aerostatu.

Iš tikrųjų kokia buvo Nadaro "Giganto" apimtis? Šeši tūkstančiai kubinių metrų. O kiek dujų talpino Džono Vaizo oro balionas? Dvidešimt tūkstančių kubinių metrų. Kokią apimtį turėjo Žifaro aerostatas, demonstruotas Pasaulinėje parodoje 1878 metais? Dvidešimt penkis tūkstančius kubinių metrų, esant trisdešimt šešių metrų diametrui. Palyginkite šiuos tris oro balionus su Veldono mokslo draugijos aerostatu, kurio apimtis buvo keturiasdešimt tūkstančių kubinių metrų, ir patys sutiksite, kad dėdulė Prudentas ir jo kolegos turėjo tam tikro pamato išdidžiai pūstis.

Šis aerostatas nebuvo skiriamas tyrinėti viršutiniams atmosferos sluoksniams, todėl, matyt, nesivadino "Ekscelcioru" ("Dar aukščiau"); beje, ar ne per daug šiuo pavadinimu piktnaudžiauja Amerikos piliečiai? Oro balionas buvo pavadintas paprastai "Go ahead", tai yra "Pirmyn!"; jam liko tik pateisinti savo pavadinimą, paklusniai vykdant vado valią.

Tuo metu elektros mašina buvo bemaž visiškai baigta, – gaminama tiksliai pagal patentą, kurį įsigijo Veldono mokslo draugija. Klubo nariai tikėjosi, kad ne vėliau kaip po šešių savaičių jų aerostatas pradės skrydį.

Tačiau, kaip jau pastebėjo skaitytojas, pavyko įveikti toli gražu

ne visus sunkumus, susijusius su aerostato statyba. Kiek posėdžių praėjo karštai ginčijantis, kur įrengti propelerį! Beje, diskutuota ne dėl jo formos ar dydžio, o tik dėl to, ar jį pritaisyti prie gondolos užpakalio kaip buvo padarę broliai Tisandjė, ar iš priekio – kaip padarė kapitonai Krebsas ir Renaras. Ar reikia sakyti, kad įsikarščiavę priešininkai paleisdavo į darbą net kumščius? Abu pasiūlymai įgijo po vienodai šalininkų. Dėdulė Prudentas, kurio nuomonė turėjo viską lemti, kadangi balsai pasiskirstė vienodai, be abejo, buvo filosofo Buridano pasekėjas ir iki šiol netarė savo svaraus žodžio.

Betgi jeigu nesugeba susitarti, vadinasi, vargu ar gebės įrengti propelerį! Tokia padėtis galėjo tęstis amžinai, nebent įsikištų vyriausybė. ...Bet, kaip žinoma, Jungtinių Valstijų valdžia vengia kištis į privačius reikalus, kurie jo tiesiogiai neliečia. Ir ji visiškai teisi.

Štai kodėl birželio 12 dienos posėdis grėsė užsitęsti iki begalybės arba blogiau – baigtis visuotinėmis muštynėmis. Tada prakeiksmus pakeistų kumščiai, kumščius – nendrinės lazdelės, lazdeles – revolveriai. ...Bet ūmai aštuntą valandą trisdešimt septynios minutės vakaro viskas netikėtai pasikeitė.

Veldono mokslo draugijos durininkas – tarsi policininkas pro triukšmingai mitinguojančius – ramiai ir nesijaudindamas priėjo prie pirmininko stalo, įteikė jam kažkieno vizitinę kortelę ir sustingo, laukdamas dėdulės Prudento nurodymų.

Dėdulė Prudentas įjungė garo sireną, tarnavusią jam vietoj pirmininko varpelio, nes net Kremliaus varpo garsai būtų paskendę viešpatavusiame salėje triukšme!.. Tačiau riksmai vis stiprėjo. Tada pirmininkas nusiėmė cilindrą, – tik griebusis šios kraštutinės priemonės, jam pavyko pasiekti šiokios tokios tylos.

– Svarbus pranešimas! – šūktelėjo dėdulė Prudentas, imdamas iš tabakinės, su kuria niekada nesiskirdavo, didžiausią žiupsnį tabako.

– Kalbėkite! Kalbėkite! – choru suriko devyniasdešimt devyni žmonės, kurių nuomonės netikėtai sutapo.

– Brangiausieji kolegos, kažkoks svetimšalis prašo jį įleisti į posėdžių salę.

– Nė už ką! – vienbalsiai atsakė visi dalyviai.

– Atrodo, jis nori mus įtikinti, – tęsė dėdulė Prudentas, – kad tikėti valdomais oro balionais – vadinasi, tikėti pačia kvailiausia išmone.

Šis teiginys buvo sutiktas grėsmingu riaumojimu.

– Įleisti jį!.. Įleisti!

– Kaip vadinasi tas keistas lankytojas? – susidomėjo sekretorius Filas Evansas.

– Robūras (jėga – lot.), – atsakė dėdulė Prudentas.

– Robūras!.. Robūras!.. Robūras!.. – sustaugė susirinkimas. Šis neįprastas vardas netrukus padėjo įsiviešpatauti tylai, o atsitiko tai, matyt, todėl, kad Veldono mokslo draugijos nariai tikėjosi ant jo savininko išlieti visą savo įniršį.

Taigi audra akimirkai nuščiuvo, bent jau taip atrodė. Beje, ar galėjo ji iš tikrųjų nutilti šalyje, kuri kas mėnesį siunčia į Europą po dvi tris uraganiškas audras?

Trečiasis skyrius,

kuriame naujas veikėjas nepageidauja, kad būtų pristatytas, nes prisistato pats

– Jungtinių Amerikos Valstijų piliečiai, mano vardas – Robūras. Esu vertas šio vardo. Man keturiasdešimt metų, nors iš pažiūros ir trisdešimt niekas neduotų. Esu pavydėtinos sveikatos, dailaus kūno sudėjimo, turiu galiūno raumenis ir puikų skrandį, kurio galėtų pavydėti net strutis. Tokie fiziniai mano duomenys.

Jo klausėsi. Patys atkakliausi rėksniai ir tie pirmą akimirką apstulbo nuo šios netikėtos savigyros. Kas tai per žmogus? Beprotis ar mistifikatorius? Kaip ten bebūtų, jis kėlė pagarbą ir slopino. Salėje, kur ką tik siautėjo uraganas, dabar nesigirdėjo nė atodūsio. Tyla po audros.

Reikia pasakyti, kad Robūras taip ir atrodė, kaip apie save šnekėjo. Tribūnoje stovėjo vidutinio ūgio, stipraus liemens, panašaus į taisyklingą trapeciją, kurios ilgiausią kraštinę atstojo pečių linija, žmogus. Virš šios linijos kilo galingas kaklas, apvainikuotas didžiulės apvalios galvos. Kokio gyvulio galvą ji primintų, jei žiūrėtume zoologinių rūšių panašumo teorijos šalininko akimis? Jaučio galvą, bet apšviestą proto. Jo akys, pasigirdus pirmam prieštaravimui, buvo pasiruošusios plykstelėti iš įsiučio, ryžtingai suraukti antakiai bylojo apie nepaprastą energiją. Trumpi, truputį garbanoti plaukai, metalinio atspalvio, panašėjo į geležinių drožlių kaupą. Galinga krūtinė vienodai kilo ir leidosi tarsi kalvio dumplės. Jo muskulai, kumščiai, blauzdos ir pėdos atitiko liemenį.

Vyras nenešiojo nei ūsų, nei bakenbardų, tik plačią jūreivišką barzdą, – ji buvo apkirpta amerikietiškai ir neslėpė žandikaulių formos, kurių raumenys liudijo didžiulę jėgą. Kažkas apskaičiavo – ko tik neapskaičiuoja! – kad paprasto krokodilo žandikaulių sukandimas siekia keturis šimtus atmosferų, tuo tarpu kai stambaus medžioklinio šuns neviršija ir šimto. Išvesta net tokia kurioziška formulė: kiekvieną

šuns gyvo svorio kilogramą atitinka aštuoni "žandikaulių galios" kilogramai, o kiekvieną krokodilo gyvo svorio kilogramą – dvylika šios galios kilogramų. Taigi mūsų anksčiau pristatyto Robūro gyvo svorio kilogramą turėjo atitikti ne mažiau kaip dešimt "žandikaulių galios" kilogramų. Vadinasi, jis užėmė vidurinę padėtį tarp šuns ir krokodilo.

Buvo sunku nustatyti, iš kokios šalies atvyko šis nuostabus žmogus. Šiaip ar taip, jis pusėtinai šnekėjo angliškai, žodžių netęsė taip, kaip paprastai daro jankiai – Naujosios Anglijos gyventojai.

Tuo metu Robūras bylojo:

– O dabar, garbingieji piliečiai, apie mano dvasinę būseną. Prieš jus inžinierius, kurio dorovinės savybės nenusileidžia fizinėms. Aš visiškai nieko nesibaiminu ir turiu stiprią valią, kuri dar nė sykio nenusileido kito žmogaus valiai. Jeigu imuosi siekti kokio nors tikslo, tai net visos Amerikos, viso pasaulio pastangos nesutrukdys jį pasiekti. Jeigu mane užvaldo kokia nors idėja, reikalauju, kad visi ją pripažintų, ir nepakenčiu, kai man stoja skersai kelio. Visoms šioms smulkmenoms skiriu tiek dėmesio, garbingieji piliečiai, tik todėl, jog manau, kad jums reikia kuo nuodugniau susipažinti su manimi. Galimas daiktas, jūs nuspręsite, kad pernelyg daug šneku apie save? Manęs tai visiškai nejaudina! O dabar rimtai pamąstykite, prieš nutraukdami mane, kadangi atėjau pasakyti dalykų, kurie, manding, ne itin jums patiks.

Pirmuosiuose salės suoluose kilo triukšmas, panašus į jūros mūšos ūžesį, – ženklas, jog jūra pradeda banguoti.

– Tęskite, garbusis svetimšali, – prašneko dėdulė Prudentas, kuris vos vos valdėsi.

Ir Robūras vėl prašneko, kaip ir anksčiau nė kiek nesirūpindamas savo klausytojais:

– Taip, aš puikiai žinau, jog po ištiso bandymų šimtmečio, bandymų, kurie nieko nedavė, ir mėginimų, kurie niekur nenuvedė, vis dar atsiranda lengvabūdžių žmonių, besispyriojančių, jog galima valdyti oro balionus. Jie įsivaizduoja, kad koks nors variklis – elektros arba kitoks – gali būti pritaikytas jų pripūstoms pūslėms, paklūstančioms oro srovėms. Jie tikisi, kad aerostatas jiems paklus kaip paklūsta jūrų laivas savo kapitonui! Nejaugi lengvesnių už orą aparatų valdymą galima laikyti praktiškai išspręstu tik todėl, kad keletui išradėjų, pakilusių į ramų arba beveik ramų orą, pasisekė laviruoti prieš vėją arba nugalėti lengvą brizą? Iš tiesų tai juokinga! Jūsų čia sėdi geras šimtas, visi jūs tikite šia chimera ir švaistote tūkstančius dolerių

ne šiaip kokiems niekniekiams, o tiesiog tuščiai. Pasakysiu tiesiai: siekiate neįmanomo!

Keistas dalykas: išklausę tokio teiginio, Veldono mokslo draugijos nariai nė piršto nepajudino. Ar toks jų pakantumas nepaaiškintinas tuo, jog visi ūmai apkurto? Arba jie ramiai elgėsi, norėdami pažiūrėti, kiek drįs žengti šis atkaklus kivirčininkas?

O Robūras tęsė:

– Lengva pasakyti – aerostatas!.. Tačiau, kad pakeltum į orą tik vieną kilogramą krovinio, reikia kubinio metro dujų! Ponai aerostatų šalininkai, jūs, pernelyg save vertindami, manote pasitelkti variklį ir pasipriešinti vėjo jėgai, užmiršdami, kad brizo spūdis į laivo bures siekia keturis šimtus arklio jėgų, o uraganas nelaimingo įvykio su Tėjaus upės tiltu metu slėgė keturiais šimtais keturiasdešimt kilogramų į kiekvieną kvadratinį metrą! Jūs ginate aerostato idėją, nors gamta dar iki šiol tokiu principu nesukūrė nė vienos skraidančios būtybės – nei su sparnais – kaip paukščių, nei su plėvėmis – kaip kai kurių žuvų ir žinduolių...

– Žinduolių?.. – suriko vienas iš klubo narių.

– Būtent taip! Jeigu manęs neapgauna atmintis, šikšnosparniai puikiai skraido! Kaip matote, tas, kuris mane nutraukė, ir neįtaria, kad šis gyvūnas priklauso žinduolių klasei, o gal jam kada nors teko iškepti omletą iš šikšnosparnio kiaušinių?

Šis atkirtis privertė skeptiką nutilti ir nebebandyti nutraukti oratoriaus, o Robūras kaip ir anksčiau karštai tęsė:

– Bet ar tai reiškia, kad žmonija turi atsisakyti užkariauti oro erdves, atsisakyti keisti visuomenės ir politikos papročius ir seno mūsų pasaulio tvarką, net nepabandžiusi šioje srityje gana tobulos judėjimo priemonės? Žinoma, ne! Panašiai, kaip žmogus tapo jūrų valdovu, iš pradžių išrasdamas irklinį arba burinį laivą, o paskui – ratinį arba sraigtinį garlaivį, taip jis taps ir oro stichijų valdovu, pasitelkęs sunkesnius už orą aparatus, nes reikia būti sunkesniam už orą, kad taptum stipresnis už jį!

Šį sykį susirinkimas plyšo. Iš visų lūpų, tarsi iš daugybės šautuvų vamzdžių ir patrankų žiočių, nutaikytų į Robūrą, ištrūko visuotinis pasipiktinimo riksmas. Tai buvo atsakymas į iššūkį, mestą visai aerostatų šalininkų stovyklai, tai buvo atviras karo tarp "lengvesnių už orą aparatų" šalininkų ir "sunkesnių už orą aparatų" rėmėjų paskelbimas!

Robūras net antakio nepakrutino. Sukryžiavęs ant krūtinės rankas, jis nesijaudindamas laukė, kol vėl stos tyla.

Dėdulė Prudentas gestu liepė nutilti protestuotojams.

– Taip, – atkakliai vėl prašneko Robūras, – ateitis priklauso skraidymo mašinoms. Oras – joms pakankamai patikima atrama. Jeigu suteiktume šios stangrios medžiagos stulpui iki keturiasdešimt penkių metrų per sekundę greitį, tai žmogus galėtų išsilaikyti ant šio stulpo su sąlyga, kad jo batų padų plotas sudarytų ne mažiau kaip aštuntadalį kvadratinio metro. O jeigu šio oro srauto greitis padidėtų iki devyniasdešimt metrų per sekundę, žmogus galėtų vaikščioti po orą basas. Sukantis propelerio mentėms, oro masė ima judėti nurodytu greičiu, taigi pasiekiame tokį pat rezultatą.

Tai, ką šnekėjo tą vakarą Robūras, ne sykį anksčiau jau yra kalbėję daugelis aviacijos šalininkų, kurių veikalai ir darbai turėjo pamažu, bet neišvengiamai išspręsti skraidymo problemą. Šių apskritai paprastų idėjų propagavimo garbė priklauso de Pontonui d'Amekurui, de Lalandeliui, Nadarui, de Liuzi, de Luvrijė, Lije, Belgikui, Moro, broliams Rišarams, Babinė, Žoberui, diu Tampliui, Salivui, Peno, de Vilnevui, Gošo u Tatenui, Mišeliui Lu, Edisonui, Planavernui ir daugeliui kitų! Jų idėjas ne kartą atmesdavo, bet paskui prie jų vėl grįždavo, todėl jos anksčiau ar vėliau – triumfuos. Jų veikaluose jau atsakyta tiems aviacijos priešininkams, kurie teigė, jog paukštis laikosi ore tik todėl, kad sušildo orą, kurį įkvėpia! Argi jie neįrodė, kad erelis, sveriantis penkis kilogramus, tokiu atveju turėtų įkvėpti penkiasdešimt kubinių metrų šilto oro vien dėl to, kad skrietų virš žemės?

Kaip tik tai Robūras ir išdėstė nepaneigiamai logiškai, nekreipdamas dėmesio į pašėlusį triukšmą, kilusį salėje; baigdamas jis sviedė oro balionų šalininkams į veidą tokius žodžius:

– Su savo aerostatais jūs nieko nepadarysite, nieko nepasieksite, niekam nepasiryšite! Pats drąsiausias iš jūsų kolegų aeronautų, Džonas Vaizas, nors ir nuskrido tūkstantį du šimtus mylių virš Amerikos žemyno, buvo priverstas atsisakyti minties perkirsti Atlanto vandenyną! Nuo to laiko jūs nežengėte nė mažiausio žingsnio, nė pėdos pirmyn!

– Maloningasis pone, – įsikišo dėdulė Prudentas, nesėkmingai mėgindamas likti šaltakraujiškas, – jūs pamiršote nemirtingojo Franklino žodžius, kuriuos jis pasakė apie pirmąjį mongolfjerą tuo metu, kai oro balionas ką tik atsirado pasaulyje: "Kol kas tai kūdikis, bet jis užaugs!" Ir jis iš tikrųjų užaugo...

– Ne, garbingasis pirmininke, ne! Jis neužaugo!.. Jis paprasčiausiai sustorėjo, o tai ne vienas ir tas pats!

Šitaip be užuolankų buvo atakuojamas Veldono mokslo draugijos,

aprobavusios ir subsidijavusios milžiniško aerostato statybą, projektas. Todėl salėje bemat pasigirdo grasinantys šūksniai:

– Šalin akiplėšą!

– Išmesti jį iš tribūnos!..

– Įrodysim, kad jis sunkesnis už orą!

Ir šitaip, ir panašiai.

Kol kas grasinimai dar nevirto veiksmais. Robūras, išlaikydamas pasitikinčią išvaizdą, suskubo šūktelėti:

– Ne oro balionams, o skraidymo mašinoms priklauso ateitis, ponai aerostatų šalininkai! Paukštis skrenda, nes jis ne balionas, o mechanizmas!..

– Taip! Jis skrenda, – suriko karštakraujis Betas T. Fainas, – bet skrenda prieš visus mechanikos dėsnius!

– Štai kaip? – sumurmėjo Robūras, gūžtelėdamas pečiais.

Paskui tęsė:

– Po to, kai buvo išnagrinėtos beveik visų paukščių ir vabzdžių skraidymo ypatybės, nugalėjo paprasta ir protinga mintis: reikia tik pamėgdžioti gamtą, nes ji niekada neapsirinka. Tarp albatroso, kuris sparnais daro ne daugiau kaip dešimt mostų per minutę, ir pelikano, mojuojančio septyniasdešimt kartų...

– Septyniasdešimt vieną! – išrėkė kažkieno suktas balsas.

– Ir bitės, kuri moja sparneliais šimtą devyniasdešimt du kartus per sekundę...

– Šimtą devyniasdešimt tris!.. – pašaipiai pataisė iš salės.

– Ir paprastos musės, kuri daro tris šimtus trisdešimt mostų...

– Tris šimtus trisdešimt su puse!

– Ir moskito, kuris mojuoja milijonus kartų...

– Ne!.. Milijardus!

Tačiau Robūras, nors jį nuolatos nutraukinėjo, nė negalvojo baigti savo įrodinėjimų.

– Šių mostų skaičių skirtume... – tęsė jis.

– Yra ir didelių pramovimų! – nukirto kažkieno balsas.

– ... ir reikia ieškoti praktinio sprendimo. Tą dieną, kai ponai de Liuzi pastebėjo, kad paprastasis elniaragis vabalas, kurio svoris neviršija dviejų gramų, sugeba pakelti keturių šimtų gramų krūvį, tai yra du šimtus kartų sunkesnį už save, aviacijos problema buvo išspręsta. Be to, buvo įrodyta, kad lyginamasis sparnų plotas mažėja didėjant jų savininko dydžiui ir svoriui. Nuo to laiko buvo išrasti ir pagaminti daugiau kaip šešiasdešimt skraidymo aparatų...

– Kuriais nė sykio nepavyko pakilti! – sušuko sekretorius Filas

Evansas.

– Kurie jau skrido ir ateity skraidys! – nepasimesdamas atsakė Robūras. – Šie aparatai vadinami įvairiai: streoforai, helikopteriai, ornitopteriai; galimas daiktas, ateityje juos pavadins aviacijos priemonėmis nuo lotyniško žodžio "avis" (paukštis – lot.), taip, kaip dabar laivai vadinami navigacijos priemonėmis nuo lotyniško žodžio "navis" (laivas), bet, taip ar kitaip, jiems pasirodžius žmogus taps erdvių valdovas.

– O propeleris? – nutraukė Filas Evansas. – Kiek man žinoma, paukštis neturi propelerio!..

– Ne, turi! – atkirto Robūras. – Kaip įrodė ponas Peno, skrendantis paukštis iš tikrųjų yra ne kas kita kaip propeleris, o jo skrydis – toks pat kaip helikopterio. Štai kodėl ateities variklis – propeleris...

– Nuo tokios negandos
Saugok mus, šventas propeleri!.. –

negarsiai uždainavo kažkas iš dalyvių, pasigavęs žinomąjį Heroldo kūrinio motyvą.

Visi choru pagavo populiarią melodiją, taip išdarkydami ją, kad prancūzas kompozitorius tikriausiai apsivertė karste.

Kai paskutinės gaidos paskendo baisioje kakofonijoje, dėdulė Prudentas, pasinaudojęs trumpai stojusia tyla, oriai pareiškė:

– Pilieti svetimšali, iki šiol jums leido kalbėti, nenutraukinėjo jūsų...

Kaip matote, Veldono mokslo draugijos pirmininko manymu, niekas nė negalvojo nutraukti oratoriaus, o visi tie pasityčiojimo šūksniai, riksmai ir grasinimai laikytini tik argumentų pasikeitimu.

– Tačiau, – tęsė dėdulė Prudentas, – priminsiu jums, kad aviacijos teoriją iš anksto pasmerkė ir atmetė dauguma amerikiečių ir kitų šalių inžinierių. Teorija, kuri pražudė Sarazeną Volaną Konstantinopolyje, vienuolį Voadorą Lisabonoje, Letiurą – tūkstantis aštuoni šimtai penkiasdešimt antrais metais, Grufą – tūkstantis aštuoni šimtai šešiasdešimt ketvirtais metais, be kitų aukų, kurias jau pamiršau, nekalbant jau apie mitologinį Ikarą...

– Ši teorija, – paprieštaravo Robūras, – verta svarstymų ne mažiau už tą, kurios mirčių sąraše yra Pilatras de Rozjė, žuvęs Kalė, ponas Blanšaras, užsimušęs Paryžiuje, Donaldsonas ir Grinvudas, nukritę į Mičigano ežerą, Sivelis ir Kroče – Spinelis, Eloja ir daugelis kitų, kuriuos pamiršti ne taip paprasta!

Tai buvo žaibiškas atkirtis – "išpuolis prieš išpuolį", kaip sakoma fechtavimo mene.

– Be to, – tęsė Robūras, – su oro balionais, kad ir kaip juos tobulinsite, niekada nepasieksite kiek nors didesnio greičio. Jūs sugaišite dešimt metų keliaudami aplink pasaulį, o skraidymo mašina tą kelią nulėks per aštuonias dienas.

Nauji protesto šūksniai ir riksmai tęsėsi bent trejetą minučių; paskui žodžio paprašė Filas Evansas.

– Ponas aviatoriau, – tarė jis, – jūs ką tik gražbyliaudamas išgyrėte aviacijos pranašumus, o pats ar kada nors skridote?

– Žinoma!

– Ir užkariavote erdves?

– Gali būti, meilingasis pone!

– Valio Robūrui Užkariautojui! – pasigirdo kažkieno ironiškas balsas.

– Robūras Užkariautojas? Ką gi, priimu šį vardą ir visiškai teisėtai juo vadinuosi!

– Mes leisime sau tuo suabejoti! – suriko Džemas Sipas.

– Ponai, – prabilo Robūras, suraukęs antakius, – kai aš rimtai svarstau rimtą reikalą, tai nemėgstu būti kaltinamas meluojant, todėl norėčiau sužinoti vardą žmogaus, nutraukusio mane...

– Mano vardas – Džemas Sipas... aš vegetaras...

– Pilieti Džemai Sipai, – atsakė Robūras, – kiek žinau, vegetarų žarnos apskritai ilgesnės už kitų paprastų mirtingųjų, šiaip ar taip, per gerą pėdą. Taigi gana nemažai... neverskite manęs dar labiau jų ištempti, tiesa, iš pradžių ištempus jūsų ausis...

– Už durų jį!

– Lauk!

– Sudraskyti į gabalus!

– Nuteisti Linčo teismu!

– Susukti jį propeleriu!..

Oro balionų šalininkų pyktis pasiekė ribą. Visi pašoko iš vietų ir puolė prie tribūnos. Robūras dingo už ištiso miško rankų, kurios siūbavo tarsi medžiai per audrą. Veltui pirmininko garo sirena pripildė salę pašėlusio švilpimo. Tą vakarą Filadelfijos gyventojai nesunkiai galėjo pagalvoti, kad ugnis pasiglemžė vieną iš miesto kvartalų ir kad nepakanka viso Skulkilo upės vandens užgesinti gaisrui.

Staiga žmonės, puolantys Robūrą, pasitraukė atbuli. Inžinierius ištraukė rankas iš kišenių ir ištiesė jas pirmyn, pasitikdamas įsiutusius aeronautus.

Abiejose rankose žvilgėjo amerikietiško pavyzdžio kastetai, kurie taip pat gali veikti kaip revolveriai: tereikia suspausti pirštus, kad

paleistum veikti šias mažas kišenines patrankas.

Ir tada, pasinaudodamas puolančiųjų pasimetimu ir staiga įsiviešpatavusia tyla, Robūras sušuko:

– Sakau tiesiai – ne Amerigas Vespučis, o Sebastijanas Kabotas atrado Naująjį Pasaulį! Ir ne jums, amerikiečiams, leistis į oro erdves! Jūsų darbas – kabotažas...

Čia netikėtai pasigirdo keletas šūvių. Kulkos nieko nekliudė: Robūras šovė į orą. Tribūną apgaubė tiršti dūmai, o kai jie išsisklaidė, inžinieriaus ir pėdsakai buvo atšalę. Robūras Užkariautojas dingo – lyg koks nors skraidymo aparatas jį nudundino aukštyn.

Ketvirtasis skyrius,

kuriame autorius, pasakodamas apie tarną Frikoliną, stengiasi apginti gerą Mėnulio vardą

Jau ne sykį, skirstydamiesi po audringų ginčų iš savo posėdžių, Veldono mokslo draugijos nariai užliedavo riksmais Volnetstritą ir gretimas gatves. Ne kartą artimesnių kvartalų gyventojai teisingai skundėsi dėl šių triukšmingų diskusijų atgarsių, trikdančių jų ramybę ir tylą. Ne sykį teko įsikišti policininkams, kad užtikrintų praeivių, daugiausia visiškai abejingų aeronautikos problemoms, saugumą. Bet niekada iki šio vakaro nebuvo tokios betvarkės, niekada dar skundai nebuvo taip pagrįsti, o policininkų įsikišimas – toks reikalingas.

Vis dėlto Veldono mokslo draugijos narių elgesys šį sykį nusipelnė tam tikro atlaidumo. Tik pagalvokit! Šiems ištikimiems oro balionų šalininkams dar ištikimesnis skraidymo aparatų rėmėjas prišnekėjo gausybę nemaloniausių dalykų. Ir kur? Jų pačių stovykloje! O paskui, kai susiruošė su akiplėša pasielgti taip, kaip nusipelnė, vyrukas paspruko!

Toks elgesys šaukėsi keršto. Kaip galėjo žmonės, kurių gyslose tekėjo amerikiečių kraujas, už tokį nusikaltimą nenubausti? Amerigo palikuonis pavadinti Kaboto palikuonimis! Teiginys buvo juo labiau apmaudus, kad istorijos požiūriu nekėlė jokių abejonių.

Todėl klubo nariai pasipylė į Volnetstritą, o vėliau mažomis grupelėmis prasiskverbė į gretimas gatves ir nuosekliai apžiūrėjo visą kvartalą. Jie kėlė iš lovų gyventojus ir, su niekuo nesiskaitydami, aplandžiojo jų namus, žadėdami atlyginti nuostolius, padarytus per šiuos netikėtus antpuolius, sudrumstusius privatų gyventojų gyvenimą, kurio neliečiamumą labai šventai saugo anglosaksų tautos. Tačiau visas tas triukšmas ir sumaištis nieko gero nedavė. Robūro niekur nerado, neužtiko net kokių nors jo pėdsakų. Net jeigu jis būtų pasislėpęs Veldono mokslo draugijos oro balione, ir tada nebūtų taip ramus dėl

savo kailio. Visą valandą tęsėsi paieška; galų gale klubo nariams teko mesti užmačią ir skirstytis; tačiau preliminariai jie prisiekė toliau ieškoti visoje abiejų Amerikų teritorijoje, sudarančioje Naująjį Pasaulį.

Apie vienuoliktą valandą vakaro į kvartalą palengva grįžo tyla. Pagaliau Filadelfija galėjo vėl grimzti į gaivų miegą, – tikrai miestų, kuriems nusišypsojo laimė netapti pramonės centrais, pavydo verta privilegija. Mokslo draugijos nariai dabar galvojo vien apie tai, kaip greičiau grįžti namo. Paminėsime tik pačius įžymiausius. Viljamas T. Forbsas nužingsniavo link savo milžiniško skudurinio cukraus fabriko, kur mis Dol ir mis Met jau seniai paruošė vakaro arbatą su pačių gamybos cukrumi. Trakas Milnoras irgi nuskubėjo į savo fabriką, kurio garo siurblys šniokšdavo dieną naktį pačiame tolimiausiame priemiestyje. Iždininkas Džemas Sipas, viešai išjuoktas, kad jo žarnos ilgesnės per visą pėdą, negu reikia žmogaus organizmui, kulniavo namo, kur valgomajame jo laukė vegetariška vakarienė.

Ir tik du bene patys įžymiausi oro balionų šalininkai, atrodo, net nepagalvojo grįžti į savo būstus. Naudodamiesi patogia proga, jie ginčijosi su dar didesniu įniršiu, negu kad paprastai darydavo. Tai buvo nesutaikomieji dėdulė Prudentas ir Filas Evansas – Veldono mokslo draugijos pirmininkas ir sekretorius.

Prie klubo durų tarnas Frikolinas lūkuriavo savo pono, dėdulės Prudento.

Tarnas nuslinko paskui juos, nė kiek nesidomėdamas pokalbiu, kuris netrukus grėsė virsti muštynėmis.

Taigi jiedu "diskutavo". Tiesą sakant, tik noras sušvelninti vaizdą to, kas vyko tarp klubo pirmininko ir sekretoriaus, pasufleravo mums šį žodį. Iš tikrųjų abudu įnirtingai ir užsimiršę riejosi, – tai lėmė sena jų nesantaika.

– Ne, maloningasis pone, ne! – kartojo Filas Evansas. – Jeigu aš turėčiau garbę būti Veldono mokslo draugijos pirmininku, tokio skandalo, girdite, niekada neleisčiau!

– O kaip jūs pasielgtute, jeigu nusipelnytute tos garbės? – susidomėjo dėdulė Prudentas.

– Aš priversčiau nutilti tą begėdį akiplėšą dar prieš jam praveriant burną!

– Manau, kad priversti žmogų nutilti galima tik po to, kai jis ima kalbėti!

– Amerikoje, maloningasis pone, nebūtinai, visiškai nebūtinai!

Be perstojo keisdamiesi ganėtinai kandžiomis pašaipomis, abu mūsų herojai nutolo gatvėmis, kurios vedė vis tolyn nuo namų; šitaip

jiedu kirto vieną po kito kvartalus, taigi vargšams grįžti teks padarius nemenką kilpą.

Frikolinas nuolankiai sekė iš paskos: tačiau jį ypač neramino, kad dėdulė Prudentas tą vėlų vakarą žingsniavo visiškai tuščiomis vietomis. Frikolinui nedžiugino širdies šitokie pasivaikščiojimai, ypač vidurnaktį. Iš tikrųjų tamsa vis tirštėjo, o vos pakibęs mėnulis tik pradėjo savo kas mėnesį pasikartojančią kelionę.

Todėl Frikolinas nuolatos dairėsi aplinkui, stengdamasis įžiūrėti, ar nesliūkina iš paskos kokie nors įtartini žmonės. Ir čia kaip tyčia išvydo penkis ar šešis pečiuitus žaliūkus, kurie, regėjos, neišleido jų iš akių.

Negras nejučia pasivijo savo poną; tačiau jis nė už ką pasaulyje nebūtų išdrįsęs nutraukti pokalbio, kurio keletas atskirų frazių pasiekė jo ausis.

Žodžiu, lemtis panoro, kad Veldono mokslo draugijos pirmininkas ir sekretorius, patys net nepastebėdami atsidūrė Fermonto parke. Karštai ginčydamiesi, jiedu perėjo per Skulkilo upę žinomuoju metaliniu tiltu, ant kurio sutiko keletą pavėlavusių praeivių; galų gale pasiekė didžiulį užmiesčio parką, kur plačios laukymės kaitoliojosi su vaizdingomis giraitėmis, pavertusiomis parką gražiausia vieta pasaulyje.

Čia baimė dar labiau apėmė Frikoliną, nes jis pastebėjo, kaip penketas ar šešetas šešėlių nuslydo paskui juos per Skulkilo upės tiltą. Jo vyzdžiai taip išsiplėtė, kad beveik dingo akių baltymai. Pats Frikolinas visas pašiurpo, susigūžė, tarsi jo kūnas turėjo tokią pat savybę trauktis kaip moliuskai ir kai kurie nariuotakojai.

Mat tarnas Frikolinas pasižymėjo retu bailumu.

Tai buvo grynakraujis negras iš Pietų Karolinos, turėjo didžiulę galvą, užsodintą ant geibaus kūno. Jam neseniai suėjo dvidešimt vieneri metai, taigi niekada nebuvo vergas, netgi gimė laisvas. Tačiau tai visiškai neatsispindėjo jo išvaizdoje. Pamaiva, smaguris, pašėlęs tinginys, Frikolinas be visa kita buvo dar ir rinktinis bailys. Jis tarnavo pas dėdulę Prudentą viso labo tik trejetą metų, o jau bent šimtą sykių vos nebuvo išvytas; jeigu dėdulė to nepadarė iki šiol, tai tik todėl, kad, bijojo, jog įpėdinis nepasirodytų dar prastesnis. Reikia prisiminti, kad gyvendamas pas žmogų, visada pasirengusį dalyvauti bet kokiuose įvykiuose, Frikolinas kiekvieną akimirką rizikavo patekti į tokią padėtį, kai jo vyriškumas gali būti kuo rūsčiausiai išbandytas. Kita vertus, tarnavimas pas dėdulę Prudentą turėjo ir nemažai pranašumų: Frikoliną ne itin ūdijo už ėdrumą, o dar mažiau – už apsileidimą. Ak, tarne

Frikolinai, jeigu tu būtum galėjęs įspėti ateitį!

Ir kodėl jis nepasiliko Bostone tarnauti tokioje Snefelių šeimoje, kuri atsisakė keliauti po Šveicariją vien todėl, kad bijojo galimų sniego griūčių? Tokia vieta Frikolinui pritiko kur kas labiau negu dėdulės Prudento namai, kur stipriai įsišaknijo beprotybė.

Bet kaip ten bebūtų, jis atsidūrė šiuose namuose, o šeimininkas galų gale priprato prie savo tarno trūkumų. Kita vertus, Frikolinas turėjo vieną gana svarbią dorybę: kaip sakyta, nors jis ir buvo grynakraujis negras, jo kalba visai nepanašėjo į netaisyklingą jo rasės žmonių šnektą; to negalima nevertinti, nes nėra nieko bjauresnio už siaubingą negrų žargoną su begalybe savybinių įvardžių ir veiksmažodžių bendračių!

Taigi patikimai nustatyta, kad tarnas Frikolinas buvo bailys; apie tokius žmones paprastai sakoma: ”Bailus lyg jaunas mėnulis”.

Manome, kad čia verta paprieštarauti šiam posakiui, ypač nesmagų baltaplaukei Febėjai, mažytei Selenei, tyrajai spindulingojo Apolono seseriai. Iš tikrųjų kuo remiantis kaltinama bailumu planeta, kuri nuo to laiko, kai atsirado mūsų pasaulis, visada žvelgė Žemei tiesiai į veidą ir nė sykio neatsuko nugaros?

Tuo metu bemaž priartėjo vidurnaktis, ir siauras ”apšmeižto baltaveidžio gražuolio” pjautuvas pamažu nyko vakaruose, slėpdamasis už aukštų medžių vainikų. Mėnulio spinduliai, prasiskverbę pro šakas, piešė įvairius ornamentus žemėje, nuo jų parkas nebeatrodė toks niūrus.

Mėnulio šviesa leido Frikolinui apsižvalgyti aplinkui.

– Brrr! – ištarė negras. – Jie vis dar čia, tie sukčiai! Anava, jie artėja!

Jis nebegalėjo ilgiau valdytis ir, prisivijęs savo poną, šūktelėjo:

– Misteri dėdule!

Taip Frikolinas vadino Veldono mokslo draugijos pirmininką; beje, toks kreipinys visiškai patenkino patį dėdulę Prudentą.

Tuo momentu abu varžovai buvo bene pasiekę kulminaciją. Kadangi pašnekovai vienas kitą garbino išsijuosę, tai ir Frikolinui gerokai kliuvo.

Kas be ko, dėdulė Prudentas ir Filas Evansas, keisdamiesi ”maloniais žodelyčiais” ir spirgindami vienas kitą žvilgsniais, patys to nepastebėdami, vis giliau ir giliau brido į tuščias Fermonto parko pievas ir tolo nuo Skulkilo upės ir tilto, kuriuo, šiaip ar taip, neišvengiamai turėjo grįžti į miestą.

Visi trys įėjo į unksmę aukštų medžių, kurių viršūnės maudėsi

nykstančio mėnulio spinduliuose. Prie tos giraitės glaudėsi erdvi ovalo formos laukymė, puikiausiai pritaikyta arklių lenktynėms. Jokie dirvos nelygumai čia nekliudė veržliam arklių bėgimui, jokie krūmokšniai neslėpė nuo žiūrovų treko, kuris tęsėsi keletą mylių.

Nėra abejonių, kad jeigu dėdulė Prudentas ir Filas Evansas nebūtų taip įsitraukę į savo ginčus, jeigu būtų atidžiau žvalgęsi aplinkui, tai būtų pamatę, kad laukymė neįprastai keistai atrodė. Dingojos, kad per vieną dieną čia atsirado grūdų malimo įstaiga su vėjo malūnais, kurių sparnai, tuo momentu ramiai sustingę, blizgėjo prietemoje.

Tačiau nei Veldono mokslo draugijos pirmininkas, nei sekretorius nepastebėjo to keisto Fermonto parko peizažo pasikeitimo. Frikolinas irgi nieko nepamatė. Jam dingojos, kad šešėliai priartėjo, vis labiau mažindami ratą, aiškiai rengdamiesi užpulti. Jį sukaustė ledinis siaubas, rankos ir kojos nutirpo, plaukai pasišiaušė, – žodžiu, Frikolinas mirtinai išsigando.

Vis dėlto, nors keliai linko, negras sutelkė jėgas ir paskutinįsyk riktelėjo:

– Misteri dėdule!.. Misteri dėdule!..

– Ei, klausyk, kas čia tau atsitiko? – atsisuko dėdulė Prudentas.

Galimas daiktas, ir Veldono mokslo draugijos pirmininkas, ir sekretorius nebūtų sau prikišę, galėdami ant ko nors išlieti pyktį ir gerokai apkulti nelaimingąjį tarną. Bet to jiedu nespėjo padaryti; kai dėl Frikolino, tai jis nesuskubo net burnos praverti.

Garsus švilpesys suplėšė miško tylą. Bemat laukymės gilumoje įsiplieskė elektrinė žvaigždė. Be abejo, tai buvo sutartinis ženklas ir rodė, kad atėjo laikas įvykdyti kažkokį piktadarišką sumanymą.

Po akimirkos šešetas žmonių vienu ypu peršoko pievelę ir iš abiejų pusių puolė dėdulę Prudentą, Filą Evansą ir nelaimingąjį Frikoliną, – ko iš esmės apskritai nereikėjo daryti, nes persigandęs negras vis viena nebesigynė.

Nors Veldono mokslo draugijos pirmininkas ir sekretorius buvo užklupti netyčia, visgi bandė priešintis. Tačiau jiems nebepakako nei laiko, nei jėgų. Per keletą sekundžių jie buvo parmesti ant žemės ir stipriai surišti, o paskui užkimštomis burnomis ir užrištomis akimis – nebylūs ir akli – greitai nunešti per laukymę. Jiems liko tik galvoti, kad susidūrė su neskrupulingais tos rūšies žmonėmis, kurie be sąžinės graužaties plėšia miško glūdumoje vėlyvus praeivius. Tačiau buvo toli gražu ne taip. Jų net neapieškojo, nors dėdulė Prudentas, kaip buvo įpratęs, nešiojosi keletą tūkstančių dolerių.

Nepraslinko nė minutė po užpuolimo, kurio metu piktadariai

nepasikeitė nė vienu žodžiu, kai dėdulė Prudentas, Filas Evansas ir Frikolinas pajuto, kad juos atsargiai nuleidžia ne ant žolės, o ant kažkokios pakylos, sugirgždėjusios nuo jų svorio. Visi trys atsidūrė vienas šalia kito. Paskui juos pasiekė uždaromų durų garsas, o rakto girgždesys spynoje leido suvokti, kad jie – belaisviai.

Netrukus pasigirdo kažkoks keistas triukšmas, kažkoks vibruojantis garsas frrrr, – regėjos, sklindantis beribėje erdvėje. Po to tik vienas šis garsas ir drumstė taikią nakties tylą.

Kaip aprašyti sujudimą, kilusį kitą dieną Filadelfijoje?! Nuo pat ankstyvo ryto visas miestas jau žinojo, kas įvyko išvakarėse Veldono mokslo draugijos posėdžio metu; visi kalbėjo apie pasirodžiusį paslaptingą svetimšalį, tūlą inžinierių Robūrą, gavusį pravardę Robūras Užkariautojas, apie karą, kurį jis, matyt, nutarė paskelbti oro balionų šalininkams, ir apie jo mįslingą dingimą.

Tačiau tiesiog neįmanoma perteikti, kaip pasimetė Filadelfijos gyventojai , kai paaiškėjo, kad naktį iš birželio 12 į 13 –ąją irgi dingo aeronautų klubo pirmininkas ir sekretorius.

Labai kruopščiai buvo apieškotas miestas ir jo apylinkės. Bet veltui! Iš pradžių Filadelfijos laikraščiai, paskui Pensilvanijos valstijos periodiniai leidiniai ir pagaliau visa Amerikos spauda ėmė gvildenti tą įvykį ir aiškino jį kaip kam šovė į galvą, beje, nė vienas aiškinimas neatitiko tikrovės. Laikraščių skelbimai ir specialios afišos siūlė padorias sumas ne tik tiems, kurie suras pagrobtuosius, bet ir tiems, kurie praneš bent kokias žinias, galinčias padėti aptikti prapuolusiųjų – visų gerbiamų Filadelfijos piliečių – pėdsakus. Bet ir tai nedavė naudos. Galėjai pagalvoti, kad žemė prasiskyrė ir prarijo Veldono mokslo draugijos pirmininką ir sekretorių, – šitaip be jokių pėdsakų dingo jiedu nuo žemės paviršiaus.

Aprašę įvykį, vyriausybės laikraščiai reikalavo, kad gerokai būtų padidinti policininkų etatai, nes greitai gali pasitaikyti, jog panašiai bus užpuolami žymūs Jungtinių Valstijų piliečiai. Tie laikraščiai buvo teisūs.

Kita vertus, opozicijos laikraščiai pareikalavo, kad policijos pajėgos būtų paleistos kaip neduodančios naudos, – mat netrukus įvyko panašus užpuolimas, o kaltininkų niekas taip ir nesurado. Ką žinai, galbūt ir šie laikraščiai buvo teisūs?

Šiaip ar taip, policija liko tokia pat, kokia ir buvo ir kokia bus per amžius mūsų geriausiame iš pasaulių, kuris ne tik kad nepasiekė tobulybės, bet ir niekada jos nepasieks.

Penktasis skyrius,

kuriame Veldono mokslo draugijos pirmininkas ir sekretorius susitaria nutraukti priešiškumą

Apakę, nebylūs, negalintys judėti, su raiščiais ant akių, kamščiais burnose ir pančiais ant rankų ir kojų! Ar galima įsivaizduoti siaubingesnę padėtį už tą, į kurią pateko dėdulė Prudentas, Filas Evansas ir tarnas Frikolinas? Kas be ko, jie net nežinojo, kas kaltas dėl jų užpuolimo, nei kur juos sumetė tarsi bagažo ryšulius, nei kur jie dabar yra, nei kokia lemtis laukia! Tokia padėtis galėjo sukelti įniršį ir pačioms romiausioms avelėms, o juk skaitytojas žino, kad Veldono mokslo draugijos nariai toli gražu nepasižymėjo avelių nuolankumu. Žinant nekantrų dėdulės Prudento temperamentą, galima nesunkiai įsivaizduoti, kaip jis jautėsi!

Šiaip ar taip, ir klubo pirmininkui , ir sekretoriui buvo visiškai aišku, kad jiems ganėtinai nelengvai pavyks dalyvauti oreivių šalininkų rytdienos vakariniame posėdyje.

Kai dėl Frikolino, tai užrištomis akimis ir užkimšta burna jis nebepajėgė apskritai apie bet ką galvoti. Jis gulėjo nei gyvas, nei miręs.

Praėjo valanda, tačiau kalinių padėtis nė kiek nepasikeitė. Niekas neatėjo jų pasižiūrėti, niekas ir nepagalvojo leisti jiems laisvai judėti ir kalbėti. Visą tą laiką jie tik garsiai šniokštavo ir kažką mykė užkimštomis burnomis, be to, mėšlungiškai šokinėjo tarsi karpiai, ištraukti iš savo mielojo tvenkinio. Nesunku suvokti, kad šitaip jie reiškė nebylų pyktį ir nuslopintą, arba, tikriau sakant, "suveržtą virvėmis" įniršį. Paskui po ilgų bevaisių pastangų jie kurį laiką gulėjo nejudėdami. Belaisviai nieko nematė ir bandė sugauti bet kokį garsą, galintį paaiškinti siaubingąją padėtį, į kurią pateko. Bet veltui! Jiems nepavyko nieko aiškesnio išgirsti, išskyrus nenutrūkstamą ir nepaaiškinamą garsą frrrr, nuo kurio aplinkui viskas virpėjo.

Bet galų gale štai kas atsitiko: veikdamas be galo šaltakraujiškai,

Filas Evansas palengva sugebėjo atlaisvinti virvę, kuri buvo suveržusi jo riešus. Paskui jis šiaip ne taip atmezgė mazgą; rankos atgavo įprastą laisvę.

Padaręs keletą smarkių judesių, jis atstatė pančių užveržtą kraujo apytaką. Po akimirkos Filas Evansas jau nusiplėšė raištį nuo akių, išsitraukė iš burnos kamštį ir savo "bowie knife" (sulankstomas peilis) ašmenimis perpjovė virvę ant kojų. Amerikietis, nesinešiojantis kišenėje sulankstomo peilio, prarastų teisę vadintis amerikiečiu!

Beje, Filas Evansas kad ir susigrąžino galimybę judėti ir kalbėti, – tai buvo viskas, ką pavyko padaryti. Jo akys, geriausiu atveju tą minutę, spoksojo visiškai be naudos. Visur buvo velniškai tamsu, tik pro siaurą langelį, iškirstą sienoje šešių ar septynių pėdų aukštyje, sunkėsi silpna šviesa. Pamiršęs senas sąskaitas, Filas Evansas, nė truputėlio neabejodamas, skubėjo padėti savo varžovui. Keletas mostų peiliu – ir pančiai, veržę oreivių klubo pirmininko rankas ir kojas, buvo perpjauti. Dėdulė Prudentas, dusdamas iš įsiūčio, smarkiai pašoko ant kojų; nuplėšęs raištį ir ištraukęs kamštį, jis kimiai prašneko:

– Ačiū!

– Ne!.. Nereikia už nieką dėkoti! – atsakė Filas Evansas.

– Filai Evansai!

– Dėdule Prudentai!

– Nuo dabar čia daugiau nebėra nei Veldono mokslo draugijos pirmininko, nei sekretoriaus, nėra daugiau priešininkų!

– Jūs teisus. Čia yra tik du žmonės, turį atkeršyti trečiajam, kurio elgesys nusipelno pačios griežčiausios bausmės. O tas žmogus...

– Robūras!

– Robūras!

Čia buvę priešininkai visiškai sutarė. Šį sykį galėjo nesibaiminti jokių kivirčų.

– O ar ne laikas atrišti ir jūsų tarną? – tarė Filas Evansas, rodydamas į Frikoliną, šniokščiantį lyg ruonis.

– Kol kas dar ne. Jis apipils mudu savo skundais, o mums reikia ne apverkti savo likimą, o imtis kur kas rimtesnių reikalų.

– Kokių, dėdule Prudentai?

– Išsigelbėti patiems, jeigu tai įmanoma.

– Ir net tada, kai neįmanoma.

– Jūs teisus, Filai Evansai, net kai neįmanoma.

Pirmininkas ir jo kolega buvo visiškai tikri, kad jų pagrobimas – paslaptingojo Robūro rankų darbas. Iš tikrųjų paprasti "padorūs" vagys, atėmę laikrodžius, brangenybes, pinigines, kapšus, būtų įmetę

apiplėštuosius į Skulkilo upės vandenį, paprasčiausiai smogę peiliu į gerklę, užuot uždarę... Kur? Klausimas, turime tiesiai pasakyti, gana svarbus! Jį reikėjo spręsti pirmiau negu imti ruoštis pabėgti, jeigu, žinoma, tikimasi sėkmės.

– Aš manau, Filai Evansai, – tęsė dėdulė Prudentas, – kad būtų kur kas geriau, jeigu išeidami po posėdžio, prie kurio dabar nebėra prasmės grįžti, būtume atidžiau dairęsi į šalis. Jeigu būtume nenužingsniavę už miesto ribų, mums nieko blogo nebūtų atsitikę. Tas Robūras, matyt, susivokė, kas gali įvykti klube; jis numatė būsimą pyktį, kurį turėjo sukelti jo įžūlus elgesys, ir paslėpė prie durų keletą galvažudžių, kad jie prireikus ateitų jam į pagalbą. Kai tik mudu pasukome iš Volnetstrito, tie niekšingi samdiniai sekė iš paskos ir, kai mes neatsargiai nužingsniavome į Fermonto parko alėją, ūmai mus sudorojo!

– Sutinku, – atsakė Filas Evansas. – Taip, mudu padarėme rimtą klaidą, negrįžę tiesiai namo.

– Žmogus visada klysta, kai elgiasi neprotingai, – užbaigė dėdulė Prudentas.

Tuo momentu juos pasiekė sunkus atodūsis iš tamsos.

– Kas čia dabar? – paklausė Filas Evansas.

– Niekai!.. Tai dejuoja Frikolinas.

Dėdulė Prudentas ramiai tęsė:

– Kad mudu sugautų prie laukymės ir įgrūstų į šią skylę, niekšams prireikė ne daugiau kaip dviejų minučių. Galimas daiktas, jie dar nespėjo mūsų ištempti iš Fermonto parko...

– Žinoma, kitaip būtume jautę, kaip mus neša.

– Sutinku, – atsiliepė dėdulė Prudentas. – Vadinasi, mes, be abejonės, dabar esame kokiame nors dengtame vežime, galbūt viename iš tų ilgų furgonų, kurie dažnai sutinkami prerijose arba juose gyvena klajojantys komediantai...

– Savaime aišku! Juk jeigu mus būtų pernešę, sakykime, į laivą, stovėjusį su nuleistu inkaru prie Skulkilo upės kranto, mes iš karto suprastume iš silpno jo korpuso sūpavimosi ant bangų.

– Sutinku, visiškai sutinku, – pakartojo dėdulė Prudentas, – ir manau, kad jeigu mes dar esame laukymėje, tai kaip tik dabar laikas bėgti!.. Kai dėl Robūro, tai mudu jį vėliau susirasime...

– Ir priversime brangiai užmokėti už bandymą atimti laisvę dviems Jungtinių Amerikos Valstijų piliečiams!

– Be didelių kalbų, brangiai... itin brangiai!

– Tačiau kas jis per žmogus?.. Iš kur išdygo?... Ir kas jis – anglas,

vokietis ar prancūzas?..

– Paprasčiausias niekšas, ir man šito visiškai pakanka, – atsakė dėdulė Prudentas. – O dabar griebkimės darbo!

Ir abu, ištiesę pirmyn rankas ir išskėtę pirštus, ėmė kruopščiai tyrinėti patalpos sienas, stengdamiesi rasti kokį nors plyšį ar tarpą. Nieko! Paskui apčiupinėjo duris. Jos buvo sandariai uždarytos; jokios vilties išlaužti spyną. Beliko tik vieną – išpjauti skylę ir šitaip pabėgti. Tačiau ar jų peiliai įveiks sieną, ar ašmenys neatšips ir nenuluš, kol pragręš skylę?

– Bet iš kur sklinda šita nuolatinė vibracija? – paklausė Filas Evansas, labai nustebęs nuo nenutrūkstančio garso frrrr.

– Reikia manyti, vėjas, – atsakė dėdulė Prudentas.

– Vėjas?.. Bet aš prisimenu, kad iki vidurnakčio buvo nuostabiai tyli naktis...

– Ir vis dėlto neabejotina, kad vėjas. O jeigu ne, tai kas, tavo manymu?

Atlenkęs pačią aštriausią savo peilio geležtę, Filas Evansas pabandė ją įsmeigti į sieną šalia durų. Galbūt pakaks pragremžti viso labo nedidelę angą, kad galėtų prakišti ranką ir atidaryti duris iš lauko pusės, – jeigu jos uždarytos skląsčiu arba spynoje kyšo raktas.

Praėjo keletas minučių atkakliai triūsiant , visos sulankstomo peilio geležtės ištrupėjo, nulūžo jų galai, žodžiu, pavirto mažais pjūkleliais su daugybe dantukų.

– Neima, Filai Evansai?

– Ne!

– Nejaugi čia sienos iš geležies?

– Nemanau, dėdule Prudentai. Kai jas stukseni, jos neskleidžia metalinio garso.

– Tada, galimas daiktas, geležinis medis?

– Ne! Nei geležis, nei medis.

– Tai iš ko tos sienos?

– Neįmanoma nustatyti, bet čia tokia medžiaga, kad jos ir plienas neima.

Dėdulė Prudentas nusikeikė ir piktai treptelėjo koja į dusliai dunkstelėjusias grindis; jo rankos tuo metu konvulsiškai ieškojo įsivaizduojamo Robūro gerklės.

– Ramybės, dėdule Prudentai, – kreipėsi į jį Filas Evansas, – ramybės! Pabandykite dabar jūs!

Dėdulė Prudentas pabandė, tačiau nieko napajėgė padaryti sienai, nes pačios aštriausios jo peilio geležtės nepaliko net įbrėžimų sienoje

tarsi ji būtų iš krištolo.

Iki šiolei kaliniai galėjo tikėtis išsigelbėti, jeigu pavyktų atidaryti duris; bet dabar reikėjo mesti bet kokią mintį pabėgti.

Taigi kol kas liko tik nuolankiai paklusti aplinkybėms, – o tai toli gražu nebūdinga amerikiečiams, – ir pasikliauti atsitiktinumu, kas dar labiau ne prie širdies šiems velniškai veikliems žmonėms.

Nesunku įsivaizduoti, kokie prakeiksmai, kaltinimai ir grasinimai pasipylė Robūro adresu; beje, jis buvo, matyt, ne iš tų žmonių, kuriuos toks elgesys galėtų jaudinti, sprendžiant iš to nedaugelio žinių, ką žinome apie jo charakterį, ir iš to, kaip jis elgėsi Veldono mokslo draugijoje.

Tarp kitko, Frikolinas vis stipriau rodė nerimo požymius. Ar tai jį kamavo skrandžio spazmai, ar tampė galūnes mėšlungis, tačiau jis rangėsi lyg būtų svilinamas. Dėdulė Prudentas manė, kad jau laikas baigti tas gimnastikos pratybas, ir perpjovė virves, veržusias negro kūną.

Tačiau jam gana greitai teko gailėtis, nes iš Frikolino lūpų bemat pasipylė begaliniai skundai, sukelti siaubingų baimės priepuolių, prie kurių prisidėjo ir alkio kančios. Negrui vienodai negalavo ir smegenys, ir skrandis, todėl ganėtinai sunku nustatyti, kuriam iš šių dviejų vidaus organų jis turėjo dėkoti už kančias, be perstojo jį kamavusias.

– Frikolinai! – šūktelėjo dėdulė Prudentas.

– Misteri dėdule!.. Misteri dėdule!.. – sumurmėjo negras, akimirkai nutraukęs savo gailias dejones.

– Visai įmanomas dalykas, kad mums šioje belangėje gresia bado mirtis. Tačiau mudu nutarėme priešintis tol, kol galėsime vienaip ar kitaip apsirūpinti maistu, kuris pratęstų mūsų egzistavimą...

– Jūs ruošiatės mane suvalgyti?! – sustūgo Frikolinas.

– Panašiomis aplinkybėmis taip visada elgiamasi su negrais!.. Tylėk gi, Frikolinai, kad tave pamirštume.

– Jeigu ne, tai iš tavęs padarysime frikasė! – pridūrė Filas Evansas.

Išgąsdintas Frikolinas ir iš tikrųjų patikėjo, kad jį rengiasi suvalgyti dvi norinčios pratęsti savo gyvenimą ypatos, matyt, kur kas vertesnės negu jis. Negras buvo priverstas susivaldyti ir dejuoti in petto (tylomis – ital.).

Tačiau laikas slinko, o bandymai atidaryti duris arba pragremžti sieną kaip ir anksčiau nedavė jokių rezultatų. Jie negalėjo suprasti, iš ko padaryta ta siena. Tai nebuvo nei metalas, nei medis, nei akmuo. Beje, ir patalpos grindys, matyt, buvo iš tos pačios medžiagos. Kai treptelėjo koja, jos skleidė savotišką garsą, kurio dėdulė Prudentas

nesiryžo priskirti prie žinomų jam garsų. Dar viena ypatybė: dingojos, jog apačioje, po grindimis, tvyrojo tuštuma, tarsi jos stovėjo ne tiesiai ant žemės. Taip! Nesuprantamas garsas frrrr tarsi sklido iš išorės. Visa tai labai menkai juos guodė.

– Dėdule Prudentai! – šūktelėjo Filas Evansas.

– Filai Evansai? – atsiliepė dėdulė Prudentas.

– Ar nemanote, kad mūsų belangė pakeitė vietą?

– Jokiu būdu!

– Kai mus čia uždarė, aš aiškiai užuodžiau šviežią žolės aromatą ir parko medžių smalingą kvapą. Dabar stengiuosi vėl juos užuosti, bet man dingojas, kad jie dingo...

– Taip, teisybė.

– O kaip jūs tai paaiškinsite?

– Paaiškinsiu, kas šaus į galvą, Filai Evansai, bet niekaip nesutiksiu, kad mūsų belangė pakeitė vietą. Kartoju: jeigu sėdėtume važiuojančiame vežime arba plauktume laivu, tai iš karto pajustume.

Tuo momentu Frikolinas išspaudė ilgą dejonę, kurią galėjai palaikyti priešmirtiniu atodūsiu, jeigu po jos nebūtų pasigirdę kitos.

– Man kažkodėl atrodo, kad tas Robūras netrukus įsakys mus nuvesti pas jį, – tęsė Filas Evansas.

– Labai to tikiuosi, – riktelėjo dėdulė Prudentas, – aš jam pasakysiu...

– Ką?

– Kad, pradėjęs veikti kaip akiplėša, jis baigė kaip niekšas!

Čia Filas Evansas išvydo, jog aušta rytas. Per siaurą langutį, iškirstą viršutinėje sienos dalyje priešais duris, ėmė sunktis neaiški šviesa. Vadinasi, turėjo būti apie ketvirtą valandą ryto, nes birželio mėnesį Filadelfijos platumoje pirmieji saulės spinduliai kaip tik tokiu metu nurausvina horizontą.

Tuo tarpu dėdulė Prudentas privertė nuskambėti savo laikrodį su repertyru – puikiu mechanizmu, kurį pagamino jo kolegos laikrodžių gamykla, – mažo varpelio skambesys rodė, jog viso labo buvo tik trys ketvirčiai trečios, nors laikrodis nė sykio nebuvo sustojęs.

–Keista, – gūžtelėjo Filas Evansas. – Be ketvirčio trečią dar būna tamsu.

– Matyt, mano laikrodis atsilieka... – pratarė dėdulė Prudentas.

– Kaip, nejaugi "Volton Votč kompani" pagamintas laikrodis?! – sušuko Filas Evansas.

Šiaip ar taip, bet neabejotinai švito. Palengva gilioje tamsoje, tvyrojusioje patalpoje, ėmė boluoti mažasis langelis. Vis dėlto, jei

aušra išaušo anksčiau, negu įprasta keturiasdešimtojoje paralelėje, kur įsikūrusi Filadelfija, tai švito ne taip sparčiai, kaip būna žemose platumose. Šis naujas nepaaiškinamas reiškinys vėl sukėlė dėdulės Prudento nuostabą.

– Gerai būtų pasiekti tą langelį, – tarė Filas Evansas, – ir pabandyti nustatyti, kur esame.

– Ką gi, pabandykime!

Kreipdamasis į Frikoliną, dėdulė Prudentas šūktelėjo:

– Nagi, Fri, kelkis!

Negras atsistojo.

– Atsiremk nugara į šią sieną, jūs, Filai Evansai, užsiropškite ant vyruko pečių, o aš seksiu, kad jis jūsų nenumestų.

– Puiku! – atsakė Filas Evansas.

Po akimirkos, atsiklaupęs ant Frikolino pečių, Filas Evansas jau galėjo žvilgtelėti per langelį.

Langelyje buvo įstatytas ne išgaubtas, kaip paprastai daroma laivų iliuminatoriuose, o paprastas langų stiklas.

Nors ir nelabai storas, jis visgi trukdė Filui Evansui apžiūrėti vietovę, nes regėjimo lauką ir taip labai ribojo mažas langelis.

– Ko jūs gaišuojate? Išmuškite stiklą! – suriko dėdulė Prudentas. – Geriau matysis.

Filas Evansas iš visų jėgų trenkė peilio rankena į stiklą, kuris nuskambėjo lyg sidabras, tačiau nesudužo.

Trenkė dar kartą, kur kas stipriau – ir vėl tas pat rezultatas!

– Ak, štai kas! – šūktelėjo Filas Evansas. – Nedūžtantis stiklas!

Iš tikrųjų stiklas, matyt, buvo užgrūdintas pagal išradėjo Simenso metodą, taigi, nepaisant energingų smūgių, liko sveikas ir nesudužo.

Tačiau iš lauko jau sklido pakankamai šviesos, žvilgsniui atsivėrė aplinkinė erdvė, šiaip ar taip, tiek, kiek leido langelio rėmai.

– Ką matote? – paklausė dėdulė Prudentas.

– Nieko!

– Kaip? Nematote miško?

– Ne!

– Net medžių viršūnių?

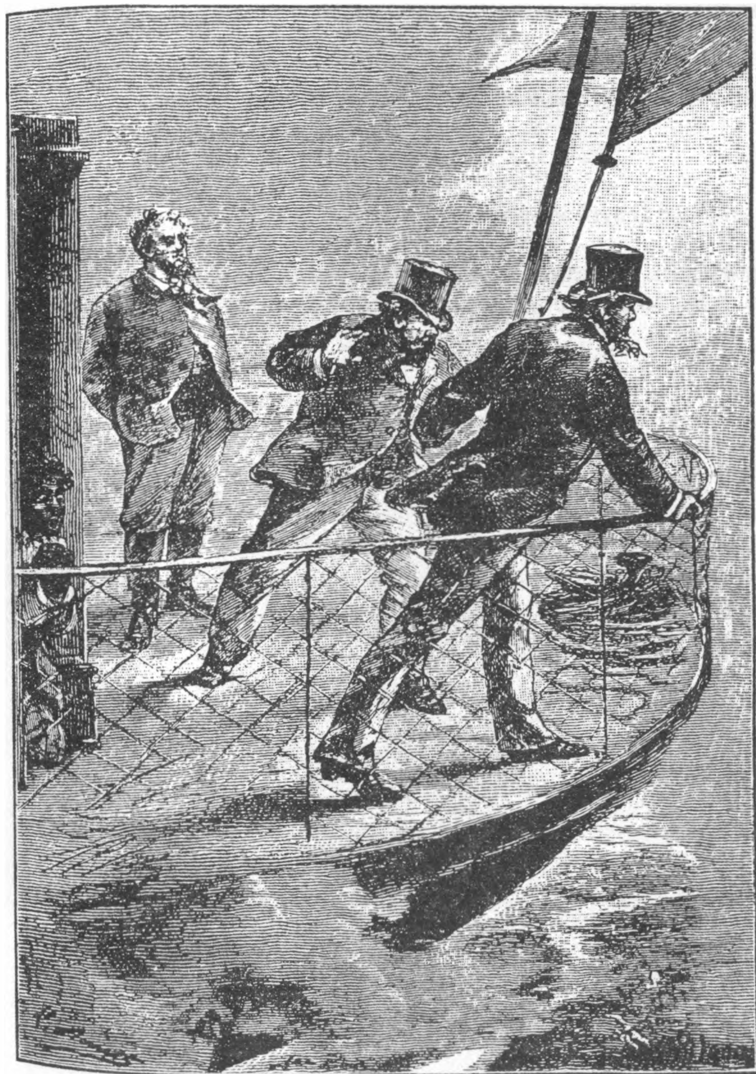
– Jų irgi nematau!

– Vadinasi, mes nebesame vidury laukymės?

– Nematau nei laukymės, nei parko!

– Ar įžvelgiate bent jau namų stogus arba monumentų viršūnes? – sušuko dėdulė Prudentas, kurio neviltis ir pyktis vis stiprėjo.

– Nei stogų, nei monumentų.

– Kaip? Nei stiebo su vėliava, nei bažnyčios varpinės, nei fabriko kamino?

– Nieko, išskyrus oro erdvę.

Tuo momentu atsidarė durys. Ant slenksčio stovėjo kažkoks žmogus.

Tai buvo Robūras.

– Maloningieji oro balionų šalininkai, – garsiai tarė jis, – nuo dabar esate laisvi ir galite eiti, kur norite.

– Laisvi?! – sušuko dėdulė Prudentas.

– O taip... "Albatroso" teritorijoje!

Dėdulė Prudentas ir Filas Evansas negaišuodami šovė iš patalpos.

Ką gi jie išvydo išbėgę?

Apačioje – gal iš tūkstančio dviejų šimtų ar tūkstančio trijų šimtų metrų aukščio – plytėjo vietovė, kurią jie nesėkmingai mėgino atpažinti.

Šeštasis skyrius,

kurį inžinieriai, mechanikai ir kiti mokslo žmonės galėtų praleisti

"Kada pagaliau žmogus baigs šliaužioti Žemės paviršiumi ir apsigyvens žydroje padangių tyloje? "

Į šį Kamilio Flamariono klausimą nesunku atsakyti: tai įvyks epochoje, kai mechanikos raida sudarys prielaidas išspręsti aviacijos problemą. Kaip prieš keletą metų pranašavo kai kurie mokslininkai, vis plačiau naudojama elektra pamažu turi sudaryti sąlygas išspręsti šią problemą.

Gerokai iki 1783 metų, kai broliai Mongolfjė sukonstravo savo oro balioną, pavadintą pagal jų pavardes "mongolfjeru", o fizikas Šarlis pastatė savo pirmąjį aerostatą, kai kurie drąsūs protai jau svajojo užkariauti oro erdves pasitelkus mechanizmus. Pirmieji išradėjai nė nepagalvojo apie "lengvesnius už orą aparatus", nes esant to meto fizikos išsivystymo lygiui tokia mintis negalėjo net gimti. Jie tikėjosi keliauti oro erdvėmis su "sunkesniais už orą aparatais" – skraidymo mašinomis, pagamintomis pagal paukščius.

Kaip tik šiuo keliu ir žengė beprotis Ikaras, Dedalo sūnus, bet vos priartėjo prie saulės, jo vašku prilipdyti sparnai išsklido ore.

Tačiau, palikę nuošaly seną mitą ir nesustoję prie Archito Tarentiečio, galime teigti, kad Dantės iš Perudžio, Leonardo da Vinčio ir Gvidočio veikaluose jau gvildenama mintis sukurti mechanizmus, galinčius skraidyti oro erdvėse. Praėjo dar du su puse šimtmečio, ir šios srities išradėjų skaičius ėmė greitai didėti. 1742 metais markizas de Bakvilis parengia sparnų sistemą, išbando ją virš Senos ir krisdamas susilaužo ranką. 1768 metais Poktonas siūlo savo skraidymo aparato su dviem propeleriais – keliamuoju ir traukiamuoju – projektą. 1781 metais Badeno princo architektas Mejerveinas sukuria skraidymo mašiną, pastatytą ornitopterio principu; jis neigia, kad galima valdyti neseniai išrastus oro balionus. 1784 metais Lonua ir Benveniu stato

helikopterį, kurį verčia skristi spyruoklės. 1808 metais austras Jakobas Degenas bando pakilti į orą. 1810 metais pasaulį išvysta Denjo iš Nanto brošiūra, kurioje aprašomi "sunkesnių už orą aparatų" principai. Paskui nuo 1811 iki 1840 metų pasirodo Berblingerio, Vigalio, Sarti, Diubošė, Kanjaro de Latūro tyrinėjimai ir išradimai. 1842 metais anglas Hensonas parengia nuožulnių plokštumų ir propelerių, kuriuos suka garo variklis, sistemą; 1845 metais Kosiu pastato skraidymo aparatą su keliamaisiais propeleriais; 1847 metais Kamilis Veras siūlo savo planą pagaminti helikopterį su sparnais iš plunksnų; 1852 metais Letiūras išranda valdomą parašiutą, kurį bandydamas mirtinai užsimuša; tais pačiais metais Mišelis Lu parengia slystančios plokštumos konstrukciją su keturiais besisukančiais propeleriais: 1853 metais Belgikas iškelia aeroplano, varomo laivasraigčių, idėją. Vosen Šardanas siūlo valdomo aitvaro projektą, o Žoržas Kolė – įvairias skraidymo mašinų su dujų varikliais konstrukcijas. Nuo 1854 metų iki 1863 metų pasirodo nauji vardai: Džozefas Plainas, įgijęs keleto oro aparatų patentus, Breanas, Karlingfordas, Le Bri, Diu Tamplis, Braitas pritaikęs keliamuosius propelerius, besisukančius priešpriešais vienas kitam, Smaitis, Panafjė, Kronjė ir kiti. Pagaliau 1863 metais Nadaro pastangomis Paryžiuje susikuria "sunkesnių už orą aparatų draugija". Ji padeda išradėjams, bandantiems įvairiausias skraidymo mašinas; kai kurioms jau gauti patentai. Tokios mašinos: Pontono d'Amekuro helikopteris su garo varikliu; de Lalandelio skraidymo aparatas su propeleriais, nuožulniomis plokštumomis ir parašiutais; de Luvrijė aerokafas; d'Eterno mechaninis paukštis; Grufo skraidymo mašina, kurios sparnus judina svertai. Žodžiu, ledai pajudėjo! Nuo to laiko išradėjai išradinėja, o mokslininkai daro skaičiavimus, kurių tikslas – padarytioro susisiekimą praktiškai įgyvendinamą. Burkaras, Le Bri, Kaufmanas, Smitas, Stringfelou, Prižanas, Danžaras, Pornesas ir Delapozas, Mua, Peno, Žoberas, Gro de Vilnevas, Ašenbachas, Haroponas, Parizelis, Diušenas, Dandiuranas, Djejėdas, Melkisfas, Forlaninis, Brierėjus, Tatenas, Dondrijė, Edisonas – vieni, panaudodami sparnų ar sraigtų sistemą, kiti – nuožulnių plokštumų sistemą, - išranda, kuria, gamina ir tobulina savo skraidymo mašinas. Šios mašinos pakils į orą tą dieną, kai bus išrastas gana galingas ir itin lengvas variklis.

Tegu skaitytojas atleidžia už šį truputį ilgoką sąrašą. Bet argi nereikėjo parodyti visų aviacijos idėjų plėtojimo stadijų imtinai iki to laiko, kai pasirodė Robūras Užkariautojas? Argi galėtų inžinierius sukurti tokį tobulą skraidymo aparatą, jeigu nesiremtų savo pirmtakų

atradimais ir bandymais? Žinoma, ne! Jeigu jis jautė panieką tiems, kurie spyriojosi ir bandė sukurti valdomus aerostatus, tai labai nuoširdžiai gerbė visus "sunkesnių už orą aparatų" rėmėjus – anglus, amerikiečius, italus, austrus, prancūzus. Jų darbai, ypač prancūzų techninės idėjos, kurias išplėtojo Robūras, padėjo suprojektuoti, o paskui ir pastatyti oro laivą "Albatrosas", kuris drąsiai ėmė skrosti oro erdves.

– Balandis juk skrenda! – tarė vienas iš pačių atkakliausių aviacijos šalininkų.

– Kada nors žmogus vaikščios po orą kaip dabar vaikšto po žemę! – palaikė jį kitas karštas skraidymo aparatų rėmėjas.

– Lokomatyvus pakeis orlaiviai! – sušuko pats triukšmingiausias iš jų; kuris visuose laikraščiuose trimitavo apie aviacijos laimėjimus, trokšdamas pažadinti iš miego Senąjį ir Naująjį Pasaulius.

Ir iš tikrųjų bandymais ir skaičiavimais buvo visiškai aiškiai įrodyta, kad oras – gana tvirta atrama. Vieno metro diametro parašiutas gali ne tik sulėtinti žmogaus kritimą ore, bet ir padėti jam sklandžiai nusileisti. Štai kas buvo konstatuota.

Taip pat buvo nustatyta, kad, esant dideliam judėjimo greičiui ore, sunkio jėga kinta bemaž atvirkščiai proporcingai to greičio kvadratui, taigi judantis kūnas darosi tarsi besvoris.

Pagaliau buvo nustatyta, kad skrendančio gyvūno sparnų keliamasis paviršius, kurio reikia jį išlaikyti ore, didėja kur kas lėčiau negu jo svoris, nepaisant, kad sparnų mostai sulėtėja.

Vadinasi, ir skraidymo aparatas turi būti kuriamas prisilaikant šių gamtos dėsnių, kitaip sakant, "šis tobulas mechanizmas judėti ore", kaip sakė daktaras Marė iš Prancūzijos mokslų akademijos, turi būti panašus į paukštį.

Galutinai visi aparatai, su kuriais tikimasi išspręsti aviacijos problemą, gali būti sugrupuoti į tris grupes:

1. Helikopteriai, arba spiraleferiai, – tai sistema propelerių, pritaisytų ant vertikalių ašių.

2. Ornitopteriai – mašinos, kurių skrydis kartoja natūralų paukščių skrydį.

3. Aeroplanai, kurie iš esmės kaip ir aitvarai sudaro nuožulnių plokštumų sistemą; juos tempia arba stumia pirmyn horizontaliai įtaisyti propeleriai.

Kiekviena iš šių sistemų turėjo ir vis dar turi aistringų rėmėjų, ryžtingai nutarusių neužleisti savo pozicijų.

Tačiau Robūras dėl daugelio priežasčių atmetė dvi paskutiniąsias

sistemas.

Žinia, kad ornitopteris, tai yra mechaninis paukštis, turi nemažai privalumų, niekas neabejoja. Reno darbai ir bandymai, padaryti 1884 metais, tą patvirtino. Bet, kaip jam savo laiku buvo nurodyta, nereikia vergiškai mėgdžioti gamtos. Garvežiai nebuvo nukopijuoti pagal zuikius, o garlaiviai – pagal žuvis. Pirmiesiems davė ratus, o juk ratai – ne kojos, antriesiems – sraigtus, bet ir sraigtai ne plaukmenys! Tuo tarpu tai visiškai nepakenkė jų greičiui. Atvirkščiai. Beje, mes beveik nieko nežinome, kas mechanikos požiūriu vyksta paukščio skridimo metu, kai jis daro gana sudėtingus judesius. Daktaras Marė mano, kad kai paukštis pakelia sparną, jo tiesiosios plunksnos prasiskiria, leisdamos praeiti orui. O juk be galo sunku sukurti, kad tokį veiksmą darytų mašina.

Kita vertus, nekyla abejonių, kad aeroplanai gali pasiekti tam tikrų ir svarbių rezultatų, Jų propeleriai, kurių mentės sukasi kampu į oro srovę, įgalina mašiną greitai kilti į viršų: bandymai, padaryti su modeliais, įrodė, kad aeroplano kėlimo galia, tai yra svoris, kurį jis gali pakelti virš savo svorio, didėja proporcingai greičio kvadratui. Čia ir yra reikšmingiausias aeroplanų pranašumas, dėl ko jie pralenkia aerostatus, paklūstančius oro srovių įtakai.

Robūras manė, jog kuo paprastesnė orlaivio sandara, tuo jis bus geresnis. Būtent propeleriai – tie patys "šventieji propeleriai", iš kurių šaipėsi Veldono mokslo draugijos nariai, – kuo naudingiausiai tarnavo jo skraidymo mašinai. Vieni laikė ją ore, kiti – traukė pirmyn, vienu metu teikdami ir neregėtą greitį, ir saugumą.

Iš tikrųjų su propeleriu, kurio mažas žingsnis, bet kuris turi didelį menčių paviršių, pasak Viktoro Tateno, teoriškai įmanoma "sprendžiant visą uždavinį, pakelti neriboto svorio krovinį su minimaliomis jėgos sąnaudomis".

Jeigu ornitopteris, kuris skrisdamas atgamina paukščio sparnų mostus, kyla vertikaliai aukštyn, tai helikopterio propelerių mentys skrodžia orą kampu – tarsi kyla nuožulnia plokštuma. Galima sakyti, kad helikopteris turi vietoj sparnų–menčių sparnus–propelerius. Kaip žinoma, propeleris juda tik savo ašies kryptimi. Jeigu ašis pastatyta vertikaliai, propeleris kelia vertikaliai. Jeigu ji pastatyta horizontaliai, jis traukia horizontaliai.

Inžinieriaus Robūro skraidymo aparatas galėjo skristi ir vertikaliai, ir horizontaliai.

Pateikiame tiksliai aprašytą "Albatrosą", kuriame galime išskirti tris svarbiausias sudedamąsias dalis: korpusą; kėlimo ir traukos me-

chanizmus; mašinų skyrių.

Korpusas. – Apvaliame, patikimai padarytame korpuse įtaisyti aparatai, gaminantys mechaninę energiją, išdėstytos įvairios patalpos – ginklams, instrumentams ir įrankiams, taip pat pagrindinis sandėlis įvairių rūšių maistui; korpuse įtaisytos ir cisternos su vandeniu. Iš viršaus uždėta platforma, kurios ilgis – trisdešimt metrų, plotis – keturi metrai, visa ji suręsta kaip tikro laivo denis, laivo, kuris užsibaigia bangolaužiu. Palei denio kraštus – nedidelė stovai, sujungti grotelėmis iš geležinės vielos ir medinių paramsčių. Denyje kyla trys kabinos, kurių skyriai skirti arba ekipažui, arba mašinoms pastatyti. Centrinėje kabinoje įrengta mašina, varanti visus keliamuosius propelerius, priekinėje kabinoje – mašina, sukanti priešakinį traukiamąjį propelerį, galinėje – mašina, sukanti užpakalinį propelerį; visos jos veikia nepriklausomai viena nuo kitos. Priekyje, pirmojoje kabinoje, įrengtas bufetas, virtuvė ir ekipažo patalpos. Gale, paskutinėje kabinoje, yra keletas kajučių, tarp jų – inžinieriaus kajutė ir valgykla; o virš viso denio kyla įstiklinta būdelė – joje vairininkas galingu šturvalu valdo orlaivį. Šviesa į kabinas patenka per iliuminatorius, į kuriuos sudėti ypatingu būdu grūdinti stiklai, jie dešimt kartų tvirtesni už paprastuosius. Po oro laivo korpusu įtaisyta sistema lanksčių spyruoklių, kurių paskirtis – sušvelninti smūgį nusileidimo momentu, nors skraidymo aparatas nusileidžia labai sklandžiai, nes paklūsta inžinieriaus valiai.

Kėlimo ir traukos mechanizmai. – Ant platformos vertikaliai įtaisytos trisdešimt septynios ašys, iš jų penkiolika – pagal bortus iš abiejų pusių ir septynios aukštesnės – viduryje. Galima pamanyti, kad laivas turi trisdešimt septynis stiebus! Tiktai šie stiebai vietoje burių turi po du horizontaliai pritvirtintus nedidelio diametro ir žingsnio propelerius, kurie gali neįtikėtinai greitai suktis. Propeleriai sukasi nepriklausomai vienas nuo kito, be kita ko, visi jie poromis sukasi priešingomis kryptimis. Toks įrenginys būtinai reikalingas, kad skraidymo aparatas nepradėtų suktis apie savo ašį. Taigi, remdamiesi vertikaliu oro stulpu, keliamieji propeleriai sukuria keliamąją galią, tuo pačiu išlygindami orlaivį ir horizontaliai. Vadinasi, inžinieriaus Robūro skraidymo mašina turi septyniasdešimt keturis keliamuosius propelerius, kurių kiekvieno trys mentės sujungtos metaliniu apvadu, sudarančiu smagratį ir šitaip lengvinančiu veikti varikliui. "Albatroso" priekyje ir paskuigalyje ant horizantalių ašių įtaisyti du propeleriai su keturiomis didelio žingsnio mentėmis; šie propeleriai gali suktis priešingomis kryptimis, varydami skraidymo aparatą horizontaliai

pirmyn arba atgal. Jų diametras didesnis už kėlimo propelerių, jie irgi gali suktis neįtikėtinai greitai.

Žodžiu, kurdamas savo "Albatrosą", inžinierius Robūras patobulino skraidymo aparatų, kuriuos geriausiais pripažino Kosiu, de Lalandelis ir Pontonas d'Amekuras, sistemą. Tačiau jis galėjo visai ramiai save laikyti pionieriumi, renkantis ir naudojant energijos šaltinį orlaivio varikliams.

Mašinų skyrius. – Ne vandens ar kitų skysčių garuose, ne suspaustame ore arba tampriose dujose, ne sprogstamuosiuose mišiniuose, galinčiuose atlikti mechaninę veiklą, Robūras rado energijos šaltinį, kad išlaikytų ore ir priverstų judėti savo skraidymo aparatą. Jis nukreipė žvilgsnį į elektrą – tą jėgą, kuriai lemta vieną gražią dieną tapti pramonės siela. Beje, inžinierius nepanaudojo jokios mašinos gaminti elektros srovei, o apsiribojo baterijomis ir akumuliatoriais. Tačiau kokie elementai sudarė tas baterijas, kokios rūgštys privertė jas veikti? Tai Robūras nuo visų slėpė, kaip ir pačių akumuliatorių sandarą. Kokia buvo jų teigiamų ir neigiamų polių prigimtis? To niekas nežinojo. Išradėjas baiminosi – ir ne be pagrindo – net išsiimti išradimo patentą. Vienaip ar kitaip, o sėkmė neabejotina: baterijos buvo nepaprastai galingos, rūgštys – bemaž negaravo ir neužšalo, akumuliatoriai savo savybėmis gerokai pranoko Foro – Selono – Folkmaro akumuliatorius, pagaliau srovės jėgą teko matuoti negirdėtu iki tolei amperų skaičiumi. Todėl "Albatrosas" turėjo beveik neribotos elektros energijos atsargas, ji, energija, varė visą propelerių sistemą, teikusią Robūro orlaiviui keliamąją ir traukiamąją galią, visiškai patenkino visus energijos poreikius bet kuriomis aplinkybėmis.

Taigi, kartojame – idėja panaudoti elektrą kaip energijos šaltinį oro susisiekimui išskirtinai priklauso inžinieriui Robūrui. Tačiau jos gavimo būdą jis laikė giliai paslėpęs. Ir jeigu Veldono mokslo draugijos pirmininkas ir sekretorius nepajėgs jos atskleisti, tai visiškai įtikėtina, kad žmonija praras tą paslaptį.

Savaime suprantama, kad skraidymo aparatas buvo gana patikimas – tą liudijo teisingai parinktas svorio centras, todėl ekipažas galėjo nesibaiminti, kad skrendantis orlaivis staiga pavojingai pakryps arba, ko gero, apsivers.

Lieka tik išsiaiškinti, kokią medžiagą savo oro laivui naudojo inžinierius Robūras; beje pavadinimas "laivas" visiškai tinka "Albatrosui". Kas gi buvo toji medžiaga – tokia tvirta, kad aštrus Filo Evanso peilis negalėjo net palikti žymių, o dėdulė Prudentas niekaip neatspėjo jos kilmės? Paprastų paprasčiausias popierius!

Jau daug metų tokios rūšies popierius plačiai gaminamas. Jo lapai sumirkomi dekstrinu ir krakmolu, o paskui perleidžiami per hidraulinį presą, tampa tvirti kaip plienas. Pagaminti iš tokio popieriaus, blokai, bėgiai ir vagonų ratai tvirtesni už metalo gaminius, bet kur kas lengvesni. Kaip tik šią popieriaus savybę, sujungęs su lengvumu, Robūras ir nutarė panaudoti, kurdamas savo skraidymo aparatą. Korpusas, denis, kabinos, kajutės – viskas buvo pagaminta iš šiaudų popieriaus, po presu virtusio vos ne metalu; šis popierius įgijo dar vieną savybę – pasidarė atsparus ugniai, – o tai ypač svarbu oro laivui, skrendančiam dideliame aukštyje. Įvairios kėlimo ir traukos mechanizmų sudėtinės dalys – ašys ir propelerių mentės – buvo pagamintos iš želatinuotos fibros (presuoto popieriaus), – taigi ir tvirtos, ir lanksčios.

Ši medžiaga, kurią galima gaminti įvairių formų, netirpstanti daugumoje dujų ir skysčių, konkrečiai – rūgštyse ir spirite, jau nekalbant apie jos izoliacines ypatybes, buvo tiesiog nepakeičiama "Albatroso" mašinų skyriuje.

Inžinierius Robūras, bocmanas Tomas Terneris, mechanikas su dviem padėjėjais, du vairininkai ir virėjas – viso aštuoni žmonės – sudarė "Albatroso" ekipažą; jie nesunkiai valdė skrendantį orlaivį. Medžiokliniai ir koviniai šautuvai, meškeriojimo įrankiai, elektriniai žibintuvai, stebėjimo prietaisai, busolės ir sekstantai, skirti nustatyti skrydžio kursui, termometras matuoti temperatūrai, įvairūs barometrai – vienas nustatyti pasiektam aukščiui, kitas – žymėti oro slėgio kaitą, trečias – pranašaujantis audrą, nedidelė biblioteka, portatyvinė spaustuvė, artilerijos pabūklas, pastatytas platformos centre ant besisukančio lafeto, šabloniškai užtaisomas ir šaudantis šešiasdešimties milimetrų kalibro sviediniais, parako ir kulkų atsargos, dinamito plytelės, virtuvė, šildoma akumuliatorių tiekiama srove, solidžios atsargos mėsos ir daržovių konservų, sukrautų kambūze šalia keleto brendžio, viskio ir džino statinaičių, – žodžiu, viskas, ko reikia, kad būtų galima keletą mėnesių nenusileisti, buvo sukaupta ir numatyta, jau nekalbant apie garsųjį trimitą!

Be viso to, "Albatrose" stovėjo lengva, vandenyje neskęstanti guminė valtis, kuri galėjo išlaikyti aštuonių žmonių svorį upės, ežero arba ramios jūros paviršiuje.

Tačiau ar pasirūpino Robūras parašiutais, jeigu atsitiktų netikėta katastrofa? Ne! Jis net galvoti nenorėjo apie galimą katastrofą. Propelerių ašys sukosi nepriklausomai viena nuo kitos, vienos gedimas netrukdė kitoms. O kad "Albatrosas" galėtų laikytis savo gimtojoje

stichijoje – ore, pakako, jog veiktų bent pusė jo propelerių.

– Savo "Albatroso" dėka, – netrukus pareiškė Robūras Užkariautojas naujiesiems svečiams, – svečiams per prievartą, – nuo dabar valdau septintąją dalį pasaulio, didesnę už Australiją, Okeaniją, Aziją, Ameriką ir Europą kartu paėmus, – savo oro Ikariją, kurią kada nors apgyvens tūkstančiai ikariečių!

Septintasis skyrius,

kuriame dėdulė Prudentas ir Filas Evansas kaip ir anksčiau nesileidžia įtikinami

Veldono mokslo draugijos pirmininkas buvo apstulbintas, o jo kolega priblokštas. Bet ir vienas, ir kitas stengėsi neišsiduoti, neparodyti savo dabartinės būsenos.

Užtat tarnas Frikolinas, sužinojęs, kad yra atsidūręs skraidymo mašinoje, nešančioje jį į erdves, pašiurpo iš siaubo ir net nemanė to slėpti.

Tuo tarpu keliamieji propeleriai sparčiai sukosi virš keleivių galvų. Nors jie ir sukosi ganėtinai greitai, bet nesunkiai galėjai patrigubinti, jeigu "Albatrosas" panorėtų pakilti į aukštesnius atmosferos sluoksnius.

Kai dėl dviejų propelerių, gana lėtai besisukančių, tai jie varė oro laivą viso labo dvidešimties kilometrų per valandą greičiu.

Persisvėrę per bortą, "Albatroso" keleiviai galėjo apačioje išvysti ilgą ir vingiuotą vandens juostą, besiranganČią tarsi paprastas upokšnis kalvotoje lygumoje tarp nedidelių ežeriūkščių, žvilgančių įstrižuose saulės spinduliuose. Iš tikrųjų tai buvo upė, beje, viena iš pačių didžiausių šioje vietovėje. Kairiajame jos krante ryškėjo kalnų grandinė, kuri tęsėsi į tolį, kiek galėjo akis aprėpti.

– Ar nemalonėsite pagaliau mums pasakyti, kur esame? – paklausė dėdulė Prudentas virpančiu iš įniršio balsu.

– Nematau jokio reikalo, – atkirto Robūras.

– Tada, galimas daiktas, pasakykite, kur vykstame? –įsikišo Filas Evansas.

– Į erdves.

– Ir tai tęsis...

– Tiek, kiek reikės.

– Ar tik nekalbate apie kelionę aplink pasaulį? – ironiškai paklausė Filas Evansas.

– Dar daugiau, – atkirto Robūras.

– O jeigu ši kelionė mums nepatinka?.. – pradėjo dėdulė Prudentas.

– Reikia, kad ji jus patenkintų.

Štai kaip pakrypo santykiai tarp "Albatroso" šeimininko ir jo svečių, jeigu nenorime sakyti – kalinių. Bet Robūras, kaip matyt, pirmiausia norėjo duoti savo priešininkams laiko atsitokėti, pasigrožėti nuostabiu skraidymo aparatu, iškėlusiu juos į oro erdves, ir, žinoma, pasveikinti išradėją. Todėl jis ir vaizdavo, jog šiaip sau vaikšto po denį. Veldono mokslo draugijos nariai tuo metu galėjo savo noru arba studijuoti mašinų išdėstymą, arba apžiūrėti orlaivio kajutes ir visas kitas patalpas, arba visą dėmesį nukreipti į peizažą, kuris kuo puikiausiai vėrėsi apačioje.

– Dėdule Prudentai, – prašneko Filas Evansas, – jeigu neklystu, mes dabar skrendame virš centrinės Kanados teritorijos. Upė, kuri teka į šiaurės rytus, – tai Šventojo Lauryno upė. O miestas, kurį paliko užpakalyje, – Kvebekas.

Tai iš tiesų buvo senovinis Šampleno miestas; jo geležiniai stogai blizgėjo saulėje tarsi reflektoriai. Vadinasi, "Albatrosas" pasiekė šiaurės platumos keturiasdešimt šeštąjį laipsnį, tai ir paaiškino tokį ankstyvą saulėtekį ir tokią neįprastai ilgą aušrą.

– Taip, – pakartojo Filas Evansas, – šis miestas su tvirtove ant kalvos, išsidėstęs po mumis amfiteatru, – be abejonės, Kvebekas, Šiaurės Amerikos Gibraltaras. Štai jo katedros – anglų ir prancūzų! O štai ir muitinė, virš kurios kupolo plevėsuoja Britanijos vėliava!

Filas Evansas dar nebaigė kalbėti, o Kanados sostinė jau ėmė nykti iš akių. Orlaivis įplaukė į lengvų debesų zoną, kurie pamažu uždengė žemę.

Tuo laiku, pamatęs, kad Veldono mokslo draugijos pirmininkas ir sekretorius dėmesį nukreipė į išorinius "Albatroso" statinius, Robūras prisiartino prie jų ir paklausė:

– Na kaip, ponai, ar dar abejojete, kad sunkesni už orą aparatai tinka oro susiekimui?

Sunku buvo nepripažinti to, kas akivaizdu. Ir vis dėlto dėdulė Prudentas ir Filas Evansas nutylėjo.

– Jūs tylite? – tęsė inžinierius. – Kaip matau, alkis jums trukdo kalbėti!.. Bet jeigu leidau sau pakviesti jus į ilgą kelionę erdvėmis, patikėkite, visiškai nesirengiu vaišinti šiuo menkai kaloringu maistu. Jūsų laukia pirmieji pusryčiai.

Dėdulė Prudentas ir Filas Evansas jautė, kad alkis jau gana atkakliai save primena; todėl nutarė nebesilaikyti jokių ceremonijų. Galų gale

pusryčiai nieko jų neįpareigoja! Kai jiedu grįš į Žemę, bus išsaugoję Robūro atžvilgiu visišką veiksmų laisvę.

Juos bemat palydėjo į užpakalinę kabiną, kur buvo mažytė valgyklėlė. Čia, nuošaliau, stovėjo jau padengtas atskiras stalas, prie kurio jiedu turės valgyti visą kelionės laiką. Pusryčiams buvo paduota įvairių konservų, taip pat džiovintų paplotėlių, iškeptų perpus iš miltų, perpus iš mėsos miltelių, paskanintų nedideliu kiekiu lašinukų; iš tų paplotėlių, ištirpintų verdančiame vandenyje, išėjo puikus sultinys; paskui buvo patiekti keptos veršienos griežiniai ir arbata.

Frikolinas irgi neliko pamirštas. Pirmojoje kabinoje jo laukė riebi sriuba, išvirta iš tų pačių džiovintų papločių. Galimas daiktas, jis gerokai išalko, kad vis dėlto šiaip taip papusryčiavo, nors dantys barškėjo iš baimės, o žandikaulis absoliučiai neklausė.

– O jeigu šis daikčiukas staiga suduš?! O jeigu šis daikčiukas staiga suduš?! – piktdžiugiškai kartojo negras.

Jis visą laiką jautė slegiančią baimę. Tik pagalvok! Juk jeigu jis nusiris iš pusantro tūkstančio metrų aukščio, tai pavirs paprasčiausiu paplotėliu!

Po valandos dėdulė Prudentas ir Filas Evansas vėl pasirodė denyje. Robūro niekur nesimatė. Tik vairininkas stovėjo savo įstiklintoje būdelėje laivagalyje ir, įsmeigęs akis į busolę, kuo ramiausiai skrido inžinieriaus nurodytu kursu.

Kai dėl likusių ekipažo narių, tai jie, matyt, dar pusryčiavo.Tiktai mechaniko padėjėjas, paskirtas prižiūrėti mašinoms, vaikščiojo nuo kabinos prie kabinos.

Nors orlaivis skrido ganėtinai greitai, mūsų herojai bemaž to nepastebėjo; "Albatrosas" jau išlindo iš debesų, o apačioje – už pusantro tūkstančio metrų – pasirodė žemė.

– Neįmanoma patikėti! – sušuko Filas Evansas.

– O mudu ir netikėsime, – atsakė dėdulė Prudentas.

Jiedu nužingsniavo į orlaivio priekį ir dabar atidžiai įsispoksojo į atsiveriantį vakaruose horizontą.

– O štai ir kitas miestas! – pastebėjo Filas Evansas.

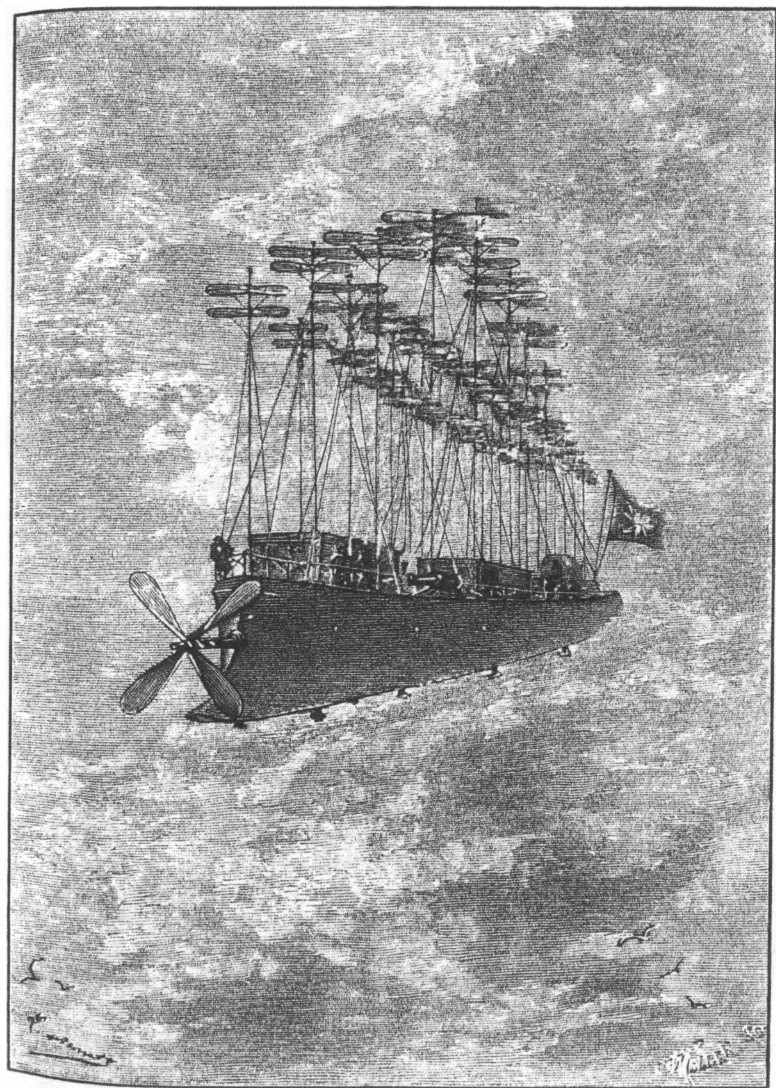
– Ar atpažįstate jį?

– Taip! Man regis, tai Monrealis!

– Monrealis?.. Bet juk mes praskridome virš Kvebeko viso labo prieš kokias dvi valandas!

– Tai įrodo, kad oro laivas skrenda, šiaip ar taip, dvidešimt penkių ljė per valandą greičiu.

Iš tikrųjų tokiu greičiu ir skrido oro laivas, o jeigu keleiviai dėl to

nepatyrė jokių pojūčių, tai todėl, kad "Albatroso" skridimo kryptis sutapo su vėju. Esant ramiam orui, šitoks greitis labai kliudytų žmonėms, nes nedaug tenusileidžia ekspreso greičiui. Skrendant prieš vėją, būtų neįmanoma stovėti denyje.

Filas Evansas neapsiriko. Apačioje po "Albatrosu" pasirodė Monrealis, kurį buvo nesunku atpažinti pagal Viktorijos Bridžą – iš vamzdžių sumontuotą tiltą, permestą per Šventojo Lauryno upę, panašiai kaip geležinkelio tiltas Venecijoje nutiestas per lagūną. Paskui prieš akis atsivėrė plačios gatvės, milžiniškos parduotuvės, bankų pastatai, primenantys rūmus, katedros pastatas, neseniai pastatytas pagal Šventojo Petro katedrą Romoje, ir pagaliau juosiantis miesto ansamblį Mont Rojalio kalnas, ant kuriuos užveistas nuostabus parkas.

Laimei, Filas Evansas jau buvo svečiavęsis svarbiausiuose Kanados miestuose, todėl galėjo kai kurios iš jų atpažinti, neprašydamas Robūro paramos. Praskridęs Monrealį, "Albatrosas" apie pusę dviejų dienos pralėkė virš Otavos, įsikūrusios prie krioklių, kurie iš viršaus panašėjo į gigantišką verdantį katilą, besiliejantį per kraštus. Iš tikrųjų grandioziškas reginys!

– O štai ir rūmai, kur posėdžiauja parlamentas!

Tardamas šiuos žodžius, Filas Evansas parodė pastatą, panašų į Niurnbergo žaisliuką. Stūksantys ant kalvos rūmai mirgėjo įvairiomis spalvomis ir priminė parlamentą Londone, panašiai kaip Monrealio katedra turi bendrų bruožų su Šventojo Petro katedra Romoje. Taigi apačioje plytėjo Otava.

Bet štai miestas ėmė mažėti ir netrukus pavirto šviesiu tašku horizonte.

Buvo apie antrą valandą dienos, kai Robūras vėl pasirodė denyje. Jį lydėjo bocmanas Tomas Terneris. Inžinierius tarė jam keletą žodžių, o bocmanas perdavė juos padėjėjams, kurie budėjo laivo priekyje ir užpakalyje. Gavęs ženklą, vairininkas pakeitė "Albatroso" kursą dviem laipsniais į pietvakarius. Tą akimirką dėdulė Prudentas ir Filas Evansas išvydo, kad orlaivio traukiamieji propeleriai ėmė labai greitai suktis.

Tarp kitko, ir šį greitį buvo nesunku dvigubai padidinti, tada orlaivis viršytų maksimalų greitį, koks tik iki tol žemėje buvo pasiektas.

Spręskite patys! Mininінkai plaukia po dvidešimt du mazgus, tai yra po keturiasdešimt kilometrų per valandą; traukiniai anglų ir prancūzų geležinkeliais lekia po šimtą kilometrų; mechaninės rogės ant užšalusių Jungtinių Valstijų upių švilpia po šimtą penkiasdešimt;

garvežys su krumpliaračių pavara, pagamintas Patersono dirbtuvėse, Erio ežero geležinkelio linijoje parodė šimto trisdešimties kilometrų greitį, o lokomatyvas tarp Torntono ir Džersio – šimtą trisdešimt septynis kilometrus.

Tuo tarpu "Albatrosas", maksimaliai greitai sukantis jo traukiamiesiems propeleriams, galėjo skristi iki dviejų šimtų kilometrų per valandą, tai yra apie penkiasdešimt metrų per sekundę.

Bet juk tai – uragano, su šaknimis raunančio medžius, greitis arba škvalo, kuris praūžė virš Kagoro 1881 metų rugsėjo 21 d., lėkdamas iki šimto devyniasdešimt keturių kilometrų per valandą. Tai vidutinis pašto balandžio greitis, kurį viršija tik paprasta kregždė (67 metrai per sekundę) ir čiurlys (89 metrai per sekundę).

Žodžiu, kaip apie tai sakė Robūras, "Albatrosas", panaudodamas visą savo propelerių galią, galėtų apskrieti žemės rutulį per du šimtus valandų, tai yra vos per aštuonetą parų!

Beje, priminsime, kad tuo laiku geležinkelio bėgių ilgis visame žemės rutulyje sudarė keturis šimtus penkiasdešimt tūkstančių kilometrų, kitaip sakant, geležinkelio bėgiai galėtų vienuolika kartų apjuosti Žemę per pusiaują. Tarp kitko, tai mažai domino Robūrą! Argi jam nepriklausė visa oro erdvė, buvusi jo skraidymo mašinai patikima atrama?

Ar reikia pridurti, kad paslaptingasis kūnas, kurio pasirodymas taip sujaudino abiejų pusrutulių gyventojus, buvo inžinieriaus Robūro orlaivis? Trimitas, garsiai aidėjęs dangaus erdvėse, priklausė bocmanui Tomui Terneriui. O vėliavos, pritvirtintos prie visų aukščiausių Europos, Azijos ir Amerikos pastatų, buvo Robūro Užkariautojo ir jo "Albatroso" vėliavos.

Jeigu iki to laiko inžinierius laikėsi kai kurių atsargumo priemonių, kad liktų neatpažintas, jeigu keliavo daugiausia naktimis, tik retsykiais užžiebdamas savo elektrinius žibintus, o dienos metu slapstėsi už debesų, tai dabar, atrodė, nebenorėjo slėpti savo pergalės. Ar ne dėl to jis atvyko į Filadelfiją ir įžengė į Veldono mokslo draugijos posėdžių salę, kad praneštų pasauliui apie savo nuostabų atradimą, kad ipso facto (pačiu faktu) įtikintų net pačius nepatikliausius priešininkus?

Skaitytojas žino, kaip Robūras buvo priimtas, ir toliau pamatys, kokiems išbandymams jis pasmerkė minėtos mokslo draugijos pirmininką ir sekretorių.

Tuo tarpu inžinierius prisiartino prie abiejų kolegų, kurie iš visų jėgų stengėsi nuslėpti, kokią nuostabą jiems sukėlė visa, ką prieš savo norą pavyko pamatyti ir išgyventi. Savaime aišku, abiejų anglosaksų

kaukolėse glūdėjo toks užsispyrimas, kurį labai sunku nugalėti.

Kita vertus, Robūras apsimetė to nepastebįs ir, tarsi tęsdamas daugiau kaip prieš porą valandų nutrauktą pokalbį, tarė:

– Ponai, jūs, žinoma, klausiate savęs, ar gali mano skraidymo aparatas, kuo puikiausiai pritaikytas oro susisiekimui, dar labiau padidinti greitį? Jis būtų nevertas vadintis oro stichijų nugalėtoju, jeigu negalėtų sparčiau įveikti erdvės! Aš norėjau, kad oras taptų man patikima atrama, ir jis tapo. Supratau, kad, norėdamas nugalėti vėją, privalau paprasčiausiai būti stipresnis už jį, ir štai aš stipresnis už vėją! Man nereikia nei burių, kad skriečiau pirmyn, nei irklų ar ratų, kad padidinčiau savo skrydžio greitį, nei bėgių, kad lėkčiau dar greičiau. Oras – štai viskas, ko man reikia! Oras supa mane kaip vanduo povandeninį laivą, mano propeleriai rėžiasi į orą kaip garlaivio sraigtai į vandenį. Štai kaip aš išsprendžiau aviacijos problemą. Štai ko niekada nepasieks nei oro balionas, nei koks kitas lengvesnis už orą aparatas.

Dėdulė Prudentas ir Filas Evansas atkakliai tylėjo. Bet toks jų elgesys nė kiek neužgavo inžinieriaus. Jis tik truputį šyptelėjo ir tęsė:

– Jūs tikriausiai klausiate savęs, ar gali "Albatrosas" skristi ne tik horizontaliai, bet ir vertikaliai, žodžiu, ar gali jis lenktyniauti su oro balionu net tada, kai kalbama apie viršutinius atmosferos sluoksnius? Betgi aš jums nepatarčiau su jūsų aerostatu "Pirmyn" lenktyniauti su mano "Albatrosu"!

Kolegos tik gūžtelėjo pečiais. Kaip tik čia jiedu, matyt, ir tikėjosi inžinierių pralaimėsiant.

Robūras davė ženklą. Bematant oro laivo traukiamieji propeleriai sustojo. Iš inercijos nuskridęs gal apie mylią, "Albatrosas" nejudėdamas sustingo ore.

Davus Robūrui antrąjį ženklą, keliamieji propeleriai ėmė suktis taip greitai, kad jų greitį galėjai lyginti tik su garso sirenų sukimusi akustinių bandymų metu. Šių propelerių "pagimdytas" garsas frrrr paaukštėjo apytikriai oktava, tačiau truputį pritilo, nes propeleriai dabar sukosi praretėjusiame ore. Skraidymo aparatas šovė tiesiog aukštyn tarsi vieversys, kuris savo skvarbiu balsu nustelbia viską aplinkui.

– Pone!.. Pone!.. – rūpinosi Frikolinas. – Kad tik šis daiktas nesudužtų!

Atsakydamas Robūras tik paniekinamai šyptelėjo. Per keletą minučių "Albatrosas" pasiekė dviejų tūkstančių septynių šimtų metrų aukštį; toks aukštis išplėtė orlaivio keleivių akiratį iki septyniasdešimties mylių; paskui jis pakilo iki keturių tūkstančių metrų, ką rodė barometras, nukritęs iki 480 milimetrų.

Padaręs šį bandymą, "Albatrosas" vėl nusileido žemiau. Viršutiniuose atmosferos sluoksniuose slėgis krenta, todėl sumažėja deguonies ore, taip pat ir kraujyje. Štai kur priežastis nelaimingų įvykių, ištikusių kai kuriuos oreivius! Robūras nenorėjo be reikalo statyti savo žmonių į pavojų.

Todėl "Albatrosas" vėl nusileido iki tokio aukščio, kuriame geriausia skristi; propeleriai dar sparčiau ėmė nešti į pietvakarius.

– Dabar ponai, tikiuosi, gavo atsakymą į klausimą, kurį sau kėlė? – vėl paklausė inžinierius.

Paskui, atsirėmęs čia pat, priekinėje laivo dalyje, ant turėklų, jis nugrimzdo į savo mintis.

Kai Robūras vėl pakėlė galvą, šalia savęs išvydo vis dar stovinčius Veldono mokslo draugijos pirmininką ir sekretorių.

– Inžinieriau Robūrai, – prašneko dėdulė Prudentas, kuris visomis jėgomis stengėsi susivaldyti, – veltui tikitės, kad mus domina klausimai, kuriuos jūs pats ir pateikiate! Tačiau mes irgi norime duoti klausimą, į kurį, tikimės, malonėsite atsakyti.

– Klauskite.

– Kokia teise remdamasis, jūs užpuolėte mus Fermonto parke, Filadelfijoje! Kokia teise uždarėte mus belangėje? Kuo remdamasis, savo skraidymo mašina tampote mus prieš mūsų pačių norą?

– O kokia teise remdamiesi, ponai oro balionų mėgėjai, – pertraukė Robūras, – taigi kokia teise jūs mane įžeidėte, nušvilpėte ir savo klube grasinote taip įnirtingai, kad nuostabu, kaip aš išėjau iš ten gyvas?

– Atsakyti – nereiškia klausti, – įsikišo Filas Evansas, – aš irgi reikalauju atsakyti: kokia teise?..

– Norite žinoti?

– Taip, norime.

– Stipresniojo teise!

– Koks cinizmas!

– Ir vis dėlto taip!

– O kaip ilgai, pone inžinieriau, – paklausė dėdulė Prudentas, kuris galų gale neteko kantrybės, – kaip ilgai numatote naudotis šia teise?

– Kaip galite jūs, ponai, – ironiškai paklausė Robūras, – duoti man tokį klausimą, kai jums pakanka nuleisti žvilgsnį ir gėrėtis reginiu, kuriam nėra lygaus visame pasaulyje?

Tą valandėlę "Albatrosas" tarsi įsižiūrėjo į neaprėpiamą Ontarijo ežero veidrodinį paviršių. Jis ką tik praskrido virš šalies, kurią taip poetiškai pavaizdavo Kuperis, o dabar skriejo virš šio plataus vandens telkinio pietinio kranto, artėdamas prie garsiosios upės, kuri į jį neša

Erio ežero vandenis, taškydama juos per savo slenksčius.

Akimirką galingas gausmas, primenantis perkūnijos griaudėjimą, pasiekė oro laivą. Atrodė, drėgnas rūkas netikėtai pakilo aukštyn, – taip aiškiai padvelkė šviežiu oru.

Tiesiai po "Albatrosu" nuo slenksčių puslankiu krito milžiniški vandens srautai. Dingojos, tarsi skysto krištolo srovės, laužsaid spindulius, spindi tūkstančiais vaivorykščių. Didingas reginys!

Permestas per krioklį tiltelis tarsi gija jungė vieną krantą su kitu. Trimis myliomis žemiau matėsi kabantysis tiltas, kuriuo lėtai šliaužė traukinys, važiuodamas iš Kanados kranto į Amerikos krantą.

– Niagaros krioklys!

Šie žodžiai netyčia išsprūdo Filui Evansui, tuo tarpu kai dėdulė Prudentas ėmėsi visų pastangų, kad nesusižavėtų visais tais stebūklais.

Dar minutė – ir "Albatrosas" jau paliko užpakalyje upę, kuri Jungtines Valstijas skiria nuo Kanados teritorijos, ir tęsė savo skrydį virš neaprėpiamų Šiaurės Amerikos platybių.

Aštuntasis skyrius,

iš kurio matyti, kad Robūras vis dėlto nutaria atsakyti į svarbų klausimą

Vienoje užpakalinės kabinos kajutėje dėdulės Prudento ir Filo Evanso laukė dvi puikios kušetės, keletas pamainų patalynės ir apatinių baltinių, apsiaustai ir pledai. Netgi plaukdami transatlantiniu garlaiviu, jie neturėtų didesnių patogumų. Jeigu mūsų oreiviai prastai miegojo, tai tik todėl, kad užsimiršti trukdė visiškai suprantamas nerimas. Į kokį pavojingą nuotykį jiedu įtraukti? Kokie dar išbandymai jų laukia Robūro valia ir prieš jų pačių valią (teatleidžia mums skaitytojas dėl savaiminio kalambūro!)?

Kaip baigsis visa ši avantiūra ir ko, tiesą sakant, nori inžinierius? Štai kokios mintys drumstė jų ramybę tą bemiegę naktį.

Tarną Frikoliną apgyvendino "Albatroso" priekinėje dalyje, kajutėje greta orlaivio virėjo patalpos. Tokia kaimynystė jį visiškai tenkino: Frikolinas mėgo šio pasaulio galingųjų draugiją! Galų gale jis užmigo, bet per miegą jį kamavo košmarai – rodėsi, krenta į bedugnę arba galvotrūkčiais lekia iš aukštybių.

O tuo tarpu kas galėjo prilygti sklandžiam orlaivio skridimui atmosferoje, ypač naktį, kai liovėsi bet koks vėjelis? Tylą drumstė tik besisukantys propeleriai. Kartais iš žemės pasiekdavo vienišas dundančio bėgiais garvežio švilpimas arba naminių gyvulių baubimas. Koks nuostabus instinktas! Tie žemės tvariniai jautė besiartinančią skraidymo mašiną ir iš baimės gailiai bliovė.

Kitą dieną, birželio keturioliktąją, penktą valandą ryto dėdulė Prudentas ir Filas Evansas jau vaikštinėjo klojiniu, kuriuo buvo išklotas orlaivio denis. Per naktį niekas nepasikeitė: orlaivio priekyje kaip ir anksčiau stovėjo budėtojas, paskuigalyje – vairininkas.

Tačiau kam čia reikėjo budėtojo? Argi jiems grėsė pavojus susidurti su kitu skraidymo aparatu? Savaime aišku, ne. Robūras dar nesusilaukė sumanių pasekėjų. Kai dėl susitikimo su kokiu nors oro balionu, tai

atvejis buvo taip menkai galimas, kad į jį nevertėjo kreipti dėmesio. Šiaip ar taip, "Albatrosas" galėjo nesibaiminti. Tačiau susidūrimas liūdnai baigtųsi oro balionui: prisiminkite pasakėčią apie špižinį katilą ir molinį puodą!

O vis dėlto ar taip jau nebuvo jokios grėsmės susidurti? Oro laivas, kaip ir bet kuris laivas, galėjo sudužti, jeigu kelią užstotų kalnas, kurio nepavyktų aplenkti arba perskristi. Kalnai buvo savotiški oro vandenyno rifai, todėl "Albatrosas" turėjo jų vengti taip, kaip vengia laivas jūroje.

Tiesa, kaip ir dera kapitonui, inžinierius iš anksto numatė savo orlaiviui optimaliausią kursą, kai tenka skristi per pačius aukščiausius kalnagūbrius. "Albatrosas" nevengė kalnuotų kraštų, todėl blaivus protas reikalavo, kad ekipažas būtų pasiruošęs, jeigu orlaivis truputį nukryptų nuo nustatyto kurso.

Apžiūrinėdami vietovę, tysojusią po jais, dėdulė Prudentas ir Filas Evansas išvydo didžiulį ežerą, prie kurio pietinio kranto artinosi "Albatrosas". Jie suprato, kad per naktį orlaivis perskrido Erio ežerą nuo pradžios ir galo. O kadangi jis lėkė tiesiai į vakarus, tai pastebėtasis ežeras galėjo būti tik Mičiganas.

– Nėra jokios abejonės! – sušuko Filas Evansas. – Ta stogų sangrūda horizonte – Čikaga!

Jis buvo teisus: prieš juos iš tikrųjų vėrėsi "Vakarų Valdovas", miestas, kur susikerta septyniolika geležinkelio linijų, – milžiniška talpykla, kur gabenamos prekės iš Indianos, Ohajo, Viskonsino, Misūrio – valstijų, sudarančių vakarinę Amerikos Federacijos dalį.

Prisidėjęs puikius jūrų žiūronus, kuriuos rado savo kajutėje, dėdulė Prudentas nesunkiai įžiūrėjo svarbiausius miesto statinius. Filas Evansas jam vardijo bažnyčias, visuomeninius pastatus, daugybę "elevatorių", arba mechanizuotų sandėlių, pagaliau parodė didžiulį Šermano viešbutį, panašu į gigantišką žaidimų kauliuką; jo taškus atstojo šimtai langų, žvilgėjusių pastato fasaduose.

– Jeigu mes skrendame virš Čikagos, – tarė dėdulė Prudentas, – tai įrodo, kad mes nusidanginome kur kas toliau į vakarus, negu priderėtų norintiems kuo skubiau grįžti namo.

Iš tikrųjų "Albatrosas" vis labiau tolo nuo Pensilvanijos sostinės tiesiai į vakarus.

Tačiau jeigu dėdulė Prudentas būtų sumanęs įtikinti Robūrą pasukti atgal į rytus, – vis tiek to nebūtų galėjęs padaryti: ar tai inžinierius buvo kažkuo užsiėmęs, ar tai dar miegojo, bet tą rytmetį neskubėjo išeiti iš kajutės. Taigi abiems oreiviams teko eiti pusryčiauti, taip ir

nepamačius inžinieriaus.

Nuo vakar dienos orlaivio greitis nepasikeitė. Jis skrido į vakarus pavėjui, todėl skrydis nekėlė nerimo keleiviams, o kadangi oro temperatūra krenta vienu laipsniu kas šimtas septyniasdešimt metrų aukščio, tai denyje nebuvo itin šalta. Laukdami inžinieriaus, dėdulė Prudentas ir Filas Evansas neskubiai šnekučiavosi, vaikščiojo, galima sakyti, propelerių paunksmėje, kurie sukosi taip veržliai, kad jų žvilgančios mentės liejosi į perregimą diską.

Po kokių dviejų su puse valandų "Albatrosas" ilgą laiką lėkė palei visą Ilinojaus valstijos šiaurinę sieną. Jis praskiejo virš "Vandenų Tėvo" – Misisipės krantų, kuria plaukę dviejų denių garlaiviai iš viršaus atrodė kaip paprasti luoteliai. Paskui "Albatrosas" lėkė virš Ajovos valstijos, o vienuoliktą valandą ryto po keleiviais prašmėžavo Ajova Sitis.

Vingiuotos kalvų, vadinamų "bluffs", virtinės kerta šią teritoriją iš pietų į šiaurės vakarus. Jų aukštis nedidelis, todėl orlaivis nė nemanė bent pėda pakilti. Beje, kalvos netrukus ėmė žemėti ir virto plačiomis Ajovos lygumomis; visą vakarinę šios valstijos dalį, taip pat Nebraskos valstijos ruožą užima bekraštės prerijos, kurios plyti bemaž iki pat Uolėtųjų kalnų papėdės. Apačioje iš visų pusių tekėjo daugybė upelių – Misūrio intakai ir intakų intakai. Ant jų krantų matėsi miestai ir kaimai, tačiau pamažu jų vis retėjo, nes "Albatrosas" sparčiai artėjo prie Tolimųjų Vakarų rajonų.

Nieko reikšmingesnio tą dieną neatsitiko. Dėdulė Prudentas ir Filas Evansas turėjo visišką laisvę. Vargu ar jie matė išsitempusį denio priekyje Frikoliną, kuris užmerkė akis, kad nieko neregėtų. Tačiau negras nejuto svaigstant galvos, kaip buvo galima manyti. Stovėdamas ant orlaivio denio, žmogus neturi orientyrų, todėl ir nejaučia galvos svaigulio, kuris apima užlipus ant aukšto pastato. Bedugnė netraukia, kai žiūri žemyn iš aerostato gondolos arba nuo orlaivio denio, tiksliau, po oreivio kojomis atsiveria ne bedugnė, o bekraštis horizontas, kuris, tarsi kildamas kartu su žmogumi, supa jį iš visų pusių.

Antrą valandą "Albatrosas" praskrido virš Omachos. Įsikūręs prie Nebraskos valstijos sienos, Omacha Sitis – tikroji Tykiojo vandenyno geležinkelio širdis, gigantiško bėgių kelio, kurio ilgis pusantro tūkstančio ljė ir kuris jungia Niujorką su San Francisku, centras. Akimirkai apačioje blankiai blykstelėjo gelsvas Misurio vanduo, o paskui išniro mediniai ir plytiniai pastatai miesto, pastatyto šio turtingiausio baseino centre, – tarsi geležinio diržo, juosiančio Šiaurės Amerikos taliją, sagtis. Nėra abejonių, kad kol orlaivio keleiviai

atidžiai apžiūrinėjo miestą, Omachos gyventojai savo ruožtu atkreipė dėmesį į keistą skraidymo aparatą. Vis dėlto jų nuostaba regint danguje skriejantį "Albatrosą" vargu ar galėjo lygintis su Veldono mokslo draugijos pirmininko ir sekretoriaus nuostaba, kai jiedu pirmą sykį suprato, jog skrenda orlaiviu.

Šiaip ar taip, bet "Albatroso" pasirodymas netrukus turėjo tapti Jungtinių Valstijų laikraščių laimikiu ir paaiškinti paslaptingąjį reiškinį, kuris tiek laiko kėlė nerimą visam pasauliui.

Po valandos Omacha jau dingo iš akių. Netrukus neliko abejonių, kad laivas pasuko į šiaurę, palikdamas nuošalyje Platos upės vagą, kurios slėnyje Tykiojo vandenyno geležinkelis eina per prerijas. Tai labai nepatiko dėdulei Prudentui ir Filui Evansui.

– Nejaugi jis rimtai galvoja įvykdyti savo nevykusį planą ir nuskraidinti mudu į kitą žemės rutulio pusę? – paklausė vienas iš jų.

– Be to, prieš mūsų valią! – palaikė antrasis. – Robūrai, saugokis! Aš ne toks žmogus, kad leisčiau su savimi daryti viską, kas kam šaus į galvą!..

– Aš irgi! – prisidėjo Filas Evansas. – Tačiau patikėkite, dėdule Prudentai, jums reikia sutramdyti savo įkarštį...

– Sutramdyti įkarštį?!

– Ir kol kas suvaldyti pyktį...

Penktą valandą vakaro, aplenkęs Juoduosius kalnus, apaugusius eglėmis ir kedrais, "Albatrosas" skriejo virš teritorijos, kurią amerikiečiai pavadino Nebraskos valstijos Laukinėmis Žemėmis.

Prieš akis atsivėrė netvarkingai susigrūdusios ochros spalvos kalvos – kalnų nuolaužos, kalnų, kurie tarsi griuvo ant žemės ir griūdami suskilo į daugybę gabalų. Iš toli tie luitai atrodė neregėtai negirdėtai keisti. Tai ten, tai šen viduryje šio gigantiško akmeninio kegelbano, atrodė, kilo viduramžių miestų su pilimis, fortais ir bokštais griuvėsiai, suirusios tvirtovės su šaudymo angomis ir sargų būdelėmis. Iš tikrųjų Laukinės Žemės – viso labo tik milžiniškos kapinės, kuriose boluoja miriadai prieštvaninių storaodžių ir šarvuotųjų gyvūnų, sakoma, net senovinių žmonių kaulai; juos visus į šias vietas atvijo kažkokia nežinoma geologinė katastrofa, įvykusi senų senovėje.

Artėjant nakčiai, Plato upės baseinas liko užpakaly. Dabar iki pat horizonto, stipriai pasikeitusio dėl aukščio, kuriame skrido "Albatrosas", tysojo plyna lyguma.

Šiąnakt jau nedrumstė padangių tylos skvarbūs garvežių švilpesiai ir žemabalsės garlaivių sirenos. Retkarčiais orlaivio, tuo metu skridusio kur kas žemiau, keleivių ausis pasiekdavo pratisas baubimas: tai

maurojo bizonai, klajojantys po prerijas, ieškantys vandens šaltinių ir sodrios žolės. Kai jie nutildavo, girdėdavosi žolės po jų kanopomis traškesys, panašus į duslų bangų šlamesį; šiame fone puikiai išsiskyrė nenutrūkstamas, vibruojantis "Albatroso" propelerių gaudimas.

Retsykiais apačioje nuskardėdavo vilko arba lapės kauksmas, laukinės katės riksmas bei staugimas kojoto, to canis latrans (lojančio šuns), kuris savo garsiu lojimu visiškai pateisino lotynišką pavadinimą.

Nakties oras buvo sklidinas aštraus mėtų, šalavijų ir pelynų kvapo, sumišusio su stipriu spygliuočių aromatu.

Pagaliau, norėdami išvardinti visus sklindančius iš žemės garsus, turime nepamiršti ir rūstaus staugsmo, bet šį sykį ne kojoto: tai rėkė raudonodis; nė vienas prerijų gyventojas nesumaišytų jo su grobuonių balsais.

Kitą rytą, birželio 15 dieną, penktą valandą Filas Evansas išėjo į denį iš savo kajutės, tikėdamasis, kad jam pagaliau nusišypsos laimė sutikti Robūrą.

Trokšdamas žinoti, kodėl vakar nesirodė inžinierius, jis kreipėsi į bocmaną Tomą Ternerį.

Tai buvo keturiasdešimt penkerių metų anglas, galingo sudėjimo, kresnas, plačiapetis, neproporcingai didele galva: tokias negražias galvas mėgo piešti Hogartas, savo teptuku vaizdavęs šią anglosaksų rasės atstovams būdingą savybę. Tegu skaitytojas atidžiai įsižiūri į ketvirtąją graviūrą, įdėtą "Harlots Progress", ir jis ten išvys ne tik Tomo Ternerio galvą ant kalinio pečių, bet ir įsitikins, jog jo veidas toli gražu nekelia malonaus įspūdžio.

– Ar pamatysime šiandien inžinierių Robūrą? – paklausė Filas Evansas.

– Nežinau, – atsakė Tomas Terneris.

– Neklausiu jūsų, ar jis neišvyko...

– Galimas daiktas.

– Ir kada sugrįš...

– Kai tik baigs savo reikalus!

Tai pasakęs, Tomas Terneris žengė į kabiną.

Filui Evansui teko tenkintis šiuo atsakymu, kuris visiškai nenuramino, juolab kad, patikrinęs su busole, nustatė, jog "Albatrosas" ir toliau skrenda į šiaurės vakarus.

Koks nepanašus dabar buvo peizažas, atsivėręs prieš orlaivio keleivių akis, į išvakarėse paliktą nederlingą Laukinių Žemių teritoriją!

Nutolęs tūkstantį kilometrų nuo Omachos, "Albatrosas" skrido virš vietovės, kurios Filas Evansas negalėjo atpažinti dėl to, kad niekada

čia nebuvojo. Neskaitlingi fortai, pastatyti sulaikyti indėnams, šmėkščiojo ant kalvų, išraižytų taisyklingomis geometrinėmis tvorų linijomis, kurios raitėsi apie įvairius statinius. Retai kur matėsi kaimai šiame menkai apgyventame krašte, visiškai nepanašiame į auksingas Kolorado žemes, nusidriekusias keliais laipsniais piečiau.

Tolumoje kol kas dar labai neaiškiai ėmė ryškėti kalnų grandinės kontūrai; kylančios saulės spinduliai jų viršūnes dažė rausvomis spalvomis.

Tai buvo Uolėtieji kalnai.

Tą rytmetį dėdulė Prudentas ir Filas Evansas iškart pajuto stipriai atšalus. Tačiau temperatūros pažemėjimo negalėjai aiškinti oro kaita: saulė kaip ir anksčiau liejo dangų akinančia šviesa.

– Kaip matyti, "Albatrosas" pakilo į viršutinius oro sluoksnius, – tarė Filas Evansas.

Iš tikrųjų barometras, kabojęs ant centrinės kabinos sienos, nukrito iki penkių šimtų keturiasdešimt milimetrų, – tai atitiko apytikriai trijų tūkstančių metrų aukštį. Skristi tokiame aukštyje orlaivį vertė kalnuotas vietovės reljefas.

Beje, prieš valandą orlaivis tikriausiai skrido ne žemiau kaip keturių tūkstančių metrų aukštyje, nes paliko už savęs viršukalnes, padengtas amžinuoju sniegu.

Niekas negalėjo padėti dėdulei Prudentui ir jo pašnekovui nustatyti, kas čia per kraštas. Naktį "Albatrosas", skrisdamas dideliu greičiu, galėjo nukrypti į šiaurę arba į pietus, ir to visai pakako, kad jiedu prarastų orientaciją.

Vis dėlto, apsvarstę įvairias, daugiau ar mažiau realias hipotezes, jiedu pagaliau nutarė: tysojusi po jais vietovė, iš visų pusių apsupta kalnų, galimas daiktas, buvo ta sritis, kurią Jungtinių Valstijų kongresas 1872 metais kovo mėnesį paskelbė Nacionaliniu parku.

"Albatrosas" ir iš tikrųjų skrido virš šio vienintelio tokio pobūdžio krašto. Jis visiškai nusipelnė būti vadinamas parku, tačiau tokiu, kur vietoje kalvų stūkso kalnai, vietoje tvenkinių – ežerai, vietoje upelių – upės, vietoje labirintų – kalnų cirkai, pagaliau vietoje fontanų – neįtikėtinos galios geizeriai.

Per keletą minučių oro laivas pralėkė virš Jeloustono upės krantų, dešinėje palikęs Stivensono kalną, ir pasiekė didelio ežero, pavadinto kaip ir anksčiau minėta upė, krantus. Kokie vaizdingi buvo šio natūralaus vandens telkinio kontūrai, kurio smėlėti krantai, nuberti obsidiano ir krištolo šukėmis, švytėjo atspindėdami saulės spindulius tūkstančiais ploniausių briaunelių! Kaip nuostabiai išsimėčiusios

salelės po visą ežero paviršių! Kaip aiškiai šiame milžiniškame veidrodyje atsispindėjo žydras dangus! Prie Jeloustono ežero, vieno iš pačių aukštutinių žemės rutulyje, krantų sulėkė tūkstančiai plunksnuočių karalystės gyventojų – pelikanai, gulbės, žuvėdros, žąsys, berniklės, narai! Jo skardingi krantai vietomis buvo tankiai apaugę žalių medžių – pušų ir lapuočių – guotais. Atkalnėse matėsi gausybė plyšių, virš kurių virto garai: jie sklido iš žemės gelmių tarsi iš milžiniško katilo, kuriame požemių ugnys visada virino vandenį.

Virėjui čia pasitaikydavo retas džiaugsmas be skaičiaus prisigaudyti upėtakių – vienintelių žuvų, kurių miriadai veisiasi Jeloustono ežero vandenyse. Tačiau "Albatrosas" visą laiką skrido tokiame aukštyje, kad pažvejoti nė nemanė, nors laimikis, be jokios abejonės, būtų nuostabus.

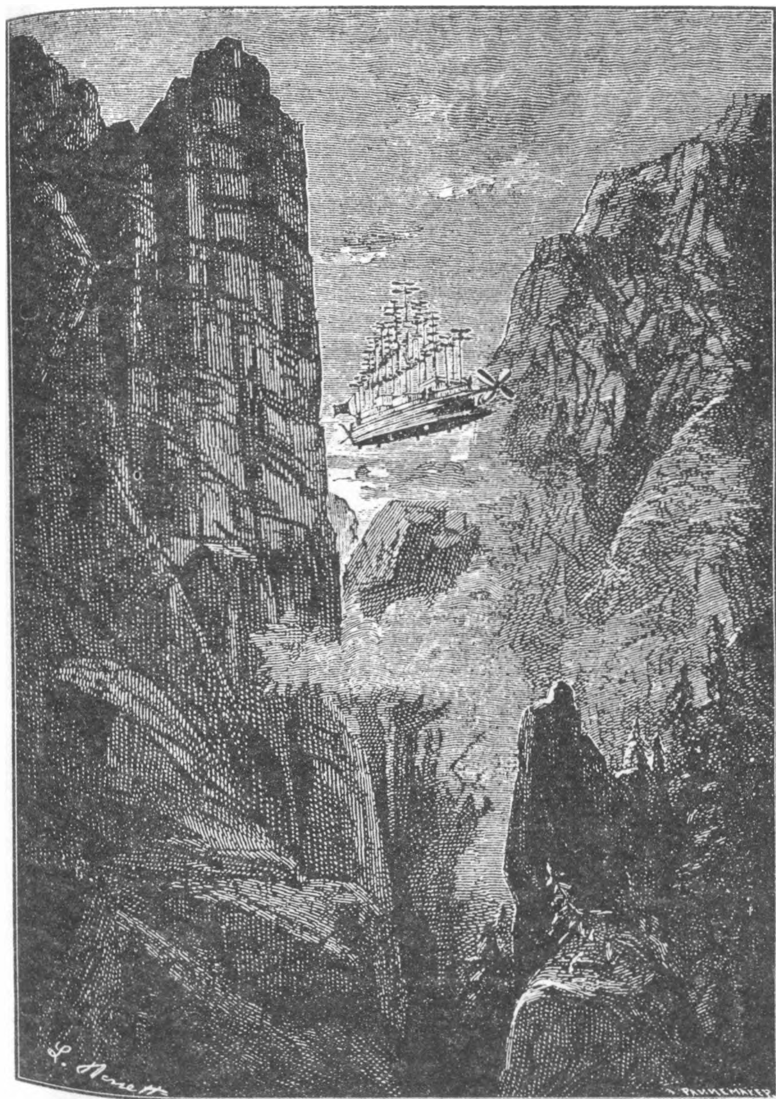
Bet po trijų ketvirčių valandos oro laivas jau perkirto ežerą ir priartėjo prie srities, kur trykšta daugybė geizerių, savo grožiu nenusileidžiančių patiems pukiausiems Islandijos geizeriams. Persilenkę per bortą, dėdulė Prudentas ir Filas Evansas susižavėję spoksojo į karšto vandens sroves, kurios kilo aukštyn tarsi stengdamosi aptaškyti "Albatrosą".

Ypač puikiai išrodė keletas geizerių: "Vejeris", kurio čiurkšlės ore pavirsta savotiškais žibančiais vainikais, "Tvirtoji pilis", kuri tarsi svaido vandens stulpus, "Senasis draugas" su savo fontanais, apvainikuotais vaivorykšte, ir "Gigantas", iš gelmių į dangų mušantis galingą vandens srovę, kurios skersmuo – dvidešimt pėdų, o aukštis – du šimtai pėdų!

Šis su niekuo nepalyginamas, galima sakyti, vienintelis pasaulyje reginys buvo, matyt, gerai žinoma Robūrui, nes jis net neišėjo į denį. Nejaugi inžinierius nukreipė "Albatrosą" virš nacionalinio draustinio tik dėl to, kad suteiktų malonumą savo svečiams? Šiaip ar taip, jis nelaukė jų dėkingumo. Nepaliko savo kajutės ir vėliau, kai septintą valandą ryto orlaivis pradėjo drąsiai kopti per Uolėtuosius kalnus.

Žinoma, kad šis kalnų masyvas tęsiasi tarsi gigantiškas nugarkaulis nuo Šiaurės Amerikos kryžkaulio iki pakaušio, pereinančio į Meksikos Andus. Šią galingą kalnų virtinę, kurios ilgis – trys su puse tūkstančio kilometrų, vainikuoja Džemso viršukalnė, kurios aukštis siekia bemaž dvylika tūkstančių pėdų.

Nėra abejonių, kad, pagreitinęs savo sparnų – propelerių apsisukimus, "Albatrosas" tarytum paukštis, kylantis į padangę, galėtų perskristi virš pačių aukščiausių šios kalnų sistemos taškų ir vienu šuoliu pasiektų Oregono ir Jutos valstijas. Tačiau atlikti tokį manevrą

nebuvo jokio reikalo, nes esama perėjų, per kurias lengviau įveikti kalnų barjerą, nesibraubant per kalnagūbrius. Uolėtuosiuose kalnuose esama keleto "kanjonų" – platesnių ir siauresnių tarpeklių, tinkančių šiam tikslui. Pavyzdžiui, tokia yra Bridžero perėja, per kurią vingiuoja Tykiojo vandenyno geležinkelis, paskui bėgantis per mormonų žemę; kitos perėjos yra šiauriau ar piečiau.

Kaip tik į vieną tokį kanjoną ir taikėsi "Albatrosas", sumažinęs greitį, kad neužkliūtų už tarpeklio sienų. Sumanus vairininkas, kurio tvirta ranka patikimai spaudė paklusnų vairą, vedė oro laivą kaip vedamas pirmos klasės jūrų laivas Karališkojo jachtklubo varžybose. Tai iš tikrųjų buvo puikus reginys. Nepaisydami viso savo apmaudo, abu "sunkesnių už orą aparatų" priešininkai žavėjosi tobulu orlaiviu.

Trumpiau negu per dvi su puse valandos "Albatrosas" įveikė kolosalų kalnagūbrį ir vėl skrido ankstesniu greičiu – šimtą kilometrų per valandą. Nusileidęs žemiau, jis dabar lėkė į pietvakarius, rengdamasis skersai kirsti Jutos valstijos teritoriją. Orlaivis jau buvo nusileidęs keletą šimtų metrų, kai dėdulės Prudento ir Filo Evanso dėmesį patraukė kažkokie švilpesiai.

Švilpė Tykiojo vandenyno geležinkeliu į Didžiojo Sūriojo ežero miestą važiuojantis traukinys.

Tą akimirką, paklusęs slaptam įsakymui, "Albatrosas" nusileido dar žemiau ir ėmė skristi virš visu greičiu dumiančio sąstato. Orlaivį bemat pastebėjo. Keletas žmonių pasirodė vagonų tarpduriuose. Paskui daugybė keleivių pasipylė į aikšteles, jungiančias amerikietiškų traukinių vagonus.Kai kurie net nepabūgo užsiropšti ant vagonų stogų, kad geriau pamatytų skraidymo mašiną. Ore ėmė skambėti įvairiausi riksmai; bet net šie sveikinimai neprivertė Robūro išeiti į denį.

"Albatrosas" dar labiau nusileido, sumažinęs keliamųjų propelerių apsisukimus ir sulėtinęs greitį, kad neaplenktų traukinio, kurį palikti uodegoje jam buvo vieni niekai. "Albatrosas" skrido virš sąstato tarsi gigantiškas vabalas, bet kiekvieną valandėlę galėjo virsti didžiuliu grobuoniu paukščiu. Orlaivis nukrypdavo tai į dešinę, tai į kairę, užskubėdavo pirmyn, grįždavo atgal, o virš jo išdidžiai plevėsavo juoda vėliava su auksiniu saulės disku vidury. Atsakydamas traukinio viršininkas irgi išskleidė papuoštą trisdešimt septyniomis žvaigždėmis Amerikos Federacijos vėliavą.

Veltui mūsų kaliniai bandė pasinaudoti patogia proga ir pranešti, kas juos ištiko. Veltui Veldono mokslo draugijos pirmininkas šaukė iš visos gerklės:

– Aš esu dėdulė Prudentas iš Filadelfijos!

O draugijos sekretorius jam antrino:

– Aš esu Filas Evansas, jo kolega!

Jų balsai prapuolė garsiuose riksmuose "valio", kuriais traukinio keleiviai sveikino "Albatrosą".

Bet štai ant denio pasirodė trys ar keturi ekipažo nariai. Vienas iš jų jūreivių papročiu, kai aplenkia kitą laivą, parodė traukinio mašinistui lyno galą, su pašaipa siūlydamasis pririšti ir buksyruoti.

"Albatrosas" nudūmė pirmyn savo įprastu greičiu; po kokio pusvalandžio jis paliko ekspresą toli užpakalyje, – greitai paskutinis garvėžio dūmelis ištirpo horizonte.

Pirmą valandą dienos tolumoje pasirodė didžiulis diskas, kuris atmušinėjo saulės spindulius tarsi gigantiškas reflektorius.

– Čia, galimas daiktas, mormonų sostinė Solt Leik Sitis! – sušuko dėdulė Prudentas.

Iš tikrųjų po jais plytėjo Didžiojo Sūriojo ežero miestas, o žvilgantis diskas buvo apvalus kupolas šventyklos, kurioje patogiai įsitaisydavo apie dešimt tūkstančių "šventųjų" – mormonų. Tarsi išgaubtas veidrodis kupolas įvairiomis kryptimis atmušinėjo spindulius.

Šis didelis miestas, išsidėstęs Vosatčo kalnų, iki pusės apaugusių kedrais ir eglėmis, papėdėje, stovi ant naujojo Jordano kranto, sraunios upės, nešančios Jutos vandenis į Didįjį Sūrųjį ežerą. Iš oro laivo miestas atrodė tarsi šaškių lenta, į kurią iš tikrųjų panašėja daugelis Amerikos miestų; bet apie šią šaškių lentą, manding, galėjai sakyti, kad joje "daugiau damų negu langelių", nes, kaip žinia, mormonai pripažįsta daugpatystę. Aplinkui plytėjo gerai prižiūrimas, žaliuojantis, turtingas kraštas, kuriame avių – tūkstančių tūkstančiai.

Ir pats miestas, ir jo apylinkės šmėkštelėjo kaip šešėlis, – "Albatrosas" veržliai nuskriejo į pietvakarius. Dabar jo skridimo greitį mūsų kolegos ganėtinai jautė, nes jis viršijo vėjo greitį.

Netrukus orlaivis jau skrido virš Nevados. Sidabro turtingą šios valstijos teritoriją nuo auksingų Kalifornijos žemių skyrė tiktai Sjeros kalnai.

– Einu lažybų, – pareiškė Filas Evansas, – kad dar iki nakties pamatysime San Francisko ugnis!

– O kas toliau? – paklausė dėdulė Prudentas.

Šeštą valandą vakaro oro laivas perkirto Sjera Nevados kalnagūbrį per Trakų perėją, kuria eina geležinkelio bėgiai. Beliko įveikti viso labo tris šimtus kilometrų, kad "Albatrosas" pasiektų jei ne San Franciską, tai jau, šiaip ar taip, Kalifornijos valstijos sostinę – Sakramentą.

Orlaivis skrido tokiu dideliu greičiu, kad dar neišmušus aštuntos

valandos vakaro, vakaruose pasirodė Kapitolijaus kupolas, kuris netrukus dingo priešingoje dangaus skliauto pusėje.

Tą valandėlę denyje pasirodė Robūras. Kolegos nuskubėjo prie jo.

– Inžinieriau Robūrai, – pradėjo dėdulė Prudentas, – mes jau pasiekėme vakarines Amerikos ribas! Ar nę laikas nutraukti jūsų pokštą?

– Aš niekada nejuokauju, – atkirto Robūras.

Jis davė ženklą. "Albatrosas" nėrė žemyn taip greitai, kad keleiviams teko skubiai slėptis kabinose.

Nespėjo užsidaryti kajutės durys, kai dėdulė Prudentas subliuvo:

– Dar akimirka, ir aš jį būčiau pasmaugęs!

– Mes turime bėgti! – atsiliepė Filas Evansas.

– Taip!.. Nieko nepaisydami!

Ūmai juos pasiekė pratisas ūžesys.

Tai buvo jūros bangų mūša į pakrantės uolas. Apačioje alsavo Tykusis vandenynas.

Devintasis skyrius,

kuriame "Albatrosas" įveikia dešimties tūkstančių kilometrų atstumą ir skrydį baigia puikiu šuoliu

Dėdulė Prudentas ir Filas Evansas galutinai nutarė bėgti. Tačiau kodėl jiedu nesiryžo atvirai stoti į kovą? Juk drąsiai puldami jie galėtų tapti padėties viešpačiais "Albatrose" ir ramiai nusileisti ant žemės kokiame nors Jungtinių Valstijų punkte. Tačiau negalima pamiršti, kad orlaivio ekipažą sudarė aštuonetas sveikų vyrukų, ir tikėtis juos nugalėti dviese, – Frikolinu kliautis nebuvo jokios prasmės, – gryniausia beprotybė! Taigi teko veikti gudrumu, kadangi nepakako fizinių jėgų. Reikėjo laukti, kai "Albatrosas" nusileis ant žemės.

Šią mintį Filas Evansas ir stengėsi įteigti savo karštakošiui bičiuliui, nes visą laiką baiminosi, kad dėdulė Prudentas kokiu nors neapgalvotu poelgiu neapsunkintų ir taip jau prastos padėties.

Bet, šiaip ar taip, veikti dar buvo ne laikas. Orlaivis milžinišku greičiu dūmė virš šiaurinės Tykiojo vandenyno dalies. Kitą rytą, birželio 16 dieną, žemė visiškai dingo iš akių. Kadangi Amerikos pakrantė, pradedant nuo Vankuverio salų ir baigiant Aleutų salų grupe (Šiaurės Amerikos dalimi, kurią Rusija 1867 metais perleido Jungtinėms Valstijoms), panaši į įtemptą šiaurės vakarų kryptimi lanką, buvo visiškai tikėtina, kad "Albatrosas" vėl kirs šios pakrantės vakarinę dalį, jeigu tik skridimo kryptis iki to laiko nepasikeis.

Kokios ilgos dabar atrodė abiems kolegoms naktys! Štai kodėl rytais jiedu skubėdavo iš savo kajučių į denį. Tačiau kai tą rytmetį įžengė į denį, pasirodė, kad aušra jau senokai paauksino rytinę dangaus pusę. Artėjo birželio saulėgrįža – pati ilgiausia diena visame Šiaurės pusrutulyje, o ties šešiasdešimtąja paralele tuo metu bemaž nesutemsta.

Savo papratimu, o galimas daiktas, ir tyčia, inžinierius Robūras tą dieną nesiskubino išeiti iš kabinos. Pagaliau pasirodęs denyje, jis pasitenkino tuo, kad tylomis nusilenkė abiems svečiams, sutikęs juos

orlaivio užpakalyje.

Tuo metu įsidrąsino palikti kajutę ir Frikolinas. Jis neryžtingai žengtelėjo pirmyn kaip žmogus, einąs per klampią dirvą. Jo akys buvo paraudusios nuo nemigos, žvilgsnis klaidžiojo, kojos pynėsi. Pirmiausia jis paskubom žvilgtelėjo aukštyn ir atsiduso su palengvėjimu: keliamieji propeleriai sukosi vienodai ir nestabčiodami.

Paskui negras. netvirtai žengdamas, nusliūkino prie turėklų ir, kad neprarastų pusiausvyros, įsikibo į juos abiem rankom. Iš visko matėsi, kad ir jis panoro žvilgtelėti į šalį, virš kurios skrido "Albatrosas" ne daugiau kaip dviejų šimtų metrų aukštyje.

Frikolinas, galimas daiktas, pasiutusiai išdrąsėjo, nes greitai nutarė rizikuoti savo asmenybe. Reikia manyti, jis smarkiai didžiavosi savo narsumu.

Iš pradžių negras atsitraukė visu kūnu nuo turėklų; paskui juos papurtė abiem rankom, kad įsitikintų jų tvirtumu; po to išsitiesė; galiausiai pasilenkė pirmyn ir, pamažu priėjęs, pažvelgė už borto. Nėra ko ir šnekėti, kad visus šiuos gimnastikos pratimus jis darė užsimerkęs. Pagaliau atvėrė akis.

Koks klyksmas išsiveržė iš jo krūtinės! Kaip neįtikėtinai vikriai jis atšoko nuo turėklų! Ir kaip stipriai įtraukė galvą tarp pečių!

Toli apačioje Frikolinas išvydo bekraštį vandenyną. Jeigu negro plaukai nebūtų tokie garbanoti, tikriausiai būtų atsistoję piestu.

– Jūra!.. Jūra!.. – surypavo jis ir būtų griuvęs ant denio, jeigu atskubėjęs virėjas nebūtų sugriebęs.

"Albatroso" virėjas Fransua Tapažas buvo prancūzas, galbūt gaskonietis. Jeigu ir nebuvo gaskonietis, tai, šiaip ar taip, vaikystėje kvėpavo Garonos oru. Kaip Fransua Taražas įsitaisė tarnauti inžinieriui? Kokiam atsitiktinumui jis turėjo dėkoti, kad tapo oro laivo ekipažo nariu? Apie tai nieko nežinome. Ką ten besakytum, šis linksmuolis angliškai plepėjo kaip tikras jankis.

– Ei, laikykis, laikykis! – sušuko jis, vaišindamas negrą stipriai niuksais per pašones.

– Misteri Tapažai!.. – tik tiek ir galėjo išlementi vargšelis, svaidydamas beviltiškus žvilgsnius į propelerius.

– Ko tau, Frikolinai?

– Šis daiktas dar niekada nebuvo sudužęs?

– Ne! Tačiau anksčiau ar vėliau sudus.

– Kodėl?.. Dėl ko?..

– Dėl to, kad viskas suvalgoma, viskas dūžta, viskas baigiasi, kaip sakoma mūsų krašte.

– Bet juk po mumis jūra!..
– Jeigu jau kristi, tai geriau į jūrą.
– Bet tada paskęsime!..
– Geriau paskęsti, negu sudužti į gaba-liu-kus! – atsakė Fransua Tapažas, skanduodamas kiekvieną skiemenį.
Po kurio laiko Frikolinas, rangydamasis tarsi driežas, šmurkštelėjo į savo kajutę.
Visą tą dieną, birželio 16–ąją, orlaivis skrido vidutiniu greičiu. Laikydamasis vos šimtą pėdų virš vandens, jis sklandžiai nėrė virš saulės užlieto ir tarsi snūduriuojančio vandenyno paviršiaus.
Dėdulė Prudentas ir jo palydovas sėdėjo kajutėje, nepageidaudami susitikti su Robūru, kuris, papsėdamas pypkę, vaikštinėjo po denį tai vienišas, tai kartu su savo bocmanu Tomu Terneriu. Keliamieji propeleriai sukosi bemaž dukart lėčiau negu paprastai, tačiau ir to pakako išlaikyti skraidymo aparatą žemuosiuose atmosferos sluoksniuose.
Taigi, jeigu toje Tykiojo vandenyno dalyje būtų veisęsi daug žuvų, "Albatroso" ekipažas būtų noriai žvejojęs, nes ši pramoga būtų ne tik išblaškiusi kelionės monotoniją, bet ir papildžiusi kasdienį racioną. Tačiau vandens paviršiuje retkarčiais pasirodydavo tik banginiai su geltonomis papilvėmis; gyvūnai neretai siekė iki dvidešimt penkių metrų ilgio. Tai grėsmingiausi banginių giminės atstovai, sutinkami šiaurės jūrose. Net banginių medžiotojai nerizikuoja jų liesti – tokia baisi šių jūros milžinų jėga.
Tačiau panaudojus įprastą harpūną arba Fletčerio sviedinį, neretai vadinamą "bomba–ietis", kurių nemažai buvo orlaivyje, ekipažo nariai daug nerizikuodami galėjo pamedžioti banginius.
Bet kam reikia beprasmiškų žudynių? Ir vis dėlto, matyt, trokšdamas vaizdžiai pademonstruoti Veldono mokslo draugijos nariams puikiausias "Albatroso" savybes, Robūras leido pradėti medžioti vieną iš tų milžiniškų gyvūnų.
Išgirdę šūksnius: "Banginis! Banginis!", dėdulė Prudentas ir Filas Evansas išlėkė iš kajutės. Ar nepasirodė koks nors banginių medžiotojų laivas?. Jiedu taip troško išsivaduoti iš skrendančio kalėjimo, kad, pasirodžius jūroje laivui, buvo pasiruošę šokti į vandenį, tikėdamiesi, kad juos paimtų pasiųsta valtis.
Visi "Albatroso" ekipažo nariai bemat išsirikiavo denyje. Nekantriai laukė.
– Gal jau imkimės, vade? – paklausė bocmanas Terneris.
– Gerai, Tomai, – atsakė inžinierius.

Mechanikas ir abu jo padėjėjai tuoj pat nuskubėjo į mašinų skyrių; po pirmojo Robūro signalo jie buvo pasiruošę pasukti orlaivį bet kuria kryptimi. Tuo metu "Albatrosas" nusileido dar žemiau ir apmirė penkiasdešimties pėdų aukštyje virš vandenyno paviršiaus.

Dėdulė Prudentas ir Filas Evansas patys sau konstatavo, kad jūroje nematyti laivų ir jokio žemės lopelio, kurį galėtų pasiekti plaukdami, jeigu net būtų tikri, jog Robūras neims persekioti.

Keletas garų ir vandens fontanų, kuriuos leido banginiai, rodė, kur plaukioja gyvūnai, išnėrę į jūros paviršių paalsuoti.

Tomas Terneris ir jo padėjėjas atsistojo "Albatroso" priekyje. Šalia gulėjo paruoštas sviedinys, susidedantis iš bombos su ietimi; šiais sviediniais, gaminamais Kalifornijoje, šaudoma iš arkebuzų (senoviški dideli šautuvai). Sviediniai sudaryti iš metalinio cilindro, pasibaigiančio nedidele bomba su harpūnu gale.

Robūras irgi įsitaisė orlaivio priekyje. Iš tos vietos, kur paprastai stovi budėtojas, jis dešine ranka davė komandą mechanikui, o kaire – vairininkui. Šitaip inžinierius valdė orlaivio judėjimą horizontaliai, vertikaliai ir kaip tik norėjo. Tiesiog nuostabu, kaip greitai, kaip tiksliai skraidymo aparatas klausė jo valios. Galėjo pasirodyti, kad "Albatrosas" – gyvas sutvėrimas, kurio siela buvo Robūras.

– Banginis!.. Banginis!.. – vėl pasigirdo Tomo Ternerio balsas.

Iš tikrųjų už keturių kabeltovų nuo "Albatroso" jūros paviršiuje pasirodė banginio nugara.

Oro laivas nėrė pirmyn ir ėmė vytis gigantišką gyvūną; sustojo maždaug per šešiasdešimt pėdų nuo jo.

Tomas Terneris pridėjo prie peties arkebuzą, atremtą į specialų stovą, įtvirtintą "Albatroso" priekinėje dalyje. Nuaidėjo šūvis, ir sviedinys su ilgu lynu, stipriai pririštu prie denio, smogė banginiui. Užtaisyta sprogstamosiomis medžiagomis bomba sprogo ir išlakstė skeveldromis, o įtaisytas joje nedidelis harpūnas su dviem dantimis giliai įsmigo į gyvūno kūną.

– Dėmesio! – sušuko Tomas Terneris.

Kad ir kaip priešiškai buvo nusiteikę dėdulė Prudentas ir Filas Evansas, vis dėlto jiedu nejučia susidomėjo medžiokle.

Sunkiai sužeistas banginis taip galingai smogė uodega per jūros paviršių, kad vandens fontanas pakilo aukštyn ir purslais aptaškė orlaivį. Paskui giliai nėrė į jūrą, tempdamas paskui save lyną, kurį greitai ir vikriai vyniojo Tomas Terneris. Lyno ritinys buvo patalpintas į kubilą su vandeniu, kad nuo trinties lynas neužsiliepsnotų. Netrukus banginis vėl pasirodė vandenyno paviršiuje ir neįtikėtinai greitai

nuplaukė į šiaurę.

"Albatrosas", šitaip imtas buksyruoti, nuskrido įkandin banginio, stengdamasis laikytis su juo vienoje linijoje. Traukiamieji propeleriai buvo sustabdyti ir gyvūnui kol kas netrukdė daryti tai, ką jis norėjo. Tomas Terneris buvo pasiruošęs bet kurią akimirką nukirsti lyną, jeigu banginis vėl nertų į gelmes, nes toks jo poelgis sukeltų didelį pavojų.

Per pusvalandį didžiulis gyvūnas nutempė "Albatrosą" visas šešias mylias, bet jautėsi, kad jis pradeda silpti.

Tada Robūrui davus ženklą, mechaniko padėjėjai įjungė atgalinę eigą, traukiamieji propeleriai ėmė priešintis banginiui, kuris buvo priverstas palengva artintis prie "Albatroso".

Dabar orlaivis kabojo viso labo tik dvidešimt penkios pėdos virš gyvūno. Banginis vis dar be perstojo plakė uodega vandenį. Persivertęs nuo nugaros ant pilvo, sukėlė didžiulę bangą.

Staiga banginis atsistojo beveik vertikaliai ir taip sparčiai ėmė nerti į vandenį, kad Tomas Terneris vos spėjo vynioti lyną.

Vieną akimirką orlaivis atsidūrė prie pat vandenyno paviršiaus. Ten, kur pradingo gyvūnas, atsivėrė tikras sūkurys. Galinga vandens banga smogė į priekinę "Albatroso" dalį, – taip atsitinka, kai laivas plaukia prieš vėją ir bangas.

Laimei, Tomas Terneris kirviu bemat nukirto lyną. Išsivadavęs nuo buksyro, "Albatrosas", kurio keliamieji propeleriai veikė visa jėga, šoktelėjo gal du šimtus metrų aukštyn.

Reikia pastebėti, kad visą tą laiką Robūras labai šaltakraujiškai valdė skraidymo aparatą.

Po keleto minučių banginis vėl pasirodė paviršiuje – šį sykį jau nebegyvas. Jūrų paukščiai, sulėkę iš visų pusių, puolė jo lavoną taip rėkaudami, kad, ko gero, nustelbtų parlamentą.

"Albatrosas", kuriam šio laimikio visiškai nereikėjo, toliau skrido į vakarus.

Kitą dieną, birželio 17–ąją, šeštą valandą ryto horizonte pasirodė kažkokios žemės kontūrai. Prieš orlaivį dunksojo Aliaskos pusiasalis ir uolėtų Aleutų salų ilga grandinė.

"Albatrosas" greitai perskrido šį sausumos barjerą, kuriame knibždėte knibždėjo vėpliai; čia juos medžioja aleutai rusų ir amerikiečių kompanijoms. Kas per puikus verslas – medžioti šiuos gyvūnus, užaugančius iki šešių septynių pėdų ilgio, sveriančius nuo trijų šimtų iki penkių šimtų svarų! Nesuskaičiuojamos eilės vėplių, tarsi pasirengusi mūšiui daugelio tūkstančių karių kariuomenė, juodavo palei visą pakrantę.

Pasirodžius "Albatrosui", gyvūnai net nesukrutėjo. To negalima pasakyti apie narūnus ir juodagalvius narus, kurie kimiais riksmais pašiurpino visą pakrantę ir išgąstingai pasislėpė po vandeniu, tarsi jiems būtų grėsusi kažkokia siaubinga oro pabaisa.

Dviejų tūkstančių kilometrų kelias virš Beringo jūros – nuo pirmųjų Aleutų salų iki tolimiausio Kamčiatkos iškyšulio – buvo nuskristas per dvidešimt keturias valandas. Visą šį laiką aplinkybės neleido dėdulei Prudentui ir Filui Evansui įvykdyti savo pabėgimo plano. Šiose negyvenamose Rytų Azijos pakrantėse kaip ir Ochotsko jūros platybėse bet koks bandymas bėgti buvo pasmerktas iš anksto. "Albatrosas", kaip buvo galima spėti, skrido prie Japonijos ar Kinijos pakrantės. Tiesą sakant, nors būtų ne visai išmintinga pasitikėti kiniečių ar japonų vaišingumu, kaliniai visgi nutarė bėgti, jeigu tik oro laivas nusileis vienoje iš šių šalių.

Tačiau ar nusileis? Juk "Albatrosas" nepanašus nei į paukštį, kuris galų gale pavargsta po ilgo skrydžio, nei į oro balioną, kuris dėl dujų stokos priverstas nusileisti ant žemės, – jis turi visko, ko reikia dar daugeliui savaičiui, o jo patikimoms mašinoms ir propeleriams negresia nei lūžimai, nei gedimai.

Birželio aštuonioliktąją orlaivis perskrido Kamčiatkos pusiasalį; apačioje šmėkštelėjo Kliučevo sopka ir vos įžiūrimi Petropavlovsko pastatai. Paskui "Albatrosas" peršoko Ochotsko jūrą apytikriai Kurilų salų platumoje, kurios sudaro natūralią užtvanką, kertamą šimtų nedidelių protakų. Devynioliktosios rytmetį orlaivis pasiekė Laperūzo sąsiaurį, skiriantį šiaurinę Japonijos dalį nuo Sachalino salos; paskui sklandžiai perskrido siaurą protaką, į kurią įsilieja didžioji Sibiro upė Amūras.

Tą dieną žemę uždengė neįprastai tirštas rūkas; gelbėdamasis nuo jo, "Albatrosas" pakilo į viršutinius atmosferos sluoksnius. Jis pasikėlė virš to garų sluoksnio ne todėl, kad galėtų saugiai toliau skristi: tokiame aukštyje orlaivis galėjo nesibaiminti jokių kliūčių – nei aukštų pastatų, į kuriuos rizikuotų atsitrenkti, nei kalnų, į kuriuos galėtų sudužti. Be to, apačioje stūksojo tik neaukštos kalvos. Bet vandens garai ne itin malonūs: nuo jų viskas sudrėktų orlaivyje.

"Albatrosas" be jokio vargo įveikė rūko sluoksnį, kurio storis siekė nuo trijų šimtų iki keturių šimtų metrų, tik keliamieji propeleriai ėmė suktis greičiau; netrukus orlaivis vėl atsidūrė saulės spindulių užlietose dangaus erdvėse.

Tokiomis sąlygomis dėdulei Prudentui ir Filui Evansui nelengva būtų buvę įgyvendinti savo pabėgimo planą, net jeigu jiedviem ir būtų

pavykę palikti orlaivio denį.

Tą dieną Robūras, praeidamas pro juos, akimirkai stabtelėjo ir kuo abejingiausiai prašneko:

– Ponai, garlaivis arba burlaivis, patekę į tokį rūką, iš kurio niekaip negali išplaukti, visada patiria rimtų sunkumų. Jie plaukia aklai, visą laiką skrosdami orą sirenomis ir švilpukais. Tenka sumažinti greitį, tačiau, nepaisant visų atsargumo priemonių, laivams kiekvieną akimirką gresia pavojus susidurti. "Albatrosui" tokie sunkumai nė motais. Ką jam reiškia rūkas, jeigu jis be vargo gali palikti pavojingą zoną? Erdvė, visutėlaitė erdvė priklauso jam!

Visa tai pasakęs, inžinierius vėl ramiai sau vaikštinėjo, net nelaukdamas atsakymo, kurio, matyt, ir nesitikėjo; dūmų kamuoliai, kylantys iš jo pypkės, lėtai tirpo žydroje padangėje.

– Dėdule Prudentai, – negarsiai tarė Filas Evansas, – atrodo, kad šitam nuostabiam "Albatrosui" viskas niekai!

– Na, mes dar pamatysime! – atkirto Veldono mokslo draugijos pirmininkas.

Rūkas atkakliai ir įkyriai persekiojo oro laivą visas tris dienas – birželio 19, 20 ir 21–ąją "Albatrosui" teko pakilti dar aukščiau, kad neužlėktų ant Japonijos Fudzijamos ugnikalnio. O kai pagaliau rūkas išsisklaidė, apačioje pasirodė didžiulis miestas su rūmais, vilomis, medžioklės nameliais, sodais ir parkais. Net ir nemačius šio miesto, jį buvo lengva pažinti iš neįsivaizduojamos daugybės lojančių šunų, plėšrių paukščių riksmų ir svarbiausia – iš lavonų kvapo, kuriuo nubaustųjų kūnai nuodijo orą.

Dėdulė Prudentas ir Filas Evansas stoviniavo denyje tą akimirką, kai inžinierius pagal šį orientyrą nustatė "Albatroso" kursą tam atvejui, jeigu ir toliau tektų skirti per rūką.

– Ponai, – pareiškė jis, – neturiu jokių priežasčių slėpti nuo jūsų, kad mes skrendame virš Japonijos sostinės Jedo (Jedas, arba Edas, buvo pavadintas Tokijumi tik 1868 metais – vert.).

Dėdulė Prudentas nieko neatsakė. Esant inžinieriui šalia, jis tiesiog duso iš pasipiktinimo, – tarsi jam trūko oro.

– Jedo vaizdas, – tęsė Robūras, – iš tikrųjų labai patrauklus.

– Kad ir kaip jis būtų patrauklus... – paprieštaravo Filas Evansas.

– Jo vis dėlto negalima lyginti su Pekino vaizdu! – palaikė inžinierius. – Aš irgi taip manau; beje, jūs gana greitai patirsite malonumą tuo patys įsitikinti.

Na, ar galima būti galantiškesniam?!

"Albatrosas", kuris iki šiolei skrido į pietvakarius, dabar pakeitė

kryptį per keturis rumbus ir ėmė tolti tiesiai į vakarus.

Rūkas laikėsi visą naktį. Bet rytmetį pasirodė besiartinančio taifūno požymiai: barometras greitai krito, vandens garai pranyko, užtat susiformavo didžiuliai elipsės pavidalo debesys, tarsi priklijuoti prie varinio dangaus skliauto; priešingoje aptemusio horizonto pusėje išryškėjo ilgos tamsiai raudonos spalvos juostos, tik šiaurėje matėsi didelis visiškai švaraus dangaus plotas; jūra tyvuliavo tarsi sustingusi, bet vandenys saulėtekyje įgavo tamsiai purpurinį atspalvį.

Laimei, taifūnas įsisiautėjo truputį piečiau; per pastarąsias dienas po "Albatrosu" sutirštėjęs rūkas išsisklaidė.

Bemaž per valandą orlaivis perkirto dviejų šimtų kilometrų pločio Korėjos įlanką, o paskui ir smailų to paties pavadinimo pusiasalio iškyšulį. Tuo metu, kai taifūnas siautėjo prie pietrytinės Kinijos pakrantės, orlaivis skrido virš Geltonosios jūros vandenų, o birželio 22 ir 23 dienomis – virš Čži Li įlankos; dvidešimt ketvirtąją "Albatrosas" perskrido per Paichės slėnį ir pagaliau pasiekė Padangių inperijos sostinę.

Persilenkę per denio turėklus, dėdulė Prudentas ir Filas Evansas, kaip ir pranašavo inžinierius, galėjo aiškiai įžvelgti šį milžinišką miestą, siena perskirtą į dvi dalis – mandžiūrų ir kiniečių; visus dvidešimt Pekino priemiesčių; į centrą sueinančius plačius bulvarus, šventyklas, kurių geltoni ir žali stogai tą rytmetį maudėsi tekančios saulės spinduliuose; parkus, supančius mandarinų rūmus; mandžiūrų Pekino denyje, šešių šimtų šešiasdešimt aštuonių hektarų aikštėje, plytėjo Geltonasis miestas su savo pagodomis, imperatoriškaisiais sodais, dirbtiniais ežerais ir akmens kalnu, kylančiu virš sostinės; pagaliau Geltonojo miesto centre – tarsi vienas kiniečių galvosūkio kvadratas, įkištas į kitą, – stūksojo Raudonasis miestas, kitaip sakant, imperatorių rūmai, stebinę vaizduotę pasakiškos architektūros stebuklais.

Tą akimirką oras po "Albatrosu" prisipildė kažkokių nenusakomų garsų: regėjosi, aplinkui skambėjo Eolo arfos. Danguje sklandė gera šimtinė įvairios formos aitvarų, padarytų iš palmių arba panduso lapų; prie jų viršutinės dalies buvo įtaisyti lengvi mediniai lankeliai su priklijuotomis plonomis bambuko plokštelėmis. Pučiant vėjui, jie skambėjo įvairiausiais tonais, savo melancholiškais garsais primindami armonikos frazuotes. Atrodė, įkvėpdamas orą, žmogus su deguonimi įkvepia ir muziką!

Robūrui šovė į galvą mintis prisiartinti prie šio padangių orkestro, ir "Albatrosas" palengva pasinėrė į garsų bangas, kurias į erdves siuntė

aitvarai.

Orlaivio pasirodymas labai nustebino susirinkusią apačioje didžiulę Pekino gyventojų minią. Kurtinantys tamtamų garsai, kiti siaubingi kiniečių orkestro instrumentai, tūkstančiai šautuvų papliūpų, šimtai šūvių iš mortyvų – viskas buvo panaudota nuginti šalin oro laivą. Jeigu kiniečių astronomai tą dieną ir suprato, kad skraidymo mašina buvo kaip tik tas skriejantis kūnas, kurio pasirodymas sukėlė pasaulyje tiek ginčų, tai milijonai Padangių imperijos gyventojų – nuo paprasto valtininko iki pasipūtusio mandarino – palaikė jį apokalipsine pabaisa, nežinia kaip pasirodžiusia Budai pavaldžioje padangėje.

Nepasiekiamojo "Albatroso" ekipažas nekreipė jokio dėmesio į kiniečių priešiškus veiksmus. Tuo metu gyventojai virvutes, kuriomis aitvarai buvo pririšti prie kuoliukų, įkaltų imperatoriaus soduose, arba nupjovė, arba paskubomis tempė prie žemės. Kai kurie sklandantys žaislai, garsiai skambėdami, greitai leidosi žemyn, kiti ūmai krito lyg švino pakirsti paukščiai, giedą iki paskutinio atokvėpio.

Ir tada virš sostinės nuaidėjo rūstūs Tomo Ternerio trimito garsai, nustelbdami paskutines aitvarų koncerto natas.

Tačiau žmonės nenustojo šaudyti. Kai vienas sviedinys sprogo per keletą dešimčių pėdų nuo "Albatroso", orlaivis pakilo į nepasiekiamus atmosferos sluoksnius.

Kaip praslinko kitos dienos? Per visą tą laiką belaisviams nė sykio nepasitaikė tinkamo momento, kuriuo būtų galėję pasinaudoti. Kokia kryptimi skrido "Albatrosas"? Nuolatos į pietvakarius, – tai rodė, kad Robūras nori pasiekti Indostaną. Vietovių reljefas visą laiką aukštėjo, ir oro laivui teko nuolatos kilti aukščiau ir aukščiau. Praėjus dešimčiai valandų po to, kai orlaivis paliko Pekiną, dėdulė Prudentas ir Filas Evansas gavo progą išvysti Šensi provincijoje Didžiąją sieną. Paskui apskridęs Lun kalną, "Albatrosas" perkirto Chuanchės upės slėnį ir perskrido Kinijos imperijos sieną Tibeto rajone.

Tibetas – aukštas kalnynas, kur bemaž niekur nematyti augmenijos; čia viena kitą keičia snieguotos viršukalnės, išdžiūvusios daubos, ledynų maitinami upokšniai, žemumos su boluojančiais saulėje druskos sluoksniais, žaliais miškais apaugę ežerai. Virš visko amžinai pučia vėjas, ledinis vėjas.

Barometras, nukritęs iki 450 milimetrų, dabar rodė daugiau kaip keturis tūkstančius metrų virš jūros lygio. Šitame aukštyje temperatūra, nors orlaivis skrido patį karščiausią Šiaurės pusrutulyje metų mėnesį, nepakilo virš nulio. Taip atšalus ir greitai skrendant, stovėti denyje buvo beveik neįmanoma. Todėl, nors abu kolegos ir turėjo šiltus

pledus, manė geriau sėdėti kajutėje.

Visiškai suprantama, kad keliamieji "Albatroso" propeleriai sukosi maksimaliu greičiu, jog išlaikytų orlaivį gerokai išretėjusiame ore. Tačiau jie veikė kuo puikiausiai, jų vibruojančios mentės tarsi sūpavo oro laivo keleivius.

Tą dieną Hartoko, Hari Korsumo provincijos Vararų Tibete, centro gyventojai regėjo, kaip virš jų praskrido "Albatrosas", kuris iš žemės atrodė ne didesnis už paprastą pašto balandį.

Birželio dvidešimt septintą dieną dėdulė Prudentas ir Filas Evansas išvydo dangų parėmusį gigantišką kalnų barjerą, virš kurio kyšojo keletas aukštų snieguotų viršūnių. Abudu jie stovėjo prisiglaudę prie pirmosios kabinos, – taip lengviau galėjo pakelti greitą orlaivio skrydį, – ir žvelgė į kolosalius kalnus, atrodė, lekiančius "Albatrosui" priešpriešiais.

– Tai, matyt, Himalajai, – prabilo Filas Evansas. – Robūras, savaime aišku, nerizikuos tiesiai skristi į Indiją ir pasuks laivą palei jų atšakas.

– Tuo blogiau! – atsakė dėdulė Prudentas. – Didžiulėje Indijos teritorijoje rasi galėtume...

– Jeigu tik jis nesumanys šios kalnų sistemos aplenkti iš rytų – virš Birmos arba iš vakarų – virš Nepalo.

– Šiaip ar taip, einu lažybų, kas jis neišdrįs peršokti Himalajų!

– Jūs esate įsitikinę?! – atsiliepė kažkieno balsas.

Kitą dieną, birželio 28–ąją, "Albatrosas" jau lėkė virš Zang provincijos, prigludusios prie pat kalnų masyvo. Kitoje Himalajų pusėje plytėjo Nepalo kunigaikštystė.

Jeigu artėtume prie Indijos iš šiaurės, mums kelią užstotų trys lygiagretūs kalnagūbriai. Du šiauriniai, tarp kurių tuo metu skrido "Albatrosas" kaip laivas tarp milžiniškų povandeninių rifų, sudaro to gigantiško barjero pirmąsias pakopas, barjero, paties aukščiausio Centrinėje Azijoje. Iš pradžių kyla Kuen Luno kalnų grandinė, už jos – Karakorumai, jie apriečia slėnį, einantį išilgai Himalajus beveik lygiagrečiai su viršukalnėmis, kurios sudaro takoskyrą tarp Indo baseino vakaruose ir Bramaputros rytuose.

Tai bent didinga kalnų sistema! Čia stūkso daugiau kaip du šimtai jau išmatuotų viršukalnių, iš kurių septyniolika siekia aukščiau negu dvidešimt penki tūkstančiai pėdų virš jūros lygio. Priešais "Albatrosą" kilo Everestas, kurio aukštis – aštuoni tūkstančiai aštuoni šimtai keturiasdešimt metrų. Dešinėje dūlavo Dzailahirio kalnas, siekiantis aštuonis tūkstančius du šimtus metrų, kairėje – Kančendžangas,

siekiantis aštuonis tūkstančius penkis šimtus devyniasdešimt du metrus; po neseniai nustatyto Everesto aukščio abu šie akmeniniai milžinai jau nebelaikomi pačiais aukščiausiais žemėje.

Savaime aišku, Robūras nesiruošė skristi per šias viršukalnes; be abejo, jis žinojo, kad Himalajuose esama įvairių perėjų, o tarp jų – šešių tūkstančių aštuonių šimtų metrų aukščio – Ibi Hameno perėja, kurią broliai Šlagintveitai perėjo 1856 metais; inžinierius neabejodamas pasuko kaip tik tenai.

Teko išgyventi keletą pavojingų, galima sakyti, net slogių valandų. Tiesa, oras nebuvo taip išretėjęs, kad reikėtų papildyti deguonį specialiais aparatais, tačiau šaltis spaudė nejuokais.

Robūras visą laiką stovėjo "Albatroso" priekyje ir ramiai vedė oro laivą pirmyn; jo vyrišką veidą dengė apsiausto gobtuvas. Tomas Terneris stovėjo prie vairo. Mechanikas atidžiai sekė, kaip veikia baterijos: laimei, jas užpildžiusi rūgštis nebijojo šalčio. Propeleriai, sukęsi neįtikėtinai greitai, skleidė skvarbų švilpesį, kuris vis garsėjo, nepaisant mažėjančio oro tankio. Barometras nukrito iki 290 milimetrų, kas rodė, kad skrendama septynių tūkstančių metrų aukštyje.

Kokia nuostabi ir chaotiška kalnų sangrūda supo oro laivą! Visur – baltai snieguotos viršukalnės. Niekur nematyti ežerų: vietoje jų ledynai, nutįsę dešimtis tūkstančių pėdų. Jokios žolės, vien tik reti aiškialyčiai augalai, pasiekiusieji paskutinę augmenijos gyvavimo ribą. Jokių pušų ir kedrų, kurių taip gausiai priaugę žemutiniuose kalnagūbrių slėniuose, apskritai nestokojančiuose augmenijos. Nei gigantiškų paparčių, nei begalinių lianų, apraizgančių medžių kamienus neįžengiamose džiunglėse. Jokių gyvūnų – nei laukinių arklių, nei jakų, nei Tibeto jaučių: tik retkarčiais šmėkšteli kalnuose pasiklydusi gemzė. Jokių paukščių, jeigu neskaičiuosime keleto varnų, kurios išdrįsta atklysti į pačius aukščiausius atmosferos sluoksnius.

Pagaliau "Albatrosas" perskrido perėją ir ėmė pamažu mažinti aukštį. Netrukus jis paliko užpakaly miškų juostą, ir dabar po juo, kiek aprėpė žvilgsnis, driekėsi begalinė laukų plynuma.

Tą valandėlę Robūras priėjo prie savo svečių ir kuo maloniausiu balsu pranešė:

– Indija, ponai!

Dešimtasis skyrius,

iš kurio skaitytojas sužinos, kaip ir kodėl tarnas Frikolinas buvo buksyruojamas

Inžinierius Robūras neturėjo nė menkiausio noro skristi orlaiviu virš nuostabių Indostano slėnių. Perkopęs Himalajus, kad įrodytų, kokią puikią oro susisiekimo priemonę turi, įtikinti net tuos, kurie priešinosi jo argumentams, – tai iš esmės ir viskas, ko siekė. Tačiau ar tai reiškė, kad "Albatrosas" buvo tobulas, net jeigu tikėtume, jog mūsų pasaulyje įmanoma pasiekti tobulybę? Apie tai leidžiame spręsti pačiam skaitytojui.

Šiaip ar taip, jeigu dėdulė Prudentas ir jo kolega giliai širdyje ir žavėjosi nuostabiu oro susisiekimo aparatu, tai vaizdavo esą visiškai abejingi. Pirmiausia jiedu ieškojo progos pabėgti. Jų net nežavėjo įstabūs gamtos vaizdai, lekiantys prieš akis, kai "Albatrosas" skrido virš vaizdingojo Pendžabo.

Himalajų priekalnėse driekėsi ištisa juosta pelkėtų vietovių, virš kurių kilo nuodingi garai, – tai Terajo sritis, kur paplitusi ypatinga vietinė karštligė. Tačiau ji visiškai negąsdino orlaivio ekipažo, nes negalėjo padaryti žalos sveikiems žmonėms. "Albatrosas" neskubėdamas skriejo prie iškyšulio, kurį sudaro Indija, įsiterpdama į Turkestaną ir Kiniją. Ankstyvą birželio 29 dienos rytą prieš oro laivo keleivius atsivėrė nepakartojamo grožio Kašmyro lyguma.

Taip, iš tikrųjų nepakartojamas šis ilgas tarpeklis, kurį suformavo Didieji ir Mažieji Himalajai. Išraižyta šimtų neaukštų atšakų, kurios, toldamos nuo gigantiško kalnų masyvo ir pamažu žemėdamos, tęsėsi iki pat Gidaspo (dabar Dželamas) upės baseino. lyguma ima šios veržliai tekančios upės vandenis, upės, ant kurios krantų susigrūmė Poro ir Aleksandro armijos tais laikais, kai Graikija ir Indija žiauriai susidūrė pačioje Azijos širdyje. Upė vis taip pat teka ir mūsų dienomis, tuo tarpu, kai du miestai, įkurti didžiojo makedoniečio savo pergalei

įamžinti, išnyko be pėdsakų, taigi nūnai net neįmanoma nustatyti vietos, kur jie kažkada stovėjo.

Tą rytmetį "Albatrosas" pralėkė virš Srinagaro, labiau žinomo Kašmyro vardu. Dėdulė Prudentas ir jo kolega išvydo puikų miestą, išsidėsčiusį abiejuose upės krantuose: tarsi įtemptos stygos mediniai tilteliai, medžioklės nameliai su pjaustytais balkonais, alėjos, apsodintos lieknomis tuopomis, dengti velėnomis stogai, panašūs į nedidelius kalnelius, daugybė kanalų, kuriais siuvo valtelės, iš viršaus panašios į riešutų kevalus, su valtininkais, ne didesniais už skruzdėles; rūmai, šventyklos, altanos, mečetės, bungalai, pastatyti priemiesčiuose, – visas šis margas ansamblis kartojosi ir atsispindėjo vandenyse; kiek tolėliau kyšojo Hari Parvato tvirtovė, pastatyta kalvos viršūnėje, primenanti patį rūsčiausią Paryžiaus įtvirtinimą, sumūrytą Mon Valerjeno viršūnėje.

– Jeigu būtume Europoje, – pastebėjo Filas Evansas, – šį miestą galėtume palaikyti Venecija.

– Jeigu būtume Europoje, – palaikė dėdulė Prudentas, – mes greitai rastume kelią į Ameriką!

"Albatrosas" negaišavo virš ežero, per kurį teka Gidaspo vandenys, ir toliau skrido virš upės slėnio.

Apie gerą pusvalandį orlaivis kybojo virš upės gal dešimties metrų aukštyje. Nuleidę į vandenį guminę rankovę, Tomas Terneris ir jo žmonės papildė vandens atsargas; vandenį pumpavo siurblys, varomas akumuliatorių tiekiamos srovės.

Stebėdami šį darbą, dėdulė Prudentas ir Filas Evansas skubiai susižvalgė. Ta pati mintis šmėkštelėjo abiejų galvose. Tik keletas metrų skyrė juos nuo Gidaspo paviršiaus. Iki kranto buvo netoli, abu garsėjo kaip puikūs plaukikai. Reikėjo tik nerti kur giliau ir paplaukti po vandeniu, – ir abu atsidurtų laisvėje! Robūrui nepavyktų vėl jų sugauti, – kad "Albatroso" propeleriai galėtų suktis, orlaivis turėtų skristi ne žemiau kaip du metrus virš vandens.

Tokios mintys lyg žaibas švystelėjo jų galvose. Visi šansai "už" ir "prieš" akimirksniu buvo pasverti, ir belaisviai bemat puolė prie "Albatroso" borto, tačiau keletas porų rankų stipriai čiupo už pečių.

Pasirodo, jie buvo sekami. Pabėgti, deja, nepavyko.

Tačiau šį sykį kaliniai nenorėjo geruoju pasiduoti. Jiedu pabandė atstumti tuos, kurie laikė apglėbę. Bet "Albatroso" ekipažo nariai buvo stiprūs vyrukai!

– Ponai! – ramiai pareiškė inžinierius, – turintys malonumą keliauti su žmogumi, kurį jūs patys gana teisingai pavadinote Robūru

Užkariautoju, šitaip nepalieka jo puikaus orlaivio... taip sakant, anglų maniera! Net pasakyčiau, kad jo apskritai negali palikti!

Filas Evansas paskubėjo išvesti iš denio savo kolegą, kitaip tas būtų nusprendęs galbūt neprotingai pasielgti. Grįžę į kajutę, abudu prisiekė bėgti, nieko nepaisydami, net ir gresiant gyvybei.

"Albatrosas" dabar vėl skrido į vakarus. Tą dieną, lėkdamas vidutiniu greičiu, jis paliko Kobulistano teritoriją, kurio sostinė akimirkai šmėkštelėjo apačioje, ir kirto Herato karalystės sieną, maždaug už tūkstančio šimto kilometrų nuo Kašmyro.

Šios sritys iki šiolei yra žūtbūtinių varžybų objektas, nes per jas Rusija gali prasibrauti į britų valdas Indijoje; iš orlaivio denio nesunkiai galėjai matyti apačioje susibūrusius žmones, kolonas, gurguoles – žodžiu, viską, kas sudaro žygiuojančios armijos kareivius ir ginkluotę. Iš žemės atsklido patrankų salvės ir šautuvų šūviai. Tačiau inžinierius niekada nesikišo į svetimus reikalus, išskyrus tuos atvejus, kai laikė garbės ar humaniškumo klausimu. Taigi "Albatrosas" nuskriejo savo keliu. Jeigu Heratas, kaip įprasta sakyti, iš tikrųjų yra raktas į Centrinę Aziją, tai Robūrui buvo absoliučiai nesvarbu, į kieno kišenę – britų ar Maskvos – jis įkris. Žemės reikalai daugiau nedomino narsiojo žmogaus, kuris savo valdomis pavertė oro erdves.

Beje, netrukus žemę uždengė smėlio uraganas, kaip neretai atsitinka tose vietovėse. Vėjas – vietiniai gyventojai jį vadina "trebadu" – išplatina drugio mikrobus, nešdamas juos kartu su besvorėmis smėlio dalelėmis. Dauguma karavanų ir žūsta šiuose mirtį sėjančiuose sūkuriuose.

Norėdamas apsisaugoti nuo smėlio dulkių, gresiančių jo krumpliaračiams ir pavaroms, orlaivis pakilo į saugesnę zoną – dviejų tūkstančių metrų aukštį.

Taigi Persijos siena ir jos plačios lygumos praslinko nieko "Albatroso" keleiviams neįžiūrint. Orlaivis keliavo erdvėmis pamažu, nors ir nebuvo priežasties ko nors baimintis. Iš tikrųjų, jeigu žemėlapyje čia ir pažymėta keletas kalnų, tai jie yra gana neaukšti. Tačiau artėjant prie Persijos sostinės, reikėjo saugotis Demavendo kalno, kurio viršūnė, padengta amžinuoju sniegu, iškyla bemaž iki šešių tūkstančių šešių šimtų metrų; paskui nepražiopsoti ir visos Elbruso kalnų grandinės, kurios priekalnėse įsikūręs Teheranas.

Liepos 2 dienos apyaušriu iš smėlio samumo išniro Demavendo kontūrai.

"Albatrosas" pasuko link miesto, skendinčio smulkiausių dulkių debesyse.

Apie dešimtą valandą ryto jau galėjai išskirti plačius griovius, juosiančius miesto įtvirtinimus, miesto centre stūksančius šacho rūmus, kurių sienos padengtos fajanso plytelėmis, tvenkinius – tarsi iškirstus milžiniškus turkio luitus, spindinčius akinančiai žydra spalva.

Bet štai Teheranas ištirpo tolyje tarsi akimirkos regėjimas. Nuo tos vietos "Albatrosas" pakeitė kursą ir dabar skrido beveik tiesiai į šiaurę. Po keleto valandų orlaivis jau buvo virš nedidelio miestelio, pastatyto prie šiaurinio rusų – persų sienos iškyšulio, ant didelio vandens baseino kranto; to baseino krantų negalėjai įžiūrėti nei šiaurėje, nei rytuose.

Tai buvo Ašuradės uostas, pats piečiausias rusų pasienio miestas. O vandens baseinas pasirodė esąs Kaspijos jūra.

Čia jau nesimatė smėlio sūkurių. "Albatroso" keleiviai po savimi išvydo grupę europietiško tipo pastatų, išdėstytų palei iškyšulį; aukščiausiai kyšojo varpinė.

Orlaivis sumažino aukštį virš Kaspijos jūros, kurios vandens paviršius yra trim šimtais pėdų žemiau vandenyno lygio. Visą vakarą "Albatrosas" skrido virš pakrantės, kažkada priklausiusios Turkestanui, o tuo metu jau rusams, – kuri tęsėsi iki Balchano įlankos, o kitą dieną, liepos trečiąją, vėl lėkė šimto metrų aukštyje virš Kaspijos vandenų.

Jokios sausumos horizonte – nei iš Azijos pusės, nei iš Europos. Jūros paviršiuje – tik keletas vėjo išpūstų baltų burių. Tai buvo čiabuvių laivai, kuriuos nesunku atpažinti pagal kontūrus: kesebėjai – dvistiebiai brigai, kajukai – senoviški piratų vienstiebiai laivai, teimilai – paprasti sargybiniai ar žvejų laiveliai. "Albatrosą" retsykiais pasiekė dūmų kamuoliai, rūkstantys iš garlaivių, kuriuos Rusija laiko Ašuradės policijai padėti.

Tą rytmetį Tomas Terneris, kalbėdamasis su virėju Fransua Tapažu, tarė:

– Taip, virš Kaspijos jūros mes skrisime apie porą dienų.

– Puiku, – atsiliepė virėjas. – Vadinasi, galėsime pažvejoti?..

– Visiškai teisingai!

Jeigu jau skrydžiui virš Kaspijos jūros, kurios ilgis yra šeši šimtai dvidešimt penki kilometrai, o plotis – du šimtai kilometrų (Kaspijos jūra iš tikrųjų tęsiasi iš šiaurės į pietus apie 1200 km, vidutinis plotis – 320 km. – vert.), buvo nutarta sugaišti daugiau kaip keturiasdešimt valandų, savaime aišku, kad "Albatrosas" turėjo stumtis gana mažu greičiu, o žvejybos metu ir visai pakibti vietoje.

Tomo Ternerio žodžius išgirdo Filas Evansas, kuris stovėjo orlaivio priekinėje dalyje.

Jau keletą minučių Frikolinas jį atkakliai grizino savo nesibai-

giančiais skundais, maldaudamas įkalbinti dėdulę Prudentą, kad tas įsakytų "savo tarną nuleisti ant žemės".

Praleidęs pro ausis tą nevykusį prašymą, Filas Evansas sugrįžo į laivagalį, pas savo kolegą. Ten, ėmęsis visų atsargumo priemonių, kad jų niekas neišgirstų, Filas perdavė dėdulei Prudentui bocmano ir virėjo pokalbį.

– Filai Evansai, – atsakė dėdulė Prudentas, – aš manau, kad jūs nebeturite jokių iliuzijų dėl šio niekšo ketinimų mūsų atžvilgiu?

– Jokių, – patvirtino Filas Evansas. – Jis grąžins mudviem laisvę, kai teiksis panorėti, jeigu apskritai kada nors grąžins!

– Tokiu atveju reikia imtis visko, kad tik paliktume "Albatrosą"!

– Atvirai sakant, puikus skraidymo aparatas!

– Galimas daiktas! – nenoriai atsakė dėdulė Prudentas. – Tačiau šis aparatas priklauso aferistui, kuris be jokios teisės laiko mudu nelaisvėje. Šis "Albatrosas" kelia ir mano, ir jūsų šalininkams nuolatinį pavojų. Ir jeigu mums nepavyks jo sunaikinti...

– Pirmiau pagalvokime, kaip patys išsigelbėsime!.. – pasakė Filas Evansas. – O paskui matysime!

– Puiku! – atsakė dėdulė Prudentas. – Pasinaudosime pirmąja palankia proga. Reikia manyti, Robūras, perskridęs Kaspijos jūrą, panorės paviešėti ir virš Europos; todėl jis pasuks arba į šiaurę – į Rusiją, arba į vakarus – į Pietų Europos šalis. Tai štai! Kokiame punkte benusileistume ant žemės, imtinai iki pat Atlanto vandenyno, visur mūsų lauks išsigelbėjimas. Vadinasi, mes visą laiką turime būti pasirengę.

– Tačiau kaip mudu galėsime pabėgti?

– Atidžiai klausykite. Neretai naktį "Albatrosas" skrenda viso labo tik keleto šimtų pėdų aukščiu virš žemės. O kadangi laive mačiau keletą tokio ilgio lynų, tai truputį surizikavus galima nusileisti...

– Jūs teisus, – atsakė Filas Evansas, – kai tik pasitaikys tokia proga, aš nedelsiu...

– Aš irgi, – palaikė jį dėdulė Prudentas. – Atkreipkite dėmesį, kad naktį denyje lieka vien tik vairininkas, stovintis laivagalyje. Vienas lynas guli "Albatroso" priekyje; reikia tikėtis, sugebėsime išvynioti jį taip atsargiai, kad niekas nepamatys ir neišgirs...

– Puiku, – tarė Filas Evansas. – Aš su malonumu pastebiu, dėdule Prudentai, kad jūs pasidarėte kur kas šaltakraujiškesnis. Tai ypač svarbu dabar, kai mums teks veikti. Kita vertus, dabar esame virš Kaspijos jūros; po mumis plūduriuoja daugybė laivų; "Albatrosas" netrukus nusileis žemiau ir kybos vietoje tol, kol nesibaigs žvejyba...

Kodėl gi mudviem tuo nepasinaudojus?...

– Ė! Juk mus seka net tada, kai mudu nė neįtariame, – su apmaudu atsakė dėdulė Prudentas. – Jūs ir pats galėjote tuo įsitikinti, kai bandėme nušokti į Gidaspo vandenis.

– O kas žino, gal mudu seka ir naktimis? – paprieštaravo Filas Evansas.

– Bet, šiaip ar taip, laikas baigti tuos juokus! – užsiplieskė dėdulė Prudentas. – Taip! Laikas baigti ir su pačiu "Albatrosu", ir su jo savininku!

Skaitytojas mato, kad pagauti pykčio kaliniai – ypač dėdulė Prudentas – buvo pasirengę pačiam beviltiškiausiam poelgiui, kuris, galimas daiktas, būtų sukėlęs grėsmę jų pačių gyvybei.

Visiško bejėgiškumo jausmas, atlaidi panieka, kurią rodė jiems Robūras, jo kandūs atsakymai – visa tai aštrino padėtį, kas kartą vis labiau įtempusią belaisvių nervus.

Tą rytmetį naujas atsitikimas privertė dar skaudžiau susidurti su Robūru; beje, Frikolinas, pats to neįtardamas, tapo konflikto kaltininku.

Regėdamas apačioje plytinčią bekraštę jūrą, bailys mirtinai išsigando. Negras tarsi vaikigalis ėmė klykauti ir protestuoti, laužyti rankas ir išdarinėti grimasas.

– Aš noriu namo!.. Aš noriu namo!.. – bliūvavo jis. – Juk aš ne paukštis! Aš nesutvertas skristi! Noriu, kad mane išsodintų ant žemės... tuoj pat!..

Nėra ko ir sakyti, kad dėdulė Prudentas nė nemanė raminti Frikolino; greičiau, atvirkščiai. Pagaliau dejonės išvedė iš kantrybės Robūrą.

Tomas Terneris ir jo žmonės jau susiruošė žvejoti; kad atsikratytų Frikolino, inžinierius liepė jį uždaryti kabinoje. Bet ir ten negras nenustojo siautėti, daužyti duris ir rėkti iš visos gerklės.

Buvo vidurdienis. "Albatrosas" kybojo viso labo penkių ar šešių metrų atstumu virš vandens paviršiaus. Keletas laiviūkščių, išgąsdintų jo pasirodymo, puolė plaukti tolyn. Netrukus ši Kaspijos jūros dalis visiškai ištuštėjo.

Skaitytojas, žinoma, supranta, kad tokiomis sąlygomis, kai belaisviams pakako nerti į vandenį ir mėginti išsigelbėti, juos turėjo sekti – ir iš tikrųjų sekė – itin atidžiai. Net jeigu ir pavyktų nušokti nuo denio, – juos bemat sugautų su gumine valtimi, kurią turėjo "Albatrosas". Taigi belaisviams teko susitaikyti su padėtimi ir laukti. Filas Evansas nutarė dalyvauti žvejyboje, tuo tarpu dėdulė Prudentas, vis dar įsiutęs nusliūkino į savo kajutę.

Kaip žinia, Kaspijos jūra susidarė dėl ugnikalnių veiklos. Į šį vandens baseiną įteka keletas didelių upių: Volga, Uralas, Kura, Kuma, Emba ir kitos. Jeigu negaruotų vanduo, dideliais kiekiais dingstąs iš tos milžiniškos duobės, kurios plotas – septyniolika tūkstančių kvadratinių ljė, o vidutinis gylis – nuo šešiasdešimties iki keturių šimtų pėdų, Kaspijos jūra užtvindytų žemus ir pelkėtus krantus šiaurėje ir rytuose. Nors ši gigantiška gelda nesusisiekia nei su Juodąja, nei su Aralo jūromis, kuriose vandens lygis gerokai aukštesnis, Kaspijoje vis viena veisiasi labai daug žuvų – savaime aišku, tokių, kurios lengvai prisitaiko prie jos vandens, turinčio kartų prieskonį dėl naftos, trykštančios iš šaltinių pietinėje dalyje.

Iš anksto gardžiuodamasis įvairove, kurią žuvys suteiks kasdieniniam racionui, "Albatroso" ekipažas su aiškiu malonumu ruošėsi būsimai žūklei.

– Dėmesio! – sušuko Tomas Terneris, sviedęs harpūną į stambią žuvį, labai primenančią ryklį.

Tai buvo nuostabus didysis eršketas, septynių pėdų ilgio, priklausantis eršketų šeimai, kurių ikrai, sumaišyti su druska, actu ir baltuoju vynu, naudojami maistui. Galimas daiktas, eršketai, pagauti upėse, skanesni už jūrinius, bet ir šis bocmano laimikis buvo sutiktas su triukšmingu džiaugsmu.

Reikia pasakyti, kad ypač gerą laimikį pavyko pagauti su tinklais: į juos pakliuvo daugybė karpių, karšių, lašišų ir lydekų, besiveisiančių jūros vandenyje, o svarbiausia – nesuskaičiuojamą gausybę vidutinio dydžio sterlių. Tokias sterles gyvas veža iš Astrachanės į Maskvą ir Peterburgą turtingų gurmanų stalui. Sugautos tą dieną sterlės be ilgos gaišaties iš savo gimtosios stichijos tiesiai pateko į "Albatroso" virtuvės katilus – be papildomų išlaidų transportui.

Ekipažo nariai linksmai traukė tinklus, kuriuos orlaivis tempė jūra keletą mylių. Gaskonietis Fransua Tapažas (tapage – triukšmas, riksmas, pranc. – vert.) tiesiog dejavo iš malonumo, pateisindamas savo pavardę. Per kokią valandą visi orlaivio podėliai buvo prigrūsti žuvies, ir "Albatrosas" vėl pasuko į šiaurę.

Visą tą laiką Frikolinas nenustojo rėkauti ir daužyti savo kajutės sienų, žodžiu, ir toliau nežmoniškai triukšmavo.

– Tas prakeiktas negras, matyt, niekada nenutils! – suriko galutinai netekęs kantrybės Robūras.

– Man atrodo, pone, jis turi priežasčių skųstis! – paprieštaravo Filas Evansas.

– Taip, bet ir aš turiu gana rimtą priežastį apsaugoti savo klausą

nuo to bliovimo! – nesutiko Robūras.

– Inžinieriau Robūrai!.. – įsikišo denyje pasirodęs dėdulė Prudentas.

– Veldono mokslo draugijos pirmininke!..

Priešai priartėjo vienas prie kito. Jų žvilgsniai susikryžiavo. Susitvardęs Robūras gūžtelėjo pečiais ir įsakė:

– Ant virvės jį!

Tomas Terneris suprato inžinierių. Frikoliną ištempė iš kajutės.

Kaip vargšelis klykė, kai bocmanas ir vienas ekipažo narys griebė jį ir įkimšo į pintinę, prie kurios stipriai pririšo lyną!

Tai buvo kaip tik vienas iš tų lynų, kuriuos dėdulė Prudentas, kaip jau žino skaitytojas, norėjo panaudoti savo tikslui.

Iš pradžių Frikolinas pagalvojo, kad jį ruošiasi pakarti... Iš tikrųjų gi orlaivio žmonės rengėsi tik pakabinti!

Sparčiai išvyniojo apie šimtą pėdų ilgio lyną, ir negras pakibo tuštumoje.

Dabar jis galėjo dejuoti kiek tik širdis geidė. Tačiau iš baimės jam užgniaužė kvapą, ir nelaimėlis visiškai paklaiko.

Dėdulė Prudentas ir Filas Evansas norėjo pasipriešinti šiai egzekucijai, tačiau juos nustūmė.

– Tai niekinga!.. Tai niekšiška!.. – šūkavo dėdulė Prudentas pamišęs iš pykčio.

– Kaip tik taip! – atsakė Robūras.

– Jūs piktnaudžiaujate jėga, ir aš protestuosiu ne vien žodžiais!

– Prašau protestuoti kiek lenda!

– Atkeršysiu, inžinieriau Robūrai!

– Keršykite į sveikatą, Veldono mokslo draugijos pirmininke!

– Atkeršysiu ir jums, ir jūsų žmonėms!

"Albatroso" ekipažo nariai prisiartino su aiškiai priešiškais ketinimais. Robūras jiems davė ženklą pasišalinti.

– Taip!.. Atkeršysiu ir jums, ir jūsų žmonėms!.. – pakartojo dėdulė Prudentas, kurį Filas Evansas veltui mėgino nuraminti.

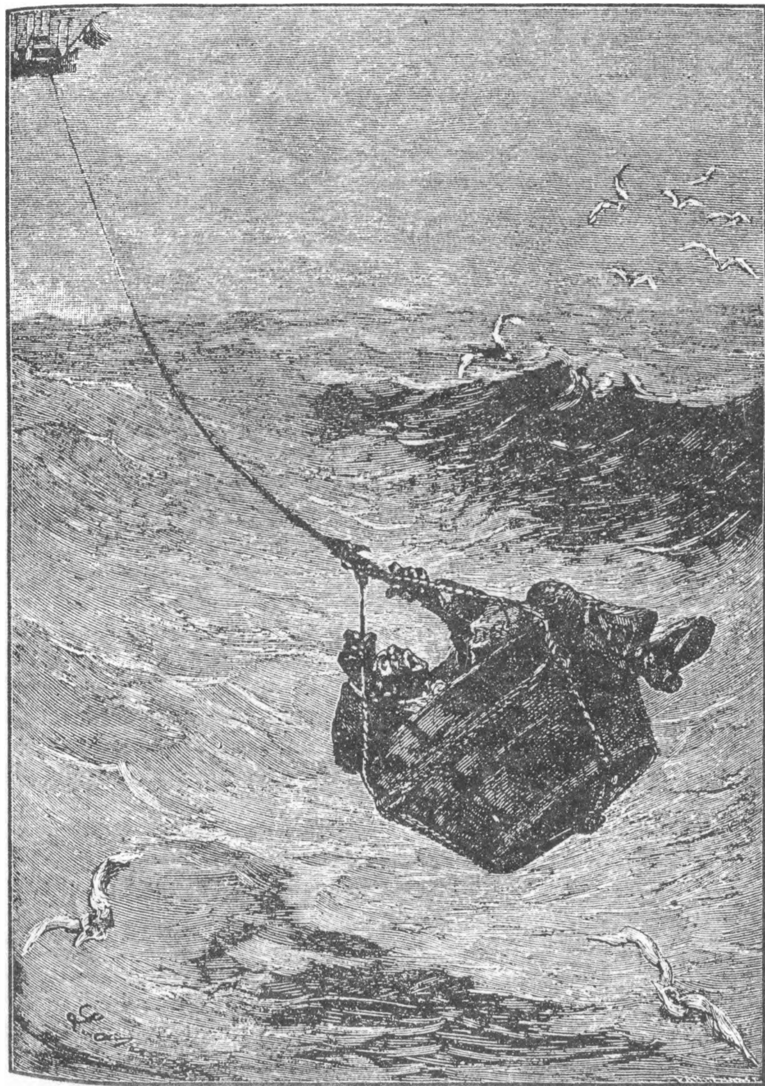
– Kada tik jums bus patogu! – atkirto inžinierius.

– Ir visomis turimomis priemonėmis!

– Užtenka! – riktelėjo Robūras grėsmingu tonu. – Juk orlaivyje esama ir kitų lynų, taigi šeimininkas gali netrukus pasekti savo tarnu!

Dėdulė Prudentas nutilo, bet ne iš baimės, o todėl, kad jį nutildė toks dusinimo priepuolis, jog Filas Evansas paskubėjo nuvesti į kajutę.

Tuo tarpu per pastarąją valandą oras netikėtai pasikeitė. Danguje pasirodė požymiai, dėl kurių negalėjai apsirikti: artėjo audra. Atmosferoje susikaupė galybė elektros, ir apie pusę trijų Robūras tapo

liudininku reiškinio, kurio jis dar niekada nematė.

Iš šiaurės, iš kur artėjo audra, tumulavo kažkokie švytintys rūko sukiniai; be abejo, jie rodė, kad audros debesys buvo skirtingai įsielektrinę.

Tų liepsnojančių juostų atspindžiai jūros paviršiuje mėtė miriadus blyksnių, kurie vis labiau ryškėjo, kuo stipriau temo dangus.

"Albatrosas" turėjo netrukus susidurti su audra, nes skrido priešpriešiais.

O ką veikė Frikolinas? Frikolinas vis dar buvo buksyruojamas; buksyras rasi čia pats tinkamiausias žodis, nes orlaivis nėrė pirmyn šimto kilometrų per valandą greičiu, o kybanti ant lyno pintinė atsiliko nuo jo ir tempėsi iš paskos.

Tegu skaitytojas pats sprendžia, kokia baimė apėmė Frikoliną, kai žaibai ėmė raižyti aplink jį debesis, o perkūnijos griausmai, atrodė, grasino sugriauti dangaus skliautą.

Visi ekipažo nariai ruošėsi sutikti audrą netrypčiodami vietoje: reikėjo arba pakilti virš audros zonos, arba nusileisti į žemutinius atmosferos sluoksnius.

"Albatrosas" skrido įprastame aukštyje – apie tūkstantį metrų, – kai trenkė neregėto stiprumo perkūnija. Netikėtai pašėlo škvalas. Tą pačią akimirką liepsnojantys debesys užgriuvo oro laivą.

Filas Evansas manė, kad vėl laikas užstoti Frikoliną ir pareikalauti jį grąžinti į denį.

Tačiau Robūras jau ir pats davė įsakymą įtempti negrą į denį, ir keletas žmonių skubiai vyniojo lyną. Staiga, nežinia dėl kokios priežasties, "Albatroso" keliamųjų propelerių sukimosi greitis gerokai sulėtėjo.

Inžinierius vienu šuoliu prišoko prie centrinės kabinos.

– Visu greičiu!.. Sparčiau!.. – suriko jis mechanikui. – Reikia nedelsiant pakilti virš audros!

– Neįmanoma, vade!

– Kas įvyko?

– Trūkinėja srovė!.. Baterijos veikia su pertrūkiais!..

Iš tikrųjų "Albatrosas" sparčiai mažino aukštį.

Panašiai, kaip atsitinka audros metu su srove, tekančia telegrafo laidais, taip ir orlaivio akumuliatoriai ėmė tiekti su pertrūkiais. Tai, kas tėra tik apmaudūs trukdžiai, kai kalbama apie depešas, mirtinai grėsė "Albatrosui": galėjo nukristi į jūrą, nes jį valdyti darėsi bemaž neįmanoma.

– Tegu leidžiasi žemiau! – suriko Robūras. – Taip mes greičiau

išeisime iš įelektrintos juostos! Laikykitės, bičiuliai, ir nepraraskite drąsos!

Inžinierius užėmė savo vietą laivo priekyje. Visas ekipažas irgi stojo į savo postus ir pasirengė vykdyti vado nurodymus.

Nors "Albatrosas" nusileido iki kelių šimtų pėdų aukščio jis vis dar neišėjo iš audros debesų, – aplinkui raizgėsi žaibai, kryžiuodamiesi tarsi bengališkos ugnys. Be abejonės, būta pavojaus, kad vienas iš jų gali sunaikinti orlaivį. Propeleriai sukosi vis lėčiau, greitas leidimasis grėsė virsti nesulaikomu kritimu.

Visiems buvo aišku, jog nepraeis nė minutė, kai "Albatrosas" panirs į jūrą. O jeigu atsidurs ant vandens, jam niekaip nebepavyks išsiplėšti iš jūros glėbio.

Netikėtai virš oro laivo pasirodė įelektrintas debesis. "Albatrosas" dabar skrido apie šešiasdešimt pėdų virš jūros bangų. Dar dvi trys sekundės – ir jos užlies denį!..

Bet čia Robūras, nutaikęs momentą, šoko į centrinę kabiną, užsikabino už paleidimo spyruoklių ir įjungė baterijas, kurių jau nebeneutralizavo atmosferos elektros įtampa... Per akimirką srovė grąžino propeleriams įprastą sukimosi greitį, ir "Albatrosas" pakibo prie pat jūros paviršiaus... Ir vėl propeleriai nuskraidino orlaivį tolyn nuo audros, kuri netrukus liko užpakalyje!

Nėra ko sakyti, kad Frikolinui teko ne savo noru išsimaudyti, tiesa, tik keletą sekundžių. Tačiau, kai vyrukai ištempė ant denio, jis buvo velniškai šlapias – tarsi pabuvojęs jūros dugne. Žinoma, vargšelis daugiau nebešaukė.

Kitą dieną, liepos ketvirtąją, "Albatrosas" perkirto šiaurinę Kaspijos jūros ribą.

Vienuoliktasis skyrius,

kuriame dėdulės Prudento pyktis didėja proporcingai orlaivio greičio kvadratui

Jeigu kada nors dėdulei Prudentui ir Filui Evansui reikėjo atsisakyti vilties pabėgti, tai kaip tik per tas penkiasdešimt valandų, praėjusių po anksčiau aprašytų įvykių. Ar bijojo Robūras, kad skrendant per Europą bus ypač sunku saugoti kalinius? Turbūt. Be to, jis žinojo, jog jiedu imsis bet ko, kad tik pabėgtų.

Tuo tarpu bet koks bandymas palikti orlaivio denį buvo lygus savižudybei. Kai žmogus iššoka iš traukinio, važiuojančio šimto kilometrų per valandą greičiu, jis rizikuoja gyvybe, bet kai jis šoka iš ekspreso, dumiančio dviejų šimtų kilometrų greičiu, – žengia į tikrą mirtį.

O juk šiuo maksimaliu greičiu "Albatrosas" tada ir skrido.Jis nėrė greičiau už kregždę, šaunančią šimtu aštuoniasdešimt kilometrų per valandą.

Turime pasakyti, kad bemaž visą laiką pūtė šiaurės rytų vėjai, palankūs orlaiviui, kuris irgi lėkė ta pačia kryptimi – tai yra į vakarus. Tačiau palengva vėjai ėmė silpnėti, ir netrukus stovėti denyje pasidarė neįmanoma: nuo greičio gniaužė kvapą. Vieną sykį abiejų keleivių vos nenubloškė nuo denio, bet, laimei, oro slėgis prispaudė prie kabinos.

Gerai, kad vairininkas pastebėjo juos iš savo stiklinės būdelės ir elektriniu skambučiu įspėjo draugus, sėdėjusius priekinėje kabinoje.

Bematant keturi vyrukai šliaužte pasiekė laivagalį.

Tegu tie, kurie keliavo per audrą laivu, plaukiančiu prieš vėją, prisimena savo pojūčius, ir jie supras, kokią didžiulę jėgą gali įgauti priešpriešinis vėjas. Tiktai orlaivyje oro slėgį sudarė ne vėjas, o neįtikėtinas paties "Albatroso" greitis.

Galų gale teko šiek tiek sulėtinti orlaivio greitį, kad dėdulė Prudentas ir Filas Evansas galėtų pasiekti savo kajutę. Kaip ir sakė

inžinierius, skrydžio metu "Albatroso" kabinose laikėsi visiškai tinkamas kvėpuoti oras.

Koks patvarus turėjo būti skraidymo aparatas, atlaikantis tokį greitį! Buvo panašu į stebuklą. Traukiamieji propeleriai, įtaisyti "Albatroso" priekyje ir užpakalyje, sukosi taip greitai, jog atrodė stovį vietoje; o tuo tarpu jie su neįtikėtina jėga rėžėsi į orą.

Paskutinis miestas, kurį keleiviai išvydo šiuose kraštuose iš orlaivio denio, buvo Astrachanė, išsidėsčiusi pačioje šiauriausioje Kaspijos jūros pakrantėje.

Dykumų žvaigždė – kaip pavadino Astrachanę turbūt koks nors rusų poetas – iš pirmojo dydžio šviesulio dabar virto penkto ar net šešto rango miestu. Dabar Astrachanė – viso labo eilinis gubernijos centras, įsikūręs Volgos žemupyje netoli jos žiočių, siekiančių du kilometrus pločio. Po orlaiviu šmėkštelėjo senovinės sienos su dabar jau jokios naudos nebeteikiančiomis šaudymo angomis, senoviški bokštai, kylantys miesto centre, mečetės, stūksančios šalia cerkvių, pastatytų šiuolaikiniu stiliumi, ir pagaliau soboras su penkiais paauksuotais ir mėlynomis žvaigždėmis išmargintais kupolais, atrodo, nukritusiais tiesiai iš dangaus.

Nuo šios vietos "Albatroso" skrydis virto kažkokiu neįsivaizduojamu šuoliavimu dangaus erdvėmis; galėjai pagalvoti, kad orlaivį tempia legendiniai hipogrifai, galintys vienu sparnų mostu nulėkti visą lįė.

Liepos ketvirtosios rytą, dešimtą valandą, orlaivis pasuko į šiaurės vakarus ir ėmė skristi virš Volgos slėnio. Dono ir Uralo stepės lėkė abiem upės krantais. Keleivių žvilgsniai slydo šiomis bekraštėmis platybėmis, vos spėdami įžvelgti išsimėčiusius vienur kitur miestus ir kaimus. Pagaliau vakarėjant pasirodė Maskva, ir "Albatrosas" praskrido virš jos net nepasaliutavęs vėliavai, plevėsavusiai virš Kremliaus. Per dešimt valandų orlaivis įveikė du tūkstančius kilometrų, skiriančių Astrachanę nuo senosios Rusijos sostinės.

Kelionė nuo Maskvos iki Peterburgo tęsėsi viso labo keletą valandų, ir "Albatrosas", kuriam tikslumo galėjo pavydėti net ekspresas, pasiekė Peterburgą ir Nevos krantus antrą valandą ryto. Baltoji naktis, viešpatavusi šioje aukštoje platumoje, kurią taip nenoriai palieka birželio saulė, leido keleiviams bėgliu žvilgsniu apmesti milžiniškos rusų sostinės architektūros ansamblį.

Paskui po orlaiviu praplaukė Suomių įlanka, Abo archipelagas, Baltijos jūra, Švedija, kurią "Albatrosas" perskrido Stokholmo platumoje, Norvegija, virš kurios jis pralėkė Christianijos (dabar –

Oslas) platumoje. Orlaivis "prarijo" du tūkstančius kilometrų per dešimt valandų! Teisybė, galėjai pagalvoti, kad jokios žmogiškos galios nebesustabdys "Albatroso" skrydžio: dingojos, lygiavertės orlaivio ir žemės traukos jėgos verčia jį skristi nustatyta trajektorija aplink žemės rutulį.

Ir vis dėlto "Albatrosas" sustojo – kaip tik virš garsiojo Rjukanfoso krioklio Norvegijoje. Vakaruose tarsi gigantiškas pasienio barjeras, kurio orlaiviui buvo nelemta įveikti, kilo Hustos kalnas; jo viršūnė viešpatauja virš nuostabios Telemarko srities.

Nuo čia "Albatrosas", nemažindamas greičio, pasuko tiesiai į pietus.

O ką šio neįprasto skrydžio metu veikė Frikolinas? Jis tylomis įsitaisė savo kajutėje ir visą laiką – nuo pusryčių iki pietų ir nuo pietų iki vakarienės – miegojo neprabusdamas.

Fransua Tapažas, kuris valgydavo su juo prie vieno stalo, dažnokai šaipėsi iš Frikolino baimės.

– Aha, mano mažyli! – šnekėjo jis. – Tu, vadinasi, daugiau nebešauksi?! Ko droviesi?.. Pamanyk, baisus daiktas – pakabėtum dar valandėlę kitą ant lyno!.. Tik tiek!.. Užtat esant dabartiniam mūsų greičiui kokios puikios būtų oro vonios nuo reumatizmo!

– Man atrodo, kad šis daiktelis tuoj tuoj subyrės į gabalus! – priešinosi Frikolinas.

– Visko gali būti, mano narsusis Fri! Tačiau mes skriejame tokiu greičiu, kad net negalime nukristi. Ir tai labai ramina!

– Taip jūs galvojate?

– Gaskono žodis!

Fransua Tapažas, žinoma, perdėjo. Bet dėl orlaivio greičio jo keliamųjų propelerių sukimasis iš tikrųjų truputį sulėtėjo, ir "Albatrosas" slydo oru tarsi Kongrivo raketa.

– Ir taip ilgai lėksime? – ne kartą klausė Frikolinas.

– Ilgai?.. O ne! – atsakydavo virėjas. – Visą mūsų gyvenimą, ne ilgiau!

– Och! – liūdnai atsidusdavo negras ir imdavo dejuoti.

– Saugokis, Fri, saugokis! – sušukdavo tada Fransua Tapažas. – O tai, kaip sakoma mūsų kraštuose, tave bemat vėl pasiųs pasisupti.

Ir Frikolinas, kimšdamas už abiejų žandų skanų maistą, kartu prarydavo ir savo atodūsius.

Tuo tarpu dėdulė Prudentas ir Filas Evansas, nepriklausę prie tų žmonių, kurie nuolatos linkę beprasmiškai skųstis, priėmė gana aiškų sprendimą. Savaime aišku, bet koks bandymas bėgti kol kas buvo

pasmerktas. Tačiau jeigu belaisviai ir negalėjo grįžti į Žemę, tai nejaugi jie nesugeba bent jau pranešti žemės rutulio gyventojams, kas atsitiko po jų dingimo, kas juos pagrobė ir kas per oro laivas, kuriame jiedu svečiavosi. Galimas daiktas, tuomet jų vienminčiai išdrįstų pabandyti išplėšti kalinius iš Robūro rankų?

Bet kaip, didysis Dieve, duoti apie save žinią? Laišku?... O kaip jį išsiųsti? Jūreiviai, patyrę nelaimę, įkiša į butelį dokumentą, nurodydami laivo sudužimo vietą, ir meta į jūrą. Ar ir jiems taip nepadaryti?

Šiuo atveju jūros vaidmenį vaidintų žemės atmosfera. Plaukti joje butelis negali. Dar gerai, jeigu jis nukristų tiesiai ant kokio nors praeivio – ir, kas be ko, nepramuštų jam kiaušo, – kitaip jo gali apskritai niekada nerasti.

Bet, šiaip ar taip, kitokių priemonių kaliniai neturėjo; jiedu jau buvo nutarę paaukoti vieną orlaivyje matytą butelį, kai ūmai dėdulę Prudentą aplankė nauja mintis. Skaitytojas prisimena, kad jis uostė tabaką, ir ta nedidelė yda visiškai atleistina, ypač jeigu kalbame apie amerikietį, kuris galėtų elgtis ir kur kas prasčiau. Taigi, kaip ir bet kuris uostantis tabaką žmogus, dėdulė Prudentas nesiskyrė su tabakine; ta aliumininė dėžutė tuo metu jau buvo tuščia. Jeigu išmestų tabakinę už borto, ją, galimas daiktas, surastų koks nors doras gyventojas; jis, žinoma, paimtų ją ir nuneštų į policijos nuovadą, kur viršininkai susipažintų su dokumentu, pranešančiu apie padėtį, kurioje atsidūrė abi Robūro Užkariautojo aukos.

Pasakyta – padaryta. Raštelis buvo trumpas, tačiau jame abu kolegos išdėstė visą esmę ir nurodė Veldono mokslo draugijos adresą, prašydami nusiųsti ten laišką.

Po to dėdulė Prudentas įdėjo laišką į tabakinę, kurią apvyniojo storu vilnoniu skuduru ir stipriai perrišo, kad paketas ore neatsivyniotų ir krisdamas ant žemės nesudužtų. Dabar liko laukti tik patogios progos.

Reikia pasakyti, kad šio spartaus skrydžio virš Europos metu bet koks bandymas išeiti iš kabinos ir nušliaužti deniu – ir dar, kad niekas nepamatytų, – buvo labai pavojingas: galėjai bemat atsidurti už borto. Kita vertus, neleistina, kad tabakinė nukristų į jūrą, įlanką, ežerą arba kokią nors upę: patekusi į vandenį, ji visiems laikams dingtų.

Tačiau vis dėlto ruseno viltis, kad belaisviams vienaip ar kitaip pavyks užmegzti ryšį su žemės gyventojais.

Dienos metu įgyvendinti planą buvo bemaž neįmanoma. Kur kas protingiau sulaukti nakties ir pasinaudoti arba sumažėjusiu greičiu, arba "Albatroso" sustojimu, kai mechanikai išeina į denį. Galimas

daiktas, tuomet pavyktų pasiekti bortą ir nepastebimai išmesti brangiąją tabakinę virš kokio nors miesto.

Beje, jeigu aplinkybės ir būtų buvusios palankios belaisviams, jie vis viena nebūtų įvykdę savo plano – bent jau tą dieną.

Iš tikrųjų "Albatrosas", palikęs Norvegijos teritoriją Hustos platumoje, pasuko į pietus. Jis skrido virš Europos palei nulinį meridianą, kertantį Paryžių. Skrisdamas šiuo kursu, orlaivis perlėkė Šiaurės jūrą, sukėlęs visiškai suprantamą sumaištį daugelyje laivų, plaukiojusių tarp Anglijos, Olandijos, Prancūzijos ir Belgijos krantų. Jeigu mūsų keleivių išmesta tabakinė nepataikytų tiesiai į vieno šių laivų denį, ji, be jokių abejonių, paprasčiausiai nuskęstų.

Štai kodėl mūsų kolegos turėjo laukti patogesnio momento. Tarp kitko, kaip matys skaitytojas, netrukus jų laukė puikiausia proga.

Dešimtą valandą vakaro "Albatrosas" prisiartino prie Prancūzijos krantų apytikriai virš Diunkerko. Naktis buvo ganėtinai tamsi. Akimirkai elektrinis Gri Nė švyturio, stovinčio viename Pa de Kalė sąsiaurio krante, spindulys susikryžiavo su Duvro švyturio, veikiančio kitame šio sąsiaurio krante, spinduliu. Paskui "Albatrosas" nuskrido virš Prancūzijos, visą laiką laikydamasis tūkstančio metrų aukštyje.

Orlaivio greitis nesumažėjo. Jis praskriejo tarsi sviedinys virš miestų, miestelių ir kaimų, tankiai pasėtų šiose turtingose Šiaurės Prancūzijos provincijose. Tai – išsidėstę ties Paryžių kertančiu meridianu Diunkerkas, paskui Dulanas, Amjenas, Krejus, Sen Deni. Niekas negalėjo priversti orlaivio nukrypti nuo tiesios linijos. Vidurnaktį jis atsidūrė virš "Šviesos miesto", visiškai nusipelniusio šio pavadinimo, nes jį užlieja šviesa net tada, kai gyventojai miega arba, šiaip ar taip, turi miegoti!

Dėl kažkokio nepaaiškinamo įgeidžio inžinierius nutarė sustoti virš paties Paryžiaus centro! Sunku pasakyti. Bet kaip ten nebuvo, "Albatrosas" sumažino aukštį ir kybojo dabar viso labo keletą šimtų pėdų virš miesto. Robūras išėjo iš savo kajutės; juo sekdami, visi ekipažo nariai irgi pasipylė į denį paalsuoti naktinio Paryžiaus oru.

Dėdulė Prudentas ir Filas Evansas tvirtai nutarė nepražiopsoti pasitaikiusio puikaus momento. Išėję iš savo kabinos, jiedu nužingsniavo toliau nuo kitų ir laukė lemtingos akimirkos.

"Albatrosas", panašus į milžinišką vabalą, sklandžiai plaukė virš didžiojo miesto. Jis praskriejo virš bulvarų, tomis nakties valandomis ryškiai apšviestų Edisono žiburių. Orlaivio denį pasiekė dar važinėjančių gatvėmis ekipažų triukšmas, traukinių, skubančių į Paryžių daugybe geležinkelio linijų, dundesys. Paskui orlaivis lėtai

nuplaukė, nusileidęs iki pačių aukščiausių miestų pastatų, tarsi būtų pasirengęs paliesti Panteono kupolą arba Invalidų Namų kryžių. Aplenkęs abi Trokadero smailes, jis prisiartino prie metalinio bokšto Marso lauke, kurio galingas reflektorius apšvietė visą sostinę elektros šviesa.

Ši oro promenada, panaši į lunatiko klydinėjimą, tęsėsi apie valandą. Atrodė, "Albatrosas" ilsisi prieš leisdamasis vėl į tolimą kelią.

Matyt, inžinierius Robūras norėjo duoti paryžiečiams pasigrožėti dangaus reiškiniu, kurio astronomai nenumatė, beje, ir negalėjo numatyti. "Albatrosas" uždegė žibintus, ir du ryškūs elektrinės šviesos pluoštai ėmė šokinėti po aikštes, skverus, sodus, rūmus ir šešiasdešimties tūkstančių namų stogus, sudarydami milžiniškus šviesos ratus visame mieste.

Šį kartą "Albatrosas", be abejo, buvo puikiai matomas iš žemės, ir paryžiečiai ne tik matė, bet ir girdėjo orlaivį, nes Tomas Terneris, pridėjęs prie lūpų savo trimitą, pripildė dangų virš miesto muzikos ruliados. Tuo momentu dėdulė Prudentas, persisveręs per bortą, atgniaužė saują, ir tabakinė nukrito žemyn...

Bemaž tuo pat laiku "Albatrosas" veržliai pakilo aukštyn.

Ir tada visame Paryžiuje nuaidėjo garsūs šūksniai "valio". Tai apstulbusių žmonių, susirinkusių bulvaruose, minios iškilmingai sveikino keistą skraidymo mašiną.

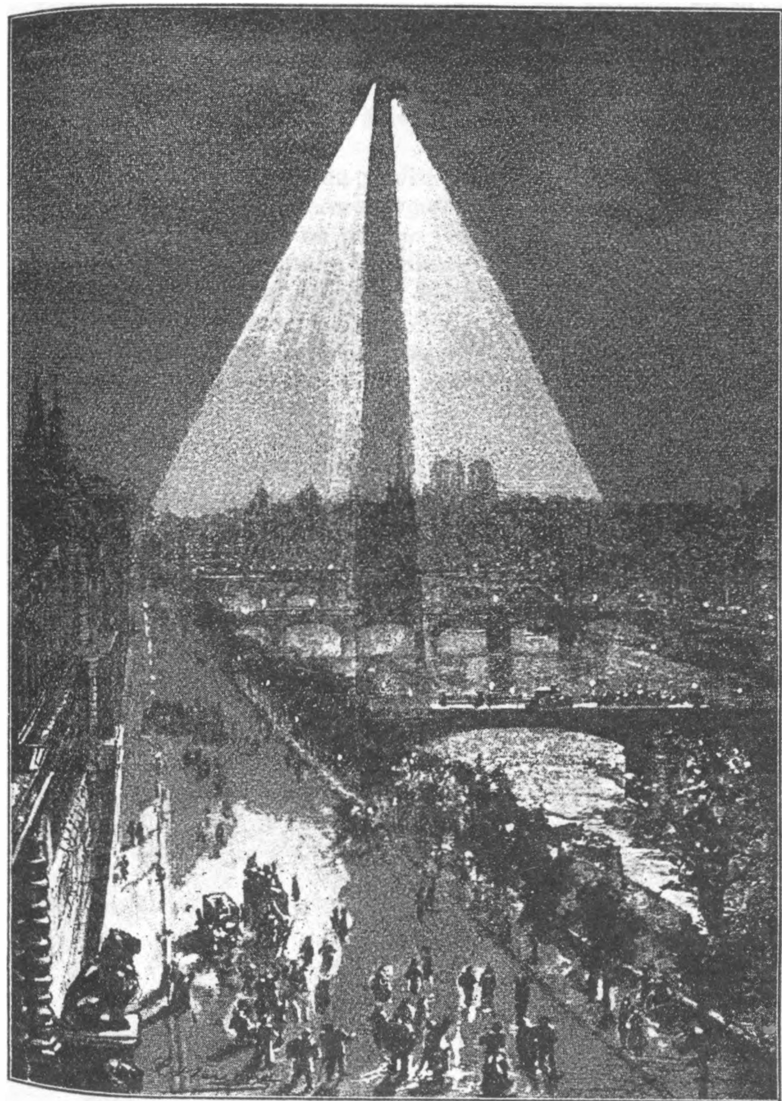
Netikėtai orlaivio žibintai užgeso, tamsa ir tyla vėl visur įsiviešpatavo; "Albatrosas" tęsė savo skrydį dviejų šimtų kilometrų per valandą greičiu.

Štai ir viskas, ką pavyko išvysti dėdulei Prudentui ir Filui Evansui iš prancūzų sostinės įžymybių.

Ketvirtą valandą ryto "Albatrosas" jau buvo perskridęs didžiąją dalį Prancūzijos teritorijos. Vėliau, kad negaištų laiko nugalint Pirėnų ar Alpių kalnus, jis lėkė virš Provanso platybių iki pat Antibų iškyšulio. Devintą valandą ryto Romos gyventojai, susirinkę Šventojo Petro katedros terasoje, sustingo iš nuostabos, išvydę oro laivą, skrendantį virš Amžinojo miesto. Po dviejų valandų orlaivis jau ūžė virš Neapolio įlankos, akimirkai paniręs į Vezuvijaus dūmų kamuolius. Paskui "Albatrosas" lanku kirto Viduržemio jūrą, o pirmą valandą dienos jį pastebėjo La Guleto sargybiniai Tuniso pakrantėje.

Po Amerikos – Azija! Po Azijos – Europa! Nuostabus inžinieriaus Robūro skraidymo aparatas per dvidešimt tris dienas nuskrido daugiau kaip trisdešimt tūkstančių kilometrų!

O dabar jis įnėrė į jau ištyrinėtos ir dar nežinomos Afrikos sričių

oro erdves!

- -

Galimas daiktas, skaitytojas panorės sužinoti, kas atsitiko su lemtingąja tabakine po to, kai ji nukrito ant žemės?

Tabakinė nukrito Rivolio gatvėje priešais namą, pažymėtą 210 numeriu, tuo metu, kai joje nebuvo nė vieno žmogaus. Rytmetį tabakinę paėmė garbi moteris, šlavusi gatvę, ir skubiai nunešė į policiją.

Policijoje tabakinę iš pradžių palaikė pragaro mašina; ją išvyniojo, išpakavo ir atidarė su didžiausiu atsargumu.

Netikėtai pasigirdo kažkas, panašus į sprogimą... Tai kurtinančiai nusičiaudėjo policijos nuovados viršininkas.

Paskui jis iš tabakinės ištraukė dokumentą ir, visų nuostabai, garsiai perskaitė šias eilutes:

"Dėdulę Prudentą ir Filą Evansą, Veldono mokslo draugijos Filadelfijoje pirmininką ir sekretorių, pagrobė inžinierius Robūras ir kalina "Albatroso" oro laive.

Pranešti draugams ir pažįstamiems.

D.P. ir F.E."

Štai kaip Senojo ir Naujojo Pasaulio gyventojai pagaliau sužinojo apie iki tol nepaaiškinamą dangaus reiškinį. Ir vėl žemės rutulio observatorijų mokslininkus užvaldė ramybė ir visažinystė.

Dvyliktasis skyrius,

kuriame inžinierius Robūras taip elgiasi, tarsi būtų nutaręs siekti Montiono premijos

Šiame orlaivio kelionės apie žemės rutulį etape visiškai dera pateikti tokius klausimus:

Kas vis dėlto yra tas Robūras, apie kurį skaitytojas iki šiolei nieko nežino, išskyrus vardą? Ar jis praleis visą savo gyvenimą ore? Nejaugi jo orlaivis niekada nenusileidžia ant žemės? Ar neturi jis kokioje nors neprieinamoje vietoje slėptuvės, kur "Albatrosas", jeigu jam nereikia jokio poilsio, tai, šiaip ar taip, galėtų papildyti savo atsargas? Būtų ganėtinai nuostabu, jeigu būtų kitaip: juk net patys galingiausi paukščiai turi savo lizdus, savo prieglobsčius.

Ir ką konkrečiai inžinierius mano daryti su savo neramiaisiais kaliniais? Ar galvoja be galo laikyti juos nelaisvėje ir pasmerkti amžinai klajoti ore? O gal, paskraidinęs užkietėjusius oreivius dar ir virš Afrikos, Pietų Amerikos, Australijos platybių, virš Indijos, Atlanto ir Tykiojo vandenynų, kad priverstų juos prieš savo valią pripažinti "Albatroso" privalumus, galvoja grąžinti laisvę, ta proga pasakydamas: "O dabar, ponai, tikiuosi, jūs labiau pasitikėsite sunkesniais už orą aparatais!"

Atsakyti į šiuos visus klausimus kol kas neįmanoma. Tai – ateities paslaptis. Galimas daiktas, vieną gražią dieną ji paaiškės!

Šiaip ar taip, sparnuotasis Robūras, matyt, nesirengė ieškoti savo "lizdo" prie šiaurinių Afrikos sienų. Jis, manding, nutarė praleisti dienos pabaigą virš Tuniso regentystės – tarp Bono ir Kartagenos iškyšulių, – gindamas "Albarosą" tai greičiau, tai lėčiau, pagal savo užgaidą. Paskui jis pasuko į žemyno gilumą ir nuskriejo virš puikaus Medžerdo upės slėnio, prisilaikydamas gelsvų vandenų tėkmės, srūvančios tarp kaktusų ir aleandrų tankumynų. Orlaivio pasirodymas išgąsdino šimtus papūgų, kurios, sutūpusios ant telegrafo laidų,

sakytum, laukė ateinant depešų, kad pagriebtų jas ir nuneštų ant sparnų!

Atėjus nakčiai, "Albartosas" jau plaukė virš krumyrų srities; jeigu ten buvo likęs bent vienas gyvas krumyras, tai išvydęs gigantišką erelį, jis tikriausiai pultų ant kelių maldaudamas Alachą.

Kitą rytmetį prieš orlaivį atsivėrė Bonas ir dailių apybraižų jo kalvotos vietovės; paskui apačioje sušmėžavo Filipvilis, sakytum, miniatiūrinis Alžyras, su naujomis lenktomis krantinėmis ir puikiais vynuogynais, žaliu kilimu dengusiais visą sritį, kuri, atrodo, tarsi būtų perkelta iš Burgundijos ar iš Bordo apylinkių.

Ta penkių šimtų kilometrų išvyka virš Didžiosios ir Mažosios Kabilijų baigėsi vidurdienį virš Alžyro Kasbos. Koks nepakartojamas vaizdas atsivėrė prieš orlaivio keleivius! Atviras reidas tarp Matifo iškyšulio ir Peskados nerijos, pakrantė, apstatyta rūmais, mečetėmis ir vilomis, nuostabūs slėniai, apvilkti vynuogynais tarsi apsiaustais, ir pagaliau – žydra Viduržemio jūra, kurios vandenis skrodė okeaniniai garlaiviai, iš aukštybių panašūs į mažus katerius! Toks vaizdas tęsėsi iki pat Orano, ir šio vaizdingo miesto gyventojai, tą vėlyvą vakarą vaikščioję miesto citadelės soduose, galėjo matyti, kaip "Albatroso" ugnys mirgėjo tarp pirmųjų vakaro žvaigždžių.

Visą dieną dėdulė Prudentas ir Filas Evansas laužė galvas, kokį savo kaprizą tenkindamas, inžinierius Robūras nukreipė jų skraidantį kalėjimą virš Alžyro teritorijos, kuri tarsi pratęsia Prancūziją kitoje jūros, pavadintos prancūzų ežeru, pusėje; bet po dviejų valandų, nusileidus saulei, jiedu visiškai pagrįstai sutarė, kad tas nepaaiškinamas kaprizas jau patenkintas. Vieno vairo pasukimu vairininkas nukreipė "Albatrosą" į pietryčius,ir kitą rytą, įveikęs kalnuotą Telio srities dalį, orlaivis sveikino saulėtekį virš Sacharos smėlynų.

Štai koks buvo orlaivio maršrutas kitą dieną – liepos aštuntąją. Prasidėjo jis nuo nedidelio Žerivilio miestelio, įkurto kaip ir Laguatas prie pat dykumos ribos, kad būtų lengviau nukariauti Kabiliją. Paskui "Albatrosas" skrido per Stileno tarpeklį, – kelionė buvo gerokai pavojinga dėl stipraus vėjo. Galiausiai orlaivis ėmė keliauti virš dykumos, tai lėtai slinkdamas virš žaliuojančių oazių, kurias vietiniai gyventojai vadina "ksarais", tai lėkdamas virš smėlynų sparčiau negu ereliai avėdros. Ne sykį teko net atidengti ugnį į tuos grėsmingus paukščius, kurie, susibūrę po dvylika penkiolika, be baimės puolė orlaivį, ypač gąsdindami Frikoliną.

Bet jeigu ereliai avėdros į šūvius galėjo atsakyti tik siaubingais riksmais ir sparnų bei aštrių nagų smūgiais, tai ne mažiau laukiniai

čiabuviai sutiko skraidymo mašiną šautuvų papliūpomis, ypač kai ji skrido virš Selio kalno, kurio žalsvai violetiniai kontūrai kyšojo iš po balto apvalkalo. Dabar "Albatrosas" lėkė virš milžiniškos Sacharos. Čia vis dar matėsi Abd el Kadyro žygio stovyklų liekanos. Ši vietovė kaip ir anksčiau vis dar pavojinga keliautojui europiečiui, ypač Beni Mzalio genčių sąjungos žemėse.

"Albatrosui" kuriam laikui teko pakilti į viršutinius atmosferos sluoksnius, kad išvengtų pašėlusio samumo, kuris ritino smėlio bangas žeme, panašiai kaip stiprus potvynis sukelia bangas vandenyno paviršiuje. Netrukus pasirodė niūri, tamsia lava užlieta Šebos plynaukštė, kuri tęsiasi iki šviežio ir žalio Ain Maseno slėnio. Sunku įsivaizduoti šių vietovių, kurios iš aukštybių puikiai vėrėsi visu savo vaizdingumu, įvairiaspalvį ansamblį. Kalvas, apaugusias medžiais ir krūmokšniais, keitė ilgi keteroti pilkšvos spalvos kalnynai, kurių žvilgantys vingiai priminė milžiniškas arabų burnusų klostes. Tolumoje nuolat šmėkščiojo upės, triukšmingais srautais bėgančios nuo šlaitų, palmių miškeliai, mažos lūšnelės, priekalnėse grupėmis prilipdytos prie mečečių; tarp jų ir Metličio mečetė, kur gyvena vietinės dvasininkijos galva – didysis marabutas Sidišeichas.

Dar iki nakties orlaivis nuskrido keletą šimtų kilometrų virš gana lygios, tik vietomis sustūmusios dideles kopas vietovės. Jeigu "Albatrosas" čia būtų sumanęs sustoti, būtų galėjęs nusileisti į Varglo oazę, pasislėpusią didžiulės palmių girios šešėlyje. Netrukus pasirodė miestas su trimis aiškiai atskirtais vienas nuo kito kvartalais, senoviškais sultono rūmais – savotiška įtvirtinta Kasba, daugybe namų, pastatytų iš plytų, kurias išdegti buvo apsiėmusi pati saulė, ir arteziniais šuliniais, iškastais slėnio gelmėse; orlaivis čia galėjo papildyti vandens atsargas, tačiau dėl neįtikėtinai spartaus skrydžio net dabar, pačioje Afrikos dykumų širdyje, "Albatroso" bakai vis dar buvo pilni vandens, pasemto iš Gidaspo upės Kašmyro slėnyje.

Ar regėjo orlaivį arabai, mozambitai ir negrai, kurie pasidalijię Varglo oazės žemes? Be abejonės, nes sveikino jį šautuvų šūviais; tačiau kulkos krito atgal ant žemės, nepasiekusios oro laivo.

Paskui nusileido naktis, ta bebalsė dykumų naktis, kurios paslaptis taip poetiškai apdainavo Felisjenas Davidas.

Po kurio laiko "Albatrosas" vėl pasuko į pietvakarius ir perkirto El Golea kelius; vienu iš jų 1859 metais keliavo narsusis Diuverjė.

Viešpatavo gili tamsa. Iš orlaivio negalėjai įžiūrėti tiesiamo pagal Diuponšė projektą transsacharos geležinkelio: plieninė juosta turėjo sujungti Alžyrą su Timbuktu per Laguatą ir Gardajų, o vėliau –

pasiekti Gvinėjos įlankos krantus.

Tuo metu "Albatrosas" pasiekė sritį, plytėjusią tarp pusiaujo ir Vėžio atogrąžos. Už tūkstančio kilometrų nuo Sacharos šiaurinės ribos orlaivis perkirto kelią, kur 1846 metais žuvo majoras Lengas; paskui jis aplenkė karavanų kelią iš Maroko į Sudaną ir virš tos dykumos dalies, kur plėšikauja tuaregai, keleiviai išgirdo tai, kas dažnai vadinama "smėlio dainavimu", – švelnų ir aimanuojantį murmėjimą, kuris sklido tarsi iš po žemės.

Per visą tą laiką atsitiko tik vienas įvykis: ištisas debesis skėrių pakilo į dangų ir užgriuvo orlaivio denį tokiu svoriu, kad mašinai kilo grėsmė "paskęsti". Šį nereikalingą balastą ekipažas pasistengė kuo sparčiau pašalinti, tačiau keletas šimtų vabzdžių pakliuvo į virtuvę pas Fransua Tapažą. Jis paruošė iš jų tokį skanų patiekalą, kad Frikolinas kuriam laikui pamiršo visas savo baimes.

– Jie neprastesni už krevetes! – kalbėjo jis laižydamasis.

"Albatrosas" tuo metu jau buvo sukoręs apie tūkstantį aštuonis šimtus kilometrų nuo Varglo oazės – bemaž prie pat plačios Sudano karalystės šiaurinės sienos.

Antrą valandą po pietų didelės upės vingyje pasirodė miestas. Tai buvo Nigerio upė, o miestas – Timbuktu.

Iki tol šioje Afrikos Mekoje pavyko pabuvoti tik keletui keliautojų – Senojo Pasaulio gyventojams, tokiems, – kaip Batuta, Kazanas, Emberis, Minhas Parkas, Adamsas, Lengas, Koje, Bartas, Lencas; dėl šios, mūsų aprašomos, kelionės ir dėl permainingo likimo kaprizų abu amerikiečiai, sugrįžę į Ameriką, irgi galės papasakoti apie šį miestą de visu, de auditu ir net de olfaktu (remdamiesi savo akimis, klausa ir uosle (lot.) – vert.), jeigu tik jiems kaip nors pavyks pasiekti namus.

De visu – nes jų akys galėjo išvysti visus šio miesto kampelius, miesto, sudarančio trikampį, kurio plotas penki šeši kvadratiniai kilometrai; de auditu – nes "Albatrosas" skrido kaip tik turgaus dieną, ir gatvėse aidėjo neįtikėtinas triukšmas; de olfaktu – nes jų uoslę stipriai kuteno kvapai, kylantys iš Jubu Kamo aikštės, kur netoli nuo senovės So Maiso rūmų buvo įsikūręs mėsos turgus.

Inžinierius laikė savo pareiga pranešti Veldono mokslo draugijos pirmininkui ir sekretoriui, kad jiems pasitaikė laiminga galimybė regėti Sudano valdovą – Timbuktu miestą, kuris tuo laiku priklausė tuaregams iš Taganeto.

– Timbuktu, ponai! – pranešė jis tokiu pat tonu, kokiu prieš dvylika dienų sušuko: "Indija, ponai!"

Paskui Robūras tęsė:

– Timbuktu įsikūręs šiaurės platumos aštuoniolika laipsnių ir vakarų ilgumos penki laipsniai penkiasdešimt šešios minutės palei Paryžiaus meridianą; šis miestas stūkso du šimtai keturiasdešimt penki metrai virš jūros lygio. Tas svarbus centras su dvidešimčia ar trisdešimčia tūkstančių gyventojų, kadaise garsėjęs mokslu ir menu! Gal pageidaujate čia pasisvečiuoti keletą dienų?

Tokį pasiūlymą inžinierius galėjo padaryti tik juokaudamas.

– Tačiau, – tęsė jis, – svetimšaliams būtų ne itin saugu atsidurti tarp negrų, berberų, tulanų ir arabų, užgrobusių šį miestą, ypač jeigu turėsime galvoje, kad mūsų pasirodymas su orlaiviu jiems gerokai nepatiktų.

– Pone, – atsakė tokiu pat tonu Filas Evansas, – jausdami didelį malonumą išsiskirti su jumis, mes noriai pasmerksime save pavojui susidurti su nesvetingu čiabuvių priėmimu. Jeigu galėtume pasirinkti kalėjimą, – tai geriau Timbuktu negu "Albatrosas"!

– Dėl skonio nesiginčijama, – paprieštaravo inžinierius. – Šiaip ar taip, vis dėlto nesiryšiu tokiam rizikingam nuotykiui, nes atsakau už saugumą savo svečių, kurie teikia man garbę, keliaudami sykiu su manimi...

– Aš matau, inžinieriau Robūrai, – įsikišo dėdulė Prudentas, dusdamas iš pasipiktinimo, – jums nepakanka to, kad mus laikote nelaisvėje. Atėmęs iš mūsų laisvę, dar ir įžeidinėjate!

– O, viso labo tik ironizuoju!

– Nejaugi orlaivyje neturite ginklų?

– Žinoma, turim visą arsenalą.

– Pone, pakaktų ir poros revolverių, jeigu vienas jų būtų mano rankose, o kitas – jūsų.

– Dvikova! – sušuko Robūras. – Dvikova, kuri galėtų virsti vieno iš mudviejų mirties priežastimi!

– Kuri neišvengiamai virstų ta priežastimi!

– O ne, pone Veldono mokslo draugijos pirmininke! Man kur kas maloniau jus matyti gyvą!

– Kad būtute tikras, jog ir pats liksite gyvas! Taip, tai gana pagirtinas išmintingumas!

– Pagirtinas ar ne, – apie tai leiskite spręsti man. Jūs gi galite vertinti dalykus, kaip jums patinka, ir skųstis kam norite, jeigu jums tai pavyktų.

– Jau pavyko, inžinieriau Robūrai!

– Štai kaip?

– Argi jau taip sunku buvo numesti žemyn dokumentą, kai

skridome virš tankiai apgyventų Europos šalių...

– Ir jūs drįsote? – suriko Robūras, pagautas baisaus pykčio.

– O ką, jeigu drįsome?

– Jeigu jūs tai padarėte... jus reikia...

– Ką, ponas inžinieriau?

– Išmesti už borto paskui jūsų dokumentą!

– Tai išmeskite mus! – sukliko dėdulė Prudentas. – Mes tai padarėme!

Robūras žengtelėjo prie savo kalinių. Pagal pirmąjį jo ženklą atbėgo Tomas Terneris ir keletas ekipažo narių. Inžinierių pagavo baisus noras įvykdyti savo grasinimą, bet, bijodamas pasiduoti pykčiui, jis skubiai nužingsniavo į savo kajutę.

– Puiku! – pratarė Filas Evansas.

– Aš nesustosiu prieš nieką, nepaisysiu, kad ir ko jis imtųsi! – pareiškė dėdulė Prudentas. – Kai ateis mano eilė veikti, aš jį sunaikinsiu!

Tuo metu Timbuktu gyventojai būriavosi vidury aikščių, gatvėse, amfiteatriškai pastatytų namų terasose. Turtinguose Sankoro ir Sarachano kvartaluose, kaip ir apgailėtinose kūgio formos lūšnose Ragidžio kvartale, Dievo tarnai iš aukštų minaretų sutiko oro pabaisą pačiais baisiausiais prakeiksmais. Tačiau tie prakeiksmai buvo kur kas malonesni už šautuvų šūvius.

Visame Nigeryje, iki pat Kabaro uosto, įrengto upės vingyje, čiabuvių flotilės įgulos ėmėsi veiksmų. Jeigu "Albatrosas" būtų sumanęs nusileisti ant žemės, jį, be abejonės, būtų sudraskę į gabalėlius.

Rėksmingi garnių, ibių ir miško kurapkų būriai keletą kilometrų lenktyniaudami lydėjo "Albatrosą"; tačiau greitasis orlaivis netrukus paliko juos toli užpakalyje.

Atėjus vakarui, ore pasigirdo savotiški trimitų garsai: apačioje, per vietovę, pasižyminčią iš tikrųjų nuostabiu derlingumu, slinko gausios dramblių ir buivolų kaimenės.

Per parą prieš "Albatroso" keleivių akis prabėgo visa Nigerio vingyje prisiglaudusi sritis, kurią ribojo nulinis meridianas ir antrasis laipsnis.

Jeigu koks nors geografas turėtų šitokį skraidymo aparatą, labai nesunkiai galėtų padaryti topografinę nuotrauką, gauti duomenų apie krašto aukštį virš jūros lygio, tiksliai nustatyti upes ir jų intakus, pažymėti miestų ir kaimų vietas. Tada Centrinės Afrikos žemėlapyje nebeliktų netyrinėtų vietų – nei baltų dėmių, nei punktyrinių linijų,

nei visų tų miglotų žymėjimų, varančių į neviltį kartografus.

Liepos vienuoliktosios rytmetį "Albatrosas" perkirto Šiaurės Gvinėjos kalnus, stūksančius tarp Sudano ir Gvinėjos įlankos. Horizonte miglotai brėžėsi Kongo kalnai, kylantys Dahomėjos karalystėje.

Dėdulė Prudentas ir Filas Evansas pastebėjo, jog "Albatrosas", palikęs užpakalyje Timbuktu, visą laiką skrido iš šiaurės į pietus. Todėl jiedu padarė išvadą, kad, įveikęs šešių geografinių laipsnių kelią, orlaivis turi pasiekti pusiaują, jeigu jo skrydžio kryptis nepasikeis. Nejaugi "Albatrosas" ruošiasi vėl palikti erdvę virš žemyno ir nerti į oro sferas, šį kartą ne virš Beringo, Kaspijos, Šiaurės ar Viduržemio jūrų, o virš Atlanto vandenyno?

Toks spėjimas neteikė paguodos abiems kolegoms, nes tada jų šansai pabėgti prilygtų nuliui.

Tuo tarpu "Albatrosas" skrido neskubėdamas, tarsi galvodamas, ar verta skirtis su Afrikos žeme. Ar nesiruošė inžinierius pasukti atgal? Ne! Tačiau ne veltui jo dėmesį patraukė šalis, virš kurios tuo metu skrido orlaivis.

Skaitytojas žino, kaip žinojo ir Robūras, kad Dahomėjos karalystė – viena iš galingiausių vakarinėje Afrikos pakrantėje. Gana stipri, kad kariautų su kaimyne – Ašanti karalyste, bet, kita vertus, prarado teritorijos dalį ir dabar teturi tik šimtą dvidešimt ljė ilgio ir šešiasdešimt – pločio; tačiau nuo to laiko, kai Dahomėja prisijungė anksčiau nepriklausomas Ardro ir Vido sritis, jos gyventojų esama nuo septynių šimtų iki aštuonių šimtų tūkstančių.

Nors karalystė ir nedidelė, bet verčia dažnai apie save kalbėti: Dahomėja niūriai pagarsėjo neįtikėtinais žiaurumais, kuriais pažymi savo kasmetines šventes, – žmonių aukojimu, siaubingomis gyvulių žudynėmis, skiriamomis pagerbti mirusį valdovą ir jo paveldėtoją. Ten geru tonu laikoma, kai Dahomėjos karalius, priimdamas kokį garbingą asmenį ar svetimšalį pasiuntinį, padaro svečiui siurprizą, padovanodamas tuziną galvų, nukirstų jo atvykimo proga, – beje, tas galvas nukerta pats Dahomėjos teisingumo ministras, vadinamasis "minhanas", kuris gana šauniai susidoroja su budelio priedermėmis.

Kai "Albatrosas" skrido virš Dahomėjos sienos, šalies valdovas Bachadu kaip tik mirė, o gyventojai ruošėsi dalyvauti iškilmingoje jo įpėdinio karūnacijoje. Štai kodėl visoje šalyje viešpatavo didelis sujudimas, kurį ir pastebėjo Robūras.

Begalinės Dahomėjos valstiečių procesijos slinko iš kaimų į karalystės sostinę Abomėjų. Jie slinko gerais keliais, išgrįstais per

plačias lygumas, apaugusias gigantiškomis žolėmis, ėjo bekraščiais maniokos laukais, skverbėsi per mimozų krūmynus, puikias apelsinų giraites, paprastų ir kokosų palmių miškus, per mangrovinių medžių tankumynus. Ryškiai žalioje lapijoje akį traukė tūkstančiai įvairiaspalvių papūgų, kurios, regėjos, maudėsi aromate, kylančiame iki pat "Albatroso".

Robūras stovėjo susimąstęs, atsirėmęs į borto turėklus ir tik retkarčiais pasikeisdamas keliais žodžiais su Tomu Terneriu.

Iki šiolei "Albatrosas" negalėjo pasigirti, kad patraukė plūstančių keliais žmonių minių dėmesį, žmonių, kuriuos dažniausiai dengė neperžvelgiamos medžių šakos. Tai buvo, matyt, todėl, kad orlaivis skrido gana aukštai, už lengvų debesų.

Vienuoliktą valandą ryto lygumoje pasirodė sostinė, apjuosta sienomis ir gynybos grioviu, kurio ilgis – dvylika mylių; jos plačios, tiesios gatvės bėgo į erdvią aikštę, kurios šiaurinėje pusėje stūksojo karaliaus rūmai. Virš visų rūmų statinių ansamblio kyla terasa, išsidesčiusi netoli nuo tos vietos, kur aukojamos aukos. Švenčių dienomis nuo šios terasos miniai metami kaliniai, sukišti į ievų karnų pintines, ir sunku įsivaizduoti, kaip niršiai ir žiauriai žmonės plėšo tuos nelaimėlius.

Viename Dahomėjos valdovo rūmų sparne gyvena keturi tūkstančiai moterų karių: jos sudaro bene patį drąsiausią karaliaus armijos būrį.

Ar prie Amazonės gyvena amazonės, kol kas neįrodyta; tačiau Dahomėjoje jos, be abejo, egzistuoja. Vienos dėvi mėlynus marškinius, sujuostus mėlyna arba raudona juosta, baltas plačias kelnes su mėlynais įsiūvais ir baltas kepuraites; prie juostos pririštos parakinės; kitos, medžiojančios dramblius, ginkluotos sunkiais karabinais ir durklais su trumpomis geležtėmis, ant jų galvų puikuojasi antilopių ragai, sutvirtinti geležies lankais; trečios, paskirtos į artilerijos būrius, vilki mėlynas su raudona krūtine tunikas ir apginkluotos trumpais šautuvais su špižinėmis movomis kartečei; ir pagaliau – būrys jaunų mergaičių su žydromis tunikomis ir baltomis plačiomis kelnėmis – tikros vaidilutės, išmintingos kaip Diana ir kaip ji puikiai valdančios lankus ir strėles.

Jeigu prie amazonių pridėsime penkis ar šešis tūkstančius vyrų su baltomis kelnėmis ir medvilnės marškiniais, per taliją sujuostais plačiomis medžiaginėmis juostomis, tai galima sakyti, kad matėme visą dahomiečių armiją.

Abomėjus tą dieną buvo visiškai tuščias. Karalius, jo svita, vyrų

ir moterų kariuomenė, miesto gyventojai – visi išėjo už sostinės ribų ir susitelkė erdviame slėnyje, besidriekiančiame už keleto mylių ir apsuptame tankių miškų.

Kaip tik čia, šitame slėnyje, ir turėjo būti karūnuojamas naujasis karalius. Kaip tik čia naujojo karaliaus garbei turėjo įvykdyti bausmes tūstančiui belaisvių, paimtų nesenų antpuolių metu.

Buvo gal antra valanda, kai "Albatrosas", pasiekęs slėnį, ėmė leistis žemyn į lengvus debesis, kol kas slėpusius orlaivį nuo dahomiečių akių.

Čia susirinko ne mažiau kaip šešiasdešimt tūkstančių žmonių iš visų karalystės vietų: iš Vido srities, iš Kerapajo, iš Ardro, iš Tomborio, iš pačių atokiausių kaimų.

Naujasis karalius – sveikutėlis dvidešimt penkerių metų vyrukas, vardu Bu Nadis, – stovėjo ant neaukštos kalvos, apžėlusios tankialapiais medžiais. Aplinkui šurmuliavo jo naujasis dvaras, vyrų kariuomenė, amazonės ir visa dahomiečių tauta.

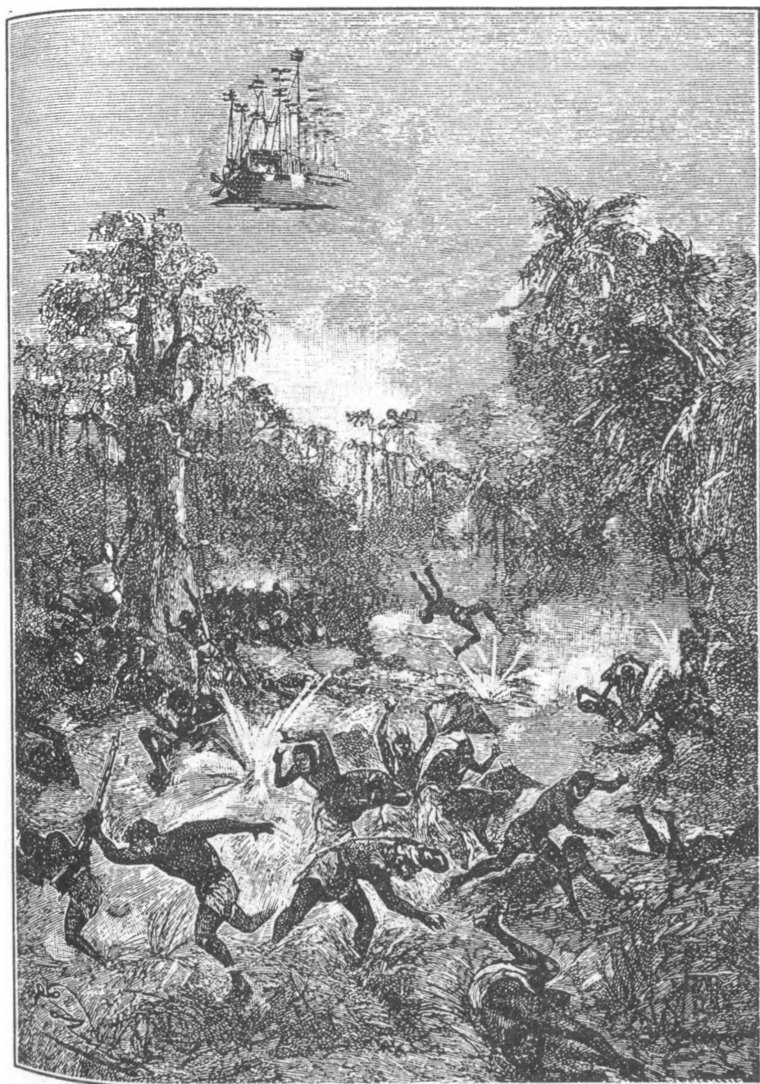
Kalvos papėdėje pusšimtis muzikantų grojo savo barbariškais instrumentais – dramblių iltimis, skleidžiančiomis kimų garsą, būgnais iš danieliaus kailio, tuščiaviduriais moliūgais, gitaromis, varpeliais, kuriuos daužė geležies plokštelėmis, fleitomis iš bambuko, kurių skvarbus švilpesys užgožė visų kitų instrumentų gaudesį. Kas minutę aidėjo šautuvų ir muškietų šūviai, šaudė patrankos, kurių lafetai pašokdavo taip stipriai, kad bet kada galėjo užmušti pabūklo tarnybą, sudarytą iš amazonių, – žodžiu, aplinkui viešpatavo siaubinga sumaištis, o laukiniai riksmai visiškai galėjo užgožti griaustinį.

Nuošalyje, saugomi kareivių, į krūvą glaudėsi belaisviai, kurie turėjo palydėti mirusį karalių į geresnį pasaulį, nes po mirties jis neturėjo prarasti nė vienos privelegijos, priklausančios jo titului. Karaliaus Gchozo, Bachadu tėvo, laidotuvėse mylintis sūnus paskui mirusįjį valdovą pasiuntė tris tūkstančius žmonių. Bu Nadis irgi negalėjo sau leisti mažiau pagerbti savo tėvą. Argi nereikia daugybės varovų, kad būtų surinktos ne tik dvasios, bet ir visi dangaus gyventojai, kurių priedermė – sudaryti dievinamo monarcho palydą?

Visą valandą tęsėsi kalbos, pagyrimai, rypavimai, keitęsi su šokiais, kuriuos šoko ne tik pripažinti šokėjai, bet ir amazonės, suteikusios šokiui savitą karišką grakštumą.

Artėjo jaučių žudymo laikas. Robūras, žinojęs apie kruvinus Dahomėjos gyventojų papročius, nepaleido iš akių belaisvių – tų visų vyrų, moterų ir vaikų, pasmerktų mirčiai.

Minhanas stovėjo kalvos papėdėje. Jis mosavo savo budelio kardu

su trumpa geležte ir metaliniu paukščiu ant rankenos, kurio svoris sustiprina kardo kirtį.

Šį sykį jis buvo ne vienas. Kaipgi vargšas vienas susidorotų su tokiomis grandiozinėmis žudynėmis! Aplink jį grūdosi gal apie šimtą budelių, išmiklinusių ranką vienu smūgiu nuritinti aukos galvą.

Tuo tarpu "Albatrosas" palengva artėjo, mažindamas traukiamųjų ir keliamųjų propelerių greitį. Ir štai nubrėžęs kreivę, jis išnėrė iš slėpusių iki šiol debesų ir pasirodė virš slėnio mažiau kaip šimto metrų aukštyje.

Tada įvyko kažkas nelaukta: žiaurieji čiabuviai orlaivį palaikė nežemiška būtybe, nusileidusia iš dangaus pagerbti karalių Bachadu.

Orlaivio pasirodymas sukėlė neapsakomą džiaugsmą. Aistringi kvietimai, triukšmingi prašymai, visuotinės maldos buvo skiriami šiam antgamtiškam hipogrifui, kuris, be abejo, pasirodė vien todėl, kad paimtų velionį valdovą ir nuneštų jį į aukščiausias dahomiečių dangaus sferas.

Nuo minhano kardo smūgio ant žemės nusirito pirmoji galva. Netrukus prie bjauriųjų budelių atvedė ir visus kitus belaisvius, suskirstytus po šimtinę.

Staiga iš "Albatroso" pasigirdo šautuvo šūvis. Teisingumo ministras kniūbsčias krito ant žemės.

– Taiklus šūvis, Tomai! – sušuko Robūras.

– Vieni niekai... Aš šoviau tiesiai į būrį! – atsiliepė bocmanas.

Kiti ekipažo nariai su šautuvais rankose laukė tik inžinieriaus įsakymo atidengti ugnį.

Minios nuotaika staiga pasikeitė. Žmonės suprato: ši sparnuota baidyklė – visai ne geroji dvasia, o dvasia, priešiška šauniajai Dahomėjos tautai. Todėl, kai tik minhanas nuvirto ant žemės, iš visur pasigirdo riksmai, reikalaujantys keršto. Ir virš slėnio bemat nuaidėjo gausybė šautuvų šūvių.

Tie šūviai neišgąsdino "Albatroso", kuris drąsiai nusileido ne daugiau kaip šimtą penkiasdešimt pėdų iki žemės. Dėdulė Prudentas ir Filas Evansas, kad ir kokius jausmus jautė Robūrui, galėjo tik prisidėti prie šio humaniško akto.

– Teisingai! Išvaduokime belaisvius! – sušuko abudu.

– Aš tai ir noriu padaryti, – atsakė inžinierius.

Sekdami ekipažo narių pavyzdžiu, mūsų kolegos apsiginklavo magazininiais šautuvais, ir visi, buvę "Albatrose", atidengė draugišką ugnį, beje, nė viena kulka veltui neprapuolė, rasdama sau taikinį minioje, stovinčioje papėdėje. Net mažoji "Albatroso" patranka, kurios

žiotis vyrai nuleido kaip galima žemiau, sėkmingai pasiuntė keletą kartečių užtaisų, ir jos pasėjo sąmyšį minioje.

Pasinaudoję tuo, kad juos saugoję kariai atsakė šūviais į ugnį, atidengtą iš orlaivio, belaisviai, taip ir nesupratę, kas per pagalba atėjo iš dangaus, sutraukė savo pančius. Priekinis "Albatroso" propeleris buvo peršautas, keletas kitų kulkų pataikė į korpusą. Frikolino, užsibarikadavusio kajutėje, vos nekliudė kulka, pramušusi kabinos sieną.

– Ak, tai jiems, matyt, neužtenka! – sušuko Tomas Terneris.

Nusileidęs į parako sandėlį, jis grįžo su tuzinu dinamito patronų, kuriuos bemat išdalijo draugams. Robūrui davus ženklą, vyrai sviedė tuos patronus į kalvą; atsimušę į žemę, jie ėmė sproginėti tarsi nedidelės granatos.

Kokia sumaištis kilo apačioje! Karalių, jo dvarą, armiją, tautą – visus apėmė siaubas, visiškai dėsningas po tokio antpuolio. Visi puolė slėptis už medžių, o belaisviai tuo metu davė į kojas, ir niekas nė nemanė jų persekioti.

Naujajam Dahomėjos karaliui pagerbti šventė buvo galutinai sugadinta. O dėdulė Prudentas ir Filas Evansas įsitikino, kokią galią turi skraidymo aparatas ir kokią kilnią paramą jis gali teikti žmonijai.

Paskui "Albatrosas" ramiai pakilo į viduriniuosius atmosferos sluoksnius; jis nuskrido virš Vidacho miesto ir netrukus nebematė dyko uolėto kranto, kurį nuolatinė mūša – pietvakarių vėjo padarinys – daro beveik neprieinamą.

Dabar orlaivis skrido virš Atlanto vandenyno.

Tryliktasis skyrius,

kuriame dėdulė Prudentas ir Filas Evansas perkerta vandenyną nesusirgę jūros liga

Taip, apačioje plytėjo Atlanto vandenynas! Pasiteisino abiejų kolegų būgštavimai. Beje, Robūras, regėjos, nė kiek nesirūpino, leisdamasis keliauti virš šio milžiniško vandenyno. Skrydis nė kiek negąsdino nei jo paties, nei orlaivio ekipažo narių, kurie, galimas daiktas, priprato prie tokių kelionių. Visi jie ramiai išsiskirstė į savo vietas. Jokie košmarai nekamavo jų per miegus.

Kur skrenda "Albatrosas"? Nejaugi orlaivis, kaip sakė inžinierius, iš tikrųjų nuskris toliau negu aplink pasaulį? Bet, šiaip ar taip, turi šis skrydis kada nors baigtis? Juk kvaila galvoti, kad Robūras visą gyvenimą skraidys danguje savo oro laivu ir niekada nenusileis ant žemės! Kaip tada jis gali papildyti maisto ir amunicijos atsargas, jau nekalbant apie įvairias technines medžiagas, be kurių negali negesdami veikti varikliai? Savaime suprantama, kur nors niekam nežinomame ir sunkiai pasiekiamame žemės rutulio kampelyje turi egzistuoti koks nors prieglobstis, kokia nors vieta pailsėti, kur "Albatrosas" galėtų gauti visko, ko kelionėje prireikia. Inžinierius Robūras galėjo nutraukti santykius su Žemės gyventojais, tačiau nutraukti bet kokį ryšį su žemės paviršiumi net jis nepajėgė!

Bet jeigu šitaip, tai kur tas prieglobstis? Kas spyrė inžinierių rinktis kaip tik jį? Ar ten laukė grįžtant Robūro maža kolonija, kuriai jis vadovavo? Ar galėjo jis ten surinkti naują ekipažą? Ir kaip atsitiko, kad jo palydovų – išeivių iš įvairių šalių – likimai susipynė su jo paties lemtimi? Iš kur Robūras ėmė lėšų pastatyti tokiam brangiam aparatui, kurio konstrukciją slėpė nuo visų? Tiesa, orlaivio ekipažo išlaikymas negalėjo būti labai nuostolingas: "Albatrose" visi sugyveno draugiškai kaip viena šeima, kaip gyvena žmonės, patenkinti savo likimu ir to neslepiantys. Pagaliau kas gi iš tikrųjų buvo Robūras? Iš kur atsirado?

Kokia jo praeitis? Žodžiu, čia kilo tūkstančiai neaiškių mįslių, o vienintelis žmogus, kuris galėtų viską atmazgyti, niekada to nedarys!

Savaime aišku, kad tokia krūva neišspręstų problemų gerokai nervino abu oreivius. Suvokti, kad jiedu skrenda nežinia kur, nerasti jokios išeities iš šio pavojingo nuotykio, net neįsivaizduoti, ar jis, tas nuotykis, kada nors apskritai baigsis, būti pasmerktiems amžinai klajoti padangėse, – argi viso to nepakako, kad Veldono mokslo draugijos pirmininkas ir sekretorius griebtusi kokio nors neprotingo poelgio?..

O kol kas, pradedant liepos vienuoliktosios vakaru, orlaivis skrido virš Atlanto vandenyno platybių. Rytmetį saulė pakilo virš lenktos linijos, kur dangus, atrodė, susilieja su vandeniu. Bekraščiame vandenyne nesimatė nė lopinėlio žemės. Afrika dingo šiaurinėje horizonto dalyje.

Kai Frikolinas ryžosi palikti savo kajutę ir po kojomis išvydo bekraštę jūrą, vėl jį sukaustė siaubas. Teisingiau būtų sakyti, išvydo ne "po kojomis", o "aplink save", nes žmogui, esančiam viršutiniuose atmosferos sluoksniuose, rodėsi, tarsi bedugnė apsupo jį iš visų pusių, o horizontas, pakilęs iki akių lygio, traukiasi vis toliau ir toliau, darosi nebepasiekiamas.

Frikolinas, be abejonės, nenagrinėjo šio reiškinio fizinių priežasčių, bet užtat labai aiškiai jį jautė. To visai pakako, kad pajustų "siaubą prieš bedugnę", kurio nepajėgia atsikratyti net kai kurie drąsūs žmonės. Vis dėlto negras susiprato, kad neverta garsiai skųstis. Užsimerkęs, rankomis liesdamas kabinos sieną, jis pasiekė savo kajutę, nutaręs, kad toliau nuo jos žengti nepatartina.

Beje, galime pridurti, kad Atlanto vandenynas užima daugiau kaip ketvirtį viso žemės rutulio jūrų paviršiaus, tai yra tris šimtus septyniasdešimt keturis milijonus penkiasdešimt septynis tūkstančius devynis šimtus dvylika kvadratinių kilometrų. Tuo tarpu niekas nerodė, kad inžinierius kur nors skubėtų. Jis net nedavė nurodymo padidinti "Albatroso" greitį. Tarp kitko, orlaivis tuo metu ir nebūtų galėjęs skristi tokiu greičiu, kokiu lėkė virš Europos, – tai yra iki dviejų šimtų kilometrų per valandą. Tose platumose, kur dažniausiai vyrauja pietvakarių oro srovės, vėjas pūtė priešpriešiais, ir nors nepasiekė didelės jėgos, tačiau orlaiviui trukdė skristi.

Patys paskutinieji meteorologų teiginiai, besiremiantys daugybe stebėjimų, leido nustatyti, kad šioje tropikų srityje pasatai nuolatos pučia arba į Sacharos pusę, arba į Meksikos įlanką. Šie periodiški oro srautai juda arba iš vakarų – į Afriką, arba iš rytų – į Naujajį Pasaulį: tai tinka bent jau karštajam metų laikui.

Taigi grumdamasis su priešiniu vėju, Robūras nenaudojo visos "Albatroso" propelerių galios. Jis vedė orlaivį vidutiniu greičiu, kuris, beje, viršijo transatlantinių garlaivių greitį.

Liepos tryliktąją inžinierius pranešė visam ekipažui, kad "Albatrosas" perkirto pusiaują.

Štai kaip dėdulė Prudentas ir Filas Evansas sužinojo, kad jie paliko Šiaurės ir įžengė į Pietų pusrutulį. Skrydis per pusiaują nebuvo palydėtas nė viena iškilminga ceremonija ar įvairiausiais pokštais, kuriais nemažai karo ir prekybos laivų įgulų pažymi pusiaujo perplaukimą.

Tik vienintelis Fransua Tapažas negalėjo atsisakyti malonumo išpilti pintos vandens Frikolinui už apykaklės; bet kadangi po šio "krikšto" negras gavo keletą stiklinių džino, tai pareiškė, kad yra pasirengęs kiek nori kartų kirsti pusiaują, bet ne ant mechaninio paukščio nugaros, nes jis nekelia jam jokio pasitikėjimo.

Liepos penkioliktosios rytą "Albatrosas" lėkė tarp Dangun žengimo salų ir Šventos Elenos salos, beje, arčiau pastarosios, kurios uolėti krantai matėsi horizonte keletą valandų.

Nėra abejonės, kad jei toje epochoje, kai Napoleonas buvo anglų valdžios rankose, jau būtų egzistavęs skraidymo aparatas, panašus į inžinieriaus Robūro orlaivį, tai, nepaisant visų žeminančių atsargumo priemonių, kurių ėmėsi Hudzonas Lou, jo garsusis kalinys būtų galėjęs, manding, paspruktI oro keliu!

Liepos šešioliktą ir septynioliktą dienomis, atėjus vakarui, "Albatroso" keleiviai matė įdomų reiškinį. Aukštesnėse platumose jį būtų buvę galima laikyti šiaurės pašvaiste. Iš tikrųjų šį reiškinį teisingiau vadinti prieblandos švytėjimu: nusileidžiančios saulės spinduliai nusidažė įvairiais atspalviais, o kai kurie degė akinančia žalia šviesa.

Ar tai neliudijo, kad Žemė savo kelyje susidūrė su kosmoso dulkių debesim, kuris ir atspindėjo užgesusią dienos šviesą? Kaip tik taip kai kurie stebėtojai ir aiškina prieblandos švytėjimą. Tačiau jeigu šie mokslininkai būtų skridę orlaiviu, būtų atsisakę tokio spėjimo.

Po kruopštaus tyrimo buvo konstatuota, kad, švytint prieblandai, ore kybo smulkiausi pirokseno kristalėliai, mikroskopiniai stiklo rutuliukai, lengviausios magnetinės geležies dalelytės, – žodžiu, medžiagos, panašios į kai kurių ugnikalnių išsiveržimo produktus. Todėl nebuvo ko abejoti, kad kažkoks veikiantis ugnikalnis išmetė į orą šį debesį, ir sudarančios jį smulkiausios kristalinės dalelytės buvo matyto reginio priežastis; oro srautai sulaikė šį debesį virš Atlanto

vandenyno.

Tomis pačiomis dienomis mūsų keleiviai atmosferoje regėjo ir kitų įdomių reiškinių. Ne kartą debesys, aptraukę dangų, davė jam kažkokį neįprastą pilką atspalvį; kai orlaivis pasikėlė virš šios garų uždangos, keleiviai galėjo matyti, kad jos paviršius padengtas žvilgančiais ryškiai baltos spalvos sūkuriais, nusėtais sukietėjusių kruopelių. Šiose platumose tokį reiškinį galima paaiškinti tik kažko, primenančio krušą, susidarymu.

Naktį iš liepos 17 į 18 dieną pasirodė žalsvai geltonos spalvos mėnulio vaivorykštė, – šis retas reiškinys atsirado dėl to, kad orlaivis skrido tarp mėnulio pilnaties ir drungiančio smulkaus lietaus, kuris garavo nepasiekęs jūros paviršiaus.

Ar iš viso to vertėjo daryti išvadą, kad netrukus keisis oras? Galimas daiktas. Kaip ten bebūtų, bet šioje pusiaujo srityje pietvakarių vėjas, atkakliai pūtęs nuo to momento, kai "Albatrosas" paliko Afrikos krantus, pradėjo pamažu silpnėti. Atogrąžų juostoje tvyrojo neįtikėtinas karštis, todėl Robūras, ieškodamas vėsesnio oro, pakilo į viršutinius atmosferos sluoksnius. Be to, vertėjo pagalvoti, kaip pasislėpti nuo plieskiančios saulės spindulių, kurių neįmanoma pakelti.

Sprendžiant iš pasikeitusios oro srautų krypties, galėjai numanyti, kad už pusiaujo ribų keleivių laukia kitos klimatinės sąlygos. Kaip žinia, liepos mėnuo Pietų pusrutulyje atitinka sausį Šiaurės pusrutulyje, taigi yra pats šalčiausias žiemos mėnuo. Jeigu "Albatrosas" ir toliau skris į pietus, jiems netrukus teks grįžti į žiemą.

Beje, jūra jau "kvėpavo šalčiu", kaip sako jūreiviai. Liepos aštuonioliktą, kai Ožiaragio atogrąžos liko užpakalyje, iš "Albatroso" buvo pastebėtas grėsmingas reiškinys, kuris būtų privertęs pulti į paniką bet kokio laivo įgulą.

Taigi vydamosi viena kitą, vandenyno paviršiumi ritosi kažkokios švytinčios bangos, kurių greitis buvo ne mažesnis kaip šešiasdešimt mylių per valandą. Išlaikydamos aštuoniasdešimties pėdų atstumus, jos klojo jūrą ilgomis šviesos juostomis. Atėjo naktis, ir jų ryškūs atspindžiai ėmė siekti "Albatrosą". Šį sykį orlaivį iš tikrųjų galėjai palaikyti švytinčiu bolidu. Robūrui pirmą kartą teko skrieti virš ugnies jūros, bet šaltos ugnies, kurios nereikėjo baimintis ir kilti į viršutinius atmosferos sluoksnius. Šio reiškinio priežasties, matyt, reikia ieškoti elektroje, nes jo negalima paaiškinti nei milžiniško neršiančio žuvų būrio pasirodymu, nei gigantiška sankaupa mikroskopinių gyvūnėlių, kurie sukelia vandens paviršiaus švytėjimą.

Tai leido manyti, kad elektros įtampa atmosferoje buvo gana

didelė.

Kitą dieną, liepos devynioliktą, vandenynas taip įsisiautėjo, kad kilo grėsmė bet kokiam laivui. Tačiau "Albatrosas" tarsi galingas paukštis, kurio vardu vadinosi, sakytum, šaipėsi iš vėjų ir bangų. Kai jam pabosdavo lėkti virš vandens paviršiaus lyg audronašai, jis galėjo lyg erelis šauti į padangę – į saulę ir ramybę.

Tuo metu orlaivis perkirto pietų platumos keturiasdešimt septintąjį laipsnį. Dabar diena tęsėsi ne ilgiau septynių aštuonių valandų. Artėjant prie antarktinių sričių, dienos turėjo dar labiau trumpėti.

Vidurdienį "Albatrosas", ieškodamas palankiausių oro srautų, gerokai sumažino aukštį. Dabar jis skrido viso labo kokį šimtą pėdų virš vandenyno paviršiaus.

Buvo ramus oras. Visą dangų uždengė grėsmingi tamsūs debesys, viršuje kauburiuoti, o apačioje – lyg pabrėžti ryškia horizontalia linija. Iš tų debesų landžiojo ilgi liežuviai, bemaž siekiantys vandenį, kuris virė, po jais sudarydamas sūkurius ir nuostabius fontanus.

Netikėtai vanduo po "Albatrosu" pakilo aukštyn tarsi gigantiškas vyno butelis.

Tą pačią akimirką orlaivį į savo orbitą pagavo didžiulis viesulas, už kurio siautėjo dar bent dešimt rašalo spalvos viesulų. Laimei, keliamieji "Albatroso" propeleriai sukosi priešinga viesului kryptimi, – kitaip būtų nustoję veikti, ir orlaivis prasmegtų į jūrą; o dabar ėmė velniškai greitai suktis apie savo ašį.

Pavojus buvo tikrai didelis, ir jo, matyt, buvo neįmanoma išvengti, – "Albatrosas"nepajėgė išsiplėšti iš viesulo, kurio įcentrinė jėga traukė orlaivį, nepaisydama pašėlusio propelerių sukimosi. Žmonėms, nublokštiems išcentrinės jėgos į orlaivio priekį ir užpakalį, teko kabintis už turėklų, kad nebūtų išmesti už bortų.

– Ramybės! – sukomandavo Robūras.

Iš tikrųjų labai reikėjo ramybės, kaip ir narsumo.

Dėdulė Prudentas ir Filas Evansas, prieš pat viesulą išėję į denį, nulėkė į laivagalį ir vos neišplasnojo už borto.

Be perstojo sukdamasis apie savo ašį, "Albatrosas" tuo pat metu skriejo kartu su viesulais, kurie sukosi taip greitai, kad jiems galėjo pavydėti net propeleriai. Vos "Albatrosas" išsiplėšė iš vieno viesulo, tuoj pat pateko į kito glėbį; bet kurią minutę jam grėsė pavojus sugesti ar net subyrėti į gabalus.

– Prie patrankos! – riktelėjo inžinierius.

Šis įsakymas buvo skirtas Tomui Terneriui. Bocmanas pripuolė prie nedidelės patrankos, pastatytos vidury denio, kur mažiausiai jautėsi

išcentrinė jėga. Jis suprato Robūro planą, akimirksniu atidarė patrankos spyną ir įdėjo sviedinį, kurį išėmė iš dėžės, pritvirtintos prie lafeto. Nuaidėjo šūvis, ir viesulai netikėtai nugarmėjo kartu su debesim, kurį jie, pasirodo, palaikė.

Oro sukrėtimo pakako, kad būtų nugalėtas grėsmingas gamtos reiškinys; milžiniškas debesis pratrūko liūtimi ir išvagojo horizontą vertikaliomis srovėmis, sakytum, tarp dangaus ir vandenyno paviršiaus ištempė milžinišką lietaus tinklą.

Išlaisvintas "Albatrosas" negaišo ir skubiai pakilo keletą šimtų metrų.

– Ar niekur nesugadintas orlaivis? – pasiteiravo inžinierius.

– Ne, – atsakė Tomas Terneris, – tačiau, man dingojas, to pavojingo vilkelio žaisti antrąsyk neverta!

Iš tikrųjų keletą minučių "Albatrosas"buvo prie žūties slenksčio. Jeigu ne jo stebėtinas stiprumas, jį būtų sunaikinęs viesulas.

Toliau skrendant virš Atlanto vandenyno, laikas slinko labai lėtai, ypač kai jokie nuotykiai nebedrumstė kelionės monotonijos. Dienos vis trumpėjo, vėsa vis labiau skverbėsi į orlaivį. Dėdulė Prudentas ir Filas Evansas beveik nematė Robūro. Inžinierius didesnę laiko dalį leido kajutėje, žymėdamas "Albatroso" kelią, braižydamas žemėlapyje jo maršrutą, bet kuria patogia proga nustatydamas orlaivio buvimo vietą, užrašydamas barometrų, termometrų ir chronometrų parodymus, pagaliau įrašydamas į orlaivio žurnalą viską, kas atsitiko kelyje.

Kai dėl mūsų keleivių, tai jie, šiltai apsirengę, stovėjo "Albatroso" priekyje, atkakliai stengdamiesi rasti kokią nors žemę pietuose.

Savo ruožtu Frikolinas, gavęs ypatingą dėdulės Prudento įpareigojimą, bandė ištraukti iš virėjo ką nors apie inžinierių. Bet ar galima tikėti tuo, ką plepėjo tasai gaskonas Fransua Tapažas? Pasiklausius jo, tai Robūras kažkada buvęs net Argentinos respublikos ministras, ir admiraliteto galva, ir Jungtinių Valstijų atsistatydinęs prezidentas, ir ispanų generolas, išleistas į atsargą, ir pagaliau Indijos vicekaralius, bet panorėjęs pakilti į dar aukštesnes sferas. Tai šnekėjo, kad Robūras valdo milijoninį turtą, sukauptą su skraidymo mašina, buvęs patrauktas į teismą už nusikaltimus; tai pasirodė, kad jis nuskurdęs, statydamas savo skraidymo aparatą, jog jam greitai teks atlikti viešus skrydžius, kad susigrąžintų savo pinigėlius. O ar inžinierius numato kada nors nusileisti ant žemės, – tai, žinoma, ne! Tarp kitko, jis galvoja skristi į Mėnulį: jeigu tenykštės vietos jam patiks, tai ir įsikurs toje planetoje.

– Prisipažink, Fri... dauguži!.. Tu juk nekantrauji pasisvečiuoti

Mėnulyje ir pasižvalgyti, kas ten dedasi?

– Aš neskrisiu!.. Aš atsisakau!.. – gynėsi mulkis, rimtai tikėjęs tais pliurpalais.

– Kodėl gi, Fri? Mes tave apvesdinsime su kokia nors Mėnulio gražuole!.. Ir tu tapsi negrų giminės pradininku Mėnulyje!

Kai Frikolinas perpasakodavo visus tuos plepalus dėdulei Prudentui, tas kiekvienąsyk įsitikindavo, kad jam nepavyks gauti bent kiek tikresnių žinių apie Robūrą. Jis vis galvojo, kaip atkeršyti inžinieriui.

– Filai, – kartą kreipėsi į savo kolegą, – dabar jūs įsitikinote, kad mudu negalime turėti vilčių pabėgti?

– Neturime, dėdule Prudentai.

– Puiku. Bet juk kiekvienas žmogus turi teisę tvarkytis kaip nori ir paaukoti savo gyvybę, jei yra reikalas...

– Jeigu negalėsime apsieiti be aukų, tai greičiau aukokimės! – sušuko Filas Evansas, kuris prarado įprastą šaltą kraują. – Taip! Laikas baigti! Kur skrenda "Albatrosas"?.. Dabar jis beveik perkirto Atlanto vandenyną, ir jeigu skrydžio kryptis nepasikeis, netrukus pasieks Patagonijos pakrantę, o paskui ir Ugnies Žemės krantus... Na, o kas toliau?.. Ar skris Robūras virš Tykiojo vandenyno ar pasuks į Pietų ašigalį?.. Su tuo inžinieriumi reikia būti viskam pasirengusiam!.. Tada tai tikrai pražūtume!.. Taigi mudu kalbame apie teisėtą savigyną, ir jeigu mums lemta žūti...

– Tai prieš mirtį, – pagavo jo mintį dėdulė Prudentas, – mudu turime atkeršyti ir sunaikinti skraidymo aparatą su viskuo, kas jame yra!

Bejėgis pyktis ir ilgai tramdytas įtūžis tuos piktavalius oreivius ir paskatino tokiam baisiam žygiui. Taip! Jeigu reikės, juodu paaukos savo gyvybes, kad tik sunaikintų išradėją kartu su jo išradimo paslaptimi! Tegu nuostabus orlaivis, kurio pranašumą erdvėje, užgniaužę įsiūtį, jiedu turėjo pripažinti, po atsiradimo egzistuoja viso labo keletą mėnesių!

Ši mintis taip stipriai įstrigo jų galvose, kad jie dieną ir naktį tik ir galvojo, kaip ją įgyvendinti. Kokiu būdu? Gerai būtų pagrobti iš sandėlio bent vieną dinamito patroną ir su juo susprogdinti skraidymo aparatą. Tačiau pirmiau reikėjo prasmukti į tą sandėlį, kur saugomos ginklų atsargos.

Laimei, Frikolinas nė nesapnavo apie šį projektą. Vien tik pagalvojęs, kad "Albatrosui" gresia pavojus susprogti ore, tarnas bemat apskųstų savo šeimininką.

Liepos dvidešimt trečiąją pietvakariuose, netoli Mergelių kyšulio, prie Magelano sąsiaurio pradžios, vėl pasirodė žemė. Šiuo metų laiku už penkiasdešimt ketvirtos lygiagretės naktis tęsiasi jau apie aštuoniolika valandų, o temperatūra krenta vidutiniškai iki šešių laipsnių šalčio.

Užuot toliau skridęs į pietus, "Albatrosas" iš pradžių nulėkė palei vingiuotus įlankos krantus, tarsi ruošdamasis kelionei virš Tykiojo vandenyno. Aplenkęs Lomaso užutėkį ir palikęs Gregorio kalną šiaurėje, o Breknokro kalnų grandinę vakaruose, orlaivis nuskuodė virš Čilės Punta Arenaso miestelio tuo metu, kai vietinėje bažnyčioje skambino visi varpai; po keleto valandų iš "Albatroso" galėjai matyti senovinius Port Famino pastatus.

Sakoma, kad patagoniečiai, kurių laužus mūsų keleiviai matė žemėje, išsiskiria aukštu ūgiu; tačiau oreiviai nieko negalėjo pasakyti, nes iš viršaus visi panašėjo į nykštukus.

Koks puikus reginys šitą trumpą Pietų pusrutulio žiemos dieną atsivėrė jų akims! Statūs kalnai, amžinuoju sniegu apklotos viršūnės, tankūs miškai, pakopomis nusileidžiantys kalnų šlaitais, vidinės jūros, užutėkiai tarp salyno salų ir pusiasalių, sudarančių Klarenso, Dousono ir Dezoleišno žemes, kanalai ir sąsiauriai, daugybė iškyšulių ir uolų – visa ši chaotiška sangrūda jau buvo vientisai sukaustyta ledo – nuo Forvardo kyšulio, kur baigiasi Amerikos žemynas, iki Horno iškyšulio, kur baigiasi Naujasis Pasaulis!

Kai "Albatrosas" pasiekė Port Faminą, mūsų kaliniai suprato, Robūras rengiasi tęsti kelionę į pietus. Prasmukęs tarp Tarno kalno Brumviko pusiasalyje ir Grevso kalno, orlaivis pasuko link Sarmjento, kurio gigantiška, ledų sukaustyta viršūnė viešpatauja virš Magelano sąsiaurio, iškilusi du tūkstančius metrų virš jūros lygio.

Apačioje plytėjo pečerėjų, arba fuegiečių, – čiabuvių, apgyvenusių Ugnies Žemę, šalis.

Kokia puiki ir derlinga būtų atrodžiusi ši žemė, ypač pietinė jos dalis, prieš pusmetį, per patį vidurvasarį, kai diena tęsiasi penkiolika ar šešiolika valandų! Tada visur žvilgsnį būtų glostę žalios ganyklos ir kloniai, kur gali ganytis tūkstančiai gyvulių; neliesti miškai, kur keroja milžiniški medžiai – beržai, bukai, uosiai, kiparisai, sumedėję paparčiai; plačios lygumos, kuriomis pralekia guanakų, vikunijų ir stručių kaimenės, pagaliau ištisos armados pingvinų ir visokiausių sparnuočių. Kai "Albatrosas" uždegė elektrinius žibintus, kairų, ančių, žąsų ir kitų paukščių būriai puolė prie jo bortų. Jų lėkė tiek, kad visiškai galėjai papildyti paukštiena gerą šimtinę tokių podėlių, kaip

Fransua Tapažo.

Paukščių antplūdis suteikė nemaža rūpesčių virėjui, kuris mokėjo meistriškai juos paruošti, pašalindamas nemalonų taukų skonį. Padaugėjo rūpesčių ir Frikolinui, kuris noriai pešė dešimtis šių skanių sparnuočių pasaulio atstovų.

Tą dieną, apie trečią valandą po pietų, prieš pat saulėlydį, priekyje pasirodė didžiulis ežeras, apaugęs tankiais miškais. Tuo laiku jis buvo ištisai užšalęs, keletas čiabuvių greitai čiuožė ilgomis slidėmis ledu.

Vos išvydę oro laivą, mirtinai išsigandę fuegiečiai spruko kiek kojos neša, o kai neteko jėgų bėgti, slėpėsi įsirausdami į sniegą lyg gyvūnai.

Skrisdamas į pietus, "Albatrosas" pralėkė virš Biglo kanalo, palikęs užpakaly Navarino salą, kurios graikiškas vardas glosto ausį, kai aplinkui skamba šiurkštūs šių tolimų vietovių pavadinimai, aplenkė Volastono salą, plytinčią piečiausioje Tykiojo vandenyno dalyje. Pagaliau, įveikęs septynis tūkstančius penkis šimtus kilometrų nuo Dahomėjos pakrantės, orlaivis prašvilpė virš paskutiniųjų Magelano salyno salelių ir virš piečiausio Naujojo Pasaulio taško – baisiojo Horno iškyšulio, kurio aštrų ragą amžinai daužo bangų mūša.

Keturioliktasis skyrius,

kuriame "Albatrosas" padaro tai, ko, rasi, niekas nepadarytų

Atėjo liepos dvidešimt ketvirtoji. Šią dieną Pietų pusrutulyje atitinka Šiaurės pusrutulio sausio dvidešimt ketvirtoji. Dar daugiau, ką tik perskristas pietų platumos penkiasdešimt šeštasis laipsnis šiaurėje atitinka paralėlę, Europoje einančią per Škotiją, per Edinburgą.

Todėl termometras nuolatos rodė žemiau nulio. Taigi keleiviams teko glaustytis prie aparatų, apšildančių orlaivio kabinas.

Reikia priminti, kad nors dienos turėjo pamažu ilgėti po žiemos saulėgrįžos, kuri Pietų pusrutulyje būna birželio 21 dieną, bet iš tikrųjų jos aiškiai trumpėjo, nes "Albatrosas" atkakliai artėjo prie poliarinių sričių.

Dėl to Tykiojo vandenyno pietinė dalis, prieinanti prie Poliarinio rato, tik trumpam išvysdavo saulę. Taigi dieną – ganėtinai maža šviesos, o naktį – kas be ko, spaudė šaltis. Kad jo atsigintų, turėjo rengtis kaip eskimai ar fuegiečiai. Bet "Albatrosas" pakankamai turėjo šiltų drabužių, todėl dėdulė Prudentas ir Filas Evansas, padoriai prisirengę, galėjo ilgai buvoti denyje, kruopščiai apmąstyti savo keršto planą ir laukti tinkamos progos, kad jį įgyvendintų. Robūrą retai kada matė; reikia pasakyti, kad po abipusių grasinimų skrendant virš Timbuktu inžinierius ir jo belaisviai apskritai nebesišnekėjo.

Frikolinas, beje, nė sykio nebeišėjo iš virtuvės, kur padėjo Fransua Tapažui virti valgį, už ką virėjas jį mielai priėmė. Šią naudingą pareigą negras mielai prisiėmė, leidus šeimininkui dėdulei Prudentui. Be to, sėdėdamas kabinoje, Frikolinas nematė to, kas vyksta denyje, ir galėjo manyti esąs apsaugotas nuo pavojų. Ar nepanašėjo jis į strutį ne tik fiziškai – dėl nuostabą keliančio skrandžio, bet ir dorovškai – dėl reto žioplumo?

Į kurį žemės rutulio punktą dabar lėkė "Albatrosas"? Ar buvo galima numanyti, kad per patį žiemovidį jis išdrįs skverbtis į sritį virš pietų jūrų arba virš žemių, plytinčių prie pat ašigalio? Net jeigu tartume, kad baterijų cheminiai elementai buvo gana atsparūs šalčiui,

vertėtų prisiminti, jog jau vien buvimas ledinėje atmosferoje grėsė visą ekipažą pražudyti baisia šalčio mirtimi! Jeigu Robūras būtų sumanęs pasiekti ašigalį karštuoju metų laiku – mat jį galai! Bet ryžtis skristi per patį žiemos vidurį amžinosios nakties miglose galėjo tik beprotis!

Taip padėtį vertino Veldono mokslo draugijos pirmininkas ir sekretorius, prieš savo valią atsidūrę virš to Naujojo Pasaulio žemyno, kuris nors ir vadinamas Amerika, bet toli gražu ne tas, kur susikūrė Jungtinės Valstijos!

Iš tikrųjų. Kiek dar bandys lemtį tas nepakenčiamasis Robūras? Ar neatėjo laikas, sunaikinus jo skraidymo aparatą, baigti kelionę?

Tą dieną, liepos dvidešimt ketvirtąją, inžinierius ilgai šnekučiavosi su bocmanu. Ne sykį Tomas Terneris ir Robūras rašėsi barometro parodymus – matyt, ne nustatyti pasiektam aukščiui, o gauti duomenims apie orus. Be abejonės, atmosferoje vyko kažkokie pasikeitimai, kuriuos reikėjo suvokti.

Dėdulei Prudentui net pasirodė, kad Robūras surašo visas orlaivyje esančias atsargas – ir tas, kurios skirtos orlaivio traukos ir kėlimo mechanizmams, ir tas, kurios maitina žmones, – apie jų nuolatinį tiekimą reikia iš anksto galvoti.

Visa tai, galimas daiktas, bylojo, kad inžinierius ruošiasi pasukti atgal.

– Pasukti atgal? – paklausė Filas Evansas. – Įdomu, kur?

– Ten, kur Robūras gali papildyti savo atsargas, – atsakė dėdulė Prudentas.

– Turbūt į kokią nors salą Tykiajame vandenyne, kur gyvena tokių pat sukčių, kaip ir jų vadeiva, kolonija.

– Ir aš taip pat manau, Filai Evansai. Tikiuosi, kad Robūras ir iš tikrųjų galvoja patraukti atgal, o turėdamas taip greitai skrendantį orlaivį, jie kaipmat pasieks tikslą.

– Bet jeigu jis pasieks savo tikslą... mums nepavyks įvykdyti savo plano...

– Jis ten nenuskris, Filai Evansai!

Matyt, kolegos iš dalies perprato inžinieriaus sumanymus. Tos dienos pavakary jau nebekilo abejonių, kad "Albatrosas", pasiekęs antarktinių vandenų ribą, rengėsi pagaliau pasukti atgal. Kai tik ledai sukausto šiuos vandenis iki pat Horno iškyšulio, visos Tykiojo vandenyno pietinės sritys apsikloja ledo laukais ir ledkalniais. Ledų juosta sudaro galingą barjerą, kurio nepajėgia pralaužti nei stipriausi laivai, nei narsiausi jūrų keliautojai.

Savaime suprantama, pagreitinęs savo propelerių apsisukimus, "Albatrosas" galėtų perskristi iš pradžių ledo kalnus, daugiausia

susikaupusius vandenyno paviršiuje, o paskui ir sausumos kalnus, kylančius žemyne arti ašigalio, jeigu tik piečiausias žemės rutulio taškas iš tikrųjų yra žemyne. Bet argi orlaivis galėjo ryžtis toliau skristi ledinėje atmosferoje, kuri poliarinės nakties laikotarpiu atšąla iki šešiasdešimties laipsnių žemiau nulio? Žinoma, ne!

Todėl, nuskridęs gal šimtą kilometrų į pietus, "Albatrosas" netrukus pasuko atgal ir pasirinko kursą į vieną nežinomą salą Tykiajame vandenyne.

Apačioje plytėjo bekraštis vandenynas, skalaujantis Amerikos ir Azijos žemynus. Šiuo laiku jo vandenys įgavo savotišką spalvą, dėl kurios jie vadinami "pieno jūra". Nekaitrūs poliarinės saulės spindulai nepajėgė prasiskverbti pro ūkanas, ir visas šios Tykiojo vandenyno dalies paviršius atrodė esąs pieniškai baltas. Jį galėjai palaikyti milžinišku sniego lauku, nes iš viršaus vanduo regėjosi visiškai lygus. Matyt, kaip tik taip atrodo ši vandenyno dalis, kai šaltis sukausto vandenis, paversdamas juos bekraščiu ledų lauku.

Kaip žinoma, šis neįprastas reiškinys traukia miriadus švytinčių kūnelių – fosforescuojančius mikroorganizmus. Bet nuostabiausia, kad toks smulkiausių gyvų būtybių, spinduliuojančių opalinę šviesą, susikaupimas užfiksuotas ir Indijos vandenyne.

Netikėtai barometras, kuris rytmetį laikėsi gana aukštai, staiga stipriai nukrito. Atmosferoje atsirado požymių,kurie būtų sukėlę nerimą paprastam laivui, tačiau orlaivis galėjo į juos nekreipti dėmesio. Tik aišku, kad kažkokia siaubinga audra ne taip seniai sudrumstė Tykiojo vandenyno vandenis.

Pirmą valandą dienos Tomas Terneris, priėjęs prie inžinieriaus, tarė:

– Vade, žvilgtelėkite į tą juodą tašką horizonte! Štai... ten... tiesiai į šiaurę nuo mūsų. Ar ten ne uola?

– Ne, Tomai, toje pusėje negali būti žemės.

– Tada tai, galimas daiktas, laivas ar galbūt valtis.

Dėdulė Prudentas ir Filas Evansas, stovėję "Albatroso" priekyje, įtemptai žvelgė į Tomo Ternerio parodytą tašką.

Robūras įsakė atnešti jo jūrinius žiūronus ir ėmė atidžiai stebėti judantį objektą.

– Tai kažkokia valtis, – pareiškė jis, – ir esu tikras, kad joje žmonės.

– Iš sudužusio laivo? – sušuko Tomas.

– Taip, žmonės iš sudužusio laivo, jiems teko palikti savo prieglobstį, – tęsė Robūras, – nelaimingieji, nebegalintys nustatyti, kur yra žemė, galimas daiktas, mirštantys iš bado ir troškulio! Ką gi!

Niekas negalės sakyti, kad "Albatrosas" nesuteikė jiems pagalbos!

Mechanikui ir dviems jo padėjėjams buvo duotas trumpas įsakymas, ir orlaivis ėmė palengva leistis. Likus šimtui metrų iki vandens paviršiaus, "Albatrosas" nustojo leistis ir, pagreitinęs traukiamųjų propelerių sukimąsi, sparčiai nuskrido į Šiaurę.

Ant vandens bejėgiškai suposi didelė valtis. Jos burė subliuškusi kabojo ant stiebo. Nurimus bent kiek stipresniam vėjui, ji suglebo, o valtyje, matyt, niekas nebeturėjo jėgų imtis irklų.

Ant valties dugno gulėjo penketas žmonių: jie arba miegojo, arba nepajėgė judėti nuo išsekimo, jeigu apskritai buvo gyvi.

Priskridęs arčiau, "Albatrosas" ėmė pamažu leistis.

Ant valties užpakalio galėjai perskaityti pavadinimą laivo, iš kurio ji buvo nuleista: tai prancūzų laivas "Žaneta" iš Nanto, matyt, paliktas įgulos.

– Ei, ei! – sušuko Tomas Terneris.

Jį turėjo išgirsti, nes valtis suposi gal kokie aštuoniasdešimt pėdų po "Albatrosu".

Jokio atsakymo.

– Šaukite! – įsakė Robūras.

Komanda buvo įvykdyta, ir stiprūs šūvių garsai nusirito vandens paviršiumi.

"Albatroso" žmonės pamatė, kaip vienas iš patyrusiųjų nelaimę sunkiai pasikėlė: jo akys bėgiojo, o išsekęs veidas buvo lyg skeleto.

Išvydęs "Albatrosą", jis sudrebėjo iš baimės.

– Nebijokite! – riktelėjo prancūziškai Robūras. – Mes atėjome jums padėti!.. Kas jūs?

– Jūreiviai iš "Žanetos", tristiebio laivo, kuriame aš buvau kapitono padėjėju, – atsakė žmogus. – Štai jau penkiolika dienų... mes palikome jį... kai jis paskendo!.. Neturime nei vandens, nei maisto!..

Kiti keturi nuskendusio laivo jūreiviai lėtai pakėlė galvas. Iškamuoti, sumenkę, pasiekę paskutinį išsekimo laipsnį, jie tiesė rankas į orlaivį.

– Dėmesio! – sušuko Robūras.

Iš "Albatroso" į valtį nuleido kibirą su gėlu vandeniu.

Nelaimėliai puolė prie vandens taip godžiai, kad į juos buvo skaudu žiūrėti.

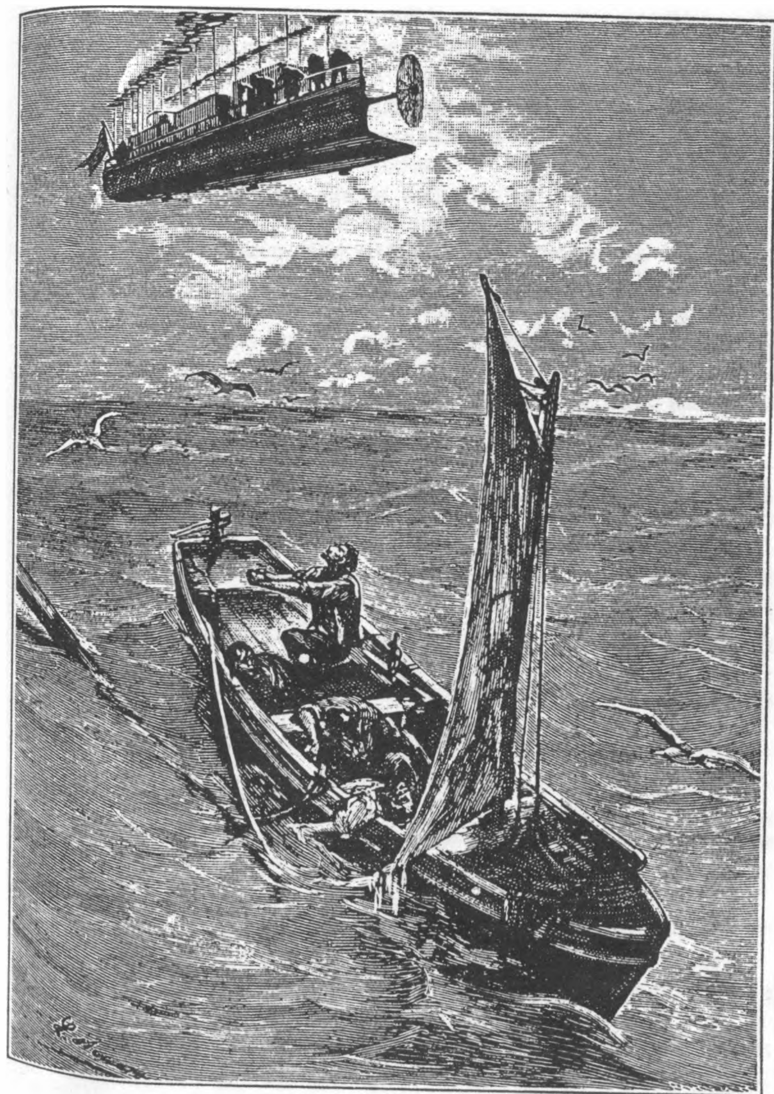
– Duonos!.. duonos!.. – šūkčiojo jie.

Nedelsiant nuleido ir pintinę su maistu: joje buvo konservai, brendžio butelis ir keletas litrų kavos. Kapitono padėjėjas vos ne vos sulaikė išbadėjusius žmones, puolusius prie maisto.

Paskui iš valties pasigirdo:

– Kur mes?

– Penkiasdešimt mylių nuo Čilės krantų ir nuo Čonoso salyno, – atsakė Robūras.
– Dėkoju. Tačiau be vėjo mes...
– Mes jus buksyruosime!
– Kas jūs tokie?
– Žmonės, pasiruošę jums padėti, – trumpai atsakė Robūras.
Kapitono padėjėjas suprato, kad turi saugoti savo gelbėtojų incognito.
Bet ar realios buvo viltys, jog skraidymo mašina pasirodys esanti pakankamai galinga, kad galėtų buksyruoti valtį?
Žinoma! Valtis, pririšta šimto pėdų ilgio lynu, greitai nuplaukė į rytus, tempiama galingo skraidymo aparato.
Dešimtą valandą vakaro pasirodė žemė: "Albatrosas" pastebėjo kranto ugnis. Sudužusio "Žanetos" laivo jūrininkams pagalba iš dangaus atėjo pačiu laiku, ir jie galėjo visai pagrįstai savo išsigelbėjimą laikyti stebuklu!
Kai tiktai valtis atsidūrė netoli įlankos tarp Čonoso salų, Robūras šūktelėjo, kad jūreiviai atrištų lyną, ką jie ir padarė, garbstydami savo gelbėtojus; po to "Albatrosas" vėl pasuko vandenyno pusėn.
Iš tiesų orlaivis buvo puikus, gebantis suteikti pagalbą nukentėjusiems jūrininkams, pasiklydusiems vandenyne! Koks oro balionas, kad ir tobuliausios konstrukcijos, galėtų šitaip padėti nelaimėliams! Dėdulei Prudentui ir Filui Evansui teko pripažinti, nepaisant, kad jiedu buvo pasirengę ginčytis net ir su akivaizdžiais faktais.
Vandenynas vis dar smarkiai bangavo. Stiprėjo artėjančio pavojaus požymiai. Dar labiau nukrito barometras. Gūsingas vėjas tai piktai švilpavo tarp keliamųjų "Albatroso" propelerių, tai netikėtai visai nutildavo. Tokiomis sąlygomis burlaivis būtų turėjęs dviem rifais mažinti marselio burių plotą ir vienu rifu – foko bures. Viskas rodė, kad vėjo kryptis tuoj pat pasikeis, kad jis ims pūsti iš žiemvakarių. Barometro stiklas apsimiglojo, tai irgi pranašavo pavojų.
Pirmą valandą nakties vėjas tiesiog pašėlo. Nors orlaivis skrido prieš jį, tačiau dar pajėgė dėl savo galingų traukiamųjų propelerių įveikti priešinimąsi ir stumtis pirmyn keturių penkių ljė per valandą greičiu. Daugiau nebegalėjai iš jo reikalauti.
Aiškiai matėsi, kad artėjo grėsmingas ciklonas – tose platumose gana retas reiškinys. Kad ir kaip jį vadino – uraganu Atlanto vandenyne, taifūnu Kinijos jūrose, samumu Sacharoje, tornadu vakarų pakrantėje, – jis visada ir visur klastingas ir bjauriai pavojingas viesulas! Pavojingas bet kuriam laivui, patekusiam į jo orbitą, nes sūkurys stiprėja nuo pakraščių į centrą; tik pačioje šio oro Malmstremo

vidury išlieka sąlyginai rami zona.

Robūras tai žinojo. Taip pat žinojo, kad protingiausia sprukti nuo ciklono, išsiveržti iš jo veikimo sferos pakylant į viršutinius atmosferos sluoksnius. Iki šiol jam visada pavykdavo. Taigi dabar negalėjo gaišti nė vienos valandos, rasi, nė vienos minutės!

Iš tikrųjų vėjo jėga stiprėjo kas sekundę. Viesulo plėšomos bangos skriejo taškydamos baltas putas vandens paviršiuje. Ciklonas, slinkdamas neįtikėtinai greitai, nesulaikomai veržėsi į poliarines sritis.

– Aukštyn! – sukomandavo Robūras.

– Aukštyn! – pakartojo Tomas Terneris.

Orlaivio keliamieji propeleriai ėmė suktis maksimaliu greičiu, jis pats bemat šovė aukštyn, tarsi kildamas įstriža plokštuma, nukreipta į pietvakarius.

Tuo momentu barometras vėl nukrito: gyvsidabrio stulpelis nusileido žemyn – iš pradžių aštuoniais, vėliau dvylika milimetrų. Netikėtai "Albatrosas" beveik nustojo kilti.

Kaip paaiškinti tokį sustojimą? Matyt, orlaivis nebekilo todėl, kad galingas oro srautas srūvo iš viršaus žemyn; jo veikiamas, "Albatrosas" nebegalėjo rasti patikimos atramos atmosferoje.

Kai garlaivis plaukia prieš upės srovę, sraigtas tuo lėčiau varo laivą, kuo greitesnė srovė srūva iš po menčių. Tada laivas taip stipriai nešamas atgal, kad tiesiog sustingsta vienoje vietoje. Taip atsitiko ir "Albatrosui".

Tačiau Robūras nenutraukė kovos. Visi septyniasdešimt keturi "Albatroso" propeleriai, sukdamiesi lygiai ir sutartinai, kėlė jį į viršutinius sluoksnius. Tačiau nesulaikomai stumiamas ciklono, skraidymo aparatas nepajėgė išsiplėšti iš grėsmingojo glėbio. Naudodamasis kiekvienu atokvėpiu, jis vis bandė ir bandė, bet, spaudžiamas ciklono, vėl smuko žemyn tarsi skęstantis laivas. Atrodė, jis konvulsiškai blaškosi oro vandenyno bangose, pasimetęs nakties tamsoje, kurią jo žibintas pajėgė apšviesti tik prie pat bortų.

Buvo visai aišku. kad jeigu ciklono siautėjimas dar sustiprės, "Albatrosas", praradęs valdymą, pavirs menku šiaudeliu, niekingu žaisliuku viesulo, galinčio su šaknimis rauti medžius, plėšti stogus ir išversti pastatų sienas.

Robūras ir Tomas Terneris dabar bendravo tik gestais. Dėdulė Prudentas ir Filas Evansas, įsitvėrę borto turėklų, klausė savęs, ar įsisiautėjusi stichija jiems nepadės, ar nesunaikins oro laivo ir jo išradėjo, kartu su juo – ir išradimo paslapties?

Kadangi "Albatrosui" nepavyko pakilti į viršutinius atmosferos sluoksnius ir ištrūkti iš kibių ciklono nagų, jam, matyt, liko tik viena:

pabandyti pasiekti palyginti ramią zoną ciklono centre, kur galėtų laisviau manevruoti. Bet kad pasiektų tą zoną, turėjo įveikti išcentrinę besisukančio viesulo, kuris laikė orlaivį savo gėbyje, jėgą. Ar pakaks "Albatrosui" jėgų?

Netikėtai debesys danguje plyšo, ir sutirštėję vandens garai ėmė kliokti lietumi.

Buvo antra valanda nakties. Barometras, kritęs dideliais šuoliais – po dvylika milimetrų iš karto, – tą valandėlę nusileido iki septynių šimtų devynių milimetrų; tiesa, tokį kritimą iš dalies galima paaiškinti tuo, kad orlaivis tuo metu skrido ganėtinai aukštai virš vandens.

Mūsų aprašytasis ciklonas buvo itin retas reiškinys, susiformavo jis ne tose srityse, kur kaip įprasta jie dažnai veikia: tos sritys plyti tarp šiaurės platumos trisdešimtojo laipsnio ir pietų dvidešimt šeštojo laipsnio. Gali būti, kad kaip tik dėl to sūkuriuojanti audra netikėtai virto paprastu uraganu, lekiančiu tiesia linija. Tačiau kokiu uraganu! Jį galėjai lyginti nebent su pašėlusiu škvalu, kuris 1882 metų kovo 22 dieną užgriuvo Konektikuto valstiją: škvalas lėkė šimtą šešiolika metrų per sekundę, tai yra virš šimto ljė per valandą.

Galimas daiktas, "Albatrosui" beliko tik skrieti pavėjui, panašiai kaip laivui, sprunkančiam nuo audros, arba, tiksliau, nesipriešinti oro srovei, iš kurios išsiveržti nepakako jėgų. Tačiau, paklusniai skrisdamas primestąja kryptimi, orlaivis lėkė į pietus, artėdamas prie poliarinių sričių, kurių Robūras stengėsi išvengti; dabar inžinierius negalėjo pasirinkti skridimo kurso ir buvo priverstas sukti ten, kur stūmė uraganas.

Tomas Terneris stojo prie vairo. Reikėjo viso jo sumanumo, kad "Albatrosas" neapsivožtų.

Švintant, jeigu galima taip pavadinti neaiškų šviesos švystelėjimą, paraudus horizontui, "Albatrosas" paliko užpakaly penkioliktą platumos laipsnį, skaičiuojant nuo Horno iškyšulio, kitaip sakant, jis nuskrido daugiau kaip keturis šimtus ljė ir atsidūrė prie pat Pietų poliarinio rato.

Čia liepos mėnesį naktis tęsiasi devyniolika su puse valandos. Saulės diskas, neteikiantis nei šilumos, nei šviesos, vos pasirodęs horizonte, bemat vėl pasislepia. Pačiame ašigalyje amžinoji naktis tęsiasi šimtą septyniasdešimt devynias dienas. Viskas rodė, kad "Albatrosas" netrukus įners į tos nakties miglas tarsi į sietuvą.

Jeigu tą dieną būtų buvę galima stebėti, tai būtų paaiškėję, jog orlaivis pasiekė 66 laipsnius 40 minučių pietų platumos. Viso labo tik tūkstantis keturi šimtai mylių skyrė jį nuo Pietų ašigalio.

"Albatrosas" neišvengiamai artėjo prie to kol kas nepasiekiamo žemės rutulio taško, ir skrydžio greitis, galima sakyti, "pavogė" orlaivio sunkį, nepaisant, kad traukos jėga virš ašigalio truputį padidėja, nes Žemė čia suplota. Atrodė, orlaivis dabar galėjo laisvai apsieiti be savo keliamųjų propelerių. O netrukus uraganas pasiekė tokią galią, kad Robūras manė esant reikalinga sumažinti iki minimumo ir traukiamųjų propelerių sukimąsi: šitaip inžinierius tikėjosi išvengti rimtų lūžimų ir valdyti "Albatrosą", kiek galima sumažinus paties orlaivio greitį.

Gresiant pavojui, inžinierius šaltakraujiškai davė nurodymus, o ekipažas juos vykdė taip stropiai ir energingai. tarsi vado ir jo pavaldinių krūtinėse plakė viena širdis.

Dėdulė Prudentas ir Filas Evansas nė akimirkai nepaliko denio. Beje, jame galėjo būti nejausdami jokių nepatogumų. Oro priešinimasis buvo toks nežymus, kad bemaž nesijautė. Orlaivis dabar panašėjo į oro balioną, kuris skrenda kartu su jį nešančiu oro srautu.

Pietų ašigalio sritis, preliminariai skaičiuojant, užima keturių milijonų penkių šimtų tūkstančių kvadratinių kilometrų plotą. Ar tai žemynas? Ar salynas? O gal senovinė jūra, kurios ledai neištirpsta net vasaros metu? To niekas nežino. Gerai žinoma tik viena: Pietų ašigalyje kur kas šalčiau negu Šiaurės, ir tai aiškinama Žemės padėtimi orbitoje antarktinės žiemos laikotarpiu.

Tą dieną niekas nerodė, kad audra silpnėja. "Albatrosas" turėjo įskristi į sritį, plytinčią prie pat Pietų ašigalio, arti septyniasdešimt penktojo meridiano. O ties kuriuo meridianu paliks ašigalio sritį? Ir ar apskritai išsikapanos iš čia?

Mes jau sakėme, kad kuo giliau orlaivis brovėsi į pietus, tuo diena trumpėjo. Netrukus jis turėjo pasinerti į amžinos nakties tamsą, kurią apšviečia tik mėnulio šviesa ir blankūs pietų poliarinės pašvaistės spinduliai. Bet tuo metu mėnulis vos ėmė pilnėti, ir Robūro palydovai rizikavo nieko doro nepamatyti šitose Antarktikos srityse, kurių paslaptys iki šiol vis dar išsprūsta nuo smalsios žmonijos žvilgsnių.

Visiškai tikėtina, kad "Albatrosas" praskrido virš kelių jau žinomų punktų, esančių netoli nuo Pietų ašigalio; jis skrido į Vakarus nuo Greijamo Žemės, kurią 1832 metais atrado Biskas, ir Luji Filipo Žemės, kurią 1838 metais aptiko Diumonas Diurvilis; abi šios teritorijos – patys toliausi punktai, kuriuos kada nors pasiekė žmogus dar netyrinėtame žemyne.

Beje, "Albatroso" žmonės ne itin kentėjo nuo šalčio, nes temperatūra buvo gerokai aukštesnė negu galėjai tikėtis. Regėjos,

uraganas tarsi savotiška Golfo srovė nešėsi nemenkas šilumos atsargas.

Kaip gaila, kad visa ši sritis skendėjo rūke! Tačiau net jeigu mėnulis būtų apšvietęs visas tas platybes, galimybė stebėti vis tiek būtų ribota. Mat žiemą visą paviršių apie Pietų ašigalį sukausto ledai ir apneša neaprėpiamos sniego pusnys. Tuo metu net nesimato vadinamojo ledų "žibėjimo", kurio blyški šviesa galėtų nors truputį apšviesti tamsų horizontą. Kaip tokiomis sąlygomis atskirti sausumą, kaip nustatyti jūrų plotus ir salų išsidėstymą? Kaip sudaryti orografinius (Žemės paviršiaus formų aprašymas – vert.) teritorijų aprašus, kai kalvų ir kalnų neįmanoma atskirti nuo ledkalnių ir ledų sangrūdų?

Apie vidurnaktį tamsą nutvieskė pietų poliarinė pašvaistė. Apkabinėta sidabriniais kutais, ji panašėjo į gigantišką išskleistą vėduoklę, užėmusią pusę dangaus skliauto. Į visas puses nuo jos sklido ryškūs elektriniai spinduliai; kai kurie iš jų, pamažu gesdami, pasiekė zenitą, kur žibėjo keturios žvaigždės, sudarančios Pietų Kryžiaus žvaigždyną. Tai iš tikrųjų buvo didingas reginys! Pietų poliarinės pašvaistės šviesa leido žvilgsniui aprėpti bendrą vaizdą vietovės, apdengtos begaline sniego skraiste.

Nėra ko ir sakyti, kad virš šių rajonų, plytinčių prie pat magnetinio ašigalio, busolės rodyklė nuolatos svyravo ir negalėjo tiksliai nurodyti krypties, kuria skrido orlaivis. Ir štai atėjo akimirka, kai stebėdamas jos nuokrypius, Robūras padarė išvadą, kad orlaivis skrenda virš pietų magnetinio ašigalio, esančio maždaug septyniasdešimt aštuoni pietų platumos laipsniai.

O vėliau, apie pirmą valandą nakties, apskaičiavęs kampą, kurį busolės rodyklė sudaro su vertikalia plokštuma, inžinierius sušuko:

– Po mumis Pietų ašigalis!

Apačioje pasirodė milžiniška balto sniego kepurė, bet ji pavydžiai slėpė nuo žvilgsnių tai, kas glūdėjo po jos ledų sluoksniu.

Netrukus pietų poliarinė pašvaistė užgeso, ir matematinis taškas, kur sueina visi žemės meridianai, liko toks pat neištirtas, koks ir buvo iki tol.

Reikia pasakyti, kad jeigu dėdulė Prudentas ir Filas Evansas kėsinasi kokioje nors dykynėje palaidoti orlaivį kartu su tais, kas su juo skrido, – tai proga buvo kuo puikiausia. Jeigu jie to nepadarė, tai, be abejo, tik todėl, kad dar neįsigijo sprogstamosios medžiagos.

Tuo tarpu uraganas pūtė taip stipriai, kad jeigu "Albatroso" kelyje būtų pasitaikęs koks nors kalnas, orlaivis būtų sudužęs kaip laivas, užšokęs ant pakrantės uolų.

Iš tikrųjų tada Robūras negalėjo valdyti orlaivio skrydžio nei horizontaliai, nei vertikaliai.

O juk, kaip žinia, Antarktidos žemėje kyla keletas kalnų viršūnių. Štai kodėl kas valandėlę galėjai laukti susidūrimo ir skraidymo aparato žūties.

Tokios katastrofos teko baimintis juo labiau, kad už nulinio meridiano vėjas pasisuko į rytus. Tuo metu už šimto kilometrų nuo orlaivio pasirodė du šviečiantys taškai.

Tai buvo du ugnikalniai, priklausantys galingai Roso kalnų sistemai, – Erebusas ir Teroras. Nejaugi "Albatrosui" tarsi gigantiškam drugiui bus lemta sudegti jų liepsnose?

Keliautojams teko išgyventi grėsmingą valandą. Vienas iš ugnikalnių, Erebusas, atrodė, kėsinosi sudeginti orlaivį, nepajėgiantį išsivaduoti iš uragano gniaužtų. Ugnies stulpai didėjo tiesiog akyse. Liepsnų uždanga užstojo kelią. Didžiulė pašvaistė žioravo aplinkui. Ryškiai apšviesti denyje stovinčių žmonių veidai atrodė kažkokie kraupūs. Nejudėdami, netardami nė žodžio, susigūžę, visi laukė siaubingos minutės, kai juos praris ugnimi alsuojanti krosnis.

Tačiau uraganas, nešęs "Albatrosą", pats ir išgelbėjo jį iš baisios katastrofos. Erebuso ugnies liežuviai, spaudžiami stipraus vėjo gūsių, atvėrė kelią orlaiviui, ir, taškomos išlydytos lavos, laimei, stumiamos išcentrinės keliamųjų propelerių jėgos, "Albatrosas" prašvilpė pro pat veikiančio ugnikalnio kraterį.

Po valandos du kolosalūs deglai, apšviečiantys didelius poliarinės nakties plotus, dingo už horizonto.

Antrą valandą "Albatrosas" pralėkė virš Balenio salos, plytinčios prie Dekuverto pakrantės; tačiau įžiūrėti salą buvo neįmanoma, nes ledai ją stipriai sulydė su Antarktidos žemynu.

Pradedant nuo Pietų poliarinio rato, kurį "Albatrosas" vėl perkirto palei šimtą septyniasdešimt penktą meridianą, uraganas ginė orlaivį virš ledų sangrūdų ir ledkalnių, kurie kiekvieną akimirką grasino žūtimi. Dabar jau "Albatrosas" nebeklausė savo vairininko, jis buvo Dievo rankose... O Dievas – puikus vairininkas.

Orlaivis dabar skrido į Šiaurę palei Paryžiaus meridianą, kuris sudaro šimto penkių laipsnių kampą su tuo meridianu, palei kurį jis lėkė, pirmą kartą kirsdamas poliarinį ratą.

Pagaliau už šešiasdešimtosios paralelės pasirodė požymiai, rodantys, kad uraganas silpsta. Jo greitis gerokai sumažėjo, orlaivis palengva vėl atgavo galimybę laisvai skristi. Paskui – tai buvo tikras palengvėjimas – "Albatrosas" vėl grįžo į šviesiąsias žemės rutulio sritis; aštuntą valandą ryto virš horizonto patekėjo saulė.

Robūras ir jo žmonės, išvengę ciklono prie Horno iškyšulio, dabar išsigelbėjo ir nuo uragano. Jie vėl atsidūrė virš Tykiojo vandenyno,

nuskridę septynis tūkstančius kilometrų virš poliarinių žemių viso labo per devyniolika valandų, tai yra greičiu, didesniu nei viena ljė per minutę; toks greitis dvigubai viršijo tą, kurį "Albatrosas" galėjo išvystyti įprastomis sąlygomis vien su savo propeleriais.

Kadangi busolės rodyklė svyravo, nes ją veikė arti esantis magnetinis ašigalis, Robūras nežinojo, kur jie dabar atsidūrė. Reikėjo sulaukti patekant saulės, kad galėtų nustatyti buvimo vietą. Nelaimei, dangus tą dieną buvo visiškai aptrauktas debesų, taigi saulė išvis nepasirodė.

Inžinierius dar labiau suirzo, kai negalėjo nustatyti orlaivio buvimo vietos, nes jam jau kėlė apmaudą, jog audros metu buvo apgadinti abu traukiamieji propeleriai.

Smarkiai susikrimtęs dėl šio apgadinimo, Robūras buvo priverstas kol kas leisti "Albatrosui" skristi nedideliu greičiu – ne daugiau kaip šešis ljė per valandą. Kas be ko, reikėjo turėti galvoje, jog vėl gali grėsti nauji gedimai. Jeigu abu traukiamieji propeleriai sugestų, padėtis orlaivio, skrendančio virš bekraščių Tykiojo vandenyno platybių, pasidarytų ganėtinai sunki. Todėl inžinierius klausė savęs, ar nereikia nieko nelaukiant imti taisyti propelerius, kad toliau skristi būtų kur kas patikimiau.

Kitą dieną, liepos dvidešimt septintąją, septintą valandą ryto šiaurėje pasirodė kažkokia žemė. Netrukus paaiškėjo, kad tai sala. Bet kokia? Juk tokių salų Tykiajame vandenyne tūkstančiai! Kaip ten bebūtų, Robūras nutarė čia sustoti, bet nenusileisti ant žemės. Jo manymu, turėjo pakakti vienos dienos sutvarkyti gedimams, todėl vakare orlaivis galės toliau skristi.

Vėjas visiškai nurimo; tai labai padėjo inžinieriaus planams: buvo galima tikėtis, kad "Albatrosas" pakibs virš salos nejudėdamas ir nebus nuneštas nežinia kur.

Iš orlaivio nuleido šimto penkiasdešimt pėdų ilgio lyną su inkaru gale. Kai "Albatrosas" artinosi prie salos, inkaras šliaužė per rifus, o paskui tvirtai įsikirto tarp dviejų uolų. Tada orlaivis truputį pakilo aukštyn ir įtempė lyną, – sakytum, tarsi išmetė inkarą.

Pirmą kartą po to, kai paliko Filadelfiją, orlaivis vėl palietė žemę.

Penkioliktasis skyrius,

kuriame vyksta įvykiai, tikrai verti, kad apie juos papasakotume

Dar iki "Albatrosui" išmetant inkarą, galėjai nustatyti, kad apačioje besidriekianti sala yra nedidelė. Tačiau prie kokios paralelės ji iškilusi? Koks artimiausias meridianas? Ar priklauso ji Okeanijai, ar dunkso Tykiajame, o gal Indijos vandenyne? Jos padėtis galėjo paaiškėti tik po to, kai Robūras nustatys koordinates. Nors ir negalėjo visiškai pasitikėti kompaso parodymais, inžinierius laikė labiausiai tikėtina, jog orlaivis kybo virš Tykiojo vandenyno. Reikėjo laukti pasirodant saulės, kad nustatytų tikslią "Albatroso" buvimo vietą.

Iš šimto penkiasdešimties pėdų aukščio sala, kurios kranto ilgis buvo apie penkiolika mylių, priminė trikampę jūros žvaigždę.

Prie pietrytinio jos kampo, tarp smulkių uolų, dunksojo dar viena nedidukė salelė. Pakrantėje nesimatė jokių potvynio pėdsakų, tai bylojo, kad Robūras teisingai spėjo salos buvimo vietą, nes Tykiajame vandenyne beveik nebūna potvynių ir atoslūgių.

Salos šiaurės vakarų dalyje kilo kūgio formos kalnas, kurio aukštis – apie tūkstantį du šimtus pėdų.

Niekur nesimatė čiabuvių, bet, galimas daiktas, jie gyveno kitoje salos pusėje. O gal, išvydę orlaivį, iš baimės spėjo pasislėpti?

"Albatrosas" atskrido prie salos iš pietryčių pusės. Netoliese į mažą įlankėlę tekėjo tarp uolų šniokščianti nedidelė upelė. Už jos matėsi vingiuoti slėniai, apaugę įvairiausių veislių medžiais, pilni laukinių kurapkų ir didžiųjų einių. Taigi, jeigu sala ir nebuvo žmonių gyvenama, tai, šiaip ar taip, joje galima įsikurti. Be abejonės, Robūras galėjo nusileisti į salą, bet jeigu to nepadarė, tai, matyt, todėl, kad stipriai raižyta vietovė trukdytų orlaiviui nusileisti.

Skubėdamas tęsti skrydį, inžinierius įsakė nedelsiant imtis remonto darbų, tikėdamasis juos baigti per vieną dieną. Keliamieji propeleriai, patikimai veikę uragano metu, kuris, kaip jau esame sakę, gerokai

padėjo orlaiviui, buvo visiškai tvarkingi. Dabar sukosi tik pusė propelerių, ir jų visiškai pakako, kad lynas, laikantis "Albatrosą" virš salos, būtų įtemptas kaip styga. Bet užtat abu traukiamieji propeleriai buvo apgadinti ir net kur kas rimčiau, negu manė Robūras. Reikėjo ištiesinti sulenktas mentes ir sutvarkyti krumpliaračių pavarą, sukančią propelerius.

Ekipažas, vadovaujamas paties Robūro ir Tomo Ternerio, ėmė tvarkyti priekinį propelerį. Reikėjo pirmiausia pataisyti kaip tik šį propelerį – tam atvejui, jeigu "Albatrosui" tektų tęsti skrydį nebaigus visų remonto darbų. Buvo drąsiai galima skristi ir su vienu priekiniu propeleriu.

Tuo tarpu dėdulė Prudentas ir jo kolega, kurie iki tol vaikštinėjo denyje, įsitaisė laivagalyje.

Frikolinas, reikia pasakyti, bemaž visai nusiramino. Matote patys, kokia permaina! Tik juokas kyboti viso labo šimtą penkiasdešimt pėdų virš žemės!

Remontavo be jokių pertraukėlių iki to laiko, kai virš horizonto pasirodė saulė; tai iš pradžių leido apskaičiuoti laiko kampą, o paskui, kai šviesulys pasiekė zenitą, nustatyti tikrą vidurdienio vietą.

Matavimai, atlikti kaip galima tiksliau, davė tokius duomenis:

ilguma – 176 laipsniai 17 minučių į rytus nuo Paryžiaus meridiano;

platuma – 43 laipsniai 37 minutės į pietus nuo pusiaujo.

Šioje vietoje žemėlapyje pažymėta Čatemo sala ir Vifo salelė, priklausančios grupei salų, vadinamų Broutono salomis. Toji grupė plyti penkiolika laipsnių į rytus nuo Tauai Pomano, piečiausios Naujosios Zelandijos salos, stūksančios pietinėje Tykiojo vandenyno dalyje.

– Mes esame apytikriai ten, kur ir maniau, – tarė Robūras Tomui Terneriui.

– Vadinasi, mes dabar...

– Keturiadešimt šeši laipsniai į pietus nuo Iks salos, kitaip sakant, nuo jos per du tūkstančius aštuonis šimtus mylių.

– Dar viena priežastis, kad sparčiau sutaisytume traukiamuosius propelerius, – atsakė bocmanas. – Kelyje galime susidurti su priešpriešiniais vėjais, o kadangi mūsų atsargos baigiasi, turime kaip galima skubiau pasiekti Iks salą.

– Teisingai, Tomai, ir aš tikiuosi šiąnakt vėl leistis į kelionę; blogiausiu atveju skrisime su vienu priekiniu propeleriu, o užpakalinį taisysime pakeliui.

– Vade, – pasiteiravo Tomas Terneris, – o kaip abu džentelmenai

ir jų tarnas?..

– Tomai Terneri, – atsakė inžinierius, – argi jiems nepatiktų tapti Ikso salos kolonistais?

Kokia buvo ta paslaptingoji sala? Pasimetusi bekraštėse Tykiojo vandenyno platybėse, kažkur tarp pusiaujo ir Vėžio atogražų, Ikso sala visiškai pateisino Robūro jai duotą algebrinį vardą. Ji kilo virš bekraštės jūros bangų toli nuo visų vandenyno garlaivių linijų į Markizų salas. Kaip tik čia Robūras ir įkūrė savo mažą koloniją, kaip tik čia atskrisdavo "Albatrosas" pailsėti po ilgų kelionių, kaip tik čia papildydavo atsargas, kurių nemažai reikėdavo nuolatinėse kelionėse. Nepagailėjęs didelių lėšų, Robūras Ikso saloje surentė specialią laivų statyklą, kur ir pastatė savo orlaivį. Čia Robūras visada galėjo savo orlaivį sutaisyti ir net pertvarkyti. Salos sandėliuose buvo saugomos medžiagos, šaudmenys ir maistas, kurie garantavo normalų gyvenimą penkiasdešimčiai žmonių, sudarančių visą salos visuomenę.

Kai prieš keletą dienų "Albatrosas" lenkė Horno iškyšulį, Robūras planavo grįžti į Ikso salą, įstrižai perskridęs Tykųjį vandenyną. Bet iš pradžių jį įtraukė į savo sūkurį ciklonas, o paskui uraganas nuginė virš Antarktidos. Galų gale orlaivis ėmė skristi ankstesniu savo kursu, ir jeigu ne traukiamųjų propelerių gedimas, šis nenumatytas sustojimas neturėtų svarbios reikšmės.

Taigi orlaivis turėjo greitai grįžti į Ikso salą. Tačiau, kaip sakė bocmanas Tomas Terneris, jo laukė dar gerokas kelio galas. Pakeliui galėjo susidurti su nepalankiais vėjais, taigi "Albatrosas" turėtų vėl paleisti visa jėga mašinas, kad pasiektų numatytą vietą nustatytu laiku. Jeigu oras būtų pusiau su bėda, o skrydžio greitis vidutinis, tai salą pasiektų viso labo per tris ar keturias dienas.

Štai kodėl Robūras ir nutarė sustoti virš Čatemo salos.

Čia jis galėjo palankiausiomis sąlygomis sutaisyti bent jau priekinį propelerį. Išmetęs inkarą, Robūras nebebijojo priešpriešinio vėjo, kuris grasintų nunešti orlaivį į pietus, tuo tarpu, kai jam numatyta lėkti į Šiaurę. Prieš naktį reikėjo baigti taisyti propelerį, tada sumaniai manevruojant bus galima išlaisvinti inkarą. Tačiau, jeigu jis bus pernelyg stipriai įstrigęs tarp uolų, teks nukirsti lyną, o paskui tęsti skrydį į pusiaujo pusę.

Skaitytojas irgi sutiks, kad tai buvo paprasčiausias ir teisingiausias veikimo būdas, todėl inžinierius negaišdamas ėmėsi darbo.

"Albatroso" komanda, supratusi, kad negalima gaišuoti nė minutės, karštai griebėsi veikti. Tuo metu, kai žmonės triūsė orlaivio priekyje, dėdulė Prudentas ir Filas Evansas vienu du kalbėjosi; jų kalba turėjo

labai svarbių padarinių.

– Filai Evansai, – prabilo dėdulė Prudentas, – ar jūs kaip ir anksčiau esate pasirengęs paaukoti savo gyvybę?

– Taip, pasirengęs!

– Aš vėl jūsų klausiu: ar sutinkate, kad mums nėra ko laukti iš to Robūro?

– Sutinku.

– Tai štai, Filai Evansai, aš galutinai priėmiau sprendimą. "Albatrosas", matyt, vėl trauks į kelionę šiandien vakare, ir mudu turime iki ryto įvykdyti savo planą. Aplaužysime inžinieriaus Robūro paukščiui sparnus! Šiąnakt "Albatrosas" susprogs ore!

– Taip, susprogdinkime jį! – pritarė Filas Evansas. Šį kartą kolegos visiškai sutarė ir vienodai šaltakraujiškai buvo pasirengę sutikti baisią savo žūtį.

– Ar turite viską, ko reikia? – paklausė Filas Evansas.

– Taip!.. Praėjusią naktį, kai Robūras ir jo žmonės buvo užsiėmę orlaivio gelbėjimu, man pavyko nemačiomis prasmukti į parako sandėlį ir paimti iš ten dinamito patroną!

– Nagi veikime, dėdule Prudentai!..

– Ne, sulaukime vakaro! Sutemus mudu grįšime į kajutę, jūs pasergėsite, kad manęs netikėtai neužkluptų!

Šeštą valandą vakaro kaliniai kaip paprastai papietavo. Po poros valandų jiedu pasišalino į savo kajutę, pavaizdavę, jog ruošiasi eiti anksčiau miegoti, kad pailsėtų po bemiegės nakties.

Nei Robūras, nei jo draugai net neįtarė, koks pavojus gresia "Albatrosui".

Štai kaip ruošėsi veikti dėdulė Prudentas.

Kaip jau žinome iš jo kalbos, jom pavyko prasiskverbti į parako sandėlį, įrengtą vienoje patalpoje po orlaivio deniu. Ten jis paėmė keletą maišelių parako ir dinamito patroną, vieną iš tų, kuriuos Robūras panaudojo Dahomėjoje. Grįžęs į savo kajutę, jis kruopščiai paslėpė patroną, su kuriuo sumanė naktį susprogdinti "Albatrosą", kai tas vėl pakils į dangų. Filas Evansas atidžiai apžiūrėjo sprogstamąjį sviedinį, kurį pagrobė jo kolega.

Tai buvo cilindras, kurio metalinis kevalas talpino apie kilogramą sprogstamosios medžiagos; tokio kiekio visiškai pakako, kad oreiviai rimtai apgadintų skraidymo aparatą ir išvestų iš rikiuotės jo propelerius. Jeigu sprogimas ir visiškai nesunaikintų orlaivio korpuso, tai spartus kritimas neišvengiamai baigtųsi žūtimi. Atrodė, kas gali būti paprasčiau? Reikėjo tik padėti patroną kajutės kampe taip, kad

susprogęs jis suplėšytų į gabalus denį ir sugadintų patį orlaivio korpusą.

Tačiau, kad susprogdintum patroną, pirmiausia reikėjo susprogdinti užtaisytą sprogstamuoju mišiniu kapsulę, buvusią patrone. Tai buvo pati subtiliausia operacijos dalis, nes reikėjo padegti kapsulę tam tikru, tiksliai apskaičiuotu momentu.

Dėdulė Prudentas viską numatė: kai tik priekinis traukiamasis propeleris bus sutaisytas, orlaivis vėl tęs kelionę į šiaurę; po to Robūras ir jo žmonės, be abejonės, pereis į laivagalį taisyti užpakalinio propelerio. Tuomet viso ekipažo narių susibūrimas prie kajutės gali sutrukdyti įgyvendinti planą. Todėl dėdulė Prudentas nutarė įvykdyti sprogimą reikiamu momentu, panaudojęs dagtį.

Jis tarė Filui Evansui:

– Kartu su dinamito patronu paėmiau ir šiek tiek parako, kad padaryčiau dagtį, kuris degtų tik nustatytą laiką. Tą dagtį, įsmeigtą į sprogstamąjį kapsulės mišinį, padegsiu lygiai vidurnaktį, kad sprogimas įvyktų tarp trečios ir ketvirtos valandos nakties.

– Puikiai sugalvota! – atsakė Filas Evansas.

Štai iki ko nusirito Veldono mokslo draugijos pirmininkas ir sekretorius! Jiedu kuo šaltakraujiškiausiai aptarinėjo baisų orlaivio sunaikinimo planą, nors katastrofa turėjo baigtis ir jų pačių mirtimi. Tačiau belaisvių širdyse virė tokia neapykanta Robūrui ir jo bičiuliams, jog jiedu buvo pasirengę užmokėti gyvybėmis, kad tik sunaikintų ir "Albatrosą", ir visą jo komandą. Tegu šis planas buvo beprotiškas, net pasibaisėtinas! Bet jie sukūrė jį, kad nutrauktų tą žeminantį egzistavimą, kurį patyrė per pastarąsias penkias savaites, kai juos visą laiką dusino bejėgiškas pyktis ir nerandantis išeities įniršis!

– O kaip Frikolinas? – susigriebė Filas Evansas. – Ar turime teisę spręsti jo gyvybės klausimą?

– Tačiau juk mudu aukojame ir savo gyvybes! – atkirto dėdulė Prudentas.

Vargu ar Frikolinas manytų šį argumentą esant pakankamai įtikinamą!

Dėdulė Prudentas negaišuodamas ėmėsi darbo, o Filas Evansas stojo sargybon prie kabinos durų.

Beje, ekipažo nariai visą laiką triūsė "Albatroso" priekyje, ir kaliniai galėjo nesibaiminti, kad juos netikėtai užklups.

Dėdulė Prudentas pirmiausia sugrūdo truputį parako, paversdamas jį smulkiausiais milteliais. Truputį sudrėkinęs, supylė miltelius į siaurą kiltinį maišelį, savo forma panašų į dagtį, paskui jį uždegė ir įsitikino, kad per dešimt minučių sudega penki centimetrai dagčio, vadinasi,

metras dagčio sudegs per tris su puse valandos. Po to jis užgesino dagtį, stipriai apvyniojo jį virvute ir šitaip padarytą padegamąjį įtaisą pririšo prie dinamito patrono kapsulės.

Darbą baigė dešimtą valandą vakaro, ir niekas nieko nepastebėjo. Tuo metu Filas Evansas grįžo į kajutę pas savo kolegą.

Visą dieną ekipažas taisė priekinį propelerį. Betaisant teko jį paguldyti net ant denio, kad būtų patogiau tiesinti sulinkusias mentes.

Kai dėl baterijų ir akumuliatorių, tai nė vienas energijos šaltinis nenukentėjo uragano metu. Jie galėjo be pertrūkių tiekti srovę orlaivio varikliams dar keturias ar penkias dienas.

Jau buvo naktis, kai Robūras ir jo žmonės sustabdė darbą. Priekinis propeleris tebegulėjo ant denio. Kad jis imtų veikti, reikėjo dar trijų valandų. Todėl, pasikalbėjęs su Tomu Terneriu, inžinierius nutarė duoti trumpą atokvėpį ekipažui, jau krintančiam iš nuovargio. Darbą nusprendė baigti anksti rytą, juolab kad žibintai gana prastai švietė, o dienos šviesoje kur kas lengviau užbaigti subtiliausią darbo dalį – surinkti propelerį.

Dėdulė Prudentas ir Filas Evansas nieko neįtarė. Iš Robūro pokalbio su Tomu Terneriu kolegos padarė išvadą, kad priekinis propeleris bus sutaisytas iki nakties, taigi "Albatrosas" tuoj pat tęs skrydį į šiaurę. Jie manė, kad orlaivis jau pradėjo savo žygį, o tuo tarpu jis vis dar laikėsi ant inkaro; todėl įvykiai ėmė visai kitaip plėtotis, negu jiedu prognozavo.

Buvo darganota naktis be mėnulio. Sunkūs debesys dar labiau tirštino tamsą. Pakilo lengvas brizas. Keletą sykių iš pietvakarių papūtė gūsingas vėjas, tačiau jis nepajėgė net pajudinti orlaivio, kuris kabojo virš salos, tvirtai įtempęs lyną su inkaru.

Dėdulė Prudentas ir jo kolega, sėdėdami savo kajutėje, retsykiais persimesdavo vienu kitu žodžiu ir atidžiai klausėsi vibruojančių keliamųjų propelerių ūžesio, kuris gožė visus kitus "Albatroso" garsus. Jiedu laukė tos akimirkos, kai galės veikti.

Artėjo vidurnaktis.

– Laikas! – sušuko dėdulė Prudentas.

Kajutėje po kušete buvo įtaisyta ištraukiama dėžė. Joje dėdulė Prudentas ir padėjo dinamito patroną su dagčiu. Čia dagtis galėjo nepastebimai smilkti, ir niekas neišgirstų jo spragsėjimo, nepajustų kvapo. Dėdulė Prudentas padegė virvelės galą, užstūmė dėžę ir šūktelėjo:

– O dabar – į laivagalį! Ir kantrybės!

Abu išėjo į denį ir nustebę pamatė, kad prie vairo niekas nestovi.

Filas Evansas persilenkė per borto turėklus.

– "Albatrosas" vis dar virš salos! – sušnibždėjo jis. – Matyt, jie nebaigė taisyti propelerio!.. Ir laukia ryto!

Dėdulė Prudentas apmaudžiai mostelėjo.

– Teks užgesinti dagtį, – sumurmėjo jis.

– Ne!.. Reikia pabandyti patiems gelbėtis, – paprieštaravo Filas Evansas.

– Gelbėtis?

– Taip!.. Nusileisti lynu, juk dabar naktis!.. Nusileisti šimtą penkiasdešimt pėdų vieni juokai!

– Jis teisus, Filai Evansai! Būtų kvaila nepasinaudoti šia netikėta galimybe!

Bet pirmiausia jiedu grįžo į kajutę ir pasiėmė su savimi viską, ką pajėgė nešti, kad pakaktų ilgesniam ar trumpesniam buvimui Čatemo saloje; paskui, užrakinę duris, be garso nusėlino į priekinę denio dalį. Jiedu nutarė pažadinti Frikoliną ir priversti jį kartu bėgti.

Viešpatavo gili tamsa. Debesys pietvakariuose ėmė skystėti. Orlaivis lengvai suposi ant inkaro, o laikęs jį lynas truputį pakrypo. Reikia manyti, leistis bus nelengva! Bet ar tai galėjo sustabdyti žmones, kurie visai neseniai neabejodami statė ant kortos savo gyvybes!

Dėdulė Prudentas ir Filas Evansas atsargiai sėlino deniu, slapstydamiesi už kabinų ir klausydamiesi menkiausio garso.

Bet visur tvyrojo tyla. Iliuminatoriuose nesimatė šviesų. Orlaivyje viešpatavo tokia tyla, kokia paprastai būna naktį, kai visi miega.

Belaisviai jau prislinko prie Frikolino kajutės, kai Filas Evansas staiga sustojo.

– Budintysis! – sušnibždėjo jis.

Iš tikrųjų kažkoks žmogus pasirąžė prie kabinos. Matyt, jis ką tik snaudė. Jeigu jis pakeltų aliarmą, apie pabėgimą nebebūtų nė kalbos.

Aplinkui mėtėsi virvagaliai, burės gabalai ir pakulos, kuriais naudojosi vyrai, taisydami propelerį.

Po akimirkos budintysis buvo pririštas prie borto turėklų. Jo galvą apvyniojo burės gabalu, burną užkimšo. Jis negalėjo nei surikti, nei pajudėti.

Visa tai mūsų kolegos padarė bemaž be triukšmo.

Dėdulė Prudentas ir Filas Evansas įsiklausė. Kabinose buvo tylu. Žmonės miegojo.

Bėgliai – dabar jau juos taip galime vadinti – prisiartino prie Frikolino kajutės. Iš kabinos sklido garsus Fransua Tapažo knarkimas,

vertas jo pavardės; tai juos nuramino.

Didžiausiai dėdulės Prudento nuostabai, jam nereikėjo net atverti Frikolino kajutės durų: jos buvo atidarytos iki galo. Žvilgtelėjęs į kajutę, jis atsisuko į savo palydovą ir tylutėliai šūktelėjo:

– Tuščia!..

– Tuščia!.. Bet kur jis? – sušnabždėjo Filas Evansas.

Vogčiomis jie nusėlino į orlaivio priekį, manydami, kad negras miega įsitaisęs kokioje nors slaptoje vietelėje...

Frikolino nebuvo ir ten.

– Nejaugi sukčius mus aplenkė?! – pasipiktino dėdulė Prudentas.

– Kaip ten bebūtų, – atsakė Filas Evansas, – bet ilgiau gaišti negalime! Pirmyn!

Nė sekundės neabejodami, bėgliai vienas po kito čiupo abiem rankom lyną, suspaudė jį kojomis ir, atsargiai slysdami žemyn, sėkmingai pasiekė žemę.

Su kokiu džiaugsmu jiedu pajuto po kojomis tvirtą žemę, kurios taip ilgėjosi! Kokia laimė atsistoti ant žemės, nebesijaučiant daugiau oro stichijų žaisleliu!

Jiedu jau buvo nutarę slinkti į salos gilumą prieš upelio srovę, kai staiga prieš juos išdygo kažkoks šešėlis.

Tai buvo Frikolinas.

Taip! Tarnui buvo šovusi į galvą ta pati mintis, kaip ir jo ponui; beje, Frikolinui pakako drąsos aplenkti dėdulę Prudentą, net neužsiminus jam apie tai.

Tačiau dabar nebuvo kada priekaištauti. Dėdulė Prudentas jau susiruošė ieškoti prieglobsčio tolimesnėje salos dalyje, kai Filas Evansas jį sustabdė.

– Išklausykite mane, dėdule Prudentai, – prabilo jis. – Mes pagaliau ištrūkome iš Robūro rankų. Dabar jis kartu su visu "Albatroso" ekipažu pasmerktas baisiai mirčiai! Jis nusipelnė mirties, sutinku! Bet jeigu prisieks savo garbe, kad nebandys vėl mūsų sugauti...

– Tokio žmogaus garbe...

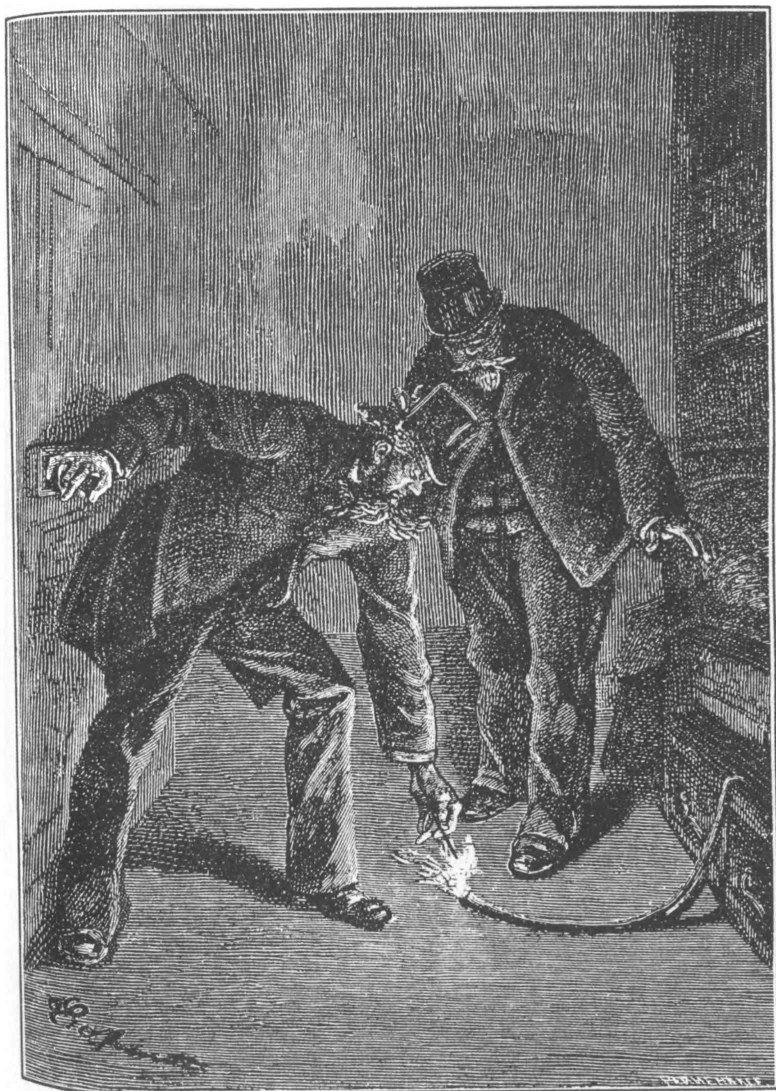
Dėdulė Prudentas nebaigė sakyti. "Albatroso" denyje prasidėjo kažkoks bruzdėjimas.

Matyt, kilo aliarmas; jų pabėgimą turėjo tuoj pat pastebėti.

– Pas mane!.. Pas mane!.. – pasigirdo kažkieno balsas.

Tai buvo budintysis, kuriam pavyko išstumti iš burnos kamšalą. Denyje ėmė bėgioti žmonės. Ir bemat elektrinių žibintų spinduliai apšvietė žemę.

– Štai jie!.. Štai jie!.. – sušuko Tomas Terneris.

Bėgliai buvo pastebėti.

Tą pačią akimirką, Robūro įsakymu, ėmė lėtėti keliamųjų propelerių sukimasis, žmonės "Albatrose" skubiai tempė lyną, ir orlaivis pradėjo leistis.

Ir čia labai aiškiai suskambėjo Filo Evanso balsas:

– Inžinieriau Robūrai, ar prisiekiate savo garbe duoti mums ramybę šioje saloje?..

– Niekada!.. – suriko Robūras.

Tuoj pat nuaidėjo šautuvo šūvis. Kulka truputį kliudė Filo Evanso petį.

– Niekšai! – sustaugė dėdulė Prudentas.

Spausdamas rankoje peilį, jis puolė prie uolų, tarp kurių buvo įstrigęs inkaras. Orlaivis dabar jau kabojo apie penkiasdešimt pėdų virš žemės...

Akimirksniu lynas buvo nupjautas; gerokai sustiprėjęs vėjas, papūtęs iš šono į "Albatrosą", pačiupo jį ir nunešė virš vandenyno šiaurės rytų kryptimi.

Šešioliktasis skyrius,

kuris, galimas daiktas, paliks skaitytoją visiškoje nežinioje

Buvo dvidešimt minučių po vidurnakčio. Dar penki šeši šūviai nuaidėjo iš tolstančio orlaivio. Dėdulė Prudentas ir Frikolinas, sekdami Filu Evansu, puolė slėptis tarp uolų. Kulkos jų nepalietė. Kol kas nebuvo ko baimintis.

Toldamas nuo Čatemo salos, "Albatrosas" sykiu kilo aukštyn ir netrukus jau skrido devynių šimtų metrų aukštyje virš jūros lygio. Teko padidinti keliamųjų propelerių sukimosi greitį, kad nenukristų į vandenį.

Vos budintysis, išstūmęs kamšalą iš burnos, suriko, Robūras ir Tomas Terneris puolė prie jo, nutraukė nuo galvos burės gabalą, kuriuo mūsų kolegos buvo apvynioję, nupjovė veržusias virves. Paskui bocmanas nuskuodė į dėdulės Prudento ir Filo Evanso kajutę: ji buvo tuščia!

Fransua Tapažas, savo ruožtu apšniukštinėjo Frikolino kajutę; joje irgi nė gyvos dvasios!

Įsitikinęs, kad kaliniai paspruko, Robūras nežmoniškai įniršo. Juk dėdulės Prudento ir Filo Evanso pabėgimas reiškė, jog dabar visi sužinos apie jo išradimo paslaptį ir apie jo paties asmenybę. Inžinierių ne itin baimino dokumentas, belaisvių numestas skrendant virš Europos: galėjai tikėtis, kad jis nebus rastas!.. Bet dabar!..

Truputį nusiraminęs, Robūras sušuko:

– Jie pabėgo, ką gi! Vis viena jie nepaspruks iš Čatemo salos anksčiau kaip po keleto dienų, o per tą laiką ir aš čia sugrįšiu!.. Aš surasiu juos!.. Ir vėl sugausiu!.. O tada...

Iš tikrųjų bėgliai dar toli gražu nebuvo saugūs. Robūras, sutaisęs gedimus, nedels grįžti į Čatemo salą, kurią jiems palikti nebus taip lengva. Nepraeis ir diena, kai jie vėl atsidurs inžinieriaus valioje.

Nepraeis ir diena! O juk nepraeis ir dvi valandos, kai "Albatrosas"

bus sunaikintas! Argi jo korpuse paslėptas dinamito patronas – panašiai kaip pragaro mašina – negali susprogdinti ore?

Tuo metu vėjas stiprėjo, ir orlaivis norom nenorom tolo į šiaurės rytus. Nepaisant, kad skrydžio greitis buvo gana nedidelis, "Albatrosas" paryčiui vis dėlto turėjo išleisti iš akių Čatemo salą.

Orlaivis galėjo grumtis su vėju tik tuo atveju, jeigu veiktų abu jo traukiamieji propeleriai arba bent jau priekinis.

– Tomai, – įsakė inžinierius, – duok visą šviesą žibintams!

– Klausau, vade!

– Ir visi prie darbo!

– Klausau, visi prie darbo! – pakartojo bocmanas.

Dabar nebegalėjo būti nė kalbos, kad darbą vertėtų atidėti iki ryto. Niekas nesiskundė nuovargiu! Tarp ekipažo narių nebuvo nė vieno žmogaus, kuris nepritartų savo vado nuotaikai! Žmonės buvo pasirengę viskam, kad tik vėl pagautų bėglius. Kai tik priekinis propeleris bus užmautas ant ašies, orlaivis be ilgų šnekų grįš į Čatemo salą, vėl išmes ten inkarą ir pradės medžioti belaisvius. Tik po to komanda imsis remontuoti užpakalinį propelerį; galiausiai skraidymo aparatas, nesibaimindamas jokių pavojų, vėl atsidurs virš Tykiojo vandenyno platybių ir pasuks prie Ikso salos.

Tačiau kol kas buvo labai svarbu, kad vėjas itin toli nenuneštų "Albatroso" nuo salos. Tačiau, komandos apmaudui, brizas vis stiprėjo, ir orlaivis jau nebegalėjo ne tik skristi prieš vėją, bet ir laikytis vietoje. Kuriam laikui netekęs traukiamųjų propelerių, jis dabar buvo toks pat bejėgis, kaip ir nevaldomas oro balionas. Bėgliai, stovėdami pakrantėje, suprato, kad "Albatrosas" dings iš akių anksčiau negu sprogimas ištaškys jį į gabalus.

Susidariusi padėtis labai baimino Robūrą, nes ji grasino paversti niekais keršto planą. Ar ne pernelyg ilgai sugaiš, kol grįš į Čatemo salą? Todėl Robūras nutarė nenutraukiant remonto darbų nusileisti į žemuosius atmosferos sluoksnius, tikėdamasis, kad ten silpnesnės oro srovės. Galimas daiktas, toje zonoje "Albatrosui" pavyks išsilaikyti vietoje, kol vėl neatgaus buvusių jėgų, kad pasipriešintų vėjo užgaidoms.

Orlaivis pradėjo mažinti aukštį. Vandenynas buvo tuštutėlis. Kitaip bet kokio laivo, atsidūrusio netoliese, įgula, išvydusi manevruojant elektros šviesų užlietą "Albatrosą", pultų į baisią paniką!

"Albatrosas" pakibo virš vandens viso labo kelis šimtus pėdų.

Didžiam apmaudui, Robūras įsitikino, kad žemutiniuose atmosferos sluoksniuose vėjas pūtė dar stipriau, todėl orlaivį dar greičiau nešė

nuo salos. "Albatrosui" grėsė didelis pavojus atsidurti toli šiaurės rytuose, kas labai trukdytų grįžti į Čatemo salą.

Galų gale po įvairiausių manevravimų Robūrui pasidarė aišku, kad protingiausia skristi viršutiniuose atmosferos sluoksniuose, kur vėjas silpniau pūtė. Todėl "Albatrosas" vėl pakilo bemaž į trijų tūkstančių metrų aukštį. Tiesa, ir čia jam nepavyko išsilaikyti vietoje: vėjas neleido jo pamiršti. Taigi inžinierius galėjo tikėtis, kad, likdamas šiame aukštyje, iki aušros nepaleis iš akių salos, kurios koordinates kuo tiksliausiai nustatė.

Robūro visiškai nedomino, kokį priėmimą bėgliams suruoš čiabuviai, jeigu sala gyvenama. Jo nė kiek nejaudino ir tai, jeigu čiabuviai gali padėti kaliniams: turėdamas "Albatrose" puikių ginklų, jis nesunkiai juos privers išsigąsti ir dėti į kojas. Žodžiu, inžinierius nė valandėlės neabejojo, kad bėgliai bus sugauti ir vėl atsidurs jo valioje...

– Na, o iš Ikso salos niekur nepaspruks! – garsiai sumurmėjo.

Pirmą valandą nakties priekinis propeleris buvo sutaisytas. Reikėjo tiktai jį įmontuoti į vietą, – šiam darbui teks skirti irgi beveik valandą. Tada "Albatrosas" ims skristi į pietvakarius, o žmonės galės griebtis taisyti užpakalinį propelerį.

O tuo tarpu tuščioje kajutėje ruseno dagtis! Jis sudegė beveik per pusę, ir ugnelė nesulaikomai artėjo prie dinamito patrono!

Be abejonės, jeigu ekipažo žmonės nebūtų taip užsiėmę, kas nors būtų išgirdęs silpną traškėjimą, sklindantį iš kajutės. Galimas daiktas, kas nors būtų užuodęs degančio parako kvapą. Jis pakeltų aliarmą ir perspėtų inžinierių ar Tomą Ternerį. Būtų imta ieškoti priežasčių ir, be abejo, surasta, kad dėžėje po kušete paslėptas sprogstamasis įtaisas. Ir tada dar būtų buvę galima išgelbėti nuostabųjį "Albatrosą" ir tuos, kas juo skrido!

Tačiau visi susigrūdo priekinėje orlaivio dalyje, kitaip sakant, apie dvidešimt metrų nuo bėglių kajutės. Niekas negalėjo žmonių atitraukti nuo darbo, visiškai pavergusio jų dėmesį, niekam nešovė į galvą pasidairyti laivagalyje.

Robūras irgi stovėjo orlaivio priekyje. Būdamas sumanus mechanikas, pats vadovavo propelerio pastatymui. Jis skubino dirbančiuosius, tačiau atidžiai sekė kiekvieną smulkmeną, žiūrėjo, kad viskas būtų padaryta kuo tiksliausiai! Inžinierius norėjo, kad skraidymo aparatas vėl jam tvarkingai tarnautų. Jeigu jis nesugaus bėglių, jie galų gale vis tiek grįš į tėvynę. Prasidės paieškos – ir Ikso sala tikriausiai bus surasta. Tuomet galas tokiam gyvenimui, kurį susikūrė "Albatroso"

ekipažas, nuostabiam gyvenimui, nepasiekiamam paprastam mirtingajam!..

Tomas Terneris priėjo prie inžinieriaus. Laikrodis rodė ketvirtį antros.

– Vade, – tarė jis, – man regis, kad vėjas po truputį silpnėja, o dabar pučia tiesiai į vakarus.

– O ką rodo barometras? – paklausė Robūras, apžvelgdamas dangų.

– Stovi bemaž viename taške, – atsakė bocmanas, – tačiau debesys po "Albatrosu" sutirštėjo.

– Teisingai, Tomai, ir aš manau, kad vandenyno paviršiuje lyja. Bet mes – virš lietaus juostos, ir tai mūsų neturi dominti! Lietus nesutrukdys baigti darbų.

– Jeigu ten ir lyja, – tęsė Tomas Terneris, – tai tikriausiai nedidelis lietus, sprendžiant iš debesų formos. Galimas daiktas, apačioje vėjas netrukus ir visai liausis pūtęs.

– Aš irgi taip manau, Tomai! Ir vis dėlto siūlau kol kas ten nesileisti. Pirmiausia pataisysime visus gedimus, – tai dabar mums svarbiausia, – o tada skrisime, kur panorėsime.

Prasidėjus trečiai valandai, svarbiausi darbai buvo baigti. Priekinį propelerį pastatė į vietą, tiekiančias jam energiją baterijas prijungė. Propelerio mentės ėmė suktis, ir "Albatrosas", pasukęs į pietvakarius, vidutiniu greičiu nuskrido Čatemo salos link.

– Tomai, – tarė Robūras, – apie dvi su puse valandos mus nešė į šiaurės rytus. Vėjas nepasikeitė, aš tuo įsitikinau, patikrinęs su kompasu. Manau, kad iki Čatemo salos sugaišime ne daugiau kaip valandą.

– Ir aš taip manau, vade, – atsakė bocmanas, – dabar skrendame apie dvylika metrų per sekundę. Tarp trečios ir ketvirtos valandos ryto "Albatrosas" vėl pakibs virš tos salos.

– Na ir puiku! – atsakė inžinierius. – Mums geriau ten sugrįžti naktį ir nepastebimai nusileisti. Bėgliai galvos, kad mes dar toli šiaurėje, ir nesiims atsargumo priemonių. Kai "Albatrosas" nusileis ant pačios žemės, pasistengsime jį paslėpti už aukštų pakrantės uolų. Paskui, net jeigu tektų saloje pabuvoti keletą dienų...

– Būsime saloje tiek, kiek reikės, vade; jeigu prisieis kautis su ištisa čiabuvių kariuomene...

– Mes kausimės, Tomai, mes kausimės mūsų "Albatroso" garbei!

Ir atsigręžęs į žmones, laukiančius naujų nurodymų, inžinierius sušuko:

– Bičiuliai mano, dar ne laikas ilsėtis! Teks padirbėti iki aušros.

Visi vieningai sutiko.

Dabar beliko pašalinti užpakalinio propelerio gedimus taip, kaip buvo padaryta su priekiniu. Ir čia gedimų priežastis buvo ta pati – pašėlę uragano smūgiai skrendant virš Antarktidos.

Kad būtų lengviau išimti užpakalinį propelerį ir ištempti ant denio, teko keletui minučių pristabdyti "Albatroso" skrydį ir net duoti atbulinę eigą. Robūrui įsakius, mechaniko padėjėjas pakeitė priekinio propelerio sukimosi kryptį. Orlaiviui davė atbulinę eigą, jeigu ore tinka vartoti jūrų leksikono posakius.

Visi jau susiruošė eiti į laivagalį, kai staiga Tomas Terneris pajuto kažkokį keistą kvapą.

Tai buvo dujų, susikaupusių dėžėje nuo rusenančio dagčio, kvapas, ir sklido jis iš bėglių kajutės.

– Kas čia dabar? – sušuko bocmanas.

– Kas atsitiko? – paklausė Robūras.

– Užuodžiate kvapą?.. Dvelkia sudegusiu paraku!

– Iš tikrųjų, Tomai!

– Ir tas kvapas sklinda iš užpakalinės kabinos!

– Taip... Iš tos pačios kajutės...

– Nejaugi tie niekšai padegė?..

– Gerai, jeigu tik padegė!.. – nutraukė Robūras. – Išmušk duris, Tomai! Išlaužk duris!

Bet vos bocmanas žengė žingsnį, kai baisus sprogimas sukrėtė visą orlaivį. Kabina išlakstė gabalais. Žibintai užgeso, nes elektros srovės padavimas iš karto nutrūko, įsiviešpatavo visiška tamsa. Didžioji dalis keliamųjų propelerių – sulenktų arba sulaužytų – nustojo veikti, tačiau keletas priekinės dalies propelerių vis dar sukosi.

Netikėtai orlaivio korpusas lūžo truputį toliau už priekinės kabinos, kurioje buvo patalpinti akumuliatoriai, tiekę energiją traukiamajam propeleriui; tą pačią sekundę visa užpakalinė "Albatroso" dalis išlakstė ore.

Bemaž tuoj pat sustojo paskutiniai keliamieji propeleriai, ir orlaivis greitai ėmė kristi.

Aštuoni "Albatroso" ekipažo nariai krito žemyn iš trijų tūkstančių metrų aukščio, įsikibę kaip skęstantys jūrininkai už savo laivo nuolaužų!

Jie krito velniškai greitai ir dėl to, kad traukiamasis propeleris dabar buvo nukreiptas vertikaliai žemyn ir vis dar sukosi!

Tą siaubingą valandėlę Robūras parodė stebėtiną šaltakraujiškumą: jis nusigavo iki pusiau sugriautos kabinos, nusitvėrė svertą, valdantį

traukiamąjį propelerį, ir pakeitė jo sukimosi kryptį, taigi, užuot spartinęs kritimą, propeleris dabar stabdė jį.

Orlaivis ėmė truputį lėčiau kristi. "Albatrosas" jau nebekrito nuolat didėjančiu greičiu, kaip krenta ant žemės veikiami pagreičio kūnai. Ir nors neišvengiama žūtis kaip ir anksčiau grėsė išsigelbėjusiems nuo sprogimo žmonėms (jie krito tiesiai į jūrą), geriausiu atveju ekipažas išvengė pavojaus uždusti, nes laisvai krintant oras nebetinka kvėpuoti.

Po aštuoniasdešimties sekundžių vandenyno bangos prarijo viską, kas buvo likę iš "Albatroso".

Septynioliktasis skyrius,

kuriame iš pradžių grįžtama dviem mėnesiais atgal, o po to persikeliama devyniais mėnesiais pirmyn

Prieš keletą savaičių, birželio tryliktąją, kitą dieną po Veldono mokslo draugijos posėdžio, kuriame vyko anie audringi ginčai, visuose Filadelfijos gyventojų sluoksniuose – ir tarp spalvotųjų, ir tarp baltųjų – viešpatavo neaprašomas sambrūzdis.

Jau iš pat ankstyvo ryto visi tik ir kalbėjo apie netikėtą skandalą, įvykusį išvakarėse. Kažkoks akiplėša, pasivadinęs inžinieriumi, neaiškios kilmės ir tautybės žmogus, sunkiai suprantamu vardu – Robūras – Robūras Užkariautojas! – be kvietimo pasirodė posėdžių salėje, įžeidė visus oro balionų šalininkus, apgėdino oreivius ir išgyrė "sunkesnių už orą aparatų" nuostabias savybes; jo elgesys sukėlė baisią sumaištį, riksmus ir grasinimus, o jis savo ruožtu mėgino įgasdinti dalyvius. Galų gale palikęs tribūną aidint revolverio šūviams, jis dingo be pėdsakų, ir nuo to laiko, nepaisant visų paieškų, niekas nieko nebegirdėjo.

Suprantama, visas tas įvykis davė peno liežuviams ir įkaitino žmonių vaizduotę ne tik Filadelfijoje, bet ir visose likusiose trisdešimt šešiose Amerikos Federacijos Valstijose. Tiesą sakant, ir Senasis Pasaulis neatsiliko nuo Naujojo.

Tikrai nelengva papasakoti, koks kilo sambrūzdis, kai birželio 13 dienos vakare paaiškėjo, kad nei Veldono mokslo draugijos pirmininkas, nei sekretorius negrįžo namo. O juk tai buvo žmonės su padėtimi, garbingi ir išmintingi. Išvakarėse jiedu paliko posėdžių salę nusiteikę ramiai grįžti į namus, nes abu buvo viengungiai ir namuose jų nelaukė susiraukę veidai. Ar tik jie netyčia kur nors neišvažiavo? Ne, šiaip ar taip, iš jų šnekų nieko panašaus negalėjai tikėtis. Atvirkščiai, jie susitarė, kad kitą dieną vėl užims savo vietas už prezidiumo stalo: vienas pirmininkaus, kitas sekretoriaus klubo

posėdžiui, kuriame turėjo aptarti išvakarėse įvykusį atsitikimą.

Be pėdsakų dingo ne tik šie žymūs Pensilvanijos valstijos gyventojai, bet kartu su jais prapuolė ir tarnas Frikolinas. Jis įkrito tarsi į vandenį, kaip ir jo šeimininkas. Ne! Dar niekada joks negras po Tuseno–Luvertiūro, Suluko ir Desalino nesukėlė tiek šnekų apie save. Jam greitai būtų tekę užimti padorią vietą tarp savo kolegų, tarnaujančių geriausiuose Filadelfijos namuose, ir tarp tų keistuolių, kuriems tereikia padaryti kokį nors kvailą poelgį, kad pagarsėtų šioje puikioje šalyje – Amerikoje.

Kitą dieną – irgi nieko nauja. Nei kolegos, nei Frikolinas nepasirodė. Iškilo rimta grėsmė. Visuotinis sambrūzdis. Minios, apgulusios pašto ir telegrafo pastatus, laukė žinių...

Kaip ir pirma, nieko nauja.

Tačiau po Veldono mokslo draugijos posėdžio daugelis matė, kaip dingusieji išėjo į gatvę garsiai kalbėdamiesi, kaip paskui juos nusekė lūkuriavęs Frikolinas ir kaip visi trys po to patraukė Volnetstritu Fermonto parko kryptimi.

Džemas Sipas, vegetaras, net paspaudė pirmininko dešinę, ta proga taręs: "Iki rytojaus!"

Viljamas T.Forbsas, gaminęs iš skudurų sirupą, tvirtai paspaudė Filo Evanso ranką, o sekretorius dukart pakartojo: "Iki pasimatymo!.. Iki pasimatymo!.."

Mis Dol ir mis Met Forbs, palaikančios su dėdule Prudentu nuoširdžiausius santykius, niekaip negalėjo atsigauti po jo dingimo ir, stengdamosi sužinoti ką nors nauja, tarškėjo dar labiau negu paprastai.

Taip praslinko trys, keturios, penkios. šešios dienos, paskui savaitė... dvi savaitės... Niekas nesugrįžo, nebuvo nė menkiausios užuominos, kuri galėtų ką nors nušviesti.

Ir vis dėlto kuo kruopščiausiai apieškojo visą kvartalą!.. Nieko!.. Iššniukštinėjo visas gatves į uostą... Nieko! Išlandžiojo visą parką, tankias giraites, krūmokšnius... Nieko! Kaip ir pirma, nieko!

Tiesa, pastebėjo, kad plačiojoje laukymėje žolė buvo neseniai sumindžiota, ir gana įtartinai, nes sunku buvo suprasti, kas ją taip sutrypė! Giraitės pakraštyje prie laukymės užtiko grumtynių pėdsakus. Matyt, dėdulė Prudentas, Filas Evansas ir Frikolinas tapo piktadarių, užpuolusių juos vėlai naktį vidury tuščio parko, gaujos aukomis.

Versija visiškai įtikinama. Štai kodėl policija ėmėsi tirti įvykį, laikydamasi visų formalumų ir tokiems atvejams labai būdingo delsimo. Išnaršė visą Skulkilo upę, jos dugną, nupjovė tankią žolę, augusią ant upės krantų. Jeigu visa tai ir nedavė jokių rezultatų, tai

vis dėlto negalima sakyti, kad apskritai be naudos, nes jau seniai buvo laikas nupjauti upės pakrančių žolę. Pasinaudoję paieškomis, tuo pačiu ir nušienavo. Praktiški žmonės tie Filadelfijos miesto "tėvai"!

Paskui kreipėsi pagalbos į laikraščius. Skelbimai, reklamacijos, vos ne reklamos buvo išsiuntinėti į visus Jungtinių Valstijų demokratų ir respublikonų spaudos organus, nepaisant politinės orientacijos. "Deili Nigro" – negrų gyventojų laikraštis – išspausdino Frikolino portretą, perfotografuotą iš jo paskutinės nuotraukos. Buvo pažadėti apdovanojimai ir premijos visiems, kurie pateiks bet kokias žinias apie dingusius, ir net tam, kuris ras bent menkiausią užuominą, padedančią aptikti jų pėdsakus.

"Penki tūkstančiai dolerių! Penki tūkstančiai dolerių!.. Kiekvienam, kuris praneš..."

Tačiau visa tai nedavė jokių rezultatų. Penki tūkstančiai dolerių taip ir liko gulėti Veldono mokslo draugijos kasoje.

"Dingo be žinios! Dingo be žinios! Dėdulė Prudentas ir Filas Evansas iš Filadelfijos dingo be žinios!!!"

Nėra ko sakyti, kad oreivių klubo pirmininko ir sekretoriaus nepaaiškinamas dingimas pastatė klubą į gana sunkią padėtį. Pirmiausia bendras jo narių susirinkimas nutarė laikinai sustabdyti oro baliono "Pirmyn" kūrimo darbus, kurie jau buvo baigiami. O ir kaip reikėjo ryžtis baigti aerostatą be svarbiausių jo iniciatorių, tų, kurie jam paskyrė dalį viso savo gyvenimo – savo laiką ir pinigus? Kaip reikėjo ryžtis be jų išvis iki galo įgyvendinti jų idėją? Taigi teko laukti.

Ir štai kaip tik tuo metu vėl atgijo šnekos apie paslaptingą reiškinį, kuris taip sudrumstė protus prieš keletą savaičių.

Iš tikrųjų paslaptingąjį objektą vėl ne sykį pastebėjo, tiksliau, tik probėgom matė viršutiniuose atmosferos sluoksniuose. Savaime aišku, niekam nė į galvą nešovė mintis ieškoti sąsajų tarp paslaptingojo kūno mįslingo pasirodymo ir ne mažiau mįslingo dviejų Veldono mokslo draugijos narių dingimo. Iš tiesų reikėjo turėti neeilinę fantaziją, kad kaip nors susietum tuos įvykius.

Bet, vienaip ar kitaip, asteroidas, bolidas arba, jei norite, oro pabaisa vėl pasirodė ir tokiomis aplinkybėmis, kurios padėjo geriau nustatyti jo matmenis ir formą. Pirmąjį sykį jį matė kitą dieną po dviejų oreivių dingimo virš Kanados teritorijos, plytinčios tarp Otavos ir Kvebeko; paskui antrąjį kartą – virš Tolimųjų Vakarų lygumų, kur jis lenktyniavo su Tykiojo vandenyno didžiojo geležinkelio traukiniu.

Nuo tos dienos abejonės, vyravusios mokslininkų pasaulyje, buvo išsklaidytos. Taigi mįslingasis kūnas nebuvo gamtos kūrinys, tai

skraidymo aparatas, įgyvendinęs "sunkesnių už orą aparatų" teorijos principus. Jeigu orlaivio kūrėjas ir savininkas vis dar slėpė savo vardą, tai, matyt, nebesistengė laikyti paslaptyje savo mašinos, jeigu ryžosi taip žemai skristi virš Tolimųjų Vakarų. Tačiau šaltiniai energijos, kuri įgalino skristi orlaivį, ir jo mechanizmų veikimas vis dar buvo paslaptis. Šiaip ar taip, vienas dalykas buvo absoliučiai aiškus: orlaivis galėjo nepaprastai greitai skristi. Iš tikrųjų po kelių dienų jį jau matė virš Padangių imperijos, paskui virš Indostano šiaurinės dalies ir pagaliau virš bekraščių Rusijos stepių.

Kas gi buvo tas narsus mechanikas, sukūręs tokį galingą skraidymo aparatą, kad jam jau neegzistavo nei valstybių sienos, nei vandenynų platybės, kad žemės atmosferą pavertė savo nuosavybe? Nejaugi tas pats Robūras, kuris drąsiai ir atvirai dėstė savo pažiūras Veldono mokslo draugijos posėdyje, apsilankęs tenai, kad nepaliktų iš valdomųjų oro balionų šalininkų teorijos akmens ant akmens?

Galimas daiktas, kad kai kuriems imlaus proto žmonėms ir šovė į galvą toks spėjimas. Tačiau, kad ir kaip keista, niekas nė minties neturėjo, jog anksčiau minėtas Robūras buvo bent kiek kaltas dėl Veldono mokslo draugijos pirmininko ir sekretoriaus dingimo.

Žodžiu, viskas taip ir būtų likę paslaptimi, jeigu ne liepos šeštą dieną vienuolika valandų trisdešimt septynios minutės ryto Niujorko telegrafu iš Prancūzijos nebūtų pasiekusi Amerikos viena depeša.

Ką gi ji pranešė? Ji perdavė tekstą dokumento, įdėto į tabakinę, rastą vienoje Paryžiaus krantinėje; šis dokumentas pranešė apie likimą dviejų žmonių, dėl kurių Amerikos Federacija jau rengėsi gedėti.

Taigi pagrobimo kaltinimas buvo Robūras, inžinierius, atvykęs į Filadelfiją su specialiu tikslu – sunaikinti oro balionų šalininkų teorijos pačią užuomazgą! Vadinasi, tai jis buvo orlaivio "Albatrosas" vadas! Vadinasi, tai jis keršydamas išvežė dėdulę Prudentą ir Filą Evansą, o kartu su jais ir Frikoliną! Šiuos žmones, matyt, reikėjo laikyti jau žuvusiais, nebent bičiuliams pavyktų grąžinti juos į žemę pasitelkus kokią nors herojišką priemonę, pavyzdžiui, pagaminus kitą oro aparatą, galintį stoti į dvikovą su galingąja Robūro skraidymo mašina!

Koks sąmyšis! Koks sutrikimas! Depeša iš Paryžiaus buvo adresuota Veldono mokslo draugijos prezidiumui. Tuoj pat klubo nariai buvo su ja supažindinti. Po dešimties minučių visa Filadelfija sužinojo šią naujieną telefonu, o paskui, greičiau negu per valandą apie ją jau žinojo visa Amerika, nes žinia elektros srovės greičiu skrido nesuskaičiuojamais telegrafo laidais. Pranešimu kai kas nenorėjo tikėti, o tuo tarpu jis buvo absoliučiai tikras. Galimas daiktas, kad tai – kokio

nors prasto skonio pokštininko išmonė, šnekėjo vieni; pačios prasčiausios prabos "antis", teigė kiti. Kaip šitaip galima pagrobti žmones Filadelfijoje, be to, tokiomis paslaptingomis aplinkybėmis? Kaip "Albatrosui" pavyko nusileisti Fermonto parke? Kodėl niekas nepastebėjo, kai jis skrido virš Pensilvanijos valstijos?

Kalbos nėra, tai buvo svarūs argumentai. Skeptikai turėjo pagrindą abejoti. Bet po savaitės padėtis pasikeitė. Liepos tryliktą dieną prancūzų paketbotas (pašto ir keleivinis laivas – vert.) "Normandija", nuleidęs inkarą Hudzono vandenyse, atvežė įžymiąją tabakinę. Iš Niujorko į Filadelfiją jį išsiuntė greituoju traukiniu.

Taip! Tai buvo tikrai Veldono mokslo draugijos pirmininko tabakinė. Džemui Sipui tą dieną vertėjo stipriau pavalgyti, nes ją išvydęs vos neprarado sąmonės. Kiek kartų jis bičiuliškai ėmė iš tabakinės tabaką! Mis Dol ir mis Met irgi atpažino tabakinę, į kurią jos taip dažnai spoksodavo, slapta tikėdamosi anksčiau ar vėlaiu į ją įkišti savo liesus pirštus, senmergių pirštus! Paskui tabakinę apžiūrėjo jų tėvas Viljamas T.Forbsas, Trakas Milnoras, Betas T. Fainas ir daugelis kitų Veldono mokslo draugijos narių. Kiek kartų jie matė, kaip ją atidarydavo ir vėl užspausdavo didžiai gerbiamas pirmininkas! Pagaliau jos autentiškumą paliudijo visi be skaičiaus dėdulės Prudento draugai šauniame Filadelfijos (graikiškai Filadelfija – broliška meilė – vert.) mieste, kurio pats pavadinimas reiškia – ir to negalima pamiršti, – kad jo gyventojai myli vienas kitą kaip broliai.

Manykime, kad nuo to momento neliko net abejonės šešėlio. Ne tik pati pirmininko tabakinė, bet ir braižas, kuriuo buvo parašytas dokumentas, niekam daugiau nebeleido nepatikliai linguoti galvą. Ir tada pasigirdo garsios dejonės; žmonės iš nevilties tiesė rankas į dangų. Tik pagalvokit, dėdulę Prudentą ir jo kolegą nuskraidino su orlaiviu, ir nėra priemonių juos išgelbėti!

Niagaros krioklio kompanija, kurios vienas iš stambiausių akcininkų buvo dėdulė Prudentas, vos nenutraukė savo veiklos ir nesustabdė krioklio. "Volton Votč Kompani" jau mąstė apie laikrodžių gamyklos uždarymą, nes neteko savo valdytojo Filo Evanso.

Taip! Šalis pradėjo gedėti, be perdėjimo galima sakyti – visuotinai gedėti, nes išskyrus keletą karštų galvų, kurių esama net Jungtinėse Valstijose, niekas jau nebesitikėjo išvysti dviejų savo garbingų piliečių.

Tuo tarpu po to, kai "Albatrosas" pralėkė virš Paryžiaus, apie jį nieko nebebuvo girdėti. Po kelių valandų jį matė virš Romos, – štai ir viskas! Čia nėra nieko nuostabaus, jeigu prisiminsime, kokiu greičiu orlaivis praskrido virš Europos iš šiaurės į pietus, o virš Viduržemio

jūros – iš vakarų į rytus. Todėl per visą tolesnę kelionę jo nebeišvydo niekas nė per vienus žiūronus. Veltui visos observatorijos vertė savo žmones leisti dienas ir naktis prie stebėjimo prietaisų – Robūro Užkariautojo skraidymo mašina arba nudūmė taip toli, arba taip aukštai, – galbūt į Ikariją, kaip jis pats teikėsi sakyti, – kad visi neteko vilties jį rasti.

Reikia pridurti, kad nors virš Afrikos pakrantės orlaivis ir skrido vidutiniu greičiu, niekas nesusiprato jo ieškoti Alžyro danguje, nes apie dokumentą tada dar nežinota. Savaime aišku, "Albatrosas" buvo pastebėtas virš Timbuktu; tačiau šio garsingo miesto observatorija, – jeigu jame tokia yra, – dar nespėjo pranešti į Europą apie savo stebėjimų rezultatus. Kai dėl Dahomėjos karaliaus, tai jis verčiau sutiko nukirsti galvas dvidešimčiai tūkstančių savo pavaldinių, tarp jų ir ministrams, negu pripažinti, kad pralaimėjo grumtynes su skraidymo aparatu. Mat kalbama apie jo savimeilę.

Paskui "Albatrosas" skrido per Atlanto vandenyną, šio skrydžio metu Robūras pirmiausia pasiekė Ugnies Žemę, o paskui ir Horno iškyšulį. Pagaliau Antarktidos teritorija ir plati Pietų ašigalio sritis, virš kurių "Albatrosas" prašvilpė prieš inžinieriaus valią. O iš tų poliarinių žemių tikėtis kokių nors žinių – paprasčiausiai kvaila.

Baigėsi liepa, tačiau nė vienas žmogus negalėjo pasigirti, kad jis nors sykį savo akimis matė orlaivį.

Praėjo ir rugpjūtis, o pasaulis kaip ir anksčiau nieko nežinojo apie Robūro kalinių likimą. Daugelis klausė savęs, ar netapo inžinierius, kaip kadaise Ikaras, pats seniausias istorijoje minimas oro erdvių užkariautojas, savo beprotybės auka.

Taip tuščiai kažko belaukiant, praslinko ir dvidešimt septynios rugsėjo dienos.

Kaip žinia, žmonės prie visko pripranta. Žmogaus prigimčiai būdinga vis ramiau ir ramiau vertinti praeities vargus ir skausmus. Palengva viskas pamirštama, nes taip reikia. Bet šį sykį žmonijos garbei reikia pasakyti, kad ji nepasidavė minėtai sipnybei. Ne! Ji nenustojo domėtis dviejų baltųjų ir vieno negro, nuneštų į dangų tarsi pranašas Elijas, likimu, galbūt tik su tokiu skirtumu, kad Biblija nežadėjo grįžimo į žemę.

Užuojauta dingusiems be žinios Filadelfijoje buvo stipresnė negu bet kuriame kitame pasaulio kampelyje. Be to, nemažą vaidmenį čia vaidino asmeninio pobūdžio būgštavimai. Norėdamas nubausti savo priešus, Robūras išplėšė dėdulę Prudentą ir Filą Evansą iš įprastos aplinkos. Nėra ko sakyti, jis žiauriai atkeršijo už save, nors ir veikė

neįstatymiškai. Bet ar dabar jis buvo patenkintas? Ar neužgrius jo kerštas ir visų Veldono mokslo draugijos pirmininko ir sekretoriaus kolegų? Ir kas galėjo manyti esąs saugus nuo galingojo oro erdvių valdovo kėslų?

Staiga rugsėjo dvidešimt aštuntą dieną netikėta žinia aplėkė visą miestą: dėdulė Prudentas ir Filas Evansas vėl pasirodė po vidurdienio Veldono mokslo draugijos pirmininko namuose.

Neįtikimiausia tai, kad žinia pasitvirtino, nors padorūs žmonės nė už ką nenorėjo tikėti.

Tačiau jiems teko pripažinti realią tikrovę. Tai buvo tikrai dingusieji be žinios oreiviai, o ne jų šešėliai... Sugrįžo ir Frikolinas.

Klubo nariai, paskui jų bičiuliai ir pagaliau ištisos minios gyventojų nužygiavo prie dėdulės Prudento namų. Abu kolegas džiaugsmingai sveikino, vienas per kitą glebėsčiavo ir vis šūkavo:

– Hip, hip, valio!

Tarp susirinkusiųjų buvo Džemas Sipas, kuriam teko nutraukti pusryčius, nesuvalgius virtų salotų kepsnio, maišėsi ir Viljamas T.Forbsas su dukterimis – mis Dol ir mis Met. Jeigu dėdulė Prudentas būtų buvęs mormonas, tą dieną galėjo vesti abi; bet jis buvo anglikonas ir nesirengė virsti mormonu. Čia, žinoma, grumdėsi ir Trakas Milnoras, ir Betas T. Fainas – žodžiu, visi klubo nariai. Daugelis net dabar su nuostaba klausė savęs, kaip dėdulė Prudentas ir Filas Evansas liko gyvi, triumfališkai nužygiavę per visą miestą ir tūkstančius kartų ėję iš glėbio į glėbį.

Tą patį vakarą Veldono mokslo draugijoje turėjo įvykti eilinis posėdis. Visi buvo įsitikinę, kad dėdulė Prudentas ir Filas Evansas užims savo vietas už prezidiumo stalo. Kadangi jiedu kol kas nieko nešnekėjo apie savo nuotykius, – galimas daiktas, jiems niekas nedavė tokios progos, – tai visi tikėjosi, kad vakare jiedu papasakos apie nepaprastąją kelionę su visomis smulkmenomis.

Kol kas, dėl vienokių ar kitokių sumetimų, abu tylėjo. Neprabilo ir tarnas Frikolinas, kurį jo gentainiai iš džiaugsmo vos nesuplėšė į gabalus.

Štai ko nespėjo arba nenorėjo papasakoti Veldono mokslo draugijos pirmininkas ir sekretorius.

Turbūt nėra reikalo grįžti prie įvykių, kurie, kaip prisimena skaitytojas, atsitiko naktį iš liepos dvidešimt septintos į dvidešimt aštuntąją: prie drąsaus dėdulės Prudento ir Filo Evanso pabėgimo, prie tų nepapasakojamų jausmų, kuriuos jiedu išgyveno, žengę pirmą žingsnį ant Čatemo salos uolėtos pakrantės, prie Filo Evanso

sužeidimo, prie to, kaip buvo nupjautas lynas ir apgadintas "Albatrosas", kuris, pagautas pietvakarių vėjo, nuskriejo virš vandenyno. Jo užžiebti elektriniai žibintai dar kurį laiką leido sekti, kaip orlaivis kilo aukštyn, bet netrukus ir tos ugnelės dingo iš akių.

Bėgliams nebebuvo ko baimintis. Kaip galės Robūras sugrįžti į salą, kai traukiamieji orlaivio propeleriai neveikė ir jų buvo neįmanoma suremontuoti anksčiau negu per tris keturias valandas.

O tuo laiku "Albatrosas", sukrėstas sprogimo, virs nuolaužų krūva, plūduriuojančia ant bangų, o tie, kurie buvo orlaivyje, neišvengiamai mirs ir ras sau kapus vandenyno dugne.

Niekas nebesustabdys siaubingo keršto!

Kaliniai manė, kad jie veikia būtinosios ginties ribose, ir nejautė nė menkiausio sąžinės graužimo.

Kulka, iššauta iš "Albatroso", tik lengvai nudrėskė Filui Evansui petį. Visi trys nuskubėjo į salos gilumą, tikėdamiesi susitikti kokius nors čiabuvius.

Jų viltys išsipildė. Vakarų pakrantėje jie rado gal penkiasdešimt čionykščių žmonių, besiverčiančių žvejyba. Čiabuviai matė, kaip orlaivis leidosi prie jų salos, ir bėglius palaikė antgamtinėmis būtybėmis: prieš juos žeminosi, bemaž garbino ir apgyvendino pačioje geriausioje lūšnoje. Frikolinui pasitaikė nepakartojama proga pabūti juodaodžių dievu.

Kaip ir tikėjosi dėdulė Prudentas ir Filas Evansas, orlaivis nesugrįžo. Iš to padarė išvadą, kad katastrofa, galimas daiktas, įvyko viršutiniuose atmosferos sluoksniuose. Savaime aišku, niekas daugiau nekalbės nei apie inžinierių Robūrą, nei apie nuostabią mašiną, su kuria jis keliavo po pasaulį.

Dabar bėgliams liko laukti progos, kad galėtų sugrįžti į Ameriką. Reikia pasakyti, kad laivai retai užsukdavo į Čatemo salą. Praėjo visas rugpjūtis, ir jie jau ėmė nerimauti, ar vienos nelaisvės neiškeitė į kitą; tiesa, Frikolinui svečiuotis saloje patiko kur kas labiau negu gyventi oro kalėjime.

Pagaliau rugsėjo trečią dieną kažkoks laivas priplaukė prie salos papildyti gėlo vandens atsargų. Skaitytojas tikriausiai nepamiršo. kad dėdulė Prudentas tą vakarą, kai buvo pagrobtas, turėjo su savimi keletą tūkstančių dolerių. Daugiau ir nereikėjo nusikapstyti iki Amerikos. Padėkoję čiabuviams, kurie atsisveikinant išreiškė pačius pagarbiausius jausmus, dėdulė Prudentas, Filas Evansas ir Frikolinas įlipo į laivą, pasukusį į Oklendą. Kelionėje jie nė vienu žodžiu neprasitarė apie savo nuotykius; po poros dienų keliautojai jau pasiekė Naujosios Zelandijos

sostinę.

Čia juos kaip keleivius paėmė vienas Tykiojo vandenyno linijos pašto laivas, ir rugsėjo dvidešimtąją, po gana ramios kelionės, trejetas bėglių iš "Albatroso" jau išlipo San Franciske. Pašto laive jie irgi niekam neplepėjo, nei kas jie, nei kur plaukia; kadangi kaip keleiviai jie dosniai apmokėjo savo kelionę, tai nė vienas amerikietis kapitonas nė nemanė ko nors klausinėti.

San Franciske dėdulė Prudentas, jo kolega ir tarnas Frikolinas sėdo į pirmąjį Tykiojo vandenyno geležinkelio traukinį. Rugsėjo dvidešimt septintąją dieną atvyko į Filadelfiją.

Tai toks trumpas pasakojimas, kas įvyko po to, kai bėgliai paliko "Albatrosą", o paskui ir Čatemo salą. Štai kaip atsitiko, kad tą vakarą, rugsėjo dvidešimt septintą dieną, Veldono mokslo draugijos pirmininkas ir sekretorius galėjo vėl užimti savo vietas už prezidiumo stalo ir, susirinkus gausiai publikai, pradėti posėdį.

Niekada dėdulė Prudentas ir Filas Evansas nebuvo tokie ramūs. Pažvelgus į juos, niekam nė į galvą nešovė mintis, kokius nuostabius įvykius išgyveno mūsų herojai po to atmintino birželio dvyliktosios posėdžio! Atrodė, jie ryžtingai išbraukė iš savo gyvenimo tris su puse mėnesio!

Po pirmųjų audringų riksmų "valio", kuriuos abu išklausė be mažiausio jaudinimosi, dėdulė Prudentas užsidėjo cilindrą ir prabilo:

– Garbieji piliečiai, – tarė jis, – skelbiu posėdį pradėtą.

Pašėlę plojimai ir, reikia pasakyti, visiškai vietoje! Tiesa, kad posėdis buvo pradėtas, nieko čia ypatinga, tačiau tai, kad jam pirmininkavo dėdulė Prudentas, o sekretoriavo Filas Evansas, atrodė tiesiog neįtikėtina.

Pirmininkas palaukė, kol nutils džiaugsmingai šūksniai ir audringi plojimai. Po to tęsė:

– Paskutiniame posėdyje, ponai, buvo kilusi labai audringa diskusija (Klausykite! Klausykite!) tarp tų, kurie reikalavo įtaisyti propelerį mūsų oro baliono "Pirmyn" gondolos priekyje, ir tų, kurie manė, kad jo vieta gondolos užpakalyje! (Nustebimo šūksniai). Dabar mes radome būdą sutaikyti priešininkus. Štai tas būdas: reikia įtaisyti du propelerius, vieną gondolos priekyje, kitą – užpakalyje! (Visuotinė tyla ir visiškas pasimetimas salėje).

Ir tai buvo viskas.

Taip, viskas! Apie Veldono mokslo draugijos pirmininko ir sekretoriaus pagrobimą – nė žodžio! Nė žodžio nei apie "Albatrosą", nei apie inžinierių Robūrą! Nė garso apie oro kelionę! Nė užuominos,

kaip kaliniams pavyko pabėgti! Pagaliau nė žodžio, kas atsitiko oro laivui: ar ir toliau jis skraido oro erdvėse, ar nebeverta klubo nariams baimintis naujų antpuolių!

Visiems aišku, kad dalyvavusieji posėdyje oreiviai mirtinai geidė išklausinėti dėdulę Prudentą ir Filą Evansą; bet abu buvo tokie užsidarę ir manieringi, kad teko toleruoti jų elgesį. Kai pagaliau teiksis prabilti, jie prabils, ir visi laikys garbe juos išklausyti!

Be to, galimas daiktas, tuose įvykiuose esama kažkokios paslapties, kurią atskleisti kol kas ne laikas.

Bet štai dėdulė Prudentas vėl paprašė žodžio ir visiškoje tyloje, kokios niekada nebūdavo per Veldono mokslo draugijos posėdžius, pareiškė:

– Ponai, dabar lieka tik baigti aerostato "Pirmyn" paskutiniuosius darbus. Jam skirta nugalėti oro stichiją. Skelbiu posėdį baigtą!

Aštuonioliktasis skyrius,

kuris nors ir paskutinis, tačiau nebaigia teisingo pasakojimo apie "Albatrosą"

Kitų metų balandžio dvidešimt devintą dieną, praėjus septyniems mėnesiams po netikėto dėdulės Prudento ir Filo Evanso grįžimo, visą Filadelfiją vėl apėmė sambrūzdis. Šį sykį politika buvo nieko dėta. Tą dieną nebuvo nei rinkimų, nei mitingų. Visus patraukė kitokios rūšies įvykis: Veldono mokslo draugijos pastangomis užbaigtas oro balionas "Pirmyn" pagaliau rengėsi skristi į savo mieląją stichiją.

Oreiviai – išgarsėjas Haris U.Tinderis, kurio pavardę jau minėjome pasakojimo pradžioje, ir jo padėjėjas.

Keleiviai – Veldono mokslo draugijos pirmininkas ir sekretorius. Argi jiedu nenusipelnė tokios garbės? Argi jie neturėjo teisės patys asmeniškai dalyvauti bandyme, kėlusiame tikslą sugėdinti sunkesnių už orą skraidymo aparatų šalininkus?

Ir dabar, praėjus net septyniems mėnesiams, jiedu vis dar nė vienu žodžiu neužsiminė apie savo nuotykį. Net Frikolinas, kad ir kaip jam buvo sunku laikyti liežuvį, nieko nepasakojo nei apie inžinierių Robūrą, nei apie jo nuostabią skraidymo mašiną. Karingi oro balionų šalininkai dėdulė Prudentas ir Filas Evansas dėl suprantamų priežasčių vengė bet kokių kalbų apie orlaivį ir apskritai apie skraidymo aparatus. Iki to laiko, kol oro balionas "Pirmyn" neužims pirmos vietos tarp oro susisiekimo aparatų, jiedu net girdėti nenorėjo apie jokius išradimus, priklausančius aviacijos šalininkams. Jie vis dar tikėjo (ir norėjo tikėti amžinai), kad tikroji oro susisiekimo priemonė lieka oro balionas ir kad jam vienam priklauso ateitis.

Be to, žmogus, kuriam jiedu taip žiauriai atkeršijo, – dėl to visiškai neapgailestavo, – tikriausai žuvo, todėl niekas iš orlaivio ekipažo negalėjo, žinoma, likti gyvas. Nuo šiol "Albatroso" konstrukcijos paslaptis nuskendo į Tykiojo vandenyno gelmes.

Tiesa, liko dar spėliojimas, kad inžinierius Robūras turėjo slaptą

prieglobstį, vienišą salą, pasimetusią bekraščio vandenyno platybėse. Oreiviai tai prisiminė ir nutarė vėliau surasti tą salą.

Pagaliau laukė didysis išbandymas, kurį Veldono mokslo draugija rengė taip ilgai ir taip kruopščiai. Aerostatas "Pirmyn" buvo pats tobuliausias pavyzdys to, kas iki to laiko pasiekta oreivystės srityje, panašiai kaip "Nepalenkiamasis" ir "Rūstusis" – aukščiausias laimėjimas jūreivystės srityje.

Jis turėjo visas savybes, kurias privalo turėti oro balionas. Matmenys leido jam pakilti iki pat viršutinių atmosferos sluoksnių, kuriuos tik gali pasiekti aerostatai; nepralaidus apvalkalas įgalino aerostatą neribotą laiką būti ore, o tvirtumas – nesibaiminti nė jokio dujų plėtimosi, kaip ir stipriausio lietaus ir vėjo; dėl didelės savo apimties oro balionas nesunkiai pakėlė į orą elektros motorų sistemą, kuri nematytai greitai ėmė sukti traukiamuosius propelerius. Veldono mokslo draugijos oro balionas buvo pailgos formos, tai lengvino jo horizontalų skrydį. Jo gondola, primenanti tą, kurią po savo oro balionu pakabino kapitonai Krebsas ir Renaras, buvo aprūpinta visais oreiviams reikalingais prietaisais: ten gulėjo fizikos prietaisai, lynai, inkarai, gaidropai (lynai aerostatams stabdyti – vert.) ir kitkas, jau nekalbant apie elektros energijos šaltinius – baterijas ir akumuliatorius.

Gondolos priekyje buvo įtaisytas vienas propeleris; antrasis sumontuotas, kaip ir vairas, užpakalyje. Tačiau aerostato varikliai kur kas nusileido galingumu "Albatroso" varikliams.

Po to, kai oro baliono apvalkalas buvo pripildytas dujų, jį atvežė į Fermonto parko laukymę, į tą pačią vietą, kur kažkada keletui valandų svečiavosi orlaivis.

Nėra ko sakyti, kad oro baliono "Pirmyn" keliamąją galią sukūrė lengviausios dujos. Vienas kubinis apšvietimo dujų metras gali pakelti į orą apie septynis šimtus gramų, kas sudaro tik vidutinę keliamąją galią ore. O kiekvienas kubinis metras vandenilio gali pakelti tūkstančio šimto gramų svorį. Grynu vandeniliu, gautu specialiuose aparatuose pagal įžymiojo Anri Žifaro būdą, ir buvo užpildytas gigantiškasis oro balionas. Aerostato apimtis sudarė keturiasdešimt tūkstančių kubinių metrų, jo keliamoji galia buvo lygi keturiasdešimčiai tūkstančių, padaugintų iš tūkstančio šimto gramų, tai yra kėlė keturiadešimt keturis tūkstančius kilogramų.

Tą rytmetį, balandžio dvidešimt devintą dieną, visi pasirengimai skrydžiui buvo baigti. Vienuoliktą valandą milžiniškas oro balionas, paruoštas kilti aukštyn, jau sūpavosi per keletą pėdų virš žemės.

Pasitaikė puikus oras, tarsi būtų tyčia skirtas būsimam svarbiam

išbandymui. Tiesa, vėjas, rasi, galėjo būti kiek stipresnis, nes bandymą padarytų kur kas įtikinamesnį. Iš tikrųjų juk niekas neabejojo, kad esant ramiam orui galima valdyti aerostatą; bet visai kitas reikalas, kai atmosferoje stipriai juda oras, – kaip tik tokiomis sąlygomis būtų verta atlikti bandymą.

Tačiau vėjo nebuvo ir dabar, ir niekas nerodė, jog jis vėliau atsiras. Tą dieną Amerika padarė išimtį – nesiruošė pasiųsti į Europą nė vienos ir tų įžymių audrų, kurių taip daug turi atsargoje. Buvo sunku parinkti tinkamesnį orą sėkmingam bandymui.

Ar reikia sakyti, kad didžiulė minia užplūdo Fermonto parką, kad daugybė traukinių atvežė į Pensilvanijos sostinę smalsuolius iš kitų valstijų, kad gamyba ir prekyba mieste laikinai apmirė? Ir visi be išimties – šeimininkai, tarnautojai, darbininkai, vyrai ir moterys, seniai ir vaikai, kongreso deputatai, armijos atstovai, valstybės valdininkai, reporteriai, vietiniai gyventojai, baltieji ir spalvotieji, – visi susigrūdo erdvioje laukymėje. Ar reikia aprašyti audringus šios minios jausmus, jos netikėtus pagyvėjimus, kai per žmonių jūrą, atrodo, ritosi bangos? Ar verta priminti, kokie kurtinantys riksmai ir šūksniai pasigirdo iš visų pusių, sakytum, ėmė sproginėti fejerverko raketos, kai dėdulė Prudentas ir Filas Evansas pasirodė gondoloje, pakabintoje po aerostatu, papuoštu nacionalinėmis Amerikos spalvomis? Ar reikia pagaliau kalbėti, kad didesnioji žiūrovų dalis čia susirinko ne dėl to, kad paspoksotų į milžinišką oro balioną, kiek dėl to, kad pamatytų nepaprastus du vyrus, dėl kurių Senasis Pasaulis ėmė pavydėti Naujajam.

Bet kodėl šnekame apie du dienos herojus, o ne tris? Kur Frikolinas? Frikolinas nutarė, kad jam pakanka garbės, kurią nusipelnė skrisdamas "Albatrosu", todėl atsisakė malonios privilegijos lydėti savo šeimininką. Štai kodėl jis prarado savo dalį tų audringų sveikinimų, kuriais minia sutiko Veldono mokslo draugijos pirmininką ir sekretorių.

Savaime suprantama, kad visi išgarsėjusio oreivių klubo nariai visu savo sąstatu dalyvavo iškilmėse: užėmė jiems skirtas vietas laukymės centre, apsuptame policijos kordonų ir aptvertame virvėmis. Čia stoviniavo Trakas Milnoras, Betas T.Fainas ir Viljamas T.Forbsas, nusitvėręs už parankių su savo dukterimis mis Dol ir mis Met. Visi jie susirinko paliudyti, kad nėra tokios jėgos, kuri galėtų išskirti "lengvesnių už orą aparatų" šalininkus!

Vienuoliktą valandą dvidešimt minučių patrankos šūvis pranešė, kad baigti paskutiniai pasirengimai.

Aerostatas dabar laukė tik signalo kilti. Vienuoliktą valandą dvidešimt penkios minutės pasigirdo antrasis patrankos šūvis.

Gigantiškas oro balionas, laikomas lynų, pakilo apie penkiolika metrų virš laukymės. Jo gondola suposi virš apmirusios iš jaudulio minios. Tada dėdulė Prudentas ir Filas Evansas, stovėdami priekinėje gondolos dalyje, pridėjo kairiąsias rankas prie krūtinių – kaip ženklą, kad jiedu širdyse su visais susirinkusiais. Paskui abu iškėlė dešines rankas į dangų – kaip ženklą, kad pats didžiausias iš iki tol egzistavusių oro balionų pagaliau pasiruošęs užvaldyti oro erdves.

Tą pačią minutę šimtai tūkstančių žmonių pridėjo kairiąją ranką prie krūtinės, o dešinę – iškėlė aukštyn.

Trečiasis patrankos šūvis nuaidėjo lygiai vienuoliktą valandą trisdešimt minučių.

– Atrišti laivą! – riktelėjo dėdulė Prudentas, pavartojęs tradicinę jūreivių formulę.

Ir aerostatas "Pirmyn" išdidžiai pakilo aukštyn, kaip priimta sakyti aprašant oro balionų skrydžius.

Iš tikrųjų tai buvo didingas reginys! Atrodė, milžiniškas laivas grakščiai nušliaužė nuo laivų statyklos stapelių. Beje, argi aerostatas nesiveržė į oro vandenyno erdves?

Oro balionas kilo aukštyn griežtai vertikaliai, tai rodė, kad visiškai nėra vėjo; sustojo dviejų šimtų penkiasdešimties metrų aukštyje.

Čia prasidėjo įvairiausi manevrai, kuriuos "Pirmyn" darė horizontaliai. Iš pradžių, traukiamas savo propelerių, jis nuplaukė saulės link dešimties metrų per sekundę greičiu. Tai įprastas ramiai plaukiančio jūra banginio greitis. Palyginti aerostatą su šiaurės jūrų gigantu – tiesiog natūralu, nes savo forma priminė tą didžiulį žinduolį.

Naujas džiaugsmingų šauksmų sprogimas pasiekė oreivių ausis.

Paskui, paklusęs vairininko valiai, aerostatas ėmė paklusniai suktis ir skristi tai ratais, tai tiesiai pirmyn. Jis plaukiojo nedidelėje erdvėje, lėkė pirmyn, grįžo atgal, viską darė taip lengvai, jog, atrodė, galėjo įtikinti savo privalumais net pačius pikčiausius valdomų oro balionų teorijos priešininkus, jeigu tokie dalyvavo iškilmėse!.. Beje, jeigu jie ir buvo atvykę, tai nesigarsino, nes juos būtų suplėšę į gabalus.

Ak, kodėl nesulaukta vėjo šitokio nepakartojamo bandymo metu? uk tuomet visi būtų pamatę, kad aerostatas be didelio vargo gali atlikti bet kokius manevrus: arba skristi kampu prieš vėją kaip burinis laivas, plaukiantis beidevindu, arba nugalėdamas priešpriešinius oro srautus – tarsi garlaivis, įveikiantis stiprias bangas.

Tuo metu oro balionas pakilo dar keletą šimtų metrų.

Minia įspėjo manevrą. Dėdulė Prudentas ir jo palydovai tikėjosi rasti kokią nors oro srovę viršutiniuose atmosferos sluoksniuose, kad galėtų tęsti bandymą. Reikia pasakyti, kad oro baliono apvalkalo viduje buvo ištisa sistema balionėlių, kurie vaidino tokį pat vaidmenį, kaip ir plaukiajamoji pūslė žuvies organizme; pripūtus siurbliais į juos reikiamą kiekį oro, galima priversti aerostatą vertikaliai kilti aukštyn. Taigi oreivis, neišmetęs balasto kildamas ir neišleidęs dujų leisdamasis, gali priversti oro balioną kilti arba leistis. Norint greitai nusileisti, aerostatas turėjo ypatingą vožtuvą, įtaisytą viršutinėje apvalkalo dalyje. Žodžiu, Veldono mokslo draugijos oro balionas buvo pagamintas pagal jau žinomas sistemas, tačiau gerokai tobuliau ir moderniškiau.

Taigi "Pirmyn" kilo vertikaliai. Didžiulis balionas mažėjo tiesiog akyse – taip atsitinka dėl optinės apgaulės. Ir šis smagus reginys neapgavo žiūrovų, kurie stipriai išlenkė sprandus ir neatplėšdami žvilgsnių spitrijosi aukštyn. Milžiniškas banginis pamažu virto delfinu, o tas savo ruožtu – paprastu kilbuku.

Kildamas vis aukščiau, aerostatas pasiekė keturis tūkstančius metrų. Tačiau giedrame danguje nesimatė nei debesėlio, nei miglos, todėl oro balioną visi aiškiai regėjo.

Be to, aerostatas visą laiką plūduriavo virš laukymės, tarsi jį kas nors laikė pririšęs nematomu siūlu. Jeigu atmosferą apgaubtum didžiuliu stiklo gaubtu, ir tada oras nebūtų stabilesnis: nei viršutiniuose, nei apatiniuose atmosferos sluoksniuose nesijautė nė menkiausio dvelksmo. Nesutikdamas jokių kliūčių, oro balionas sparčiai kilo aukštyn; dėl didelio atstumo jis atrodė toks mažas, tarsi į jį žiūrėtum per antrąjį žiūrono galą.

Staiga minioje nuaidėjo riksmas, kurį pagavo dešimtys tūkstančių žmonių. Visi rodė į vieną tašką šiaurės vakarų kryptimi.

Tenai, žydroje aukštybėje, pasirodė judantis kūnas; jis vis didėjo. Kas gi ten buvo? Paukštis, skrendantis viršutiniuose atmosferos sluoksniuose? Ar bolidas, lekiantis įstižai per oro erdves? Šiaip ar taip, judantysis kūnas artėjo neįtikėtinu greičiu ir netrukus turėjo praskristi virš laukymės.

Vienintelė mintis elektros greičiu persmelkė kiekvieno, stovinčio laukymėje, smegenis.

Tačiau, kaip matyti, ir oro balionas išvydo tą paslaptingą kūną. Jis, be abejonės, pajuto, kad gresia pavojus, nes padidino greitį ir ėmė tolti į rytų pusę. Taip! Stovėjusieji apačioje viską suprato! Žodį, kurį nejučia ištarė vienas Veldono mokslo draugijos narys, bemat pasigavo šimtatūkstantinė minia.

– "Albatrosas"!.. "Albatrosas"!..

Iš tikrųjų tai buvo "Albatrosas"! Robūras vėl pasirodė dangaus aukštybėje! Tarsi gigantiškas grobuonis paukštis jis ruošėsi pulti aerostatą!

Bet juk prieš devynetą mėnesių susprogdintas orlaivis su sugadintais propeleriais ir perlūžusiu perpus deniu nukrito į jūrą! Jeigu ne nuostabus šaltakraujiškumas inžinieriaus, sugebėjusio pakeisti priekinio traukiamojo propelerio sukimosi kryptį ir tuo pačiu paversti jį keliamuoju, "Albatroso" ekipažas būtų uždusęs to velniškai greito kritimo metu. Bet jeigu Robūrui ir jo bičiuliams pavyko neuždusti, tai kaip jie išsigelbėjo nuo mirties Tykiojo vandenyno bangose?

Išsigelbėjo dėl to, kad denio nuolaužos, kabinų pertvaros, propelerių mentės – viskas, kas liko iš "Albatroso", labai gerai laikėsi vandens paviršiuje. Kai sužeistas paukštis krenta į vandenį, kurį metą jį laiko ant bangų sparnai. Lygiai taip Robūras ir jo žmonės iš pradžių plūduriavo ant nuolaužų, o paskui persikraustė į likusią sveiką po "Albatroso" žūties guminę valtį, kurią rado vandenyno paviršiuje.

Apvaizda – tiems, kurie tiki Aukščiausiojo kišimusi į žmonių reikalus, arba atsitiktinumas – tiems, kurie, nepakankamai tikėdami, nepripažįsta apvaizdos, atėjo į pagalbą patyrusiems nelaimę.

Praslinkus keletai valandų po saulėtekio juos pastebėjo kažkoks laivas. Priplaukusi prie jų valtis ne tik išgelbėjo Robūrą ir jo palydovus, bet ir plūduriuojančias ant vandens "Albatroso" nuolaužas. Nesileisdamas į smulkmenas, inžinierius pareiškė, kad jo laivas sudužo; šitaip Robūras išsaugojo savo incognito.

Laivas, išgelbėjęs nukentėjusius, buvo tristiebis anglų burlaivis "Two Friends" ("Du draugai"). Jis plaukė iš Liverpulio į Melburną, kur ir prisišvartavo po kelių dienų.

Taigi Robūras ir jo bičiuliai atsidūrė Australijoje; tačiau ir čia buvo toloka iki Ikso salos, į kurią stengėsi kuo skubiau patekti.

Tarp užpakalinės kabinos nuolaužų Robūrui pavyko rasti įspūdingą pinigų sumą, kuri leido jam patenkinti visus savo palydovų svarbiausius poreikius, neprašant iš nieko paramos. Netrukus po atvykimo į Melburną jis pirko šimto tonų tonažo nedidelę škuną; inžinieriui, puikiai išmanančiam jūreivystę, nebuvo didelio vargo pasiekti Ikso salą.

Nuo to laiko Robūrą valdė vienintelė mintis – atkeršyti!

Bet atkeršyti įmanoma, tik pastačius antrąjį "Albatrosą", – visiškai įvykdoma užduotis tam, kuris sukonstravo pirmąjį! Robūras panaudojo viską, kas tiko iš sudužusio orlaivio sveikų dalių, – propeleriai, įvairios

variklių detalės, kurios kartu su kitomis nuolaužomis buvo pakrautos į škuną. Mašinų skyriuje sumontavo naujas baterijas ir akumuliatorius. Žodžiu, trumpiau nei per aštuonis mėnesius viskas buvo baigta, ir naujasis "Albatrosas", tiksli kopija to, kuris buvo susprogdintas, toks pat galingas ir greitaeigis, jau buvo parengtas kilti į padangę.

Savaime suprantama, jo ekipažas liko tas pats, – vyrai buvo kupini neapykantos ir visai Veldono mokslo draugijai, ir dėdulei Prudentui bei Filui Evansui.

Pirmomis balandžio dienomis "Albatrosas" paliko Ikso salą. Robūras nenorėjo, kad kas nors pastebėtų vėl atgijusį orlaivį. Todėl "Albatrosas" bemaž visą laiką skrido virš debesų. Pasiekęs Šiaurės Ameriką, orlaivis nusileido Tolimųjų Vakarų dykynėje. Čia inžinierius, griežčiausiai išlaikydamas incognito, su didžiausiu pasitenkinimu sužinojo, kad Veldono mokslo draugija rengiasi netrukus pradėti bandyti savo aerostatą "Pirmyn"; oro balionas su dėdule Prudentu ir Filu Evansu turėjo pakilti virš Filadelfijos balandžio dvidešimt devintą dieną.

Kokia puiki proga įvykdyti keršto planą, kurį ilgai brandino širdyse Robūras ir jo bičiuliai! Tai bus rūstus atpildas, oro balionas jo neišvengs! Tai bus viešas kerštas, ir jis visiems įrodys orlaivio pranašumą prieš oro balionus ir kitus lengvesnius už orą aparatus!

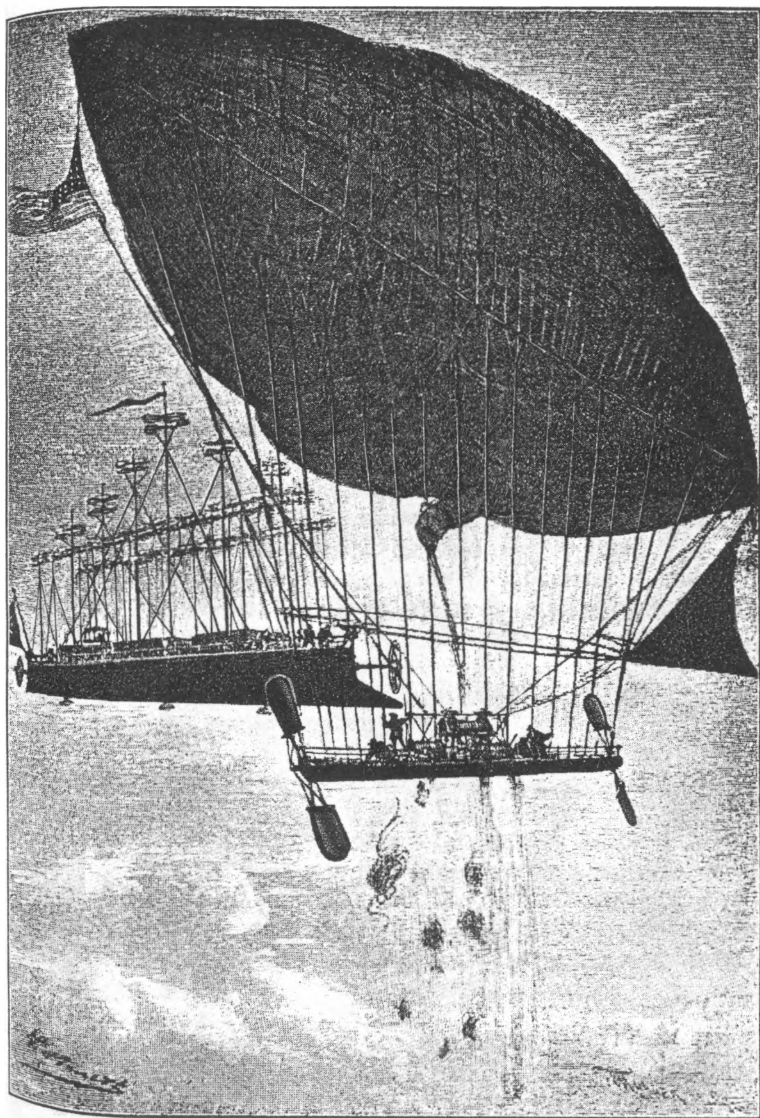
Štai kaip atsitiko, jog tą dieną "Albatrosas" tarsi vanagas, krisdamas iš dangaus aukštybių į žemę, pasirodė virš Fermonto parko.

Taip! Tai buvo "Albatrosas", ir jį nesunkiai pažino net tie, kurie niekada nebuvo jo matę!

"Pirmyn" kaip ir anksčiau stengėsi pabėgti. Bet netrukus oreiviai suprato, kad jiems niekaip nepavyks laimėti gaudynių, jeigu skris tik horizontalia kryptimi. Štai kodėl jie nutarė vesti oro balioną vertikaliai; tačiau skubėjo ne į žemę, nes orlaivis galėjo nesunkiai perkirsti kelią, o į viršutinius atmosferos sluoksnius, kur tikėjosi būti nepasiekiami. Tai buvo ganėtinai drąsus, bet vienintelis įmanomas manevras.

Tačiau ir "Albatrosas" pradėjo kilti iš paskos. Gerokai nusileisdamas oro balionui matmenimis, jis panašėjo į kardžuvę, persekiojančią banginį, kad įdurtų jam savo rūsčiuoju ginklu, arba į mininінką, besivejantį šarvuotį, kad jį susprogdintų.

Žemė su nerimu sekė šias gaudynes. Per keletą akimirkų oro balionas pasiekė penkių tūkstančių metrų aukštį. "Albatrosas" sekė jo pėdomis. Jis suko aplinkui aerostatą ratus, kurie kas kartą darėsi vis siauresni. Orlaivis galėjo sunaikinti oro balioną vienu smūgiu, pradūręs jo apvalkalą. Tada dėdulė Prudentas ir jo palydovai, nukritę ant žemės,

mirtų baisia mirtimi!

Sustingusi iš siaubo ir vos alsuodama, daugiatūkstantinė minia nevalingai pasidavė šiurpiam jausmui, kuris apima visus žiūrint į žmogų, krentantį iš aukštybių, – kai skausmingai kilnojasi krūtinė ir pakerta kojas.

Erdvėse turėjo prasidėti mūšis, baisus mūšis, kai, skirtingai nuo kautynių jūroje, nebelieka jokių šansų išsigelbėti, – pirmasis oro mūšis, bet, žinoma, ne paskutinis, nes pažanga glūdi pačioje mūsų pasaulio prigimtyje. Milžiniškas oro balionas skrido su Amerikos vėliava; virš "Albatroso" plevėsavo juodas, išpuoštas žvaigždėmis audeklas su auksine saule vidury – Robūro Užkariautojo vėliava.

Oro balionas pabandė gelbėtis dar aukščiau kildamas į erdves. Visiškai atsikratęs balasto, pašoko dar tūkstantį metrų. Dabar jis matėsi lyg vos pastebimas taškas. "Albatrosas", kurio propeleriai sukosi maksimaliu greičiu, nė per žingsnį neatsitraukė nuo baliono ir apskritai dingo iš akių.

Netikėtai virš laukymės pasigirdo baisingas riksmas.

Oro balionas didėjo tiesiog akyse; netrukus pasirodė ir oro laivas, irgi leisdamasis žemyn. Visi suprato, kad aerostatas krenta. Dujos, viršutiniuose atmosferos sluoksniuose pernelyg išsiplėtusios, perplėšė apvalkalą, ir perpus ištuštėjęs oro balionas sparčiai krito žemyn.

"Albatrosas", sumažinęs savo keliamųjų propelerių sukimąsi, krito irgi tokiu pat greičiu. Kai "Pirmyn" jau buvo tik tūkstančio dviejų šimtų metrų aukštyje virš žemės, "Albatrosas" prisiartino prie pat gondolos šono.

Nejaugi Robūras nusprendė pribaigti savo priešą?.. Ne!.. Jis norėjo suteikti pagalbą, norėjo išgelbėti įgulą!

Toks sumanus ir tobulas buvo tas manevras, jog oreivis ir jo padėjėjas nesunkiai perlipo iš gondolos ant orlaivio denio.

Nejaugi dėdulė Prudentas ir Filas Evansas atstums Robūro ištiestą ranką ir atsisakys gelbėtis? Jiedu visiškai rimtai galėjo šitaip padaryti! Tačiau "Albatroso" komanda griebė juodu ir jėga privertė pereiti į orlaivio denį.

Paskui "Albatrosas" nuskrido į šalį ir nejudėdamas sustingo ore, tuo tarpu kai oro balionas, iš kurio apvalkalo ištekėjo visos dujos, nukrito ant aplink laukymę augusių medžių viršūnių ir bejėgiškai pakibo ant šakų tarsi gigantiška skiautė.

Žemėje visi apmirė. Mirtinoje tyloje nesigirdėjo net žmonių alsavimo. Daugelis užsimerkė, kad nematytų baisios atomazgos.

Taigi dėdulė Prudentas ir Filas Evansas vėl tapo inžinieriaus

Robūro belaisviais. Ar nesirengė vėl jų skraidinti į erdves, kur niekas negali jam prilygti?

Tokia išeitis buvo visiškai tikėtina.

Tuo tarpu "Albatrosas" ne tik kad nekilo aukštyn, bet vis leidosi žemiau. Atrodė, jis nori nusileisti ant žemės, ir minia prasiskyrė, kad padarytų vietos laukymės centre.

Minia tiesiog kunkuliavo iš susijaudinimo.

"Albatrosas" sustojo per du metrus virš žemės. Visiškoje tyloje pasigirdo Robūro balsas:

– Jungtinių Valstijų piliečiai, – tarė jis, – Veldono mokslo draugijos pirmininkas ir sekretorius vėl mano valdžioje. Sulaikydamas juos, aš tik pasinaudočiau savo teise – atpildo teise. Tačiau matydamas jų įniršį, kurį sukėlė "Albatroso" sėkmė, supratau, kad žmonių protai dar nepasirengę tam reikšmingam perversmui, kuris vieną gražią dieną atvers žmonijai kelią į oro erdves. Dėdule Prudentai ir Filai Evansai, jūs laisvi!

Veldono mokslo draugijos pirmininkas ir sekretorius, kartu su jais ir oreivis su savo padėjėju nušoko ant žemės.

"Albatrosas" tuoj pat pakilo dešimt metrų virš minios. Po to Robūras tęsė:

– Jungtinių Valstijų piliečiai, mano bandymas baigtas, tačiau dabar manau, kad nieko nereikia daryti anksčiau laiko. Tai tinka ir pažangai: mokslo laimėjimai neturi pralenkti dorovės tobulėjimo. Reikia žengti laipsniškos raidos, o ne audringų perversmų keliu. Žodžiu, viskam – savo laikas! Pasirodęs šiandien, ateičiau pernelyg anksti, man nepavyktų suderinti prieštaringų ir savanaudiškų žmonių interesų. Tautos dar nesubrendo, kad vienytųsi.

Todėl palieku jus. Savo išradimo paslaptį pasiimu su savimi, tačiau ji nebus prarasta žmonijai. Ji priklausys jai tą dieną, kai žmonės bus pakankamai išsilavinę, kad turėtų naudos iš mano išradimo, ir pakankamai protingi, kad niekada jo nepanaudotų blogam. Sudie, Jungtinių Valstijų piliečiai! Su Dievu!

Ir "Albatrosas", visais savo keliamaisiais propeleriais kapodamas orą, traukiamas abiejų traukiamųjų propelerių, besisukančių didžiausiu greičiu, nuskrido į rytus, palydėtas audringų riksmų, šį sykį reiškiančių susižavėjimą.

Dėdulė Prudentas ir Filas Evansas, visiškai sugėdinti, kaip ir jų asmenyje visa Veldono mokslo draugija, padarė tai, kas ir beliko – paskubėjo grįžti namo. O minia, kurios simpatijos netikėtai pasikeitė, palydėjo juodu žiaurokomis pašaipomis, beje, visiškai pelnytomis!

Dabar vėl tas pats klausimas: kas toks Robūras? Ar kada nors sužinosime apie jį viską?

Mes tai žinome ir dabar. Robūras – tai ateities mokslas, galimas daiktas, rytdienos mokslas. Tai patikimas ateities rezervas.

O "Albatrosas"? Ar tebekeliauja jis dar žemės atmosferoje, savo valdose, kurių niekas nepajėgs atimti? Neturime pagrindo tuo abejoti. Tačiau ar pasirodys Robūras Užkariautojas vieną gražią dieną, kaip pats pranešė? Taip! Jis vėl sugrįš, kad atskleistų savo išradimo paslaptį, išradimo, kuris gali pakeisti socialines ir politines visuomenės gyvenimo sąlygas.

Oro susisiekimo ateitis priklauso skraidymo mašinoms, o ne oro balionams.

Kaip tik "Albatrosui" lemta galutinai nugalėti oro erdves!

1886 m.

ŽIULIS VERNAS

PASAULIO VALDOVAS

ROMANAS

JULES VERNE

MAÎTRE DU MONDE

Pirmasis skyrius

Kas vyksta apygardoje

Kalnagūbris, besitęsiantis Šiaurės Amerikoje palei Atlanto vandenyno pakrantę per Šiaurės Karoliną, Virdžiniją, Merilendą, Pensilvaniją ir Niujorko valstiją, paprastai vadinamas dviem vardais: Aleganų ir Apalačių kalnai. Jie sudaro dvi skirtingas grandines: vakaruose – Kemberlendo, rytuose – Mėlynuosius kalnus.

Šis kalnų masyvas, pats didžiausias rytinėje Šiaurės Amerikos dalyje, tęsiasi apie devynis šimtus mylių, arba tūkstantį šešis šimtus kilometrų, tačiau jų vidutinis aukštis siekia tik šešis tūkstančius pėdų, o pats aukščiausias taškas – Vašingtono kalnas (1918 metrų – aut.)

Alpinistams šis kalnagūbris (vienas jo galas nusileidžia prie Alabamos upės, o kitas – prie Šventojo Lauryno įlankos) nekelia didesnio susidomėjimo. Net pačios aukščiausios jo viršūnės nepasiekia viršutinių atmosferos sluoksnių, todėl bemaž nevilioja žmonių, – taigi jo traukos nepalyginsi su puikiomis Senojo ir Naujojo Pasaulio viršūnėmis. Tačiau ir šiuose kalnuose yra viena viršūnė – Greit Eiris, – kurios niekaip negalėjo pasiekti turistai ir kuri garsėjo kaip neprieinama.

Beje, jeigu iki šiol alpinistai numojo ranka į Greit Eirio viršūnę, tai netrukus jai buvo lemta patraukti visų dėmesį ir net sukelti tam tikrą nerimą dėl visiškai kitų priežasčių, – apie jas ir turiu papasakoti šios istorijos pradžioje.

Jeigu aš čia prabilau apie save, tai tik dėl to, kad, kaip pamatys skaitytojas, turėjau reikalų ir buvau susidūręs su pačiais nuostabiausiais dvidešimtojo amžiaus įvykiais. Retsykiais net klausiu savęs, ar neapgauna manęs atmintis, ar iš tikrųjų tie įvykiai atsitiko, o gal aš juos susikūriau savo vaizduotėje? Būdamas vyriausiasis Vašingtono policijos inspektorius, aš per penkiolika metų esu tyręs pačias įvairiausias bylas, dažnai gaudavau slaptus nurodymus ir įsakymus, kuriems aš, kaip ganėtinai smalsaus proto žmogus, jaučiau ypatingą

potraukį. Todėl nenuostabu, kad mano vyresnybė įpainiojo mane ir į šią neįtikėtiną avantiūrą, kur teko susidurti su sveikam protui nesuvokiamomis paslaptimis. Tačiau iš pat pradžių turiu įspėti, kad skaitytojas privalo tikėti mano žodžiais, nes, kalbėdamas apie tuos nuostabiuosius nuotykius, negaliu pateikti įrodymų arba pasikviesti liudininkų. Jeigu manimi nenorėsite tikėti, ką gi – netikėkite!

Greit Eirio viršūnė dunkso kaip tik pačiame viduryje tos vaizdingos Mėlynųjų kalnų grandinės, kuri tęsiasi palei vakarinę Šiaurės Karolinos dalį. Jos apskriti kontūrai aiškiai matomi išėjus iš Morgantono kaimo, įsikūrusio ant Saravbos upės kranto, o dar geriau – iš Plezent Gardeno vietovės, stūksančios keletu mylių arčiau.

Kas gi ta Greit Eirio viršūnė? Ar pateisina vardą, kurį jai davė šios Mėlynųjų kalnų dalies gyventojai? Beje, pats Mėlynųjų kalnų pavadinimas itin vykęs: susidarius tam tikroms atmosferos sąlygoms, jų kontūrai pamėlynuoja. Bet jeigu "Greit Eiris" reiškia erelio lizdą, tai ar pavadinimas nedaro aliuzijų, kad toje viršūnėje susiranda prieglobstį plėšrieji paukščiai – ereliai, pesliai ir kondorai? Ar nesklando jie rėksmingais būriais virš šios viršūnės, kurią gali pasiekti tik jie vieni? Ne, jų čia esama ne daugiau kaip ir kitose Aleganų kalnų viršūnėse. Atvirkščiai, pastebėta, kad kai kuriomis dienomis, priskridę prie Greit Eirio, sparnuotieji plėšrūnai tarsi sprunka iš šios vietos ir, apsukę keletą ratų, išsisklaido į visas puses, skardendami orą savo skvarbiais riksmais.

Tai kodėl tą kalną pavadino Greit Eiriu? Ar ne geriau būtų buvę pavadinti tiesiog "cirku", juk tokio pobūdžio "amfiteatrai" dažnai randami įvairių šalių kalnuotose srityse? Galimas daiktas, čia tarp aukštų uolų yra plati ir gili dauba, galbūt net nedidelis ežeras arba vandens telkinys, susidaręs dėl rudens lietaus ir sniego; tokių ežerų gausu Apalačių kalnuose, jų neretai pasitaiko įvairiuose Senojo ir Naujojo Pasaulio kalnuose. Manyčiau, kad nuo dabar šią viršūnę vertėtų vadinti "cirku" ir įtraukti į geografijos žinynus.

Pagaliau paskutinė hipotezė: ar nėra Greit Eirio viršūnėje kraterio, priklausančio ilgam laikui prisnūdusiam ugnikalniui, kuris kada nors gali atgyti nuo požeminių smūgių? Ar negrasina jis aplinkiniams gyventojams tokia pat katastrofa, kokia atsitiko išsiveržus Krakatau ir Mon Pelės ugnikalniams? Jeigu ežeras egzistuoja iš tikrųjų, tai ar negalime manyti, kad jo vandenys, prasisunkę į žemės gelmes, nuo požeminės ugnies virs garais ir ims grėsti Karolinos lygumoms tokiomis pat nelaimėmis, kokios įvyko 1902 metais Martinikoje?..

Šį spėjimą iš tikrųjų neseniai patvirtino kai kurie požymiai: virš

Greit Eirio pasirodė garai, liudijantys giluminius geologinius procesus. Vieną sykį valstiečiai, triūsę laukuose, net išgirdo kažkokį nesuvokiamą duslų gaudesį.

O naktį virš kalno pasirodė ugnies stulpas.

Garai veržėsi iš to spėjamo kraterio, o kai vėjas nupūtė juos į rytus, ant žemės liko pelenų ir suodžių pėdsakai. Tarp aplinkui kilusių ūkanų blausi liepsna, atspindėta žemai pakibusių debesų, skleidė apylinkėse pikta lemiančią šviesą.

Nenuostabu, kad šie keisti reiškiniai gerokai sujaudino visą apylinkę. Būtinai reikėjo išsiaiškinti, kas gi čia pagaliau vyksta. Karolinos laikraščiai nuolatos rašė apie vadinamąją "Greit Eirio paslaptį". Jie vis svarstė klausimą – ar nepavojinga gyventi arti kalno?.. Straipsniai kėlė ir smalsumą, ir nerimą – smalsumą žmonėms, kurie, apsaugoti nuo bet kokio pavojaus, paprasčiausiai domėjosi gamtos reiškiniais, o nerimą tiems, kurie rizikavo tapti tų reiškinių aukomis, jeigu jie iš tikrųjų kėlė rimtą grėsmę aplinkinių kalnų gyventojams. Daugiausia tai buvo Plezent Gardeno, Morgantono, taip pat kitų kaimų ir daugybės fermų, išsibarsčiusių Apalačių kalnų papėdėje, gyventojai.

Žinoma, gaila, kad iki šiol alpinistai nė sykio nepabandė įkopti į Greit Eirį. Dar niekas neperžengė kalną supusios uolų sienos; galbūt ten ir išvis nebuvo kokio nors tarpeklio, atveriančio kelią į kraterį.

Bet ar netoliese nestūksojo kitas smailus ar apvalus kalnas, aukštesnis už Greit Eirį, iš kurio atsivertų vaizdas į paslaptingąją viršūnę? Ne, per keletą kilometrų aplinkui nesimatė aukštesnio kalno už Greit Eirį. Velingtono kalnas, vienas iš aukščiausių Aleganų taškų, dunksojo gana toli.

Šiaip ar taip, dabar būtinai reikėjo ištirti Greit Eirį. Aplinkinių gyventojų labui reikėjo sužinoti, ar ten nėra kraterio ir ar negresia vakarinei Karolinos daliai ugnikalnio išsiveržimas. Vadinasi, reikėjo žūtbūt prasiskverbti į daubą ir nustatyti minėtų reiškinių priežastį.

Bet anksčiau negu buvo leistasi į kelionę, be abejo, susijusią su didžiuliais sunkumais, atsitiko įvykis, kuris tarsi davė šansą, neįkopus į minėtą kalną, išsiaiškinti vidinę Greit Eirio struktūrą.

Pirmomis rugsėjo dienomis oreivis Vilkeris turėjo pakilti savo oro balionu iš Morgantono. Buvo planuojama, kad rytų vėjas jo balioną nuneš prie Greit Eirio, ir tikėtasi, jog oreivis pralėks kaip tik virš kalno viršūnės. Šitaip atsidūręs per keletą šimtą pėdų virš kalno, Vilkeris, pasiėmęs stiprius žiūronus, galėtų apžiūrėti kraterį iki pat jo dugno ir išsiaiškinti, ar nežiojėja tarp aukštų uolų ugnikalnio gerklė. Iš esmės tai ir buvo svarbiausias klausimas. Jeigu jis būtų išspręstas, pasidarytų

aišku, ar reikėtų apylinkių gyventojams artimiausioje ateityje laukti ugnikalnio išsiveržimo.

Oro balionas pakilo kaip ir buvo numatyta. Pūtė vienodas, nelabai stiprus vėjas; dangus giedravo. Rytmečio rūkas ką tik išsisklaidė nuo ryškių saulės spindulių. Jeigu kraterio negaubs garai, oreivis galės jį visą apžiūrėti.Kita vertus, jeigu veršis požeminiai garai, jis, be abejonės, juos pamatys, ir tada reikės pripažinti, kad šioje Mėlynųjų kalnų dalyje iš tikrųjų egzistuoja ugnikalnis, o jo krateris yra Greit Eiris.

Iš pradžių oro balionas pakilo į tūkstančio penkių šimtų pėdų aukštį ir ketvirtį valandos plūduriavo nejudėdamas, nes vėjas pūtė tik prie pat žemės paviršiaus ir nerodė jokių ženklų aukštybėse. Koks nusivylimas! Netrukus oro balioną ėmė veikti kita oro srovė, ir oreivis nuskrido į rytus. Taigi balionas nutolo nuo kalnų. ir nebeliko jokios vilties, kad Vilkeriui pavyks kaip nors priartėti prie katerio. Prabėgo keletas minučių, ir kaimo gyventojai paleido iš akių oro balioną; vėliau jie sužinojo, kad oreivis nusileido Rolio apylinkėse Šiaurės Karolinoje.

Bandymas nepavyko, bet buvo nutarta jį pakartoti dėkingesnėmis sąlygomis: mat nuo kalno vėl sklido gaudesys, iš kraterio veržėsi juodi lyg suodžiai garai, o debesyse atsispindėjo marguliuojanti šviesa. Buvo aišku, kad pavojus neatslūgsta. Visai apylinkei kaip ir anksčiau grėsė žemės drebėjimas ar ugnikalnio išsiveržimas.

Pagaliau balandžio pradžioje situacija, iki tol daugiau ar mažiau buvusi miglota, dabar virto didžiule baime, – ją grindė keletas rimtų priežasčių. Vietos laikraščiai greitai atsiliepė į visuotinį pavojų. Dabar visa apylinkė tarp kalnų grandinės ir Morgantono diena po dienos laukė katastrofos.

Naktį iš balandžio ketvirtosios į penktąją Plezent Gardeno gyventojus pažadino sprogimas, kurį lydėjo kurtinantis dundesys. Žmones, nusprendusius, kad nugriuvo kalno dalis, apėmė panika. Nieko nelaukę puolė iš namų ir, baimindamiesi, jog priešais tuoj tuoj atsivers milžiniška bedugnė, kuri praris fermas ir kaimus dešimties ar penkiolikos mylių spinduliu, buvo pasirengę bėgti, kur akys veda.

Naktis pasitaikė labai tamsi. Virš lygumos pakibo tiršti debesys. Net ir dieną jie būtų uždengę Mėlynųjų kalnų viršūnes. Tokioje tamsoje vargu ar ką buvo galima įžiūrėti. Iš visų pusių sklido riksmai. Grupės pasimetusių žmonių – vyrų, moterų, vaikų – blaškėsi, ieškodamos kelių, ir, panikos pagautos, trypė toje pačioje vietoje. Tai vienur, tai kitur girdėjosi išgąstingi riksmai:

– Žemės drebėjimas!..

– Ugnikalnio išsiveržimas!..

– Kokio?
– Greit Eirio...
Žinia, kad į lygumą pasipylė lava ir ėmė lėkti akmenys, greitai pasiekė Morgantoną.
Blaivus stebėtojas būtų atkreipęs dėmesį bent jau į tai, kad, išsiveržus ugnikalniui, dundesys sustiprėtų, o virš kalno pasirodytų liepsna. Žmonės būtų tamsoje pamatę švytinčias lavos sroves. Deja, niekam visa tai nešovė į galvą, ir persigandę gyventojai vis rėkė, kad jų namai dreba nuo požeminių smūgių. Beje, tuos smūgius galėjo sukelti nuvirtusi ir riedanti nuo kalnų į lygumą kokia nors didžiulė uola.
Visi su siaubu kažko laukė; apimti mirtinos baimės, žmonės buvo pasirengę bet kurią akimirką sprukti į Morgantoną.
Praėjo valanda, bet neatsitiko nieko nauja. Tik pūtė lengvas vakarų vėjas, kurį iš dalies sulaikė ilga Apalačių kalnų grandinė, ir gaivino žmones, dvelkdamas amžinai žaliuojančių spygliuočių, vešliai augančių pelkėtose žemumose, aromatu.
Panika palengva rimo, žmonės jau rengėsi skirstytis į namus. Matyt, daugiau bijoti nebebuvo ko, bet visi gyventojai nekantriai laukė rytmečio.
Galimas daiktas, buvo griūtis, ir koks nors milžiniškas luitas nusirito nuo Greit Eirio. Nušvitus pirmiesiems aušros spinduliams, nesunku bus tuo įsitikinti, nužingsniavus keletą mylių palei kalnų grandinės papėdę.
Bet štai apie trečią valandą ryto vėl naujas pavojus: virš uolų pasirodė ugnis. Atspindėta debesų, ji nuplieskė pusę dangaus. Tuo pat metu iš ten girdėjosi kažkoks traškesys: matyt, kalno viršūnėje kažkas degė.
Ar tik ne gaisras prasidėjo ten, ant kalno? Bet iš kur jis kiltų?.. Šiaip ar taip, tik ne nuo žaibo. Juk niekas negirdėjo perkūnijos dundėjimo. Tiesa, degių medžiagų buvo kiek norėjai, nes beveik visas Alegano kalnagūbris – ir Kemberlendo, ir Mėlynieji kalnai – buvo apaugęs tankiu mišku. Ten auga daugybė kiparisų, latanijų ir kitų amžinai žaliuojančių medžių.
– Išsiveržimas!.. Išsiveržimas!.. – ėmė vėl klykti iš visų pusių.
Išsiveržimas!.. Vadinasi, Greit Eiris – tai ugnikalnio krateris, ugnikalnio, glūdinčio kalnų gelmėse! Bet juk jis užgeso prieš daugybę metų, tiksliau, prieš daugelį amžių, tai nejaugi vėl pradėjo veikti? O jeigu po ugnies pasipils įkaitusių akmenų liūtis, ims kristi pelenai ir šlakas? O jeigu dar pliūptelės lava, kuri degins viską pakeliui, sunaikins miestelius, kaimus, fermas – žodžiu, visą šį platų kraštą su erdviomis lygumomis, laukais, miškais! Jeigu prasiverš dar toliau už Plezent Gardeno ir Morgantono?..

Dabar kilo tokia panika, kad ją sulaikyti pasirodė neįmanoma. Iš siaubo pametusios galvas moterys, čiupusios savo vaikus, puolė bėgti į rytus, kad kuo greičiau paliktų vietoves, kur prasidėjo stichinė nelaimė. Vyrai tempė iš namų daiktus, rišo į ryšulius vertingiausius drabužius, paleido arklius, avis, kurie išbėgiojo į visas puses. Kokį chaosą sukėlė čia susigrūdę žmonės ir gyvuliai, ir vis dar tamsią naktį, tarp miškų, kuriuos tuoj tuoj užlies ugnikalnio liepsnos, tarp pelkių, grėsusių bet kurią akimirką viską aplinkui paskandinti!.. Regėjosi, net pati žemė buvo pasiruošusi prasiverti po bėglių kojomis!.. Ar suspės jie išsigelbėti, jeigu staigus srautas įkaitusios lavos, pasiliejusios žemės paviršiumi, užkirs visus kelius?

Kai kurie labiausiai pasiturintys fermeriai, apdovanoti palyginti blaiviu protu, vis dėlto liko kaime ir norėjo sustabdyti persigandusią minią, tačiau visos jų pastangos nuėjo niekais.

Jie išėjo į žvalgybą; sustoję mylios atstumu nuo kalnų, išvydo, kad ugnis priblėso ir, matyt, netrukus turėjo užgesti.

Iš tikrųjų neatrodė, kad jų kaimui grėstų ugnikalnio išsiveržimas. Iš kalno nelėkė akmenys, lavos srautai nesiliejo šlaitais, iš žemės gelmių nesigirdėjo dundesio... Nesimatė jokių požymių tų seisminių sutrikimų, kurie gali per akimirką sunaikinti ištisą kraštą.

Todėl jie padarė gana teisingą išvadą: ugnis, siautėjusi Greit Eirio krateryje, aiškiai silpnėjo. Debesys pamažu tamsėjo; netrukus visa lyguma turėjo paskęsti tirštoje migloje, kol pradės aušti rytas.

Tuo tarpu bėglių minia, pasiekusi vietą, kur jai nebegrėsė pavojus, sustojo. Paskui ji pasuko atgal; paryčiui dauguma žmonių grįžo į savo kaimus ir fermas.

Apie ketvirtą valandą ryto Greit Eirio uolos tik vietomis teberaudonavo nuo ugnies. Gaisras baigė degti, be abejonės, dėl kuro stokos; nors jo kilimo priežastis taip ir liko nežinoma, buvo galima tikėtis, jog ugnis nebeatsigaus.

Sprendžiant iš visko, Greit Eirio viršūnėje dabar nebeveikė jokios gelmių jėgos. Nebeliko pamato galvoti, jog apylinkės gyventojams gresia ugnikalnio išsiveržimas ar žemės drebėjimas.

Bet penktą valandą ryto nuo viršūnės, kurią dengė nakties migla, pasigirdo keisti garsai, sakytum, tarsi kas garsiai ir lygiai alsuotų, be to, mojuotų galingais sparnais. Jeigu būtų buvę šviesu, žmonės kaimuose ir fermose būtų galėję pamatyti, kaip dangumi nuskrido kažkoks gigantiškas plėšrus paukštis, kažkokia sparnuota pabaisa: pakilusi virš Greit Eirio, ji nuplasnojo į rytus!

Antrasis skyrius

Morgantone

Balandžio dvidešimt septintąją išvykau iš Vašingtono ir kitą dieną atvažiavau į Rolį – svarbiausią Šiaurės Karolinos valstijos miestą.

Prieš porą dienų policijos departamento viršininkas išsikvietė mane į savo kabinetą. Matyt, jis nekantriai laukė mano pasirodymo, ir, man atsisėdus, įvyko štai toks pokalbis, lėmęs mano kelionę. Pateikiu tą pokalbį.

– Džonai Strokai, – pradėjo jis, – ar galiu kaip ir anksčiau pasikliauti jumis kaip agentu,kuris ne sykį įrodė savo ištikimybę ir gilų protą?

– Misteri Vordai, – nusilenkęs atsakiau,– ne man spręsti, ar tebesu toks pats sumanus kaip ir anksčiau... Kai dėl mano ištikimybės, tai galiu užtikrinti, kad ji nepasikeitė...

– Tuo aš neabejoju, – tęsė misteris Vordas, – todėl noriu duoti jums dar vieną konkretų klausimą: ar tebesate toks pat smalsus, ar vis taip pat stengiatės įspėti paslaptis?..

– Vis taip pat, misteri Vordai.

– Ar jūsų smalsumas nesumažėjo po to, ką jums teko pamatyti ir patirti?

– Nė kiek!

– Tada klausykite, Strokai...

Misteris Vordas turėjo penkiasdešimt metų; tai buvo aštraus ir brandaus proto vyras, labai sumaniai vykdęs savo pareigas. Ne kartą jis davė man sunkių užduočių, kitą sykį turėjusių net politinį pobūdį; aš atlikau jas sėkmingai, jis visuomet dėl to būdavo manimi patenkintas. Tačiau jau keletą mėnesių nebeturėjau jokio šanso vėl sublizgėti tarnyboje, ir tas dykinėjimas ėmė mane slėgti.

Todėl nekantriai laukiau, ką pasakys misteris Vordas. Neabejojau, kad iškvietė mane ne dėl kokių menkniekių, kad vėl nori man duoti

kažkokį svarbų įpareigojimą. Viršininkas ėmė kalbėti apie įvykius, tuo metu sudominusius visuomenę ne tik Šiaurės Karolinoje ir gretimose valstijose, bet ir visoje Amerikoje.

– Jūs tikriausiai žinote, – tarė jis man, – kas vyksta Apalačių kalnuose, Morgantono kaimo apylinkėse?

– Žinau, misteri Vordai, ir nė kiek nesistebiu, kad tokie šiaip ar taip neįprasti reiškiniai kelia smalsumą žmonių, net ne tokių smalsių kaip aš...

– Nesiginčiju, Strokai, ten iš tikrųjų vyksta kažkas neįprasta ir net keista. Tačiau reikia pagalvoti, ar Greit Eiryje vykstantys reiškiniai nekelia pavojaus tos apylinkės gyventojams, ar neverta jų laikyti požymiais, rodančiais būsimą ugnikalnio išsiveržimą ar žemės drebėjimą?..

– Bijau, kad taip, misteri Vordai.

– Todėl, Strokai, labai svarbu tiksliai sužinoti, koks ten reikalas. Jeigu mes ir bejėgiai sustabdyti stichinę nelaimę, tai vis dėlto geriau laiku įspėti gyventojus apie gresiantį pavojų...

– Tai valdžios priedermė, – atsakiau. – Be abejo, reikia išsiaiškinti, kas vyksta ten, viršūnėje, ir ...

– Jūs teisus, Strokai. Matyt, padėtis kelia nemažų sunkumų. Visi toje apylinkėje teigia, kad prasiskverbti už Greit Eirio uolų ir apžiūrėti kraterį neįmanoma. Tačiau ar kas nors bandė ten prasiveržti tokiomis sąlygomis, kai nebegalima dvejoti ir atidėlioti?.. Nemanau. Todėl galvoju, kad gerai paruoštas bandymas duotų pageidaujamų rezultatų.

– Čia nėra nieko neįmanoma, misteri Vordai, – visa esmė, be abejo, lėšos.

– Lėšos, aišku, būtinos, Strokai; todėl neverta dėl jų sukti galvos, kai kalbame, kaip nuraminti visus vietovės gyventojus arba apsaugoti juos nuo gresiančios katastrofos... Beje, ar iš tikrųjų Greit Eirio šlaitai tokie neprieinami, kaip šnekama?.. Kas žino, ar ten nesusisuko lizdo piktadarių gauja ir ar nesirenka ten jie vien jiems žinomais takais?..

– Misteri Vordai, jūs įtariate, kad piktadariai...

– Galbūt, Strokai, aš klystu, ir visa, kas ten vyksta, galima paaiškinti natūraliomis priežastimis... Štai tą ir norime sužinoti, be to, kaip galima greičiau.

– Leiskite paklausti, misteri Vordai.

– Klauskite, Strokai.

– Sakykime, Greit Eirio krateris bus ištirtas ir mes sužinosime visų tų reiškinių priežastį; tarkime, ten esama kraterio ir greitai laukiamas jo išsiveržimas, – argi mes galime jam užkirsti kelią?..

– Ne, Strokai, bet užtat mes suspėtume apsaugoti apylinkės žmones... Kaimų ir fermų gyventojai nebus užklupti netyčia ir galės

pasiruošti. Sakykite, kas būtų, jeigu koks nors ugnikalnis Aleganų kalnuose grasintų tokia pat katastrofa Šiaurės Karolinos gyventojams, kaip atsitiko Martinikoje išsiveržus Mon Pelei?.. Blogiausiu atveju reikia duoti žmonėms šansą pasitraukti į saugią vietą.

– Noriu tikėti, misteri Vordai, kad apylinkei negresia toks pavojus.

– Aš irgi to paties norėčiau, Strokai. Beje, sunku ir patikėti, kad toje Mėlynųjų kalnų vietoje egzistuotų ugnikalnis. Apalačių kalnai visai ne vulkaninės kilmės... Tačiau ... jeigu spręsime iš gautų pranešimų, virš Greit Eirio matė ugnį. Žmonėms atrodė, kad jie jaučia požeminius smūgius arba, šiaip ar taip, dirvos virpėjimą, netgi Plezent Gardeno apylinkėse... Bet ar tai tikri, ar įsivaizduojami reiškiniai? Štai ką reikia sužinoti.

– Sužinoti reikia dėl atsargumo, misteri Vordai, todėl nevertėtų atidėlioti...

– Taigi, Strokai, mes ir nutarėme išsiaiškinti tą reikalą. Kaip galima greičiau reikia ten nuvažiuoti, surinkti visas žinias, apklausinėti kaimų ir fermų gyventojus. Tam tikslui nusprendėme pasirinkti patį tinkamiausią agentą, o tas agentas – tai jūs, Strokai.

– Labai džiaugiuosi, misteri Vordai! – sušukau. – Galite būti ramus: padarysiu viską, kad pateisinčiau jūsų pasitikėjimą.

– Žinau, Strokai, ir manau, kad ši užduotis jūsų jėgoms.

– Labiau negu bet kuri kita, misteri Vordai.

– Jums pasitaiko puiki proga parodyti savo gabumus ir, tikiuosi, patenkinti potraukį nuotykiams, juk tas potraukis – ryškiausias jūsų charakterio bruožas.

– Visiškai sutinku su jumis.

– Padarysiu visa, ką sugebu, misteri Vordai, tikėkite manimi.

– Bet tik, Strokai, kai rinksite vietoje žinias, rekomenduoju veikti kaip įmanoma atsargiau. Gyventojai ten dar labai susijaudinę. Netikėkite viskuo, ką jums pasakos, o svarbiausia – pasistenkite nesukelti naujos panikos...

– Suprantu.

– Duosime rekomendacinį laišką Morgantono merui, ir jis suteiks jums bet kokią paramą... Dar sykį kartoju, būkite atsargus, Strokai, ir įtraukite į tyrimą tik tuos žmones, kurie bus mirtinai reikalingi. Ne sykį turėjome galimybę įsitikinti jūsų protu ir sumanumu, todėl itin pasitikime, kad ir dabar sėkmingai baigsite pavestą darbą...

– Aš jo nebaigčiau tik tuo atveju, misteri Vordai, jeigu susidurčiau su neįveikiamomis kliūtimis; juk galų gale gali atsitikti, kad iš tikrųjų nepajėgsiu peržengti Greit Eirio kraterio sienų, o jeigu taip...

– Jeigu taip, pažiūrėsime, ką toliau daryti. Kartoju, mes žinome, kad jūs esate paties smalsiausio proto žmogus – to reikalauja ir mūsų profesija, – o čia kaip tyčia pasitaiko puiki proga patenkinti jūsų smalsumą.

Misteris Vordas buvo teisus.

– Kada turiu išvykti? – paklausiau.

– Rytoj pat.

– Rytoj išvažiuoju iš Vašingtono, o poryt jau būnu Morgantone.

– Apie reikalus ir padėtį praneškite man paštu arba telegrafu.

– Būtinai, misteri Vordai. Atsisveikinant leiskite dar kartą padėkoti už tai, kad būtent man pavedėte ištirti Greit Eirio įvykius.

Ar galėjau tada įsivaizduoti, kas manęs laukė ateityje?!

Skubiai grįžau namo, pasiruošiau kelionei, o kitos dienos ankstyvą rytmetį greitasis traukinys jau vežė mane į Šiaurės Karolinos sostinę.

Tos pačios dienos pavakary atsidūręs Rolyje, pernakvojau ten pat, o vidurdienį traukinys, kursuojantis vakarinėje valstijos dalyje, išlaipino mane Morgantone.

Atvirai kalbant, Morgantonas – viso labo tik gyvenvietė. Jis stūkso gana kalvotoje vietoje, čia gausu akmens anglies, kurios kasama tikrai nemažai. Gausybė mineralinių šaltinių vasarą privilioja didelį būrį vasarotojų. Morgantono apylinkėse išvystytas žemės ūkis, valstiečiai sėkmingai augina javus. Dirbami laukai kaitaliojasi su durpynais arba vešliai prižėlusiomis pelkėmis. Gausu amžinai žaliuojančių miškų. Tik vieno dalyko trūksta šiam kraštui – gamtinių dujų – energijos, šviesos ir šilumos šaltinio, – kurių taip daug Apalačių kalvų slėniuose.

Dėl puikių ir derlingų žemių Morgantono apylinkės tankiai apgyvendintos. Kaimai ir fermos driekiasi iki pat Apalačių kalnų papėdės; gyvenvietės išsimėčiusios tai grupėmis tarp miškų, tai po vieną žemutinėse kalnų atšakose. Čia gyvena keletas tūkstančių gyventojų, kuriems grėstų didelis pavojus, jeigu Greit Eirio krateris būtų veikiantis. Išsiveržus ugnikalniui visa vietovė būtų apdengta šlaku ir pelenais, į slėnius pasilietų lava, o požeminiai smūgiai pasiektų ir Plezent Gardeną, ir Morgantoną.

Misteris Elijas Smitas, Morgantono meras, buvo aukšto ūgio ir stipraus sudėjimo žmogus, kas be ko, drąsus ir sumanus; turėjo ne daugiau kaip keturiasdešimt metų, o jo sveikata galėjo nusistebėti abiejų Amerikų gydytojai; jam gryni niekai buvo ir žiemos speigai, ir vasaros karščiai, kurie Šiaurės Karolinoje retsykiais būna tiesiog nepakeliami. Būdamas aistringas medžiotojas, jis nesitenkino vien smulkiais kailiniais žvėreliais ir laukiniais paukščiais, kurių gausybė veisiasi slėniuose, prigludusiuose prie Apalačių kalnų, bet ramiai stojo

į dvikovą su lokiais ir panteromis, – jie neretai sutinkami tankiuose kiparisų miškuose ir beveik nelankomuose Aleganų kalnų tarpekliuose.

Elijas Smitas, turtingas žemvaldys, turėjo Morgantono apylinkėse keletą fermų. Kai kurioms vadovavo asmeniškai. Dažnai lankė savo fermerius ir visą laiką, kai negyveno savo namuose, praleisdavo keliaudamas ir medžiodamas; kaip minėjau, aistringai mėgo medžioti.

Pavakary atvykau pas Eliją Smitą. Jis jau buvo įspėtas telegrama, todėl sėdėjo namuose. Perdaviau jam rekomendacinį misterio Vordo laišką, ir mudu greitai susipažinome.

Morgantono meras priėmė mane nuoširdžiai ir be ceremonijų. Jis rūkė pypkę, ant stalo stovėjo brendžio taurė. Tarnaitė bemat atnešė antrą taurę, ir, prieš išdėstant atvykimo priežastis, mudu paragavome brendžio.

– Jūs atvykote siunčiamas misterio Vordo, – tarė jis nuoširdžiai, – tad išgerkime pirmiausia už misterio Vordo sveikatą!

Teko susidaužti ir ištuštinti taurę policijos departamento direktoriaus garbei.

– Na, o dabar pasakokite... – tarė Elijas Smitas.

Tada trumpai papasakojau Morgantono merui, su kokiu tikslu atvykau į šią Šiaurės Karolinos apygardą. Priminiau įvykius, kurie neseniai visus sujaudino. Atkreipiau jo dėmesį – ir jis sutiko su manimi – į tai, kaip svarbu nuraminti apygardos žmones arba bent jau įspėti juos. Pareiškiau, kad valdžia visai teisėtai susirūpinusi dėl tokios padėties ir pagal galimybes nori imtis visų būtinų priemonių. Pagaliau pridūriau, kad mano viršininkas įgaliojo mane greitai ir kruopščiai ištirti visą šį reikalą, kad aš esu pasiryžęs nepaisyti jokių kliūčių ir išlaidų, nes ministerija imasi apmokėti visas mano ekspedicijos išlaidas.

Kol aš kalbėjau, Elijas Smitas netarė nė žodžio, bet užtat keletą sykių pripylė abi taures. Sėdėjo ir leido dūmų kamuolius, – mačiau, kad jis manęs klausosi su didžiausia atida. Retkarčiais jo skruostai parausdavo, po tankiais antakiais švytėjo akys. Be abejo, Morgantono merą stipriai sujaudino tai, kas vyko Greit Eiryje, – jis ne mažiau negu aš troško rasti tų reiškinių priežastį.

Kai baigiau savo pranešimą, Elijas Smitas ilgokai žiūrėjo man į akis.

– Taigi, – tarė jis, – ten, Vašingtone, nori žinoti, kas slypi ar slepiasi to Greit Eirio gelmėse?..

– Taip, misteri Smitai...

– Ir jūs norite žinoti?..

– Savaime aišku!..

– To paties trokštu ir aš, misteri Strokai!

"Na, jeigu Morgantono mero protas toks pat smalsus kaip ir mano,

tai iš mudviejų bus puiki pora!" – pagalvojau sau vienas.

– Suprantate, – pridūrė jis, kratydamas pelenus iš pypkės, – aš esu žemvaldys ir todėl negaliu nesidomėti, kas vyksta Greit Eiryje, be to, kaip meras, aš, be abejo, privalau rūpintis man patikėtos apygardos gyventojų saugumu.

– Tai jūs, misteri Smitai, turite dvigubą pagrindą stengtis išsiaiškinti priežastį reiškinių, kurie gali sudrumsti viso krašto ramybę!.. Nėra abejonės, jie turi jums atrodyti nepaaiškinami, o svarbiausia, pavojingi vietos gyventojams...

– Pirmiausia nepaaiškinami, misteri Strokai, kadangi man kažkaip sunku patikėti, kad Greit Eirio viršūnėje būtų krateris. Juk Aleganų kalnai niekur nepasižymi vulkanine veikla. Niekur – nei Kemberlendo tarpekliuose, nei Mėlynųjų kalnų slėniuose – nėra jokių pelenų, šlako, lavos ir kitų ugnikalnių išsiveržimo pėdsakų. Nemanau, kad Morgantono apygardai grėstų šio pobūdžio pavojus.

– Jūs taip manote, misteri Smitai?..

– Taip, tokia mano nuomonė.

– O ką pasakysite apie tuos požeminius smūgius, kuriuos žmonės jautė kalnų apylinkėse?

– Apie tuos smūgius ... apie tuos smūgius ... – pakartojo misteris Smitas linguodamas galvą. – Ar iš tikrųjų jie buvo, tie požeminiai smūgiai?.. Kai virš kalno pasirodė stipri ugnis, aš kaip tik buvau savo Vildono fermoje, mažiau kaip mylia nuo Greit Eirio, ir nors ore sklido kažkoks dundesys, nepajutau jokių požeminių smūgių – nei paviršinių, nei giluminių.

– Tačiau sprendžiant iš pranešimų, kuriuos gavo misteris Vordas...

– Tuos pranešimus rašė pagauti panikos žmonės! – pareiškė meras. – Šiaip ar taip, bet aš savo pranešime nieko nekalbėjau apie požeminius smūgius.

– Tai reikia turėti galvoje... Na, o liepsna, kuri švietė tarp uolų?..

– O liepsna, misteri Strokai, visai kitas dalykas!.. Aš mačiau ją, mačiau savo akimis, net gerokai nutolę debesys paraudo nuo tos liepsnos. Be visa to, iš viršūnės sklido dundesys ir šnypštimas, panašus į išleidžiamo iš katilo garo švilpesį...

– Jūs pats girdėjote tą švilpesį?

– Pats... Buvau visiškai apkurtintas!

– O ar nepasirodė jums, misteri Smitai, kad aidint tam triukšmui girdite stiprius garsus, kuriuos tarsi skleidė milžiniški sparnai?

– Kaip tik taip, misteri Strokai. Tačiau koks gigantiškas paukštis galėjo pakilti virš kalno, kai išnyko paskutinieji liepsnos liežuviai?..

Ir kokius jis galėjo turėti sparnus?.. Aš jau pradėjau galvoti, kad tai mano vaizduotės vaisius!.. Greit Eiris – oro pabaisų lizdas!.. Bet juk jau senų seniausiai būtume pastebėję, kaip jie sklando virš savo milžiniško uolų lizdo! Iš tikrųjų už viso to glūdi paslaptis, į kurią iki šiol niekam nepavyko įsiskverbti!

– Mes įsiskverbsime, misteri Smitai, jeigu neatsisakysite man padėti.

– Iš visos širdies padėsiu, misteri Strokai, juolab kad reikia nuraminti apygardos gyventojus.

– Tai rytoj ir imsimės šio reikalo!

– Gerai, rytoj.

Po šių žodžių mudu išsiskyrėme.

Aš grįžau į viešbutį ir įsikūriau jame taip, kad galėčiau praleisti Morgantone tiek dienų, kiek reikės, kol ištirsiu minėtus reiškinius.

Nedelsiau parašyti misteriui Vordui. Pranešiau jam, kad atvykau į Morgantoną, ir papasakojau pirmojo susitikimo su šios gyvenvietės meru rezultatus, parašiau apie mudviejų susitarimą imtis visų būtinų priemonių, kad pačiu trumpiausiu laiku įvykdyčiau užduotį iki galo. Pažadėjau pranešti apie visus mūsų veiksmus – paštu arba telegrafu, kad jis gerai įsivaizduotų, kokia susiklostė padėtis šioje Šiaurės Karolinos dalyje.

Vakare aš dar sykį pasimačiau su misteriu Smitu; mudu nutarėme iškeliauti auštant. Štai kokį planą numatėme.

Mus lydės du patyrę palydovai, jau ne vieną kartą pabuvoję daugelyje Mėlynųjų kalnų viršūnių. Tiesa, jie niekada nebandė kopti į Greit Eirį, žinodami, kad kelią užstoja neprieinamos uolos; be to, iki pastarųjų įvykių Greit Eirio viršūnė netraukė turistų akies. Mudu galėjome visiškai pasikliauti tais palydovais, kuriuos misteris Smitas asmeniškai pažinojo: tai buvo narsūs, stiprūs ir ištikimi vyrai. Jie niekada nepasitrauks ir nesudrebės prieš kliūtis; mes irgi tvirtai nutarėme neatsilikti nuo jų.

Be to, misteris Smitas išreiškė įsitikinimą, kad dabar, galimas daiktas, mums bus lengva prasibrauti į Greit Eirio kraterį.

– Kodėl? – paklausiau jo.

– Todėl, kad prieš keletą savaičių nuo kalno viršūnės nusirito didžiulė uola ir ten galėjo susidaryti spraga.

– Tai būtų tiesiog nuostabu, misteri Smitai!

– Mes tai patikrinsime, misteri Strokai, ir ne vėliau kaip rytoj.

– Taigi, iki rytojaus!

Trečiasis skyrius

Greit Eiris

Kitą dieną, kai tik prašvito, mes su Eliju Smitu išvažiavome iš Morgantono keliu, kuris vingiuoja palei kairįjį Saravbos krantą ir veda į Plezent Gardeno kaimą.

Su mumis keliavo abu palydovai – trisdešimtmetis Haris Hornas ir Džeimsas Brukas, turėjęs dvidešimt penkerius metus. Abu buvo vietiniai gyventojai ir lydėdavo turistus, pageidaujančius apžiūrėti vaizdingiausias Mėlynųjų ir Kemberlendo kalnų vietas. Bebaimiai alpinistai, stiprūs, vikrūs ir patyrę, jie puikiai žinojo šią apygardos dalį iki pat kalnų papėdės.

Vežimas, pakinkytas dviem stipriais arkliais, turėjo mus nuvežti prie vakarinės valstijos sienos. Maisto pasiėmėme tik dviems trims dienoms, nes manėme, kad mūsų kelionė ilgiau neužsitęs. Pasirūpinti maisto produktais patikėjome misteriui Smitui; meras pasiėmė mėsos konservų, veršienos, keptą stirnos kumpį, elio statinaitę, keletą butelių viskio ir brendžio ir pakankamai duonos. Šviežio vandens buvo iki soties kalnų upokšniuose: juk šiuo metų laiku dažnai užeina liūtys.

Savaime suprantama, Morgantono meras, aistringas medžiotojas, paėmė šautuvą ir šunį Niską, kuris bėgo ir šokinėjo šalia vežimo. Niskas vaikys laukinius paukščius miške ir slėniuose, bet kai pradėsime kilti į kalną, jis pasiliks su vežėju Vildono fermoje: negalėjome pasiimti su savimi šuns į Greit Eirį, nes ten reikės keltis per tarpeklius, ropštis per uolas.

Oras buvo giedras, bet dar gerokai vėsus, – šioje Amerikos dalyje balandžio pabaiga kai kada nelabai lepina. Iš Atlanto vandenyno platybių pūtė šaltokas vėjas, tai stiprėdamas, tai silpnėdamas greitai ginė debesis, pro kuriuos skverbėsi apšviečiančios visą lygumą saulės spinduliai.

Baigiantis pirmajai dienai, mes pasiekėme Plezent Gardeną, kur

planavome nakvoti pas vietos merą, artimą misterio Smito bičiulį. Aš džiaugiausi, kad turiu galimybę arčiau susipažinti su visa apygarda, kur laukus keičia pelkės, o pelkes – kiparisų miškai. Gana prastas kelias kerta tuos miškus arba bėga pamiškėmis, nesudarydamas nereikalingų vingių ir posūkių. Pelkėtose vietose auga puikūs kiparisai – aukšti ir tiesūs kamienai, truputį storėjantys į apačią, prie žemės apaugę nedidelėmis atsikišusiomis ataugomis, iš kurių vietos gyventojai daro avilius. Vėjelis, šnarėdamas jų šviesiai žalioje lapijoje, taršė ilgas pilkas sruogas, vadinamąsias "ispaniškąsias barzdas", kybančias nuo žemųjų šakų iki žemės.

Šiuose miškuose veisiasi daug žvėrių. Prieš mūsų vežimą ne sykį prabėgo starai ir lauko pelės, skraidė ryškios, kurtinančiai rėkaujančios papūgos; greitai šuoliuodami gelbėjosi oposumai, nešdami savo jauniklius papilvių maišeliuose; skraidė miriadai paukščių, besislepiančių latanijų ir bananų lapijoje, rododendronų sąžalynuose, vietomis taip įsikerojusių, kad niekaip negalėjai pro juos prasibrauti.

Vakare atvykę į Plezent Gardeną, mes patogiai įsitaisėme nakvoti. Rytmetį ruošėmės vykti į Vildono fermą, įsikūrusią kalnų papėdėje.

Plezent Gardenas – nedidelė gyvenvietė. Mus nuoširdžiai priėmė meras ir dosniai pavaišino. Linksmai pavakarieniavome jo gražiame namelyje, prisiglaudusiame po aukštais bukais. Be abejo, pokalbis užsimezgė apie būsimą mėginimą ištirti Greit Eirio gelmes.

– Jūs elgiatės teisingai, – pareiškė mūsų šeimininkas. – Kol kaimo gyventojai nesužinos, kas ten iš tikrųjų vyksta, kas ten glūdi, neturės tikros ramybės.

– Bet juk nuo to laiko, kai virš Greit Eirio pasirodė ugnis, neatsitiko nieko nauja? – paklausiau.

– Nieko, misteri Strokai. Iš Plezent Gardeno gerai matosi viršutiniai kalno kontūrai iki pat Blek Doumo, kuris kyla virš jų. Mes daugiau nebegirdėjome jokio įtartino triukšmo, nebematėme nė menkiausios ugnelės. Jeigu ant Greit Eirio apsigyveno legionas velnių, tai, matyt, jie užbaigė savo velniškąjį šokį ir išvyko į kokią nors kitą irštvą Aleganų kalnuose!..

– Velnių legionas! – sušuko misteris Smitas. – Na, ką gi! Tikiuosi, kad sprukdami jie paliko bent jau šiokius tokius pėdsakus – uodegos galą ar nulūžusį ragą... Pažiūrėsime!

Auštant kitai dienai, tai buvo balandžio dvidešimt devintoji, mūsų jau laukė vežimas. Mudu su misteriu Smitu užėmėme savo vietas. Vežėjas paragino arklius, ir jie pasileido risčia. Taigi ėjo antroji mūsų kelionės diena. Vakarop mes turėjome pasiekti Vildono fermą prie

pirmųjų Mėlynųjų kalnų atšakų.

Kraštovaizdis nepasikeitė. Vis taip pat kaitaliojosi miškai ir pelkės, nors pastarųjų pasitaikė vis rečiau, nes, artėjant prie kalnų grandinės, vietovės, savaime aišku, aukštėjo. Vis rečiau matėme žmonių. Tik kartkartėmis pakeliui pasitaikė kaimeliai, pasimetę vešlioje bukų lapijoje, taip pat viena kita ferma, kurių laukus drėkino upokšniai, sruvenantys kalnų šlaitais, – gausybė Saravbos intakų.

Gyvūnai ir augalai tokie pat, kaip ir vakar dieną; apskritai aplinkui ganėtinai laukinių paukščių, tik norėk ir medžiok.

– Tiesą sakant, noriu čiupt šautuvą ir sušvilpti Niskui! – kalbėjo misteris Smitas. – Pirmą sykį važiuoju šiomis vietomis ir nešaudau į kurapkas ir zuikius! Tie šaunuoliai žvėreliai greit visai manęs nepažins! Tiesa, mes kol kas dar turime maisto, be to, sukame galvas visai dėl ko kita ... medžiojame paslaptis...

– Kad tik nesugrįžtume nieko nepešę! – pridūriau.

Visą rytmetį važiavome per bekraštę lygumą, kurioje tik vienur kitur augo kiparisų ir latanijų giraitės. Kiek aprėpė akys, dunksojo daugybė nerūpestingai išsimėčiusių kalvelių, kur lakstė smulkių graužikų būriai. Čia veisėsi tūkstančiai voveraičių iš tos atmainos, kurią Amerikoje paprasti žmonės vadina "stepių šuneliais". Tai visiškai nereiškia, kad jos panašios į kokios nors veislės šunis, ne, jas pavadino šitaip todėl, kad kiauksi lyg šunyčiai. Iš tikrųjų, kol mes važiavome risčia per lygumą, teko tiesiog užsikimšti ausis!

Jungtinėse Valstijose dažnokai galima pamatyti kolonijų, kuriose gausiai veisiasi graužikai. Pavyzdžiui, gamtininkai užsimena apie "Šunų miestą": šioje vaizdingo pavadinimo kolonijoje susibūrė daugiau kaip milijonas keturkojų gyventojų.

"Stepių šuneliai" minta šaknimis, žolėmis, taip pat žiogais, kuriais itin mėgsta smaguriauti; apskritai šie žvėreliai nepavojingi, nors spiegia taip, kad gali apkursti.

Diena buvo tokia pat saulėta ir smagi kaip ir vakarykštė, tik vėjelis šiek tiek vėsesnis. Nereikia manyti, kad abiejose Karolinose palyginti karštas klimatas. Šioje platumoje (trisdešimt penki laipsniai) žiemos dažnai būna itin šaltos. Daug rūšių medžių žūsta nuo šalčių, o Saravbos vaga neretai pasidengia ledu.

Po vidurdienio, viso labo šešios mylios nuo mūsų, prieš akis ėmė plačiai driektis Mėlynųjų kalnų grandinė. Jų kontūrai ryškiai rėžėsi šviesaus dangaus fone, kur plaukiojo lengvi debesėliai. Kalnų papėdėje augo vešlus spygliuočių miškas; atskiri medžiai buvo užkopę ir aukščiau – ant tamsių keistos formos uolų. Virš visko dunksojo

neįprastos viršūnės; dešinėje kilo Blek Doumo kalnas (jo aukštis 2044 metrai – aut.), kurio milžiniškas kupolas spindėjo saulės spinduliuose.

– Ar esate kada nors įkopęs į šį kalną, misteri Smitai? – paklausiau.

– Ne, – atsakė jis, – kalbama, kad į Blek Doumą įkopti ganėtinai sunku. Beje, kai kurie turistai buvojo jo viršūnėje ir pasakojo, jog iš jo neįmanoma įžiūrėti ką nors Greit Eirio krateryje.

– Teisingai, – pareiškė palydovas Haris Hornas, – aš pats tuo įsitikinau.

– Galimas daiktas, oras buvo netinkamas... – pasakiau.

– Atvirkščiai, oras buvo labai puikus, misteri Strokai, bet Greit Eirio kraterio kraštai tokie aukšti, kad uždengia visą įdubimą.

– Na, ką gi, – prašneko Smitas, – neatsisakysiu pirmasis užkopti ten, kur dar nežengė žmogaus koja!

Šiaip ar taip, tą dieną Greit Eiris atrodė visiškai ramus, iš ten nesiveržė nei garai, nei liepsnos.

Apie penktą valandą mūsų vežimas sustojo Vildono fermoje, kurios darbuotojai išėjo pasitikti savo šeimininko. Čia mes turėjome praleisti paskutinę naktį.

Fermeriai bemat iškinkė arklius ir nuvedė į arklidę, kur jų laukė sotus ėdesys, o vežimą įtraukė į daržinę. Vežėjas čia turėjo laukti mūsų sugrįžtant. Misteris Smitas neabejojo, kad kai grįšime į Morgantoną, mūsų misija visų pasitenkinimui bus visiškai atlikta.

Vildono fermeriai mus užtikrino, kad pastaruoju metu Greit Eiryje neatsitiko nieko įdomaus.

Mes pavakarieniavome prie vieno stalo su fermos darbuotojais, o paskui ramių ramiausiai miegojome visą naktį.

Auštant kitai dienai turėjome pradėti kopti į kalnus. Greit Eirio aukštis neviršija tūkstančio aštuonių šimtų pėdų – ne toks jau didelis aukštis, galima sakyti, vidutinis Aleganų kalnuose. Todėl tikėjomės, kad pernelyg nenuvargsime. Per keletą valandų galėsime pasiekti patį aukščiausią tašką. Tiesa, kelyje gali pasitaikyti sunkumų: reikės kepurnėtis per prarajas, apeiti kliūtis, lipti stačiais ir pavojingais takais. Tai ir buvo svarbiausia kelionės rizika, kurios nemanėme vengti. Skaitytojas žino, kad palydovai mums nieko negalėjo padėti. Mane labiausiai neramino šiose vietovėse sklandęs gandas, kad neįmanoma pasiekti Greit Eirio viršūnės. Bet tai nebuvo patikrintas faktas, todėl liko viltis, kad, nuvirtus luitui, kur nors uolų sienoje galėjo atsiverti išlaužа.

– Pagaliau pradedame kopti, – tarė misteris Smitas, užsidegdamas pirmąją pypkę iš tų dvidešimties, kurias surūkydavo per dieną, – ir,

atrodo, neblogai pradedame! O kiek kopimas atims laiko, tiesą sakant, neturiu supratimo...

– Bet juk esame tvirtai nutarę užduotį įvykdyti iki galo, misteri Smitai? – paklausiau.

– Žinoma, misteri Strokai!

– Mano viršininkas pavedė man išplėšti iš to kipšo Greit Eirio jo paslaptis...

– Mes jas išplėšime per jėgą, jeigu jis nepanorės jų savanoriškai atskleisti, – atsiliepė misteris Smitas, mostu kviesdamas paliudyti dangų, – išplėšime, net jeigu mums reikės nusileisti į pačias kalno gelmes!

– Galbūt mūsų ekspedicija užsitęs ilgiau nei vieną dieną, – pridūriau, – neblogai būtų apsirūpinti kuo nors valgomu.

– Nesirūpinkite, misteri Strokai; mūsų palydovai savo medžiotojų krepšiuose turi maisto atsargų dviems dienoms, taigi einame ne tuščiomis rankomis. Be to, nors aš ir palikau fermoje šaunuolį Niską, bet dėl visa ko pasiėmiau šautuvą. Miškuose ir tarpekliuose tarp kalnų atšakų, esu tikras, aibė laukinių paukščių. Tereikia tik užkurti laužą ir pasikepti paukštienos. Jeigu ten viršuje dar niekas neuždegė laužo be mūsų...

– Laužo, misteri Smitai?

– O kodėl gi ne, misteri Strokai? Prisiminkite tą puikią ugnį, sakyčiau, nuostabią ugnį, kuri taip išgąsdino fermerius!..

Kas žino, ar užgeso ten židinys ir ar po pelenais nežėruoja dar liepsnelė? Jeigu tarpeklyje yra krateris, vadinasi, yra ir ugnikalnis, o argi būna, kad ugnikalnis galutinai užgestų ir jame neliktų nė menkiausios rusenančios liepsnelės?.. Tiesa, prastas tas ugnikalnis, kuriame nerusentų ugnelė ir negalėtume išsivirti kiaušinių ar pasikepti bulvių! Na, gerai, pagyvensime, pamatysime! Kai dėl manęs, tai, prisipažįstu, neturėjau šiuo reikalu jokios svaresnės nuomonės. Gavau įsakymą įsiskverbti į Greit Eirio paslaptį. Jeigu krateris neslepia jokio didesnio pavojaus, na ką gi! Tada visi tai sužinos, o vietos gyventojai nusiramins. Tačiau giliai širdyje – argi tai nenatūralu žmogui, kurį valdo smalsumo demonas? – būčiau apsidžiaugęs, jeigu Greit Eirio viršūnė pasirodytų esanti neįprastų reiškinių centras, kurių priežastį atskleisčiau būtent aš! Štai tada tikrai būčiau patenkintas! Kaip mane išgarsintų ši kelionė!

Kopti į kalną pradėjome tokia tvarka: priekyje žengė abu palydovai, jie rinkosi kelią, už jų – Elijas Smitas ir aš, tai šalia vienas kito, tai vienas po kito, – žiūrint, koks buvo tako platumas.

Iš pradžių Haris Hornas ir Džeimsas Brukas vedė mudu siauru nuožulniu tarpekliu. Iš abiejų pusių kilo gana statūs šlaitai, apaugę susipynusiais, nepraeinamais krūmokšniais; matėme jų vaisius, panašius į kankorėžius, tamsią lapiją; čia pat siūravo didžiuliai paparčiai, laukiniai serbentai...

Tuos sąžalynus gyvino daugybė čiulbančių paukščių. Patys triukšmingiausi – papūgos, čiauškančios be perstojo, skrodžiančios orą skvarbiais riksmais. Dėl jų beveik negirdėjau, kaip krūmuose šmižinėjo voverės, nors tie žvėreliai čia veisėsi kaip niekas kitas.

Kalnų upokšnis, tekėjęs mūsų einamu tarpekliu, kaprizingai vingiavo, leisdamasis nuo viršūnės. Lietingais mėnesiais arba po kokios stiprios audros upokšnis veikiausiai virsdavo putojančiu kriokliu. Matyt, jį maitino tik lietus ir sniegas; dabar jis buvo beveik išdžiūvęs, ir tai aiškiai rodė, kad jo ištakos buvo ne Greit Eirio viršūnėje, nes priešingu atveju vanduo klioktų be perstojo.

Po pusvalandžio ėjimo šlaitas pasidarė toks status, jog teko sukti tai į dešinę, tai į kairę ir ilginti kelionę daugybe lankstų. Toliau kopti tarpekliu darėsi bemaž neįmanoma. Ne sykį prisiėjo stvertis už žolės, šliaužti keliais, – tokiomis sąlygomis buvo sunku tikėtis suspėti pasiekti viršūnę iki saulėtekio.

– Garbės žodis! – suriko misteris Smitas, sunkiai atsidusdamas. – Dabar suprantu, kodėl nė vienas turistas neįkopė į Greit Eirį!..

– Taip, – atsakiau, – rūpesčių bus per akis, o ką laimėsime, dar nežinia! Jeigu neturėtume ypatingų priežasčių nieko nepaisant žengti iki galo, tai...

– Teisingai, – sutiko Haris Hornas. – Mudu su bičiuliu keletą kartų buvome įkopę į Blek Doumo viršūnę, tačiau nesusidūrėme su tokiais sunkumais kaip čia.

– Tie sunkumai gali virsti neįveikiamomis kliūtimis, – pridūrė Džeimsas Brukas.

Dabar turėjome nuspręsti, iš kurios pusės mėginsime apeiti kalną. Dešinėje ir kairėje driekėsi vešlūs krūmai ir gausybė medžių. Žinoma, geriausia paieškoti ne tokio stataus šlaito. Jeigu aplenktume pamiškę, galbūt lengviau būtų ropštis miškingais skardžiais? Šiaip ar taip, neverta aklai kabarotis. Be to, nereikėjo pamiršti, kad Mėlynųjų kalnų rytiniai šlaitai neprieinami, nes kyla apie penkiasdešimties laipsnių kampu.

Taigi protingiausia buvo pasikliauti mūsų palydovų patirtimi, ypač Džeimso Bruko nuojauta. Šis šaunus vyrukas nenusileido vikrumu beždžionei, o sumanumu – Pirėnų kalnų ožkai. Gaila, bet mudu su

Eliju Smitu ne visada galėjome ryžtis prasmukti ten, kur praeidavo narsusis palydovas.

Beje, tikėjausi nuo jo labai neatsilikti, nes įpratau kopti ir mėgstu fizines pratybas. Ryžtingai nutariau, kad praeisiu visur, kur pražengs Džeimsas Brukas, nors ir prisieitų kelis sykius bandyti. Kitaip reikalai klojosi su Morgantono meru – jis buvo vyresnis, ne toks ištvermingas, ne taip pasitikėjo savimi. Iki šiol jis iš visų jėgų stengėsi neatsilikti, nors retsykiais imdavo šnopuoti lyg ruonis, o man tekdavo palaukti ir leisti atsikvėpti.

Trumpai sakant, įsitikinome, kad pasiekti Greit Eirio viršūnę reikės daugiau laiko negu tikėjomis. Mes planavome pasiekti viršūnės uolas apie vienuoliktą valandą, tačiau dabar aiškėjo, jog net vidurdienį bus likę dar keli šimtai pėdų.

Apie dešimtą valandą po daugybės mėginimų rasti patogesnį kelią, po galybės apėjimų ir posūkių vienas iš palydovų davė ženklą sustoti. Mes pasiekėme viršutinę miškingosios juostos ribą, ir medžiai, kurie čia augo rečiau, dabar nebeuždengė pirmosios uolų sienos, supančios Greit Eirį.

– Fu! – atsikvėpė misteris Smitas, prisiglaudęs prie storo latanijos kamieno. – Tiesą sakant, neprieštaraučiau stabtelėti pusvalandžiui, pailsėtume ir net užkąstume.

– Bet ne ilgiau kaip valandą, – atsakiau.

– Taip, mūsų kojos ir plaučiai gerokai pasidarbavo, dabar eilė – skrandžiui!

Visi mielai sutikome: reikėjo atgauti prarastas jėgas. Uolų siena, per kurią reikėjo prasibrauti į Greit Eirį, nežadėjo nieko paguodžiamo. Virš mūsų kilo vienas iš tų plikų šlaitų, kuriuos gyventojai vadina "plikėmis". Tarp statmenų uolų nesimatė jokio takelio. Mūsų palydovai susimąstė.

– Bus nelengva įkopti, – tarė Haris Hornas savo bičiuliui.

– Jeigu apskritai įmanoma, – atsakė Džeimsas Brukas.

Tokie svarstymai sukėlė man rimtą nerimą. Jeigu reikės grįžti neįkopus į Greit Eirį, vadinasi, mano misija baigsis visiška nesėkme, jau nekalbant, kad negalėsiu patenkinti savo smalsumo, kad man tiesiog bus gėda pasirodyti misteriui Vordui akyse!

Atsisegę medžiotojų krepšius, mes pasistiprinome šalta mėsa su duona ir truputį patuštinome gertuves. Baigęs pusryčius, užtrukusius ne ilgiau pusvalandžio, misteris Smitas pakilo pasirengęs tęsti kelionę.

Džeimsas Brukas nužingsniavo pirmas, mes pasekėme paskui jį, stengdamiesi neatsilikti.

Ropštėmės labai lėtai. Mūsų palydovai neslėpė, kad į šį žygį žiūri skeptiškai; Haris Hornas patraukė pirmyn, ieškodamas geriausios krypties.

Jis dingo mums iš akių apie dvidešimt minučių. Sugrįžęs parodė į šiaurės vakarus, ir mes žengėme toliau. Toje pusėje už trijų ar keturių mylių kilo Blek Doumas. Įkopti į jo viršūnę, kaip jau esu sakęs, nebuvo prasmės, nes iš ten ką nors įžiūrėti Greit Eirio kateryje negalėjai net per stipriausius žiūronus.

Slinkome sunkiai: lėtai ropštėmės slidžiais skardžiais, retai kur apaugusiais žolėmis ir krūmokšniais.

Gal dviejų šimtų pėdų aukštyje mūsų palydovas sustojo priešais gilų įdubimą: dirva čia buvo išrausta, aplinkui mėtėsi išrautos šaknys, nulaužtos šakos, suskaldyti akmenys, tarsi šiuo šlaitu būtų nusiritusi lavina.

– Matyt, kaip tik čia ritosi toji milžiniška uola, nuvirtusi nuo Greit Eirio, – tarė Džeimsas Brukas.

– Nėra abejonių, – atsakė misteris Smitas, – ir aš manau, kad geriausia eiti pėdsakais, kuriuos ji krisdama paliko.

Mes pasirinkome tą kelią ir padarėme teisingai. Dabar kojos rėmėsi į uolos išmuštus nelygumus. Pasidarė lengviau kopti. Slinkome bemaž tiesiai aukštyn ir apie pusę dvyliktos pasiekėme viršutinę "plikės" ribą.

Viso labo už šimto žingsnių nuo mūsų, bet rasi šimto pėdų aukštyje stūksojo uolos, sudariusios akmeninę Greit Eirio sieną.

Iš šios pusės tos sienos kontūrai atrodė gana stebėtinai: kai kurios uolos panėšėjo į smailes, kitos – į aštrius laivų špilius; keistas vienos uolos siluetas priminė milžinišką erelį, pasiruošusį skristi į dangaus erdves. Buvo aišku – kad ir ką besakytum, iš rytų pusės ši siena neperžengiama.

– Truputį atsipūskime, – pasiūlė misteris Smitas, – o paskui pažiūrėsime, ar negalime apeiti tą Greit Eirį.

– Šiaip ar taip begalvotume, – tarė Haris Hornas, – griūtis, matyt, įvyko čia, bet keista, kad sienoje nematyti jokios spragos...

Jis buvo teisus; ir vis dėlto uola, nėra abejonių, nuriedėjo iš šios pusės.

Pailsėję dešimt minučių, palydovai vėl atsistojo. Kartu su jais pakilę kreivu, gana slidžiu taku, mes pasiekėme plato kraštą. Dabar liko tik nusikabaroti iki uolų, kurios apie penkiasdešimt pėdų aukštyje buvo išsikišusios ir tarsi priminė pintinės šoną. Tačiau net ir susikalę ilgas kopėčias nebūtumę galėję pasiekti viršutinių uolų.

Neslėpsiu, Greit Eiris mano akyse virto kažkokiu fantastišku

objektu. Būčiau nenustebęs sužinojęs, kad jį pavydžiai saugo drakonai, chimeros ir kitos mistinės pabaisos!

Bet, nieko nepaisydami, mes ir toliau slinkome palei uolų sieną, taip panašią į taisyklingą gynybinį pylimą, jog ji atrodė esanti žmogaus rankų tvarinys, o ne gamtos žaismas. Ir toje ištisinėje sienoje – niekur nė menkiausio plyšio, per kurį būtų galima pralįsti į aną pusę. Sienos aukštis apie šimtą pėdų, – perkopti per ją neįmanoma.

Kol apėjome visą sieną, sugaišome beveik pusantros valandos ir grįžome ten, kur buvome sustoję pailsėti.

Negalėjau nuslėpti savo apmaudo, misteris Smitas, matyt, irgi buvo nusivylęs ne mažiau už mane.

– Šimtas velnių! – suriko jis. – Vadinasi, mes taip ir nesužinosime, kas ten to prakeikto Eirio viduje ir ar ten tikrai yra ugnikalnio krateris...

– Yra ar nėra ten krateris, – tariau, – bet iš ten nesklinda joks įtartinas triukšmas, nesirodo nei dūmai, nei liepsnos, nieko, kas rodytų artėjantį išsiveržimą!

Iš tikrųjų ir šioje uolų pusėje, ir už jų tvyrojo ramybė. Virš kalno nekilo tamsūs garai. Nieko panašaus į pašvaistę danguje, kuriuo plaukė rytų vėjo genami debesys. Žemė irgi buvo tokia pat rami, kaip ir oras. Negirdėjome požeminio dundesio, nejutome po kojomis jokio virpėjimo. Viešpatavo gili tyla, kokia būna dideliame aukštyje.

Sprendžiant iš laiko, kurio mums prireikė apeiti Greit Eirį, jis turėjo aplinkui tūkstantį du šimtus arba tūkstantį penkis šimtus pėdų; be to, reikia turėti galvoje, kad siauro plato pakraščiu negalėjome sparčiai eiti. Kai dėl kraterio ploto, tai kaip jį apskaičiuoti, jeigu nežinome, kokio storio uolų siena jį supa?

Savaime aišku, aplinkui visur buvo tuščių tuščiausia – nė vienos gyvos būtybės, išskyrus keletą stambių plėšriųjų paukščių, sklandančių virš "Erelio lizdo".

Buvo jau trys valandos, ir misteris Smitas apmaudžiai šūktelėjo:

– Net jeigu čia trypsime iki vakaro, daugiau nieko nesužinosime! Reikia grįžti, misteri Strokai, jeigu norime su šviesa grįžti į Plezent Gardeną.

Kadangi aš nieko neatsakiau ir nepajudėjau iš vietos, jis priėjo prie manęs:

– Ko gi jūs tylite, misteri Strokai? Ar negirdėjote, ką sakiau?

Tiesą sakant, man buvo sunku prisiversti grįžti atgal neįvykdžius pavestos užduoties. Mane spyrė nenugalimas noras pasiekti tikslą, o nepatenkintas smalsumas dar padvigubėjo.

Bet ką reikėjo daryti? Ar mano jėgoms pramušti šią storą sieną,

užsiropšti ant tų aukštų uolų?..

Teko nusileisti aplinkybėms; metęs paskutinį žvilgsnį į Greit Eirį, pasukau paskui savo palydovus, kurie jau pradėjo leistis žemyn.

Nusileidome be didesnių bėdų, todėl nelabai ir pavargome. Dar nebuvo nė penkių valandų vakaro, kai aplenkėme paskutinius gilius skardžius ir grįžome į Vildono fermą, kur mūsų laukė vėsūs gėrimai ir soti vakarienė.

– Tai jums nepavyko pasiekti kraterio? – paklausė fermeris.

– Ne, – atsakė misteris Smitas, – po teisybei, pradedu galvoti, kad Greit Eirio paslaptis egzistuoja tiktai mūsų garbingų piliečių vaizduotėje!

Pusę devynių vakaro mūsų vežimas sustojo Plezent Gardene priešais mero namus, kur ruošėmės pernakvoti.

Aš ilgai negalėjau užmigti ir vis galvojau, ar nepasilikti čia man keletui dienų, nepamėginti vėl organizuoti žygio į tą kalną?

Bet ar galėjau tikėtis, kad žygis bus sėkmingesnis už pirmąjį?

Protingiausia buvo grįžti į Vašingtoną ir pasitarti su misteriu Vordu. Todėl kitą dieną vakare atvažiavęs į Morgantoną, sumokėjau palydovams, atsisveikinau su misteriu Smitu ir išlėkiau į geležinkelio stotį, iš kur važiavo greitasis traukinys į Rolį.

Ketvirtasis skyrius

Automobilių klubo lenktynės

Ar kada nors pasitaikys proga atskleisti Greit Eirio paslaptį? Tai parodys ateitis. Bet ar iš tikrųjų taip jau svarbu įspėti tą paslaptį? Be abejo, – nuo to priklausys, manding, ištisos Šiaurės Karolinos apygardos gyventojų saugumas.

Kad ir kaip ten būtų, po dviejų savaičių, kai grįžau į Vašingtoną, visų dėmesį patraukė kitas įvykis – ir visiškai kitokio pobūdžio. Tas įvykis liko toks pat paslaptingas, kaip ir reiškinys, neseniai taip išgąsdinęs Šiaurės Karolinos gyventojus.

Gegužės vidury Pensilvanijos laikraščiai savo skaitytojams pranešė vieną faktą, kurį savo akimis matė įvairių šios valstijos rajonų gyventojai.

Jau kurį laiką keliuose, einančiuose iš valstijos sostinės Filadelfijos, kai kada pasirodydavo neįprastas ekipažas, lekiantis tokiu pašėlusiu greičiu, kad negalėjai nei įžiūrėti, kas ten per mašina, nei nustatyti jos formą ir net dydį. Visi vienu metu teigė, kad tai buvo automobilis. Bet koks variklis jį varė? Šiuo klausimu buvo kuriamos daugiau ar mažiau priimtinos hipotezės, o kai žmonės duoda valią savo vaizduotei, tai ją sutramdyti bemaž neįmanoma.

Tuo laikotarpiu pačių tobuliausių bet kokios sistemos automobilių greitis – ar jie būtų varomi garais, žibalu, spiritu, ar elektra, – neviršijo šimto trisdešimt kilometrų per valandą, tai yra apie trisdešimt ljė, laikant, kad ljė sudaro keturi kilometrai, arba du su trupučiu kilometrai per minutę, – tai maksimalus greitųjų traukinių geriausiose Amerikos ir Europos geležinkelių linijose greitis.

Kai dėl mašinos, apie kurią dabar kalbame, tai ji blogiausiu atveju lėkė dvigubai didesniu greičiu.

Be abejonės, toks greitis buvo ypač pavojingas tiek kitoms transporto priemonėms, tiek ir pėstiesiems. Toji veržliai skriejanti

mašina artėdavo žaibo greitumu, pripildydama orą kurtinančio riaumojimo ir skrodžianti jį tokia jėga, jog lūžo pakelės medžių šakos, baimės apimti išbėgiodavo besiganantys ganyklose gyvuliai, o paukščiai šaudydavo į visas puses, nešami dulkių sūkurių, sukeltų pašėlusiai dumiančios mašinos.

Buvo dar viena keista aplinkybė, kuri ypač traukė laikraščių dėmesį: plente nelikdavo jokių provėžų, paprastai atsirandančių pravažiavus sunkiam ekipažui, – ryškėdavo vos matomas pėdsakas, tarsi ratai vos vos lietė kelio paviršių. Dulkės kildavo tik dėl neregėto greičio.

“Matyt, – rašė “ Niujork herald” laikraštis, – važiavimo greitis mažina svorį!”

Nenuostabu, kad Pensilvanijos įvairių apygardų gyventojai ėmė protestuoti. Kaip buvo galima toleruoti tokį pašėlusį lėkimą mašina, grėsusia sudaužyti kelyje kitus ekipažus ir suvažinėti pėsčiuosius? Bet kaip ją, tą mašiną, sustabdyti? Juk niekas nežinojo, kam ji priklauso, iš kur atsirado. Ją išvysdavo tik tą akimirką, kai mašina pralėkdavo galvotrūkčiais lyg artilerijos sviedinys. Pabandykite sugauti patrankos sviedinį tuo momentu, kai jis išlekia iš pabūklo vamzdžio!

Kartoju, nebuvo jokių požymių, kurie atskleistų šios mašinos variklio sistemą. Visi matė tik vieną dalyką: variklis neišskyrė nei dūmų, nei garų, neskleidė jokio žibalo ar kito mineralinio kuro kvapo. Vadinasi, mašiną varė elektra, – jos akumuliatoriai, beje, nežinomo tipo, taip sakant, buvo sukaupę neišsenkamą energijos atsargą.

Tačiau sujaudinta publikos vaizduotė šiame paslaptingame automobilyje matė kai ką visiškai antgamtiška: tai esą antgamtiškas vežimas, o valdė jį vaiduoklis, paslaptingas vairuotojas, atsiradęs iš pragaro, išeivis iš ano pasaulio, pabaisa, pasprukusi iš kažkokio pragariško žvėryno, žodžiu, pats velnias, Belzebubas, Astarotas, kuris nepaisė žmonių valios ir turėjo nesuvokiamą bei neaprėpiamą šėtonišką jėgą!

Tačiau net pats velnias neturėjo teisės važiuoti tokiu greičiu Jungtinių Valstijų keliais be specialaus leidimo, be numerio ir pažymėjimo, išduoto pagal visus reikalavimus! Ir žinoma, nė viena municipalinė valdyba negalėjo leisti jam lėkti dviejų šimtų penkiasdešimt kilometrų per valandą greičiu. Taigi, paisant visuomenės saugumo, reikėjo rasti būdą pažaboti šio paslaptingo vairuotojo fantaziją.

Ne tik Pensilvanija buvo jo ekscentriškų sporto pratybų arena. Policijos ataskaitos netrukus pranešė apie mašinos pasirodymą ir kitose

valstijose: Kentukio – prie Frankforto, Ohajo – Kolumbo apylinkėse, Misūrio – netoli nuo Džefersono, Tenesio – prie Našvilio, pagaliau Ilinojaus – keliuose, vedančiuose į Čikagą.

Dabar, kai visur kilo sujudimas, municipalitetams reikėjo imtis priemonių prieš visiems gresiantį pavojų. Be abejo, sustabdyti tokiu greičiu skriejančią mašiną buvo neįmanoma. Pats patikimiausias būdas – pastatyti keliuose tvirtus barjerus, į kuriuos ji anksčiau ar vėliau trenksis visa jėga.

– Gryni niekai! – sakė skeptikai. – Tas narsus vairuotojas sugebės apvažiuoti kliūtis...

– O tai, žiūrėk, peršoks per tuos barjerus! – pridurdavo kiti.

– O jeigu tai velnias, tai jis, kaip buvęs angelas, turi turėti sparnus, taigi jam vieni niekai perskristi!

Į tokius samprotavimus, savaime aišku, nevertėjo kreipti dėmesio. Kas be ko, jeigu tas pragaro valdovas turi du sparnus, tai kodėl jis taip užsispyręs važiuoja žeme, rizikuodamas užmušti praeivius, o ne lekioja lyg laisvas paukštis po dangaus erdves?

Toliau taip tęstis negalėjo, ir Vašingtono policijos departamentas rimtai susirūpinęs nutarė baigti su tuo žmogumi, sukėlusiu tokią netvarką.

Tačiau paskutinėmis gegužės mėnesio dienomis įvyko atsitikimas, leidęs manyti, kad Jungtinės Valstijos atsikratė "pabaisos", kuri iki šiol būdavo nesugaunama. Atsirado net viltis, kad tas pamišęs ir pavojingas automobilininkas niekada daugiau nebepasirodys ne tik Naujajame, bet ir Senajame Pasaulyje.

Kaip tik tuo metu įvairūs Jungtinių Valstijų laikraščiai išspausdino sensacingą tokio turinio pranešimą (lengva įsivaizduoti kokiais komentarais jį sutiko publika).

Automobilininkų klubas organizavo lenktynes Viskonsino valstijoje, kurios administracinis centras yra Madisonas. Kelias, kuriuo turėjo vykti lenktynės, buvo puiki dviejų šimtų mylių ilgio trasa (apie 370 kilometrų – aut.); ji ėjo nuo Preirio, miestelio, įsikūrusio prie vakarinės valstijos sienos, kirto Madisoną, toliau, truputį aukščiau Milvokio, siekė Mičigano ežero krantą. Tiktai Japonijoje tarp Niko ir Namodės yra dar puikesnis kelias; apsodintas didžiuliais kiparisais jis tęsiasi aštuoniasdešimt du kilometrus.

Lenktynėse buvo laukiama atvykstant daugybės geriausių markių automobilių; nutarta leisti startuoti mašinoms su visų sistemų varikliais. Netgi motociklams duota teisė kovoti dėl prizų. Varžybose dalyvavo tokios firmos: Harteris ir Ditrichas, Hobronas ir Brijė, Broliai

Reno, Rišar Brazjė, Dekovilis, Darakas, Aderis, Kleman Bajaras, Čenardas ir Vokeris; laukta Džilet Foresto, Harvard Votsono automobilių, Morso, Mersedeso, Šaron Žirardo Vua, Hočkiso, Panar Levaserio, Dion Butono, Hardner Serpolė, Tiurka Meri, Hiršlerio ir Lobano bei kitų sunkiųjų mašinų – visų tautų ir šalių. Įsteigta keletas piniginių prizų – ne mažiau kaip po penkiasdešimt tūkstančių dolerių. Žinoma, kova dėl šių prizų žadėjo būti atkakli. Kaip matėme, geriausios firmos atsiliepė į Automobilininkų klubo kvietimą, pasiuntusios į lenktynes pačius tobuliausius modelius. Susirinko apie keturiasdešimt įvairių sistemų mašinų – su garo, žibalo, spirito, elektros varomais motorais; visi jie jau ne kartą buvo pasižymėję daugelyje atmintinų sporto lenktynių.

Turint galvoje maksimalų mašinų greitį, tai yra nuo šimto trisdešimties iki šimto keturiasdešimties kilometrų per valandą, šios tarptautinės lenktynės, vykstančios dviejų šimtų mylių distancijoje, turėjo tęstis ne ilgiau kaip tris valandas. Kad būtų išvengta susidūrimų, Viskonsino valdžia uždraudė gegužės trisdešimtosios rytmetį bet kokį transporto ir pėsčiųjų judėjimą tarp Preirio ir Milvokio.

Taigi nelaimingų atsitikimų nebuvo ko bijoti, bėdos galėjo grėsti tik patiems lenktynių dalyviams, kovojusiems dėl prizų. Ką gi, rizika, kaip sakoma, kilnus dalykas. Pėstieji ir ekipažai, ėmusis protingų priemonių, buvo saugūs.

Žmonių susirinko neįprastai daug; dalyvavo ne tik viskonsiniečiai. Atvyko tūkstančiai smalsuolių iš gretimų valstijų – Ilinojaus, Mičigano, Ajovos, Indianos, net iš Niujorko valstijos.

Savaime suprantama, kad tarp sportinių varžybų mėgėjų buvo daug užsieniečių – anglų, prancūzų, vokiečių, austrų, – ir visi jie troško pergalės savo tėvynainiams.

Kadangi lenktynės vyko Jungtinėse Valstijose, aistringų mėgėjų lažintis tėvynėje, netrukus buvo sukirsta daugybė pačių įvairiausių lažybų, be to, iš didelių sumų. Jas registravo specialios agentūros. Per paskutinę gegužės savaitę lažybų sumos Naujajame Pasaulyje gerokai išaugo ir buvo skaičiuojamos jau šimtais tūkstančių dolerių.

Aštuntą valandą ryto chronometru duotas ženklas startui. Kad būtų išvengta mašinų grūsties ir nelaimingų įvykių, automobiliai išvažiavo į kelią vienas paskui kitą kas dvi minutes. Abiejose plento pusėse juodavo žiūrovų minios.

Svarbiausias prizas buvo skiriamas automobiliui, kuriam pavyks per trumpiausią laiką nuvažiuoti nuo Preirio iki Milvokio.

Pirmosios dešimt mašinų startavo tarp aštuntos valandos ir

dvidešimt minučių devintos. Jeigu kelyje joms nieko neatsitiks, jos turėtų pasiekti finišą iki vienuoliktos valandos. Kitos mašinos startavo pagal burtų keliu nustatytą tvarką. Kas pusę mylios prie plento stovėjo policininkai. Ir smalsuoliai pasiskirstė pagal plentą: Madisone, trasos viduryje, jų buvo ne mažiau kaip ir prie starto; o Milvokyje, galutiniame lenktynių punkte, susirinko gausiausia minia.

Praėjo pusantros valandos. Iš Preirio išvažiavo paskutinė mašina. Kas penkias minutes telefonu buvo perduodamos žinios, kas vyksta trasoje ir kokia tvarka važiuoja lenktynių dalyviai. Pusiaukelėje tarp Madisono ir Milvokio visų priešakyje skriejo Reno firmos mašina, turinti keturių cilindrų dvidešimties arklio jėgų variklį; paskui ją dūmė du automobiliai – Harvard Votsono ir Dijon Butono. Jau įvyko keletas avarijų, kai kurie varikliai prastai veikė, mašinos sustodavo kelyje; matyt, ne daugiau kaip dvidešimt lenktynininkų turėjo šansų pasiekti tikslą. Tačiau tarp nukentėjusiųjų nebuvo nė vieno sunkiai sužeisto. Beje, jeigu kas nors ir žūtų,tai neturėtų nė menkiausios reikšmės tokioje nepaprastoje šalyje kaip Amerika.

Suprantama, kuo mašinos labiau artėjo prie Milvokio, tuo smalsumas ir aistros liepsnojo vis stipriau. Vakariniame Mičigano ežero krante, kur buvo finišas, stovėjo stulpas, papuoštas visų šalių vėliavomis.

Trumpai sakant, dešimtą valandą paaiškėjo, kad dėl svarbiausio prizo – dvidešimties tūkstančių dolerių – kovoja tik penki automobiliai, išsiveržę toli į priekį, – du amerikiečių, du prancūzų ir vienas anglų; kiti varžovai patyrė avarijas ir gerokai atsiliko. Lengva įsivaizduoti, kaip azartiškai mėgėjai dabar lažinosi, kaip audringai reiškėsi nacionalinė savimeilė. Agentūros vos spėjo užrašinėti lažybų sumas; sumos didėjo tiesiog akyse. Firmų, kurių mašinos lėkė priešakyje, šalininkai beveik jau kibo vieni kitiems į atlapus; dar truputėlis – ir paleis į darbą revolverius ir peilius.

– Aš duodu trigubai, – Harvard Votsonas!..

– Duodu dvigubai, – Dion Butonas!..

– Duodu viengubai, – Broliai Reno!..

Sklindant pranešimams telefonu, vis daugiau tokių balsų girdėjosi pagal visą plentą.

Kai Preirio miesto aikštėje laikrodis išmušė pusę dešimtos, netikėtai už dviejų mylių iki šio miestelio pasigirdo baisus triukšmas: kažkas lėkė tirštame dulkių debesyje riaumodamas, sakytum, tarsi staugtų jūrų sirena.

Gerai, kad smalsuoliai spėjo pasitraukti į šalį, kitaip būtų buvę

užmušti šimtai žmonių. Dulkių debesis pralėkė tarsi viesulas, ir žiūrovai vos įžvelgė jame mašiną, dūmusią neįtikėtinu greičiu.

Galima neperdedant sakyti, – ji važiavo ne mažiau kaip du šimtus keturiasdešimt kilometrų per valandą!

Po akimirkos ji dingo, pakėlusi ilgą baltų dulkių juostą, panašią į garų kaspiną, kuris plevėsuoja paskui greitojo traukinio garvežį.

Nėra abejonės, tai buvo automobilis, kurį varė kažkoks nepaprastas variklis. Jeigu per valandą jo greitis nesumažės, tai jis ne tik pavys lekiančias priekyje mašinas, bet ir aplenks, nes dumia dvigubai greičiau ir, be abejo, pirmasis pasieks finišą.

Nors palei plentą besibūriuojantys žiūrovai buvo saugūs, jie ėmė rėkauti:

– Čia ta pati pragaro mašina, apie kurią buvo rašyta prieš dvi savaites!

– Taip! Ją matė Ilinojuje, Ohajuje, Mičigane; policija negalėjo jos sustabdyti!

– Laimei, apie ją jau senokai nieko negirdėjau!

– Visi galvojo, kad ji sudužo, žuvo, dingo visam laikui!

– Taip! Tai ir yra tas velnio vežimas... jo kūrykloje siaučia pragaro ugnis, o valdo jį pats šėtonas!

Savaime aišku, tai buvo ne velnias. Bet kas jis iš tikrųjų – tasai paslaptingas vairuotojas, lekiantis tokiu siaubingu greičiu?..

Šiaip ar taip, vienas dalykas nekėlė abejonių: automobilis, ką tik pradūmęs Madisono link, buvo tas pats, kuris jau patraukė visuomenės dėmesį ir kurio pėdsakų negalėjo rasti policijos agentai. Jeigu policija vylėsi, kad niekada daugiau nebeišgirs apie tą mašiną, vadinasi, apsiriko, – šitaip pasitaiko ir Amerikoje.

Kai apstulbinti žiūrovai atsigavo, tie, kurie buvo sumanesni, puolė prie telefono, kad įspėtų priekyje išsidėsčiusias stotis apie pavojų, gresiantį lenktynių dalyviams: juk dabar ant jų lyg uraganas gali užlėkti toji beprotiškai skriejanti mašina, vairuojama nežinomo vairuotojo. Jų mašinos bus sudaužytos, sumaltos, sunaikintos, o jis tikriausiai iš tos vietos išeis sveikas ir gyvas.

Tarp kitko, jis toks mitrus, tasai nepaprastasis vairuotojas, tokia tiksli jo akis, tokia tvirta ranka, kad jis, žinia, sugebės išvengti susidūrimo! Vadinasi, Viskonsino valdžios nurodymas, kad plente nebūtų nieko, išskyrus tarptautinių lenktynių dalyvius, vis dėlto pasirodė esąs ignoruojamas!

Štai ką pranešė lenktynininkai, perspėti telefonu ir priversti nutraukti kovą dėl svarbiausio Automobilių klubo prizo. Pasak jų, to

laukinio automobilio greitis tuo momentu, kai jis juos lenkė, buvo toks didelis, kad jie vos spėjo pamatyti mašinos formą – kažkas panašaus į verpstę, regis, ne ilgesnis negu dešimt metrų. Jo ratai sukosi taip greitai, jog stipinai susiliejo į ištisą ratą. Mašina nepaliko paskui save nei garų, nei dūmų, nei kokio kito kvapo.

Kai dėl vairuotojo, sėdėjusio automobilyje, tai jo nespėta įsižiūrėti, todėl jis vėl liko toks pats paslaptingas, kaip ir tuo metu, kai pirmą sykį nudundėjo Jungtinių Valstijų keliais.

Milvokyje irgi buvo gauta telefonu žinia apie nekviestą svečią. Lengva įsivaizduoti, kokį susijaudinimą sukėlė toji naujiena. Pirmiausia kilo mintis sustabdyti "sviedinį" pastačius skersai plentą barjerą, į kurį atsimušęs jis subyrėtų į gabalus. Bet ar užteks tam laiko? Automobilis gali pasirodyti bet kurią akimirką... O ir kam? Juk norom nenorom jam prisieis sustoti, nes plentas remiasi į Mičigano ežerą, todėl mašina galėtų toliau lėkti nebent virtusi motorine valtimi.

Taip galvojo netoli Milvokio susirinkę žiūrovai, iš atsargumo laikydamiesi pagarbaus atstumo, kad nenublokštų besiartinantis viesulas.

Čia, kaip ir Preiryje ir Madisone, ėmė kurti pačias neįtikėčiausias hipotezes. Netgi tie, kurie nenorėjo tikėti, kad paslaptingasis vairuotojas – pats velnias, buvo pasirengę pripažinti jį esant kažkokia pabaisa, išsprūdusia iš fantastinių Apokalipsės bedugnių.

Smalsuoliai dabar laukė stebuklingojo automobilio jau bemaž nebeskaičiuodami minučių!

Dar nebuvo išmušę vienuolikos valandų, kai pasigirdo tolimas dundesys ir kelyje ėmė suktis dulkių viesulas. Skvarbūs švilpesiai plėšė orą, reikalaudami, kad žmonės pasitrauktų pabaisai iš kelio. Ji nesumažino greičio... Bet juk iki Mičigano ežero liko tik pusė mylios, ir paslaptingasis automobilis galėjo iš inercijos įlėkti į vandenį!.. Nejaugi vairuotojas prarado galimybę valdyti mašiną?..

Netrukus šiuo klausimu nebeliko jokių abejonių. Žaibo greitumu automobilis pasiekė Milvokį. Štai jis jau paliko miestą... Bet kur pranyko? Nejaugi panėrė į Mičigano vandenį? Kad ir kaip ten būtų, jis dingo už plento posūkio, ir po akimirkos neliko nė menkiausio pėdsako.

Penktasis skyrius

Naujosios Anglijos pakrantėje

Šiuos faktus Amerikos laikraščiai išspausdino tik praėjus mėnesiui po to, kai aš grįžau į Vašingtoną.

Sugrįžęs tuoj pat prisistačiau savo viršininkui, bet neradau – misteris Vordas buvo išvažiavęs šeimos reikalais ir turėjo pasirodyti tik po kelių savaičių. Neabejojau, kad misteris Vordas jau žino apie mano ekspedicijos nesėkmę. Įvairūs Šiaurės Karolinos laikraščiai paskelbė išsamią ataskaitą apie mano kopimą į Greit Eirį kartu su Morgantono meru.

Nesunku suprasti, kokį kartėlį patyriau po to nesėkmingo bandymo, jau nekalbant apie kamavusį mane nepatenkintą smalsumą. Negalėjau susitaikyti su mintimi,kad nieko nesužinosiu ir ateity. Kaip? Nejaugi taip ir neatskleisiu Greit Eirio paslapties? Ne! Įspėsiu ją, nors reikėtų dešimt, dvidešimt kartų pakartoti ekspediciją, net ir rizikuojant gyvybe!

Iš esmės, kad galėčiau prasiskverbti į "Erelio lizdą", visiškai neprivalau griebtis antžmogiškų pastangų: paprasčiausiai pakanka pastatyti pastolius iki uolų viršaus arba pramušti angą storoje sienoje – čia nėra nieko neįmanoma. Mūsų inžinieriai kasdien susidoroja ir su sunkesnėmis problemomis. Norėdamas pasiekti Greit Eirio kraterį, vis dėlto turėsiu išleisti didelę pinigų sumą, galimas daiktas, neproporcingą tikėtinam rezultatui. Išlaidos sudarys keletą tūkstančių dolerių, – o ką galų gale duos šis brangiai kainuojantis darbas? Juk jeigu toje Mėlynųjų kalnų vietoje bus rastas ugnikalnis, užgesinti jį vis viena nepavyks, o jeigu apygardai gresia išsiveržimas, sustabdyti irgi neįmanoma. Taigi visa ši užmačia nieko doro neduos, nebent patenkins smalsumą.

Šiaip ar taip, kad ir kaip domėjausi šiuo dalyku ir kaip troškau pasiekti Greit Eirio katerį, mano asmeninės lėšos buvo pernelyg menkos, kad griebčiausi tokio darbo, taigi beliko tik sau kartoti:

"Štai kuo vertėtų susigundyti kam nors iš mūsų amerikiečių milionierių!.. Štai darbas, kurio galėtų imtis Huldai, Astorai, Vanderbiltai, Rokfeleriai, Makėjai, Pirpont Morganai!.. Kur ten! Tokie stambūs verslininkai nė nepagalvos apie tai, jie visai apie ką kita mąsto!

Žinoma, jeigu už uolų sienos glūdėtų turtinga aukso ar sidabro gysla, štai tuomet jie sukrustų... Bet tokia spėlionė neįtikėtina! Juk Apalačių kalnai ne Kalifornijoje, ne Klondaike, ne Australijoje, ne Transvalyje – nė vienoje iš tų nuostabių šalių, kur veržiasi aukso ieškotojai!"

Pagaliau birželio penkioliktosios rytą misteris Vordas priėmė mane savo kabinete. Jis jau žinojo apie nesėkmingai pasibaigusį tyrimą, tačiau sutiko gana maloniai.

– O štai vargšelis Strokas! – šūktelėjo išvydęs mane. – Kaip jam nepasisekė!

– Iš tikrųjų labai nepasisekė, misteri Vordai! – atsakiau. – Šitaip pat sėkmingai galėčiau jums pavedus tyrinėti Mėnulio paviršių. Tiesa, mes susidūrėme tik su "materialinėmis" kliūtimis, bet tomis sąlygomis jos buvo neįveikiamos!

– Tikiu, Strokai, mielai tikiu! Taigi jūs nesužinojote, kas vyksta Greit Eirio krateryje?

– Ne, misteri Vordai.

– O prie jūsų nepasirodė ugnis?

– Ne, nepasirodė.

– Ir negirdėjote jokio įtartino triukšmo?

– Nė menkiausio.

– Tai galbūt ten ir nėra ugnikalnio.

– Visiškai tikėtina, misteri Vordai. O jeigu jis ir egzistuoja, reikia manyti, kad giliai snaudžia.

– Taip, bet kaip žinoti, ar neprabus jis vieną sykį! – nukirto misteris Vordas. – Matote, Strokai, nepakanka, kad ugnikalnis snaustų, reikia, kad jis užgestų! Jeigu viskas, kas pasakojama, yra ne Karolinos gyventojų vaizduotės vaisius...

– Nemanau, misteri Vordai, – atsakiau. – Misteris Smitas, Morgantono meras, ir jo bičiulis, Plezent Gardeno meras, visiškai aiškiai teigia, kad visa tai tiesa. Virš Greit Eirio pasirodė ugnis! Iš ten sklido nepaaiškinamas dundesys! Tų reiškinių realumas nekelia abejonių!..

– Gerai, – pareiškė misteris Vordas. – Sakykime, kad merai ir vietos gyventojai neapsiriko! Bet, kad ir kaip ten būtų, mes neišpėjome

Greit Eirio paslapties.

– Jeigu jau mirtinai reikia ją įspėti, misteri Vordai, tai patariu asignuoti tam reikalui stambią sumą, padaryti būtinas išlaidas, ir tada kirtikliai ir parakas nugalės tas uolas.

– Taip tai taip, bet neverta pulti stačia galva, reikia palūkėti, – atsakė misteris Vordas. – Galų gale gamta, galimas daiktas, pati atskleis mums savo paslaptį.

– Patikėkite, misteri Vordai, aš labai apgailestauju, kad nepavyko įvykdyti užduoties, kurią man davėte.

– Nieko baisaus! Nesikrimskite, Strokai, į savo nesėkmę žvelkite filosofiškai! Mums dažnai nepavyksta, policijos tyrimai ne visada sėkmingai baigiasi! Pavyzdžiui, prisiminkite, kiek kriminalinių nusikaltėlių išsprūsta iš mūsų rankų. Negana to, mums nepavyktų areštuoti nė vieno, jeigu jie būtų protingesni ir kur kas atsargesni, jeigu kvailai neįkliūtų! Jie patys išsiduoda, nelaikydami liežuvio už dantų! Man regis, nėra nieko lengviau, kaip parengti nusikaltimą – žmogžudystę arba vagystę – ir įvykdyti jį nesukėlus jokio įtarimo. Žinoma, jūs, Strokai, suprantate, ne mano reikalas mokyti ponus nusikaltėlius mitrumo ir atsargumo!.. O vis dėlto, kartoju, daugelio jų policija taip ir nenutvertų!

Visiškai palaikiau savo viršininko nuomonę: daugiausia kvailių pasitaiko tarp piktadarių.

Tačiau turiu prisipažinti, mane stebino, kad valdžia – municipalinė ir kita – iki šiol nesugebėjo išsiaiškinti įvykių, neseniai vykusių kai kuriose valstijose. Ir kai misteris Vordas, kalbėdamas su manimi, palietė šią temą, aš neslėpiau nuo jo savo didelio nusistebėjimo.

Kalbėjomės apie nepagaunamąjį automobilį, kuris pastaruoju metu lakstė keliais, keldamas didžiulį pavojų pėstiesiems, arkliams ir ekipažams. Skaitytojas žino, kokiu greičiu jis dūmė ir kaip sumušė visus automobilių sporto rekordus. Valdžia, įspėta pačią pirmąją dieną, davė įsakymą patraukti atsakomybėn tą baisųjį išradėją ir užkirsti kelią jo pavojingoms fantazijoms. Jis atsirasdavo nežinia iš kur, pasirodydavo ir išnykdavo kaip žaibas! Reikalo ėmėsi daugybė mitrių agentų, bet jiems nepavyko prispausti visuomeninės tvarkos drumstėjo. O juk dar neseniai, Automobilių klubo organizuotų lenktynių metu, jis mažiau negu per dvi valandas nuvažiavo dviejų šimtų mylių atstumą tarp Preirio ir Milvokio! O paskui jokio žinių, kas atsitiko tai mašinai! Privažiavęs iki kelio pabaigos, vairuotojas nepajėgė sustabdyti mašinos, ir ji, veikiama inercijos, galimas daiktas, paskendo Mičigano vandenyse... Nejaugi vairuotojas žuvo kartu su savo automobiliu, ir

niekas jo daugiau nebematys? Tai būtų geriausia išeitis, bet publika nepatikėjo tokia atomazga, ir visi laukė, kad mašina vėl pasirodys keliuose kaip niekur nieko.

Savaime suprantama, kad tas įvykis misteriui Vordui atrodė nepaprastas, ir aš pritariau jo nuomonei. Jeigu velnio neštasis vairuotojas daugiau nebepasirodys, tai jo egzistavimą reikės priskirti paslapčių sričiai, į kurią nelemta prasiskverbti žmogui.

Jau galvojau, kad mūsų pokalbis baigtas, kai, žingsniuodamas pirmyn ir atgal po savo kabinetą, mano viršininkas tarė:

– Taip! Tai, kas įvyko kelyje į Milvokį tarptautinių lenktynių metu, šiaip ar taip galvosi, yra keista... Bet ir šitai ne mažiau nuostabu!

Ir misteris Vordas padavė man pranešimą, kurį ką tik atsiuntė jam Bostono policija: jame kalbama apie faktą, kurį laikraščiai turėjo paskelbti tą patį vakarą.

Kol skaičiau, misteris Vordas grįžo prie savo rašomojo stalo, kad pabaigtų laišką, pradėtą iki man ateinant. Sėdėdamas prie lango, su didžiausiu dėmesiu susipažinau su tuo pranešimu.

Štai jau keletą dienų Naujosios Anglijos vandenyse prie Meno, Konektikuto ir Masačiusetso krantų buvo stebimas reiškinys, kurio esmės niekas negalėjo suprasti.

Už dviejų trijų mylių nuo pakrantės vandens paviršiuje netikėtai pasirodydavo kažkoks judantis objektas; jis greitai manevruodavo, paskui nutoldavo ir, slysdamas vandeniu, sparčiai dingdavo atviroje jūroje.

Kadangi tas judantis kūnas skriejo didžiuliu greičiu, jį buvo sunku sekti net su stipriausiais žiūronais. Jo ilgis, galimas daiktas, neviršijo trisdešimties pėdų. Kūnas turėjo verpstės formą; žalsvi dažai bemaž nesiskyrė nuo jūros vandens spalvos. Dažniausiai jį matydavo toje Amerikos pakrantės atkarpoje, kuri tęsiasi nuo Šiaurės kyšulio Konektikuto valstijoje iki Seiblo kyšulio, stūksančio pačiame vakariausiame Naujosios Škotijos taške.

Providensijoje, Bostone, Portsmute, Portlende garo kateriai ne vieną sykį bandė priartėti prie to judančio kūno ir net sugauti jį. Bet jiems nė sykio nepasisekė. Beje, netrukus visi įsitikino, kad neverta nė persekioti. Per keletą sekundžių jis dingdavo iš akių.

Suprantama, kilo gausybė įvairiausių spėliojimų, kas iš tikrųjų yra tas objektas. Tačiau nė viena hipotezė nebuvo pakankamai pagrįsta, ir net jūrininkai, nekalbant apie kitus gyventojus, tiktai kraipė galvas.

Iš pradžių jūreiviai ir žvejai manė, kad tai kažkoks žinduolis iš banginių šeimos. Kaip žinia, šie gyvūnai tam tikrais laiko tarpais

paneria ir, pabuvę keletą minučių po vandeniu, vėl pasirodo paviršiuje, išpurkšdami per vandens išmetimo angas sroves, sumišusias su oru. Bet gyvūnas, apie kurį kalbama (jeigu tai buvo gyvūnas), niekada nepanerdavo gelbėdamasis nuo persekiojimų, niekada nesislėpė vandenyje, ir niekas nė karto negirdėjo jo galingo kvėpavimo.

Taigi, jeigu jis nepriklauso jūrų žinduolių rūšiai, tai, galimas daiktas, yra kokia nors nežinoma pabaisa, iškilusi iš vandenyno gelmių, panaši į tas, apie kurias šnekama senovės legendose... Ar nepriklauso ji rūšiai aštuonkojų, drakonų, leviatanų, garsiųjų jūros gyvačių, kurių užpuolimai be galo pavojingi?

Šiaip ar taip, nedideli laivai ir žvejų valtys nedrįso net išplaukti į atvirą jūrą nuo to laiko, kai toji pabaisa, kad ir kokia būtų, ėmė rodytis Naujosios Anglijos vandenyse.

Kai tik jūrininkams pranešdavo apie pabaisos pasirodymą, jie skubiai grįždavo į artimiausią uostą. To, be abejo, reikalavo atsargumas, – jeigu nežinomas gyvūnas gali užpulti laivą, geriau su juo nesusidurti.

Kai dėl tolimojo plaukiojimo burlaivių ir didelių garlaivių, tai jiems nebuvo ko baimintis pabaisos – ar tai būtų banginis, ar koks kitas žvėris. Tiesa, jų jūreiviai ne kartą pastebėdavo tą laukinį gyvūną kelių mylių atstumu. Bet vos laivai bandydavo prie jo priartėti, jis dingdavo taip greitai, kad susilyginti su juo paprasčiausiai neįmanoma. Kartą iš Bostono uosto išplaukė net nedidelis karinis kateris, kuris norėjo jeigu ne pagauti, tai bent pavymui paleisti keletą sviedinių. Akimirksniu gyvūnas sprukdavo ir pasidarydavo nebepasiekiamas. Beje, iki šiol jis nerodė jokio noro puldinėti žvejų valčių.

Šioje vietoje nutraukiau skaitymą ir kreipiausi į misterį Vordą:

– Iš esmės kol kas pabaisa niekam nepadarė žalos. Ji sprunka nuo didelių laivų. Nepuola smulkių laivų. Pakrantės gyventojams nėra ko labai baimintis.

– Bet jie vis dėlto baiminasi, Strokai, tai liudija šis pranešimas.

– Tačiau, misteri Vordai, matyt, tas gyvūnas nepavojingas. Beje, viena iš dviejų: arba jis dings iš šių platumų, arba jį anksčiau ar vėliau sugaus, ir mes jį pamatysime Vašingtono muziejuje.

– Na, o jeigu tai ne jūrų pabaisa... – paprieštaravo misteris Vordas.

– O tai kas tada gali būti? – paklausiau truputį nustebintas jo žodžių.

– Skaitykite toliau! – tarė misteris Vordas.

Ėmiau toliau skaityti ir štai ką sužinojau iš antrosios pranešimo dalies, kurioje pastebėjau savo viršininko pabraukimus raudonu

pieštuku.

Iš pradžių niekas neabejojo, kad tai jūrų pabaisa. Visi galvojo, kad, organizavus sustiprintą persekiojimą, galų gale pavyktų jo atsikratyti. Bet netrukus ta nuomonė pasikeitė. Imliausio proto žmonės pareiškė spėjimą, kad, galimas daiktas, tai visai ne gyvūnas, o kažkoks plaukiojimo aparatas, manevruojantis prie Naujosios Anglijos krantų. Jeigu taip, tai susiduriama su neįtikėtinai tobula mašina. Galbūt išradėjas, prieš atskleisdamas savo išradimą, norėjo patraukti visuomenės dėmesį ir net įvaryti baimės jūrininkams? Toks neįprastai patikimas valdymas, manevravimo greitis, lengvumas, su kuriuo mašina atsikrato persekiojimo, – visa tai, žinoma, negalėjo nesužadinti smalsumo!

Tuo laikotarpiu tobulinant laivų variklius buvo pasiekti išties nemenki laimėjimai. Transatlantiniai garlaiviai per penkias dienas nuplaukdavo atstumą tarp Senojo ir Naujojo Pasaulių. O juk inžinieriai dar netarė paskutinio savo žodžio.

Karo laivynas irgi neatsiliko. Kreiseriai, mininінkai, eskadriniai mininінkai galėjo lenktyniauti su pačiais greičiausiais prekybos ir keleiviniais Atlanto, Tykiojo ir Indijos vandenynų garlaiviais.

Šiaip ar taip, jeigu tai ir buvo naujo tipo laivas, tai kol kas niekam nepavyko jo geriau įžiūrėti. Žinoma, jo variklis daug kartų viršijo galingumu pačius tobuliausius motorus. Nustatyti, koks tai variklis – garinis ar elektrinis – neįmanoma. Burių laivas neturėjo – vadinasi, vėjo nenaudojo, nesimatė ir kamino, taigi buvo ne garais varomas.

Čia aš vėl nutraukiau skaitymą ir ėmiau mąstyti.

– Apie ką galvojate, Strokai? – paklausė viršininkas.

– Štai apie ką, misteri Vordai: prisiminiau tą fantastiškąjį automobilį, kuris daugiau nebepasirodė po Automobilių klubo organizuotų lenktynių. Juk to laivo variklis toks pat galingas ir taip pat niekam nežinomas.

– Tai mat ką sugalvojote, Strokai!

– Taip, misteri Vordai!

Ir mudu nejučia padarėme tokią išvadą: jeigu paslaptingasis vairuotojas dingo, jeigu jis žuvo su savo mašina Mičigano vandenyse, reikia nieko nepaisant kaip nors atspėti bent jau šio, taip pat paslaptingo jūrininko, paslaptį anksčiau, negu jis nusineš ją į jūros gelmes. Argi pačiam išradėjui nenaudinga atskleisti savo išradimą? Argi Amerika ar bet kuri kita šalis nesumokėtų jam už išradimą tiek, kiek paprašytų?..

Nelaimei, to automobilio išradėjui visada pavyko išsaugoti incog-

nito, taigi buvo galima baimintis, kad jūrų mašinos kūrėjas irgi norės likti nežinomas. Sakykime, kad pirmasis dar gyvas, tačiau apie jį nieko nebegirdėti. O jeigu staiga ir antrasis tą patį pakartos? Išbandęs savo aparatą prie Bostono, Portsmuto ar Portlendo, galimas daiktas, jis irgi išnyks, nepalikęs jokių pėdsakų?

Tokį spėjimą patvirtino tai, kad nuo to laiko, kai pranešimas buvo atsiųstas į Vašingtoną, tai yra jau dvidešimt keturias valandas, kranto semaforai daugiau nebepranešinėjo apie nepaprastosios mašinos pasirodymą jūroje.

Pridursiu, kad nepasirodė ir kitose platumose. Tiesa, teigti, kad ji galutinai dingo, buvo kol kas dar per anksti.

Vis dėlto reikia pabrėžti vieną svarbią aplinkybę: mintis, kad tai banginis, aštuonkojis, drakonas, žodžiu, jūros gyvūnas, atrodo, dabar galutinai buvo atmesta. Tą dieną įvairūs Jungtinių Valstijų laikraščiai, svarstydami įvykį, nutarė, kad egzistuoja kažkokia plaukiojanti mašina, turinti visiškai neįprastą manevringumą ir greitį. Visi manė, kad ją tikriausiai varo elektrinis variklis, tačiau niekas negalėjo pasakyti, koks šaltinis maitina variklį.

Tačiau spauda kol kas dar neatkreipė publikos dėmesio į vieną keistą sutapimą (ateity ji greitai susigaudys). Misteris Vordas tą sutapimą man atskleidė tą akimirką, kai ir aš pats jį pastebėjau.

Iš tikrųjų juk garsusis laivas pasirodė tik dingus ne mažiau išgarsėjusiam automobiliui. Abi šios mašinos galėjo labai greitai judėti. Jeigu jos vėl pasirodys – viena žemėje, kita jūroje, – vienoda grėsmė pakibs virš laivų, pėsčiųjų, ekipažų. Ir tada, be abejo, reikės įsikišti policijai, kuri privalės vienaip ar kitaip užtikrinti visuomenės saugumą sausumoje ir jūroje!

Štai ką man pasakė misteris Vordas; jis buvo absoliučiai teisus. Bet kaip tą pasiekti?

Pagaliau po ganėtinai ilgo pokalbio susiruošiau eiti; bet misteris Vordas sustabdė mane:

– Ar atkreipėte dėmesį, Strokai, kad laivas ir automobilis juda tiesiog tapačiai?

– Žinoma, misteri Vordai!

– O kas, jei egzistuoja ne dvi mašinos, o viso labo tik viena?..

Šeštasis skyrius

Pirmasis laiškas

Išsiskyręs su misteriu Vordu, grįžau į savo namus Longstrite. Čia aš galėjau ramiai atsidėti apmąstymams, niekas man netrukdė, kadangi neturiu nei žmonos, nei vaikų. Namuose triūsė tik senutė, kuri gyveno dar pas mano motiną ir štai jau penkiolika metų tarnavo pas mane.

Prieš porą mėnesių gavau atostogų. Iki jų pabaigos liko dar dvi savaitės; tiesa, man galėjo sutrukdyti kokios nors nenumatytos aplinkybės, koks nors neatidėliotinas įpareigojimas. Skaitytojas žino, kad jau sykį mano atostogos buvo nutrūkusios trims dienoms – kaip tik dėl kelionės į Greit Eirį.

Ar dabar neduos man įpareigojimo ištirti įvykius, atsitikusius kelyje į Milvokį ir jūroje ties Bostonu? Pažiūrėsime... Bet kaip rasti to išgarsėjusio automobilio ir ne mažiau publiką sudominusio laivo pėdsakus? Neabejotina, kad reikia būtinai ištirti tuos reiškinius žmonių labui, saugumo keliuose ir vandenyse labui. Bet ką gi daryti, jeigu toji mašina ar tos mašinos nebesirodo? O jeigu jos ir pasirodys, kaip jas be gaišaties sučiupti?

Pusryčiaudamas namuose, užsirūkiau pypkę ir atskleidžaiu laikraštį. Prisipažinsiu, mane mažai domino politika ir amžina kova tarp respublikonų ir demokratų. Iš karto įsmeigiau akis į atsitikimų skyrių.

Nenuostabu, kad pirmiausia ieškojau, ar nėra kokių nors žinių iš Šiaurės Karolinos apie Greit Eirio įvykius. Galbūt esama pranešimų iš Morgantono arba Plezent Gardeno? Tarp kitko, misteris Smitas griežtai prižadėjo mane informuoti apie visus reikšmingesnius įvykius. Jis negaišuodamas telegrafuotų man, jeigu virš "Erelio lizdo" pasirodytų ugnis. Manau, Morgantono meras ne mažiau už mane troško patekti į kitą uolų sienos, supusios kraterį, pusę ir su džiaugsmu pakartotų mūsų mėginimą, jei tik pasitaikytų proga. Tačiau po išvažiavimo negavau jokios telegramos.

Laikraštyje neradau nieko nauja. Jis iškrito man iš rankų, ir aš, nekreipdamas į jį dėmesio, sėdėjau paskendęs mintyse...

Man iš galvos nėjo misterio Vordo spėlionė – o jeigu automobilis ir laivas turi kažką bendra? Tuomet visiškai tikėtina, kad tas aparatas – vieno žmogaus rankų kūrinys. Žinoma, tokį neregėtą greitį, dvigubai viršijantį paskutiniuosius rekordus, pasiektus jūrų ir sausumos lenktynėse, gali išvystyti tik to paties tipo variklis.

– Tas pats išradėjas!.. – pakartojau sau.

Iš tikrųjų spėjimas atrodė visiškai panašus į tiesą. Jį neabejotinai patvirtino ir ta aplinkybė, kad abi mašinos niekada kartu viešai nepasirodė.

"Iš pradžių Greit Eirio paslaptis, dabar – Bostono įlankos paslaptis! – galvojau. – Nejaugi antroji bus tokia pat neatskleidžiama kaip ir pirmoji? Nejaugi nepavyks įspėti nei vienos, nei kitos?"

Reikia pasakyti, kad ši nauja byla gana plačiai pagarsėjo, nes rimtai grėsė visuomenės saugumui. Jeigu išsiveržtų ugnikalnis arba drebėtų žemė, tai nukentėtų tik apygardos prie Mėlynųjų kalnų gyventojai.Bet automobilis galėjo pasirodyti bet kuriame Jungtinių Valstijų kelyje, laivas galėjo išnirti bet kurioje Amerikos platumoje, o jiems pasirodžius, kiltų visiškai realus pavojus visiems piliečiams.

Atrodė, iš giedro dangaus gali trenkti perkūnas! Kiekvienas žmogus, išėjęs iš namų, rizikavo netikėtai patekti po pašėlusiai dumiančia mašina. Pabandykite pasirodyti gatvėje ar kelyje, kuriuos apšaudo patrankos! Štai šitaip samprotavo šimtai laikraščių, kuriuos godžiai skaitė publika...

Visai nenuostabu, kad tokie pranešimai varė baimę daugeliui žmonių; bene labiausiai sunerimo mano senoji tarnaitė Gred, itin patikli, kai būdavo kalbama apie kokius nors antgamtinius reiškinius.

Tą dieną, nurinkdama stalą po pietų, Gred sustojo su grafinu vienoje rankoje ir lėkšte kitoje ir, pažvelgusi man tiesiai į akis, paklausė:

– Na, pone, ar nieko nauja?

– Nieko, – atsakiau, lengvai supratęs, apie ką ji klausia.

– Ar daugiau automobilis nepasirodė?

– Ne, Gred.

– O laivas?..

– Ir laivas... Apie tai nieko nerašo net labiausiai informuoti laikraščiai!

– O pas jus policijoje irgi nieko nežino?

– Policija žino tiek, kiek ir visi...

– Tada, pone, pasakykite, kam ji reikalinga?

– Šį klausimą aš ir pats sau daugelį kartų kėliau...

– Mat kaip! Vadinasi, vieną gražią dieną tas pasiutęs vairuotojas atsiras Vašingtone, nudums Longstritu ir suvažinės visus praeivius...

– O, šį kartą, Gred, yra vilčių, kad jis bus sulaikytas.

– Na jau ne, pone, jums nepavyks!

– O kodėl?

– O todėl, kad tas vairuotojas – pats velnias, o velnio sulaikyti neįmanoma!

"Žinoma, – pagalvojau, – velnio velnias neims; galimas daiktas, jis ir išgalvotas vien dėl to, kad geriems žmonėms padėtų išsiaiškinti nepaaiškinamus dalykus! Tai jis uždegė laužą Greit Eiryje! Tai jis sumušė greičio rekordą didžiajame kelyje Viskonsino valstijoje! Jis kursuoja tarp Konektikuto ir Masačusetso!"

Bet palikime nuošaly piktąją dvasią: juk tai ne kas kita, kaip neišprususių žmonių pramanas. Nekelia abejonių vienas dalykas: kažkoks žmogus dabar turi vieną ar du aparatus, skirtus judėjimui, kurie daugybę kartų pralenkia visas tobuliausias mašinas, kada nors važiavusiais žeme ar plaukusias jūra.

Bet tada kyla klausimas: kodėl jis dingo? Galbūt baiminasi, kad jį galų gale sugaus ir atskleis išradimo, kurį jis, be abejo, nori išsaugoti, paslaptį? O galbūt tapo nelaimingo atsitiktinumo auka ir nusinešė tą paslaptį į kapus? Tokia išvada visiems atrodė bene patikimiausia. Bet jeigu jis žuvo Mičigano arba Naujosios Anglijos vandenyse, kaip tada rasti jo pėdsakus?.. Nejaugi jis šmėkštelėjo tarsi meteoras ar kometa, o po tūkstančio metų jo nuotykiai virs legenda, jaudinančia trisdešimtojo amžiaus garbingųjų senučių Gredų širdis?

Kurį laiką Amerikos, o po jų ir Europos laikraščiai aptarinėjo šį įvykį. Buvo išspausdinta visa kupeta straipsnių! Vieną melagingą žinią keitė kita! Pasipylė srautas įvairiausių traktuočių! Senojo ir Naujojo Pasaulio publika baisiausiai visu tuo domėjosi, kas, be abejo, visiškai pateisinama. Kas žino, ar nepavydėjo įvairios Europos valstybės, kad išradėjas savo veikimo vieta pasirinko būtent Ameriką? Jeigu jis amerikietis, tai galbūt šitokiu genialiu išradimu atneš didžiulę naudą savo šaliai? Juk turėti tokį aparatą – ar atiduos išradėjas jį nemokamai, iš patriotizmo, ar perleis už bet kokią sumą – tai suteikti Jungtinėms Valstijoms neginčijamą pranašumą prieš kitas šalis!

Pagaliau birželio dvidešimtąją "Niujorko" laikraštis pirmą kartą išspausdino šiuo klausimu garsų straipsnį. Lygindamas pačių greičiausių karo laivyno kreiserių greitį su naujojo plaukiojimo aparato

greičiu, tas straipsnis įrodinėjo, kad jeigu Amerika gautų išradimo paslaptį, jos laivai, plaukdami tokiu greičiu, per tris dienas galėtų įveikti atstumą iki Europos, kai Europos laivai, norėdami pasiekti Ameriką, turėtų plaukti ištisas penkias dienas.

Jeigu jau policija bandė išsiaiškinti reiškinius, vykusius Greit Eiryje, tai ji su nemažesniu pasišventimu stengėsi sužinoti bent ką nors apie tą vairuotoją, kuris daugiau neberodė gyvybės požymių.

Misteris Vordas mielai grįždavo prie šios temos. Visiškai nenorėdamas manęs nuliūdinti, mano viršininkas kai kada primindavo nesėkmingą mano kelionę į Šiaurės Karoliną, beje, kuo puikiausiai suprasdamas, kad ji nepavyko ne dėl mano kaltės. Juk jeigu sienos pernelyg aukštos, tai, savaime aišku, perkopti jų neįmanoma... nebent pramušti jas kiaurai... Visa tai misteriui Vordui netrukdė dažnai kartoti:

– Na, ką gi, mano vargšeli Strokai, jūs patyrėte nesėkmę, ar ne?

– Žinoma, misteri Vordai, kaip ir bet kuris patirtų ją mano vietoje... Čia svarbiausia pinigai... Ar sutinkate juos išleisti?

– Nieko baisaus, Strokai, nieko, tikiuosi, kad mūsų šauniajam inspektoriui pasitaikys proga atsirevanšuoti! Pavyzdžiui, klausimas dėl to automobilio ir laivo... Kaip būtume patenkinti ir kokia garbė tektų mūsų daliai, jeigu jums pavyktų atskleisti tą menką paslaptį!

– Žinoma, misteri Vordai, ir jeigu man bus įsakyta imtis to reikalo...

– Ką gali žinoti, Strokai... Palauksime... palauksime...

Šitaip klostėsi reikalai, kai birželio penkioliktąją Gred padavė man laišką, atėjusį su rytiniu paštu. Tai buvo registruotas laiškas, ir man teko pasirašyti, kad gavau.

Pažiūrėjau adresą. Braižas buvo nepažįstamas. Ant voko matėsi Morgantono pašto skyriaus antspaudas. Sprendžiant iš datos, laiškas buvo išsiųstas prieš trejetą dienų.

Iš Morgantono?.. Neabejojau, kad tai laiškas iš Elijo Smito.

– Taip, – tariau savo senajai tarnaitei, – tai man rašo misteris Smitas. Daugiau nėra kam. Be jo, Morgantone neturiu kitų pažįstamų. O jeigu jau jis man rašo, kaip buvome susitarę, vadinasi, turi kažką svarbaus pranešti.

– Iš Morgantono?.. – pakartojo Gred. – Ar tai ne ta vieta, kur velniai uždegė savo pragaro ugnį?

– Visiškai teisingai, Gred.

– Tikiuosi, pone, daugiau ten nebevažiuosite?

– O kodėl gi ne?..

– Todėl, kad galų gale jūs visam laikui liksite tam katile, tame

Greit Eiryje, o aš visiškai nenoriu, kad jūs, pone, ten liktumėte!

– Nusiraminkite, Gred. Iš pradžių sužinosime, kokie ten reikalai.

Sulaužiau raudonus antspaudus ant voko, pagaminto iš gana standaus popieriaus. Vokas su antspaudais buvo tarsi savotiškas skydas, papuoštas trimis žvaigždėmis.

Ištraukiau laišką. Tai buvo popieriaus lapelis, keturlinkai sulenktas ir parašytas vienoje pusėje.

Pirmiausia žvilgtelėjau į parašą. Tačiau parašo nebuvo: vietoj jo po pakutine eilute stovėjo dvi didžiosios raidės.

– Čia ne iš Morgantono mero, – sumurmėjau.

– O iš ko gi? – paklausė Gred, kuri kaip ir kiekviena moteris, be to, sena, buvo labai smalsi.

Žvelgdamas į vietoj parašo parašytus inicialus, galvojau: "Nei Morgantone, nei kur nors kitur nepažįstu nieko, kam galėtų priklausyti šie inicialai".

Laiške buvo viso labo dvidešimt eilučių, parašytų energingu braižu, su būdingais storais ir plonais užraitymais. Didžiausiai mano nuostabai, laiškas buvo paženklintas paslaptinguoju Greit Eiriu. Pateikiu to laiško tekstą, kurį dėl savaime aiškių priežasčių kruopščiai išsaugojau.

"Greit Eiris, Mėlynieji kalnai,
Šiaurės Karolina,
birželio tryliktoji

Misteriui Strokui, vyriausiajam policijos inspektoriui
Longstritas 34, Vašingtonas

Malonusis pone!

Jums buvo duotas nurodymas prasiskverbti už Greit Eirio uolų sienos. Balandžio dvidešimt aštuntąją jūs atvykote ten, lydimas Morgantono mero ir dviejų palydovų. Jūs užlipote iki uolų sienos ir apėjote ją aplinkui, bet ji pasirodė pernelyg aukšta, todėl užsiropšti ant jos nepajėgėte.

Ieškojote išlaužos, bet jos neradote.

Žinokite, įžengti į kraterį draudžiama; tas, kuris įeis į jį, jau niekada atgal nebesugrįš.

Nesugalvokite pakartoti savo mėginimo: jums nepavyks ir antrą kartą, kaip nepavyko ir pirmąjį, be to, susilauksite itin rimtų nemalonumų.

Taigi pasinaudokite įspėjimu, arba jums blogai baigsis!

P.V."

Septintasis skyrius

Trečiasis netikėtumas

Prisipažinsiu, laiškas taip apstulbino mane, kad perskaitęs jį nesusivaldžiau ir aiktelėjau iš nuostabos. Senoji tarnaitė žiūrėjo į mane nežinodama, ką galvoti.

– Gavote blogų žinių, pone?

Nieko nenuslėpiau nuo Gred ir, užuot atsakęs, perskaičiau jai laišką nuo pirmos iki paskutinės eilutės.

Gred klausėsi, žvelgdama į mane su neslepiamu nerimu.

– Tikriausiai rašo koks nors mistifikuotojas, – pasakiau gūžtelėjęs pečiais.

– O galbūt ir pats velnias; juk laiškas iš tos velniškos vietos! – pridūrė Gred, visada ir visur įžvelgdama piktosios dvasios kėslus.

Likęs vienas, dar kartą perskaičiau tą netikėtą laišką ir, kurį laiką pamąstęs, nutariau, kad tai kokio nors pikto pokštininko darbelis. Kitaip negalėjo būti. Mano nuotykiai buvo plačiai žinomi. Laikraščiai smulkiai aprašė mūsų kelionę į Šiaurės Karoliną ir mėginimą prasibrauti į Greit Eirio kraterį. Visi žinojo, kad mudu su misteriu Smitu patyrėme nesėkmę. Ir štai kažkoks pokštininkas, vienas iš tų visur pasitaikančių, net Amerikoje, tipų, griebėsi plunksnos ir, norėdamas pasišaipyti iš manęs, sukurpė šį grasinantį raštą.

Iš tikrųjų, jeigu manytume, kad garsiajame "Erelio lizde" įsitaisė gauja nusikaltėlių, kurie, be abejo, baiminasi, jog policija nerastų jų slėptuvės, tai nė vienas jų neleistų sau šitaip neatsargiai elgtis ir neatskleistų savo buvimo vietos. Juk jie suinteresuoti, kad niekas nesužinotų, kur jų slapstymosi vietos. Toks laiškas duotų dingstį policijos agentams tęsti tyrimą toje Mėlynųjų kalnų dalyje. Jeigu būtų kalbama tik apie įtartinų asmenų gaujos areštavimą, tai juos jau būtų suėmę!.. Uolų sieną susprogdintų melinitu arba dinamitu... Bet kaip tie piktadariai sugebėjo patekti į kraterį? Beje, galbūt ten yra įėjimas,

kurio mums nepavyko rasti... Kad ir kaip ten būtų, net jeigu teisingai spėju, nė vienas jų nepadarytų tokio neatsargaus poelgio – neatsiųstų man šio laiško.

Taigi liko tik vienintelis paaiškinimas: laišką parašė koks nors mistifikuotojas arba beprotis; nutariau, kad visa ši istorija neverta, jog imčiau nerimauti ar net paprasčiausiai apie ją galvoti.

Vieną akimirką šmėkštelėjo mintis apie visa tai papasakoti misteriui Vordui, bet paskui persigalvojau. Jis, žinoma, neteiktų tam laiškui jokios reikšmės. Tačiau laiško nesunaikinau ir dėl visa ko įkišau į savo rašomąjį stalą. Jeigu dar ateitų tokių pat laiškų su tais pačiais inicialais, tai paslėpsiu juos visus kartu ir nekreipsiu rimtesnio dėmesio.

Praėjo keletas dienų. Kaip paprastai ėjau į policijos departamentą. Turėjau baigti keletą ataskaitų, todėl man nė galvon nešovė mintis, jog greitai teks išvažiuoti iš Vašingtono. Beje, mūsų profesijos žmonės niekada negali būti tikri dėl rytdienos... Visada gali pasipainioti kokia nors byla, dėl kurios jums reikės išmaišyti visas Jungtines Valstijas nuo Oregono iki Floridos ir nuo Meno iki Techaso!..

Dabar dažnai galvodavau, kad jeigu man duos naują įpareigojimą ir vėl mane ištiks tokia pat nesėkmė kaip Greit Eirio byloje, beliks tik viena išeitis – atsistatydinti ir mesti tarnybą!

Kai dėl istorijos su vairuotoju arba vairuotojais, tai apie ją daugiau nieko nebesigirdėjo. Žinojau, kad vyriausybė nurodė stebėti kelius, upes, ežerus ir visus kitus vandens telkinius. Bet kaip tai įgyvendinti didžiulėje šalyje, besidriekiančioje nuo šešiasdešimtojo iki šimto dvidešimt penktojo dienovidžio ir nuo trisdešimtojo iki keturiasdešimt penktojo laipsnio platumos!.. Iš vienos pusės – Atlanto vandenynas, iš kitos – Tykusis, be to, plati Meksikos įlanka, plaunanti pietinius krantus, – argi visos šios didžiulės erdvės nesudaro dėkingų sąlygų nesugaunamajam laivui?

Bet, kartoju, daugiau niekas nematė nei automobilio, nei laivo, o juk žinoma, kad abiejų aparatų išradėjas pirmiausia anaiptol neieškojo nuošalių vietų, o išlindo į plentą Viskonsine lenktynių metu ir ramiai sau plaukiojo jūroje netoli nuo Bostono, kur nuolatos zuja tūkstančiai laivų.

Vadinasi, jeigu išradėjas nežuvo, kas visiškai įmanoma, tai dabar atsidūrė už Amerikos ribų (galimas daiktas, Senojo Pasaulio jūrose) arba slapstosi kokioje nors jam vienam žinomoje slėptuvėje, ir jeigu ne...

“Taip, – galvojau kitą sykį, – jeigu jam reikia slėptuvės, taip pat

nežinomos, kaip ir neprieinamos, tai Greit Eirio viršūnė puikiausiai tiktų tam fantastiškam sutvėrimui. Tiesa, laivu ten nenuplauksi, automobiliu nenuvažiuosi. Tiktai plėšrieji paukščiai – ereliai ir kondorai – gali ten ieškoti prieglobsčio!"

Beje, nuo to laiko, kai grįžau į Vašingtoną, toje apygardoje visur buvo ramu – ugnis daugiau nebepasirodė. Šiuo reikalu misteris Elijas Smitas man nieko nerašė, ir aš visai tvirtai galėjau manyti, kad ten nevyksta nieko neįprasta. Situacija leido galvoti, kad abu įvykiai, sukėlę tokį didžiulį susijaudinimą ir nerimą, greitai bus publikos pamiršti.

Birželio devynioliktąją, išėjęs iš namų į tarnybą, pastebėjau du vyriškius, kurie gana akylai spoksojo į mane. Kadangi jų nepažinojau, tai nekreipiau rimtesnio dėmesio ir būčiau neprisiminęs tų žmonių, jeigu garbioji Gred nebūtų pranešusi apie juos, kai grįžau namo.

Pasirodo, jau prieš keletą dienų mano senoji tarnaitė pastebėjo, kad du nepažįstamieji tarsi lūkuriuoja manęs gatvėje. Juodu vaikštinėja pirmyn ir atgal priešais mano namus ir net seka paskui mane, kai žingsniuoju Longstritu į policijos departamentą.

– Ar tikrai esate įsitikinusi? – paklausiau.

– Taip, pone, dar vakar, kai jūs grįžote, tie žmonės sekė paskui jus bemaž lipdami ant kulnų ir dingo, kai tik užvėrėte namų duris!

– Klausykite, Gred, o jūs neapsirinkate?

– Ne, pone.

– Jeigu sutiktute tuos žmones, ar pažintute?

– Pažinčiau.

– Na, žinote, Gred, – tariau juokdamasis, – matau, turite tikro policininko uoslę! Reikės jus įrašyti į policijos brigadą.

– Juokitės, pone, juokitės! Dar kol kas turiu geras akis ir be akinių galiu pažinti žmones. Jus šnipinėja, tai jau tikrai, ir gerai padarysite, jeigu tų šnipų pėdomis pasiųsite keletą agentų!

– Prižadu jums, Gred, – atsakiau, kad tik nuraminčiau senutę. – Pasiųsiu ką nors iš savo seklių ir bemat sužinosiu, kas čia per įtartini asmenys.

O iš tikrųjų nė nemaniau rimtai žiūrėti į senutės šneką, bet vis dėlto pridūriau:

– Dabar išeidamas į gatvę atidžiai pasižvalgysiu į praeivius.

– Atsarga gėdos nedaro, pone!

Beje, nedaug reikėjo, kad sukeltum Gred nerimą, todėl aš ir neteikiau reikšmės jos žodžiams.

– Jeigu, pone, dar bent kartą juos pamatysiu, – tęsė senutė, – įspėsiu

jus iš anksto, kai ruošitės išeiti iš namų.

– Puiku!

Nutraukiau šį mielą pašnekesį, manydamas, kad jeigu ir toliau jį tęsime, Gred ims įtikinėti, kad mane šnipinėja patsai Balzebubas su vienu savo parankiniu.

Dvi dienas, išeidamas iš namų ir grįždamas, įsitikinau, kad niekas manęs neseka, ir nutariau, kad Gred apsiriko.

Tačiau birželio dvidešimt antrosios rytmetį, užkopusi laiptais taip sparčiai, kiek jai leido amžius, Gred atidarė mano kambario duris ir vos atgaudama kvapą prašneko:

– Pone... pone...

– Kas atsitiko, Gred?

– Juodu čia.

– Kas? – paklausiau galvodamas visai apie ką kita, o ne apie tuos keistus žmones, kurie neva sekė mane.

– Šnipai...

– Ak, ir vėl tie šaunuoliai šnipai!

– Tie patys... gatvėje... priešais jūsų langus... Seka namą, laukia, kada išeisite!

Priėjau prie lango ir, nepastebimai pakėlęs užuolaidą, kad nieko nenubaidyčiau, išvydau ant šaligatvio du nepažįstamuosius.

Taip, jie buvo du; abu vidutinio ūgio, tvirti, plačiapečiai, trisdešimt penkių ar keturiasdešimties metų. Apsirengę kaip kaimo gyventojai: ant galvų plačiabrylės veltos skrybėlės, kelnės iš storos vilnonės medžiagos, batai su storais padais, rankose lazdos.

Nėra abejonės, juodu atkakliai žvelgė į mano duris ir langus. Kartkartėmis, persimetę keletu žodžių, žingsniavo pirmyn ir atgal, paskui vėl grįždavo į savo stebėjimo postą.

– Ar tikrai esate įsitikinusi, Gred, – paklausiau, – kad čia tie patys subjektai, kuriuos matėte ir anksčiau?

– Tie patys, pone.

Dabar jau neabejojau, kad mano senoji tarnaitė buvo teisi, todėl nutariau išsiaiškinti, koks čia reikalas. Tačiau pats nesirengiau sekti tų vyriškių – jie bematpažintų mane, – beje, dėl ko gi turėčiau tiesiai jiems lįsti į akis? Šiandien pat prie savo namų pastatysiu agentą, ir jeigu juodu vėl pasirodys vakare arba rytoj rytą, jis paseks nepažįstamuosius, eis paskui juos visur, kur tik pastarieji užsimanys, ir galų gale jų asmenybės bus nustatytos.

Bet kodėl jie manęs laukia? Ar tik nesirengia sekti iš paskos iki policijos departamento? Ką gi, jeigu juodu šitaip padarys, galimas

daiktas, pasitaikys proga parodyti jiems tokį svetingumą, už kurį tikrai nepadėkos.

Pasiėmiau skrybėlę ir, kol Gred sekė pro langą, nusileidau laiptais, atidariau duris ir išėjau į gatvę.

Nepažįstamųjų jau nebebuvo.

Tačiau kuo puikiausiai įsiminiau jų išvaizdą.

Kiek tik besižvalgiau, niekur jų neberegėjau.

Nuo tos dienos nei Gred, nei aš jau nebematėme tų žmonių priešais namus, daugiau jų niekur nebesutikau.

Pagaliau, jeigu manyčiau, kad jų sekimo objektas buvau būtent aš, tai galbūt dabar, išvydę mane savomis akimis, jiedu sužinojo apie mane viską, ką norėjo. Pamažu ėmiau primiršti tą įvykį ir galvojau apie jį ne daugiau negu apie laišką su inicialais P.V....

Tačiau netrukus nauji ir tikrai nepaprasti įvykiai sukėlė visuotinį susidomėjimą.

Jau esu sakęs, kad reiškiniai Greit Eiryje daugiau nebesikartojo ir laikraščiai apie juos nieko neberašė. Lygiai taip pat jie nutylėjo ir apie automobilį su laivu, kurių pėdsakų negalėjo rasti mūsų geriausieji agentai. Tikriausiai visi tie įvykiai būtų nugrimzdę į užmarštį, jeigu jų nebūtų priminę nauji atsitikimai.

Birželio dvidešimt ketvirtąją tūkstančiai skaitytojų galėjo perskaityti straipsnį, išspausdintą "Vakarinėje žvaigždėje" ir kitą dieną persispausdintą visų Jungtinių Valstijų laikraščių.

"Kirdolo ežeras, plytintis Kanzase aštuoniasdešimt mylių į vakarus nuo Topikos, šios valstijos sostinės, nėra plačiau žinomas. Tačiau jis kelia didelį susidomėjimą, be abejo, apie jį greitai visi praneš, nes dėl visiškai išskirtinių aplinkybių dabar į jį nukryps visų akys.

Tas ežeras, iš visų pusių supamas kalnų, kaip matyti, visiškai nesisieja su valstijos hidrografiniu tinklu. Iš jo garuojantį vandenį pilnutinai kompensuoja lietūs, kurie šioje Kanzaso dalyje dažnai lyja.

Kirdolo ežero plotas yra septyniasdešimt penkios kvadratinės mylios, o lygis, matyt, truputį aukštesnis negu jūros. Iš visų pusių jį supa kalnai, todėl prieiti prie jo nelengva, – prasibrauti tegalima tik siaurais tarpekliais. Tačiau jo krantuose vietomis dunkso kaimeliai. Ežere veisiasi gausybė žuvų, visada čia pilna žvejų valčių.

Pridursime, kad ežero gylis ne visur vienodas. Prie krantų – ne mažiau kaip penkiasdešimt pėdų. Šio plataus baseino pakrantėse beveik visur stūkso stačios uolos. Vėjo genamos bangos kartais pašėlusiai plakasi į jas ir tarsi audrotos liūtys svaido gausybę purslų ant pakrančių namukų. Gylis, ganėtinas net prie pat krantų, viduryje

dar padidėja; kai kuriose vietose siekia iki trijų šimtų pėdų.

Ežero vanduo skaidrus ir gėlas. Žinoma, čia nesiveisia jūrų žuvys, tačiau lydekos, ešeriai, upėtakiai, karpiai, gružliai, unguriai plaukioja neįsivaizduojamais pulkais ir pasiekia nepaprastų dydžių.

Savaime aišku, žvejyba čia klesti, nes yra labai pelningas užsiėmimas. Ten esama ne vienas tūkstantis žvejų ir šimtai žvejų laivų. Prie tos flotilės reikia pridėti dar dvidešimt burinių škunų ir garinių katerių, kurie reguliariai plaukioja po ežerą ir palaiko ryšius tarp įvairių gyvenviečių. Už kalnų grandinės veikia ištisas geležinkelių tinklas – jais iš Kanzaso į kitas valstijas išvežama sugauta žuvis.

Šis Kirdolo ežero aprašymas padės suvokti faktus, kurie dėstomi žemiau".

Štai ką toliau pranešė "Vakarinė žvaigždė" savo sensacingame straipsnyje:

"Jau kurį laiką žvejai pastebėjau, kad ežere vyksta kažkoks nesuprantamas bangavimas. Kartais vandens paviršius pakyla tarsi veikiamas povandeninės bangos. Net ramiu laiku, kai visiškai nėra vėjo, vanduo toje vietoje verda ir putoja. Žvejų laivus tuo pat metu supa dviejų krypčių bangos, laivai negali plaukti pasirinktu kursu. Jie susiduria vienas su kitu, vos neapvirsta ir patiria rimtas avarijas.

Nustatyta, kad minėtasis bangavimas eina iš ežero gelmių, jo priežastis bandyta įvairiopai aiškinti.

Pirmiausia kilo klausimas, ar nesusijęs tas bangavimas su seisminiais smūgiais, keičiančiais ežero dugno profilį. Tačiau šią hipotezę teko atmesti, kai paaiškėjo, jog tie trikdymai vyksta ne vienoje konkrečioje vietoje, o sklinda po visu vandens paviršimi, yra stebimi rytuose ir vakaruose, šiaurėje ir pietuose, viduryje ir prie krantų, nuosekliai, net galima sakyti, reguliariai, o tai verčia absoliučiai atmesti mintį dėl žemės drebėjimo arba dėl kokio nors vulkaninės kilmės reiškinio.

Tada griebtasi kitos hipotezės. Ar neatsirado ten kokia nors jūrų pabaisa ir ar ne dėl jos buvimo aiškintini tie stiprūs trikdymai Kirdolo ežero vandenyse?.. Bet jeigu toji pabaisa negimė pačiame ežere, neišaugo jame iki gigantiško dydžio, ką sunku laikyti tikrove, tenka manyti, kad ji kažkaip ten prasiskverbė iš kitur. Tačiau šis ežeras nesusisiekia su jokiu kitu vandens baseinu. Kai dėl požeminių kanalų, maitinamų Kanzaso upių, buvimo, tai toks aiškinimas neišlaiko rimtos kritikos. Bent jau ši valstija būtų arti Atlanto ar Tykiojo, ar pagaliau

Meksikos įlankos pakrančių!.. Bet ne! Kanzasas plyti šalies centre, toli nuo Amerikos jūrų.

Žodžiu, išnarplioti šį klausimą ne taip paprasta. Kur kas lengviau atmesti aiškiai klaidingas hipotezes, negu atskleisti tikrąją reiškinio priežastį.

Tačiau jeigu įrodyta, kad Kirdolo ežere pabaisa negali egzistuoti, ar ne teisingiau būtų galvoti, jog jo gelmėse kursuoja povandeninis laivas? Juk mūsų laikais egzistuoja daug tokios rūšies laivų! Pavyzdžiui, Bridžporte, Konektikuto valstijoje, prieš keletą metų pasirodė aparatas, pavadintas "Protektoriumi", kuris galėjo plaukti ir ant vandens, ir po vandeniu, taip pat važiuoti žeme... Išradėjo Leiko pagamintoji mašina turėjo du variklius: vieną – elektrinį – septyniasdešimt penkių arklio jėgų galingumo, su dviem sujungtais sraigtais, ir antrą, varomą žibalu, – dviejų šimtų penkiasdešimt arklio jėgų; be to, ji turėjo špižinius vieno metro diametro ratus, su kuriais galėjo važiuoti ir keliais, ir jūros dugnu.

Visa tai aišku; bet jeigu sakysime, kad pastebėtąjį bangavimą sukėlė Leiko sistemos povandeninis laivas, tegu ir labiausiai patobulintas, vis dėlto lieka neaiškus klausimas: kaip jis galėjo patekti į Kirdolo ežerą, kokiu požeminiiu kanalu ten įplaukė? Kartojame, tą ežerą iš visų pusių supa kalnai, todėl jo niekaip negali pasiekti nei povandeninis laivas, nei jūrų pabaisa.

Šį prieštaravimą sunku nuginčyti. Ir vis dėlto vienintelė priimtina hipotezė gali būti tokia: panašus aparatas, kuris, beje, dar nė karto nepasirodė paviršiuje, kaip tik ir kursuoja ežero vandenyse.

Beje, po to, kas atsitiko birželio dvidešimtąją, šia hipoteze nebeverta abejoti.

Tą dieną "Markelo" škuna, lėkusi visomis burėmis šiaurės vakarų kryptimi, staiga užšoko ant kažkokio plaukusio po vandeniu kūno. Tarp kitko, šioje vietoje nėra povandeninių rifų, matavimai svambalu rodo nuo aštuoniasdešimties iki devyniasdešimties pėdų.

Škunai, gavusiai smūgį į kairįjį bortą, grėsė pavojus per keletą minučių prisipildyti vandens ir paskęsti. Bet pramuštą angą pavyko sutaisyti, ir laivas nuplaukė prie artimiausios prieplaukos už trijų mylių nuo įvykio vietos.

Kai iškrovę "Markelo" škuną ištempė į krantą, pralaužą apžiūrėjo ir iš išorės, ir iš vidaus. Pasirodė, kad pralauža atsirado taranavus laivo korpusą.

Aprašytasis atsitikimas galutinai patvirtina faktą, kad Kirdolo ežero gelmėse neįprastai greitai plaukioja povandeninis laivas.

Bet čia kyla naujas klausimas: sakykime, kad minėtos rūšies aparatas kažkokiu būdu pateko į ežerą; bet kokiu tikslu jis ten atsidūrė? Argi Kirdolas – tinkama vieta tokiems bandymams? Kita vertus, kodėl tas aparatas niekada nepasirodo vandens paviršiuje? Kokios priežastys verčia jį slėptis?

“Vakarinės žvaigždės” straipsnis baigiamas iš tikrųjų keistu sugretinimu:

“Iš pradžių paslaptingasis automobilis, paskui paslaptingasis laivas.

Po paslaptingojo laivo – paslaptingas povandeninis laivas.

Ar tai nereiškia, kad visos trys mašinos – to paties išradėjo kūrinys ir kad egzistuoja ne trys aparatai, o viso labo tik vienas?”

Aštuntasis skyrius

Bet kuria kaina

Tas straipsnis buvo lyg perkūnas iš giedro dangaus ir visiems padarė didžiulį įspūdį. Žmonės vieningai pritarė "Vakarinei žvaigždei". Kadangi žmonės apskritai linkę tikėti viskuo, kas neįprasta, dažnai net neįmanoma, todėl ir dabar neliko nė vieno abejojančio. Taip, visas tris mašinas sukūrė tas pats išradėjas; negana to, egzistuoja ne trys, o vienas aparatas.

Betgi kaip galima praktiškai automobilį paversti laivu, o paskui povandeniniu laivu? Kaip gali ta pati mašina važiuoti žeme, plaukioti vandeniu ir po vandeniu? Kodėl tada neskraido ore?

Šiaip ar taip, net jeigu tikėtume tik tuo, kas jau žinoma ir nustatyta, jeigu pripažintume tik faktus, nenuneigiamai patvirtintus daugybės liudininkų parodymų, tai ir tada viskas atrodytų ganėtinai keistai. Nenuostabu, kad publika, kuriai jau įkyrėjo šnekos apie ankstesnius įvykius, dvigubai uoliau puolė narplioti naujus pranešimus.

Pirmiausia laikraščiai teisingai nustatė: jeigu iš tikrųjų egzistuoja trys atskiri aparatai, tai absoliučiai akivaizdu, kad juos varo motoras, kur kas galingesnis už visus iki šiol žinomus variklius. Tasai motoras jau pateikė neginčijamų savo galingumo įrodymų, išlaikė bandymą, ir dar kaip sėkmingai! Juk mašina skriejo iki pusantros mylios per minutę!

Aišku, kad verta už bet kokią kainą pirkti iš išradėjo tą variklį! Ar tinka jis trims skirtingoms mašinoms, ar tik vienai, galinčiai judėti tokiomis skirtingomis sąlygomis, – visai neturi reikšmės. Reikia įsigyti motorą, duodantį tokius puikius rezultatus, padaryti jį savo nuosavybe.

Savaime suprantama, ir kitos valstybės su niekuo nesiskaitys, kad tik įsigytų tokią vertingą ir armijai, ir laivynui mašiną. Juk aišku, kokį pranašumą sausumoje ir jūrose įgautų tauta, turinti tokį neįkainojamą variklį! Kaip kovoti su naikinančia jėga mašinos, kurios neįmanoma

pavyti? Reikia ją nupirkti ir negailėti milijonų, – Amerikai tai būtų geriausias būdas panaudoti savo turtus.

Taip svarstė ir oficialūs sluoksniai, ir plačioji visuomenė. Laikraščiai be perstojo spausdino straipsnius šiuo visiems rūpimu klausimu. Žinoma, Europa neatsiliko nuo Jungtinių Valstijų.

Bet kad galėtų nupirkti išradimą, pirmiausia turėjo rasti išradėją, – čia ir slypėjo didžiausias sunkumas ir kliūtis.

Veltui apieškojo svambalu visą Kirdolo ežerą skersai ir išilgai! Matyt, povandeninis laivas jau nebeplaukiojo jo gelmėse. Tuomet kaip jis dingo iš ežero? Ir kaip ten pateko? Neišsprendžiamas klausimas!.. Daugiau povandeninis laivas niekur nebesirodė, automobilis irgi nebelakstė Jungtinių Valstijų keliais; dingo ir laivas, plaukiojęs Amerikos vandenyse!

Kai atvykdavau pas misterį Vordą, mudu keletą kartų šnekėjomės šiuo reikalu, kuris jį kaip ir anksčiau labai domino. Ar vertėjo agentams toliau vargti ir ieškoti, jeigu iki šiol nėra jokių rezultatų?

Ir štai birželio dvidešimt septintosios rytą buvau iškviestas į policijos departamentą. Vos tik įžengiau į kabinetą, kai misteris Vordas kreipėsi:

– Na, Strokai, jums pasitaiko puikiausia proga revanšuotis dėl ankstesnės nesėkmės!..

– Nesėkmės su Greit Eiriu?

– Būtent.

– Kokia proga?.. – paklausiau dar abejodamas, ar nepokštauja mano viršininkas.

– Štai kas, – tarė jis, – ar nenorite ieškoti tos trigubo veikimo mašinos išradėjo?

– Žinoma, noriu, misteri Vordai, – atsakiau. – Tik įsakykite pradėti, ir aš padarysiu viską, kas įmanoma, kad pagaliau laimėčiau! Tiesa, tai rasi bus nelengva...

– Be abejo, Strokai; galimas daiktas, net sunkiau negu prasiskverbti į Greit Eirio kraterį!

Misteris Vordas, žinoma, vėl šaipėsi iš manęs dėl paskutinės nesėkmingos kelionės. Tačiau juokavo jis gana geraširdiškai ir net norėdamas paskatinti mane. Beje, jis gerai pažinojo mane ir buvo tikras, kad atiduočiau viską pasaulyje už galimybę pakartoti nepavykusį bandymą. Nekantriai laukiau naujų nurodymų.

Misteris Vordas tęsė draugišku tonu:

– Žinau, Strokai, jūs padarėte viską, ką tik galėjote, ir aš neturiu jokių priekaištų. Tačiau dabar kalbame ne apie Greit Eirį. Jeigu

vyriausybė iš tikrųjų panorės, kad mūsų žmonės įžengtų į tą daubą, tegu tik negaili lėšų, tegu išleidžia keletą tūkstančių dolerių, tuomet ir nebeteks aušinti burnos.

– Aš irgi taip manau.

– Tačiau, – pridūrė misteris Vordas, – man regis, svarbiau būtų suimti tą fantastišką išradėją, kuris nuolatos išslysta mums iš rankų. Čia jau policijos reikalas, geros policijos!

– Pranešimuose nieko daugiau apie jį nebekalbama?

– Ne, ir nors esama pamato tikėti tuo, kad jis plaukiojo po Kirdolo ežero vandeniu, vėl užtikti jo pėdsakų nepavyko. Nebent jis sugeba virsti nematomu, tasai mechanikos Protėjus!

– Jeigu jis ir neturi jokio talento, tai, matyt, pasirodo tik tada, kai mano esant naudinga jam pačiam, – paprieštaravau.

– Visiškai teisingai, Strokai, ir, man regis, yra tik vienas būdas baigti su tuo keistuoliu: reikia jam pasiūlyti už mašiną tokią sumą, kad jis nebegalėtų atsisakyti ją parduoti!

Misteris Vordas buvo teisus. Kaip tik turėdama tokį tikslą, vyriausybė ir rengėsi pradėti derybas su "dienos didvyriu". Regisi, dar niekada nė viena žmogiška būtybė neturėjo didesnės teisės į minėtą epitetą! Padedant spaudai, bus galima pranešti tam nuostabiam išradėjui, ko iš jo pageidaujama. Sužinos apie didžiulę sumą, kuri jam siūloma už paslapties atskleidimą...

– Iš tikrųjų, kaip jis gali panaudoti tą išradimą savo labui? – paklausė misteris Vordas. – Argi jis nesuinteresuotas gauti už išradimą kokią nors naudą? Juk neturime jokio pagrindo manyti, jog tas nepažįstamasis – nusikaltėlis ir, pasinaudodamas savo mašina, gelbstisi nuo persekiojimo!

Tačiau, pasak mano viršininko, aukštesniuose sluoksniuose nutarta veikti ir kitomis priemonėmis. Daugybė agentų stebėjo kelius, upes, protakas, ežerus ir vandenyno pakrantę, tačiau tai nedavė jokių rezultatų. Jeigu tik išradėjas nežuvo kartu su savo mašina kokio nors pavojingo bandymo metu, kas galų gale visiškai įmanoma, vadinasi, jis nenori viešai pasirodyti. Po atsitikimo su "Markelo"škuna Kirdolo ežere į policijos departamentą daugiau nebeatėjo jokių pranešimų, todėl byla nepajudėjo nė per colį. Apie tai man šnekėjo misteris Vordas, neslėpdamas savo nusivylimo.

Taip, mes buvome nusivylę ir kupini apmaudo. Užtikrinti visuomenės saugumą vis sunkiau ir sunkiau. Pabandykite persekioti piktadarius, jeigu jie pasidarys nesugaunami sausumoje ir jūroje!.. Pabandykite persekioti po vandeniu!.. O kai dirižabliai bus ganėtinai

ištobulinti, pabandykite persekioti nusikaltėlius ore!

Pagaliau ėmiau galvoti, kad ateis diena, kai mes – aš ir mano kolegos – pasidarysime visiškai bejėgiški, kai visiems policijos pareigūnams reikės išeiti į atsargą, kadangi nebeduos jokios naudos.

Čia prisiminiau laišką, kurį gavau prieš dešimtį dienų, laišką, parašytą Greit Eiryje ir grasinusį mano laisvei ir net gyvybei, jeigu pakartočiau savo kelionę. Nuo to laiko nebegavau tokių laiškų. Taip pat prisiminiau, kaip mane šnipinėjo du nepažįstamieji. Vėliau jų niekur nebesutikau. Budrioji Gred, visada pasirengusi pavojams, irgi pastaruoju metu nebematė jų priešais namus.

Galimas daiktas, apie tai reikėtų papasakoti misteriui Vordui? Bet, tiesą sakant, Greit Eirio įvykiai jau nebekėlė susidomėjimo. Net kalbos galutinai nuščiuvo nuo tada, kai į pirmąjį planą iškilo "kiti" įvykiai. Tikriausiai tos apygardos gyventojai jau nebegalvojo apie gąsdinusius juos reiškinius: dabar visur buvo tylu, niekas nebetrukdė dirbti kasdieninių darbų.

Nutariau, kad savo viršininkui pasakysiu apie laišką tik tuomet, jeigu ateity šis faktas turėtų kokios nors reikšmės. Be to, jis pagalvotų, kad tai kokio nors pokštininko kvailas išsišokimas.

Tuo tarpu misteris Vordas tęsė keletui minučių nutrauktą pašnekesį:

– Pabandysime susisiekti su tuo išradėju ir susitarti. Gaila, dabar jis dingo, bet visai tikėtina, kad šiomis dienomis vėl bus pastebėtas, kad mums praneš apie jo pasirodymą kur nors Amerikos teritorijoje... Pasirinkome jus, Strokai, ir jūs turite būti pasirengęs keliauti, išgirdęs pirmąjį signalą, negaišdamas nė valandėlės. Niekur neišeikite iš namų, išskyrus policijos departamentą, kur, jeigu prireiktų, gausite paskutines instrukcijas.

– Esu jūsų paslaugoms, misteri Vordai, – atsakiau, – išgirdęs pirmąjį įsakymą, išvažiuosiu iš Vašingtono kur reikia. Tačiau leisiu sau duoti jums vieną klausimą: ar turiu veikti vienas, ar geriau būtų pasirinkti pagalbininkų?

– Savaime aišku, – nutraukė mane misteris Vordas, – pasirinkite du agentus, kuriais visiškai pasitikite.

– Tai visai nesunku, misteri Vordai. Na, o ką privalau daryti, jeigu anksčiau laiko ar vėliau susidurčiau akis į akį su tuo žmogum?

– Pirmiausia neišleiskite jo daugiau iš akiračio, o esant reikalui, ir sulaikykite, – jums bus duotas arešto orderis...

– Protingas atsargumas, misteri Vordai! O jeigu jis šoks į savo automobilį ir nudums? Pabandykite sugauti žaliūką, kuris mauna po du šimtus keturiasdešimt kilometrų per valandą!

– Štai todėl ir nereikia leisti, kad jis išdumtų, Strokai, o kai tik areštuosite, nedelsdamas telegrafuokite man. Visa kita jau mūsų reikalas.

– Pasitikėkite manim, misteri Vordai. Būsiu pasirengęs su savo agentais išvažiuoti bet kuriuo metu dieną ar naktį. Dėkoju už tai, kad patikėjote man šią bylą: sėkmės atveju ji atneš man didžiulę garbę.

– Ir didžiulę naudą, – pirdūrė atsisveikindamas viršininkas.

Grįžęs namo, kartu su Gred ėmiau ruoštis kelionei, kuri galėjo trukti ne vieną dieną. Galimas daiktas, senutė įsivaizdavo, kad aš vėl rengiuosi į Greit Eirį, o juk mes žinome jos nuomonę apie tą pragaro prieangį. Tačiau ji man nieko nesakė, o aš neturėjau noro jai atskleisti visų savo kortų, nors ir buvau tikras, kad neišplepės.

Kai dėl agentų, kurie turėjo lydėti mane, tai juos pasirinkau iš anksto. Abu priklausė informatorių brigadai; vienas turėjo trisdešimt, kitas – trisdešimt dvejus metus; jie daug kartų jau dalyvavo mano vadovaujamose operacijose ir įvairiausiomis aplinkybėmis įrodė ištvermę, išradingumą ir drąsą. Pirmasis buvo Džonas Hartas iš Ilinojaus, antrasis – Nebas Volkeris iš Masačusetso. Tai šauniausiai vyrukai, kokius tik galėjau rasti.

Praėjo keletas dienų. Jokių žinių nei apie automobilį, nei apie laivą, nei apie povandeninį laivą. Tiesa, į policijos departamentą ateidavo kai kurių žinių, bet jos pasirodė esą melagingos, todėl nenusipelnė rimtesnio dėmesio. Laikraščių plepalai, kas be ko, neturėjo jokios vertės; ir nenuostabu – juk net informuočiausi leidiniai dažnai spausdino nepatikrintas žinias.

Tačiau dviem atvejais negalėjau abejoti, kad “dienos didvyris” tikrai vėl pasirodė, – pirmiausia Arkanzaso keliuose Litl Roko apylinkėse, paskui pietinėje Aukštutinio ežero dalyje.

Bet štai ko negalėjau žmoniškai išsiaiškinti: pirmąjį sykį jį matė po birželio dvidešimt šeštosios vidurdienio, antrąjį – tos pačios dienos vakare. Atstumas tarp tų dviejų punktų – ne mažiau kaip aštuoni šimtai mylių.Atsižvelgdami į automobilio neįtikėtiną greitį, galime manyti, jog jis sugebėjo nuvažiuoti minėtą atstumą per tokį trumpą laiką, bet jį turėjo visi matyti, kai lėkė per Arkanzasą, Misūrį, Ajovą ir Viskonsiną; tuo tarpu niekas nematė jo pravažiuojant.

Situacija pasidarė tikrai paslaptinga, – iš tikrųjų niekas nieko nebesuprato.

Beje, pasirodžius mašinai kelyje į Litl Roką ir prie Aukštutinio ežero krantų, vėliau niekas jos nebematė. Todėl man ir mano pagalbininkams vis dar reikėjo laukti.

Kaip žinia, vyriausybė buvo pasirengusi pradėti derybas su paslaptinguoju išradėju. Tačiau turėjome atsisakyti minties jį areštuoti – privalėjome tikslo siekti kitokiomis priemonėmis. Publiką ypač jaudino toks klausimas: ar Jungtinės Valstijos bus vienintelis savininkas aparato, kuris garantuotų joms neginčijamą pranašumą prieš kitas šalis, ypač karo atveju? Kadangi išradėjas pasirodė tik Amerikos teritorijoje, buvo galima spėti, kad jis amerikietis ir tikriausiai norės tartis su Amerika.

Liepos trečiąją visi Jungtinių Valstijų laikraščiai išspausdino pranešimą, parašytą itin oficialia maniera:

"Šių metų balandžio mėnesį Pensilvanijos, Kentukio, Ohajo, Tenesio, Misūrio, Ilinojaus keliais važinėjo automobilis. Šis automobilis taip pat pasirodė gegužės dvidešimt septintąją per Automobilių klubo lenktynes, o paskui dingo.

Pirmomis birželio dienomis Naujosios Anglijos vandenyse, tarp Šiaurinio ir Seiblo kyšulių, dažniausiai Bostono platumoje, kursavo laivas, kuris plaukė dideliu greičiu, o paskui dingo.

To paties mėnesio antroje pusėje Kirdolo ežero gelmėse, Kanzaso valstijoje, manevravo povandeninis laivas; netrukus ir jis dingo.

Yra pagrindo teigti, kad šitas mašinas pagamino tas pats išradėjas, kita vertus, tai tas pats aparatas, galintis važiuoti žeme, plaukti ir vandens paviršiuje, ir po vandeniu.

Kad ir kas būtų tas išradėjas, jam siūloma parduoti savo mašiną.

Jis prašomas pranešti savo pavardę, nurodyti kainą, už kurią sutiktų perleisti savo išradimą Amerikos vyriausybei, ir kuo greičiau pasiųsti atsakymą į Vašingtono policijos departamentą – Kolumbijos apygarda, Jungtinės Amerikos Valstijos".

Toks buvo skelbimas, išspausdintas laikraščiuose stambiu šriftu. Savaime aišku, jis negalėjo nekristi į akis suinteresuotam asmeniui, kad ir kur tas asmuo būtų. Išradėjas perskaitys skelbimą ir neabejodamas - vienaip ar kitaip – atsilieps; beje, kodėl gi jam nesutikti su siūlymu?

Beliko laukti atsakymo.

Nesunku įsivaizduoti, kaip sujudo sukruto publika! Nuo pat ryto iki vakaro smalsi ir triukšminga minia grūdosi priešais policijos departamentą, laukdama laiško arba telegramos. Be perstojo siuvo reporteriai. Kokia garbė, kokia nauda laikraščiui, kuris pirmasis išspausdins šitokią naujieną! Pagaliau visi sužinos, kas toks yra tas

nesugaunamas nepažįstamasis, sužinos, ar sutinka jis derėtis su federaline vyriausybe! Nėra abejonės, Amerika nesismulkins dėl kainos. Jai pakaks milijonų, o jeigu pritrūktų, tai milijonieriai plačiai atvers savo neišsenkamus seifus!

Praėjo para. Daugeliui nervingų ir nekantrių žmonių ši para pasirodė turinti daugiau negu dvidešimt keturias valandas, o kiekviena valanda ilgesnė negu šešiasdešimt minučių!

Jokio atsakymo. Nei laiško, nei telegramos. Ir per naktį – nieko nauja. Taip tęsėsi trejetą parų.

Tada atsitiko tai, ko ir buvo galima laukti. Europa telegrafu sužinojo apie Amerikos siūlymus. Daugelis Senojo Pasaulio vyriausybių irgi panoro išpešti naudos iš šio išradimo. Kodėl nepabandyti nučiupti iš po Jungtinių Valstijų panosės aparato, kuris teikia tokius pranašumus? Kodėl nemesti į mūšį milijonų?

Iš tikrųjų visos didžiosios valstybės – Prancūzija, Anglija, Rusija, Italija, Austrija, Vokietija – stojo į kovą. Tiktai antraeilės valstybės, baimindamosi sužlugdyti savo biudžetus, nerizikavo dalyvauti tose varžybose. Europos spauda persispausdino skelbimus, kurie buvo paskelbti Jungtinėse Valstijose. Po teisybei, dabar paslaptingasis vairuotojas lengvai galėjo tapti Huldų, Morganų, Astorų, Vanderbiltų ir Prancūzijos, Anglijos ar Austrijos Rotšildų varžovu!

Tačiau tasai vyriškis nerodė jokių gyvybės ženklų, todėl, kad paskatintų jį pakelti šydą, kuriuo save apgaubė, jam ėmė siūlyti visiškai konkrečius pasiūlymus. Visas pasaulis virto milžiniška rinka, visuotine birža, nematytu aukcionu. Dukart per dieną laikraščiai spausdino skaičius, siūlomos sumos be perstojo didėjo, milijonai grūdosi ant milijonų.

Galų gale po įsimintino kongreso posėdžio Jungtinės Valstijos asignavo išradimo pirkimui dvidešimt milijonų dolerių, tai yra šimtą milijonų frankų.

Ir ką gi: visoje Amerikos visuomenėje neatsirado nė vieno piliečio, kuris šią sumą laikytų pernelyg didele, – šitaip labai visi troško įsigyti tą stebuklingą važiavimo priemonę. Ir aš nenustojau kartoti savo gerajai Gred, kad “mašina atsipirks su kaupu”.

Matyt, kitos tautos buvo kitokios nuomonės, nes nebandė persverti šios sumos. Ir čia nugalėti varžovai ėmėsi insinuacijų. Išradėjas nepasirodys... Jis niekada neegzistavo... Tai stambaus masto sukčius... Be to, jis tikriausiai seniai žuvo kartu su savo mašina, nusirito į kokią nors prarają, paskendo jūrų gelmėse... Europos spauda nesikuklino, skleisdama tokias spėliones.

Gaila, bet laikas slinko. Jokių žinių, jokio atsakymo iš mūsų didvyrio. Daugiau jis niekur nebepasirodė. Po manevrų Aukštutiniame ežere jo niekas nebematė.

Nežinojau, ką galvoti, ir jau pradėjau prarasti bet kokią viltį užbaigti šią keistą bylą.

Bet štai liepos penkioliktosios rytą policijos departamento pašto dėžutėje buvo rastas laiškas be jokio antspaudo.

Po to, kai su laišku susipažino valdžia, jo faksimilę išspausdino Vašingtono laikraščiai, šia proga išleisdami specialius numerius.

Štai tas laiškas.

Devintasis skyrius

Antrasis laiškas

"Rūstusis",
šių metų liepos 15 d.

Senajam ir Naujajam Pasauliams!

Į pasiūlymus, kuriuos man pateikė įvairios Europos valstybės, taip pat Jungtinės Valstijos, galiu duoti tik vieną atsakymą:

Ryžtingai ir neabejodamas atsisakau pinigų, kuriuos man siūlo sumokėti už mano aparatą.

Šio išradimo negaus nei prancūzai, nei vokiečiai, nei austrai, nei rusai, nei anglai, nei amerikiečiai.

Aparatas – mano nuosavybė, jį naudosiu tik savo nuožiūra.

Jis teikia man neribotą valdžią, todėl galiu valdyti visą pasaulį, ir jokia žmogiška jėga jokiomis aplinkybėmis nepajėgs jam pasipriešinti.

Tegu niekas nė nesvajoja jį įsigyti. Jis nepasiekiamas ir toks bus visada. Jeigu man norėsite pakenkti, aš atsakysiu šimteriopai.

Kai dėl pinigų, kuriuos man siūlo, tai aš juos niekinu, jų man visiškai nereikia. Be to, tą dieną, kai susimanysiu įsigyti milijonus ar milijardus, man pakaks ištiesti ranką ir paimti juos.

Tegu visi žino: Senasis ir Naujasis Pasaulis prieš mane bejėgiai, o mano valdžia beribė.

Laišką pasirašau taip:

Pasaulio valdovas"

Dešimtasis skyrius

Už įstatymo ribų

Toks buvo laiškas, adresuotas Jungtinių Valstijų vyriausybei ir pristatytas tiesiogiai į policijos departamentą. Tačiau žmogaus, atnešusio tą laišką naktį iš liepos keturioliktosios į penkioliktąją, niekas nematė.

Beje, ir tą naktį iki pat aušros daugybė smalsuolių vis dar supo policijos departamento pastatą. Bet kaip jie galėjo pamatyti pasiuntinį, o galbūt net patį autorių tą akimirką, kai jis, įsimaišęs į minią, įmetė laišką į korespondencijos dėžutę? Juk naktis buvo tamsi, be mėnulio; iš vienos gatvės pusės negalėjai įžiūrėti, kas vyksta kitoje pusėje.

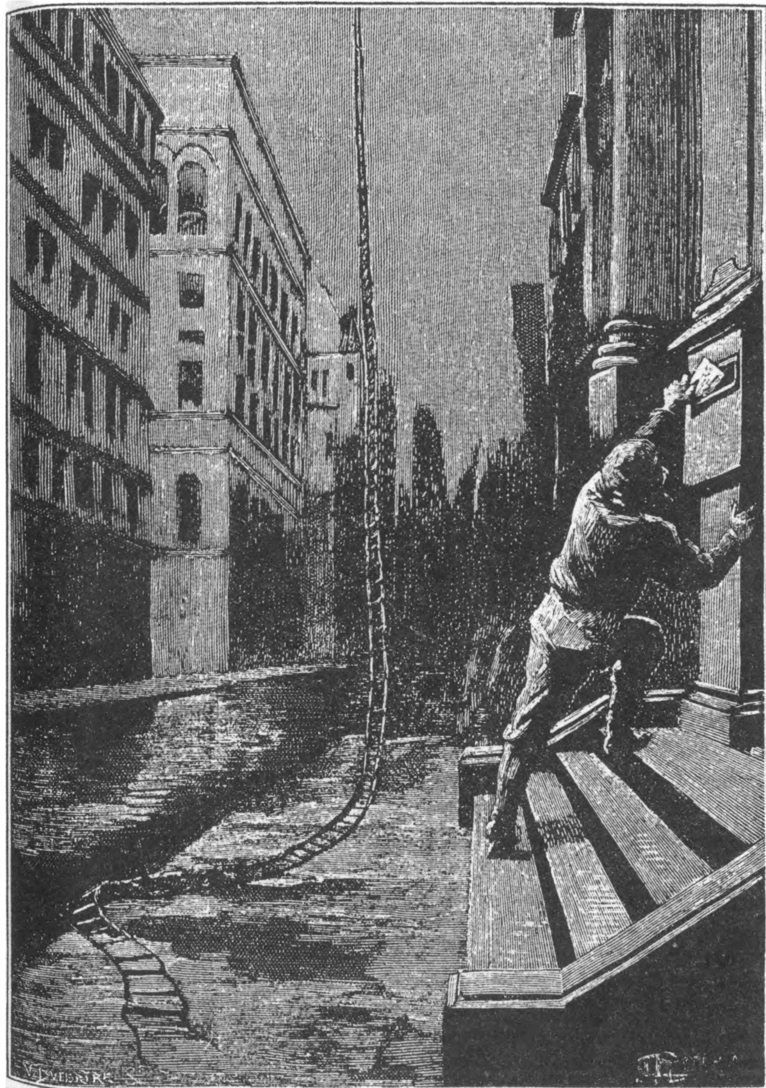
Jau sakiau, kad laikraščiai bemat išspausdino laiško faksimilę, nes valdžia negaišuodama perdavė jį viešumai. Bet nepagalvokite, kad publika įvertino jį kaip nevykusį pokštą. Nieko panašaus. Tiesa, šitaip maniau tik aš prieš penketą savaičių, kai gavau laišką iš Greit Eirio. Tačiau, atvirai kalbant, dabar linkau kitaip vertinti antrąjį laišką, todėl ankstesnis mano įsitikinimas truputį susvyravo.

Taip, ir Vašingtone, ir visoje Amerikoje žmonės “Pasaulio valdovo” laišką priėmė rimtai, kas, iš esmės kalbant, visiškai natūralu, ir jeigu kam nors būtų šovusi mintis jį vertinti kitaip, didžiulė dauguma skaitytojų būtų užprotestavusi: “Ne, čia ne mistifikacija! Laišką iš tiesų parašė nesugaunamasis aparato išradėjas, tai nekelia jokių abejonių.”

Taigi šitaip keistai, bet kartu ir labai blaiviai įvertinus padėtį, tas klausimas, matyt, visiems buvo absoliučiai aiškus, ir visi nuostabūs faktai, kurių niekaip anksčiau nepavyko išsiaiškinti, dabar pasidarė nesunkiai suvokiami.

Štai kaip buvo traktuojama susiklosčiusi padėtis.

Iš tikrųjų, išradėjas kuriam laikui dingo, bet dabar vėl parodė gyvybės požymius. Jis netapo nelaimingo atsitikimo auka, o tiesiog pasislėpė slėptuvėje, kuri neprieinama policijai. Ten jis ir parašė

atsakymą į vyriausybės pasiūlymą, tačiau, nenorėdamas atsakymo siųsti paštu, – tai atskleistų jo buvimo vietą, – jis atvyko į Jungtinių Valstijų sostinę ir, kaip buvo pranešama oficialiame pranešime, pats atnešė laišką į policijos departamento pastatą.

Ką gi, jeigu tas žmogus manė sukelti triukšmą ir Senajame, ir Naujajame Pasauliuose, tai savo pasiekė. Tą dieną milijonai žmonių, skaitydami ir perskaitinėdami laikraščius, "netikėjo savo akimis", jeigu pavartosime šį banalų posakį.

Laiško, kurį vis skaitinėjau ir tyrinėjau, braižas buvo aštrus, su energingais plunksnos paspaudimais. Grafologai, be abejonių, įžiūrėtų šiose eilutėse audringo temperamento ir sunkaus charakterio požymius.

Staiga net nepajutau, kaip šūktelėjau; laimei, mano balso neišgirdo senoji Gred. Kaip aš iš karto nepastebėjau panašumo tarp šio braižo ir laiško, atsiųsto man iš Morgantono, – rašysenos?!

Be kita ko – šis sutapimas buvo kur kas reikšmingesnis, – po pirmuoju laišku parašyti inicialai vietoj parašo, matyt, reiškė žodžius - "Pasaulio Valdovas"... Ir kur jis rašė laišką? "Rūsčiojo" laive. Matyt, taip vadinosi trigubo veikimo aparatas, valdomas paslaptingojo kapitono!

Vadinasi, šias eilutes rašė jis pats, kaip ir pirmąjį laišką, kuriame grasindamas mirtimi draudė man atnaujinti tyrimus Greit Eiryje!

Atsistojau, paėmiau iš rašomojo stalo stalčiaus birželio tryliktosios laišką, palyginau jį su faksimile, įdėta laikraštyje... Abejonių neliko: toks pat būdingas braižas, ta pati ranka!

Mano smegenys vis taip pat įtemptai veikė, stengdamosi padaryti išvadą iš to man vienam žinomo pranešimo, to grafinio abiejų laiškų tapatumo, laiškų, kurių autoriumi galėjo būti tik "Rūsčiojo" kapitonas. Baisus, bet visiškai tinkamas pavadinimas!..

Aš klausiau savęs, ar šis sutapimas nepaskatins atnaujinti paieškų, turint kur kas tikslesnius duomenis, ar negalėsime pasiųsti savo agentų aiškesniais pėdsakais, kurie pagaliau atves į tikslą?

Vis galvojau: koks ryšys egzistuoja tarp "Rūsčiojo" ir Greit Eirio viršūnės, ką turi bendro stebuklai, įvykę Mėlynuosiuose kalnuose, ir ne mažiau stebuklingas fantastinio aparato pasirodymas viešumoje?!

Daugiau nebeabejodamas, įsidėjau kišenėn laišką ir nuvykau į policijos departamentą.

Paklausiau, ar savo kabinete misteris Vordas.

Gavęs teigiamą atsakymą, puoliau prie durų,pasibeldžiau rasi truputį per garsiai, negu buvo priimta, ir, išgirdęs kvietimą, vos atgaudamas kvapą, įgriuvau į kabinetą.

Misteris Vordas kaip tik apžiūrinėjo laišką, išspausdintą laikraščiuose, bet ne kopiją, o originalą, tą patį, kuris buvo įmestas į policijos departamento dėžutę.

– Kas nors nauja, Strokai?

– Spręskite patys, misteri Vordai!.. – ir ištraukiau iš kišenės laišką su inicialais.

Misteris Vordas paėmė jį ir neskaitydamas apžiūrėjo iš visų pusių.

– Kas čia per laiškas? – paklausė.

– Kaip matote, laiškas pasirašytas inicialais.

– O koks uždėtas pašto antspaudas?

– Morgantono pašto kontoros Šiaurės Karolinoje...

– Kada jį gavote?

– Birželio tryliktąją, daugiau kaip prieš mėnesį.

– Ir ką tada pagalvojote apie laišką?

– Kad kažkas nutarė pasišaipyti iš manęs.

– O šiandien... šiandien, Strokai?

– Šiandien apie jį galvoju tą patį, ką, be abejo, galvosite ir jūs, misteri Vordai, kai susipažinsite su jo turiniu.

Mano viršininkas vėl paėmė laiką ir perskaitė eilutę po eilutės.

– Laiškas pasirašytas dviem inicialais... – sumurmėjo jis.

– Taip, misteri Vordai, tai dviejų žodžių – "Pasaulio valdovas" – inicialai. Taip pasirašęs ir faksimilėje...

– Kurios originalas priešais jus, – nutraukė mane atsistodamas misteris Vordas.

– Visiškai akivaizdu, kad abu laiškus parašė ta pati ranka, – tariau.

– Taip, Strokai, ta pati ranka...

– Matote, kuo man grasinama tuo atveju, jeigu bandysiu antrą kartą prasiskverbti į Greit Eirio kraterį?

– Taip... jums grasinama mirtimi. Bet, klausykite, Strokai, juk jūs gavote laišką prieš mėnesį. Kodėl neparodėte man iki šiol?

– Mat aš neteikiau jam jokios reikšmės. Šiandien, po laiško iš "Rūsčiojo", esu priverstas kitaip vertinti situaciją.

– Ir teisingai darote, Strokai. Jūsų pranešimas man atrodo ypač svarbus, aš manau, kad jis gali mums padėti surasti to keistuolio pėdsakus.

– Aš irgi taip galvoju, misteri Vordai.

– Ir vis dėlto koks ryšys gali būti tarp "Rūsčiojo" ir Greit Eirio?

– Nieko aiškaus negaliu pasakyti, nes ir pats laužau galvą.

– Galėtų būti rasi tik vienas paaiškinimas, – tęsė misteris Vordas, – bet, tiesą sakant, jis menkai tikėtinas, kad tik nepasakyčiau –

neįmanomas...

– Koks gi?

– Ar negalėjo išradėjas pasirinkti Greit Eirio savo mašinos stovėjimo aikštele?

– Čia dabar! – surikau. – O kaip jam pavyktų ten patekti? Kaip iš ten išsikapanotų? Ne, misteri Vordai, po to, ką mačiau, jūsų mintis beprotiška.

– Beprotiška, jeigu...

– Jeigu? – pakartojau.

– Jeigu to "Pasaulio valdovo" aparatas neturi sparnų, kurie padėtų jam pasiekti Greit Eirį!

Pagalvojęs, kad "Rūstusis" gali lenktyniauti su ereliais ir pesliais, nepajėgiau susilaikyti ir skeptiškai nenušypsoti, be to, misteris Vordas ir pats negynė savo hipotezės. Jis paėmė abu laiškus ir, dar kartą su maža lupa peržiūrėjęs jų braižą, nustatė visišką tapatumą. Juos rašė ta pati ranka, negana to - ta plačia plunksna. Ir galiausiai – absoliučiai sutampa inicialai, kuriais pasirašytas pirmasis laiškas, su parašu "Pasaulio valdovas", kuris baigia antrąjį!

Keletą minučių misteris Vordas tylėdamas sėdėjo, paskendęs giliuose apmąstymuose.

– Pasiliksiu jūsų laišką, Strokai, – tarė jis pagaliau. – Žinote, aš visiškai įsitikinęs, kad jums lemta suvaidinti svarbų vaidmenį šioje keistoje istorijoje... arba, tiksliau, dviejose istorijose! Dar nežinau, kas jas sieja, bet kažkoks ryšys egzistuoja, tai nekelia abejonių. Jūs įsipainiojote į pirmąją; nebus nieko keista, jeigu pasirodys, kad ir su antrąja esate susijęs.

– Mielu noru, misteri Vordai! Juk jūs žinote, koks esu smalsus, ir nenustebsite, jeigu...

– Nutarta, Strokai! Taigi kartoju: būkite pasirengęs išvykti, vos gavęs įsakymą!

Išėjau iš policijos departamento, jausdamas, kad mano paslaugų prireiks labai greitai. Aš ir du mano pagalbininkai buvome pasirengę išvykti bet kuriuo metu, – misteris Vordas visiškai galėjo mumis pasikliauti.

Tuo tarpu atsakymas, kuriuo "Rūsčiojo" savininkas atmetė Amerikos vyriausybės pasiūlymą, dar labiau sujaudino žmones. Visuomenės nuomonė vertė veikti, – tai jautė ir Baltieji rūmai, ir ministerija. Bet kaip? Kur surasti tą "Pasaulio valdovą", o jeigu jis ir vėl pasirodytų, kaip jį sučiupti? Dar daug kas buvo nepaiškinama. Jo aparatas važiavo neįprastu greičiu, – tai visi žinojo. Bet kaip jis galėjo

patekti į Kirdolo ežerą, kuris atskirtas nuo kitų vandens sistemų? Ir kaip išsikapstė iš jo?.. O paskui jį matė Aukštutiniame ežere, nors, kartoju, niekas nepastebėjo, kaip jis įveikė aštuonių šimtų mylių atstumą, skiriantį tuodu ežerus.

Iš tikrųjų, koks keistas įvykis ir kiek nepaaiškinamų mįslių!

Juo labiau galimybių jas įspėti. Milijonai dolerių nepaveikė, vadinasi, reikia imtis jėgos. Išradėjas nesutiko parduoti savo išradimo, ir mes jau žinome, kokiais rinktiniais ir grasinančiais posakiais jis atsisakė. Ką gi, jeigu taip, jį reikia paskelbti piktadariu, ir tada visos priemonės, atimsiančios jam galimybę kenkti, bus teisėtos. To reikia ne tik dėl Amerikos saugumo, bet ir dėl viso pasaulio. Po didelį atgarsį sukėlusio liepos penkioliktosios laiško teiginiai, esą jis žuvo kažkokioje katastrofoje, nepasitvirtino. Ne, jis buvo gyvas ir sveikas, jo egzistavimas kiekvieną valandą grėsė visuomenės saugumaui.

Remdamasi šiomis išvadomis, vyriausybė paskelbė tokį pranešimą:

“Kadangi, nepaisydamas jokių jam siūlomų milijonų, “Rūsčiojo” kapitonas atsisakė perleisti teisę į savo slaptą išradimą, kadangi jo aparato panaudojimas kelia gyventojams pavojų, kuriam neįmanoma užkirsti kelio, – aukščiau minėtasis žmogus skelbiamas už įstatymo ribų. Visos priemonės, padedančios sunaikinti jo aparatą ir jį patį, iš anksto laikomos teisėtomis”.

Taigi karas, karas ne dėl gyvenimo, o dėl mirties buvo paskelbtas “Pasaulio valdovui”, kuris laikė save pakankamai stipriu, kad mestų iššūkį visai tautai, be to, – amerikiečių tautai!

Kiekvienam, kas sugebės rasti pavojingojo išradėjo slėptuvę, suimti jį patį ir apsaugoti šalį nuo to žmogaus, buvo pažadėta didelė pinigų suma.

Šitaip susiklostė situacija antroje liepos pusėje. Ir vis dėlto blaiviai mąstydami padarėme išvadą, jog tik atsitiktinumas gali padėti išnarplioti šią bylą. Juk pirmiausia būtinai reikėjo, kad tas žmogus, paskelbtas už įstatymo ribų, vėl parodytų gyvybės požymius, – tik šitaip jį įmanoma surasti; labai svarbu, kad palankiai susidėtų aplinkybės areštui. Juk sulaikyti tą aparatą – ar tai būtų automobilis sausumoje, laivas jūroje, ar povandeninis laivas vandenų gelmėse, – neįmanoma. Ne, reikia išradėją sugauti netikėtai, kol jis dar nespėjo dingti su savo aparatu, kurio neįmanoma pavyti nė su viena transporto priemone.

Taigi buvau absoliučiai pasirengęs ir laukiau misterio Vordo

įsakymo išvykti. O įsakymo vis nebuvo, – dėl tos paprastos priežasties, kad kaip ir anksčiau niekas nežinojo, kur reikėtų keliauti.

Artėjo liepos pabaiga. Laikraščiai vis dar palaikė skaitytojų domėjimąsi paslaptinguoju aparatu. Retkarčiais pasirodydavo nauji pranešimai, kurstantys publikos smalsumą, – pranešdavo apie naujus pėdsakus. Iš esmės nieko tikro... Telegramos skriejo iš visų Jungtinių Valstijų kampų, prieštaravo viena kitai ir viena kitą neigė. Beje, tai ir suprantama: žadėtoji pinigų suma daugelį viliojo, skatino kurti daugybę melagingų pranešimų, – tiesa, tarp jų pasitaikydavo ir visai nuoširdžių. Šiandien lyg viesulas pralėkė automobilis. Kitą dieną viename iš daugybės Amerikos ežerų pasirodė laivas... Paskui šmėkštelėjo povandeninis laivas, manevruojantis palei pakrantę... O iš tiesų visi tie pranešimai buvo susijaudinusių ir įgąsdintų žmonių vaizduotės padariniai, žmonių, kuriems vaidenosi didžiulė pinigų suma.

Pagaliau liepos dvidešimt devintąją gavau iš savo viršininko įsakymą nedelsiant prisistatyti.

Po dvidešimties minučių buvau jo kabinete.

– Jums reikės išvykti po valandos, Strokai, – tarė jis.

– Kur?

– Į Tolidą.

– Jis pastebėtas?

– Taip. Visa kita sužinosite vietoje.

– Po valandos aš ir mano agentai jau būsime kelyje.

– Puiku, Strokai, bet prisiminkite, kad ryžtingai įsakau jums...

– Ką, misteri Vordai?

– Įvykdyti įsakymą... šį kartą... sėkmingai baigti operaciją!

Vienuoliktasis skyrius

Žygyje

Taigi nesugaunamasis kapitonas vėl pasirodė kažkur Jungtinių Valstijų teritorijoje. Per visą šį laiką jis nė sykio neapsireiškė nei Europos jūrose, nei jos keliuose. Nė karto neperplaukė per Atlanto vandenyną, nors tai galėjo padaryti per keturias nepilnas dienas. Ar tai nereiškia, kad savo bandymų vieta jis pasirinko vien tik Ameriką, ar iš to neseka, jog jis amerikietis?..

Skaitytojas neturi stebėtis, jeigu aš dar sykį pasakysiu, jog povandeninis laivas gali nuplaukti milžinišką atstumą, skiriantį Naująjį Pasaulį nuo Senojo. Nekalbant jau apie jo didelį greitį, galintį lygintis su pačių greičiausių Anglijos, Prancūzijos ir Vokietijos laivų greičiu, povandeninis laivas turi ir tą pranašumą, kad nebijo audrų, siautėjančių šiose platumose. Supimas jam irgi neegzistuoja. Tereikia panirti ir plaukti, sakykime, kokių dvidešimties pėdų gylyje, – išnyks visi pavojai.

Šiaip ar taip, bet to povandeninio laivo savininkas nebandė perplaukti Atlanto vandenyno; jeigu jam lemta prarasti laisvę, tai, matyt, ją praras Ohajuje, nes Tolidas – vienas iš šios valstijos miestelių.

Beje, policijos departamentas ir policijos pareigūnas, atsiuntęs tą pranešimą, – tas pats, su kuriuo turėčiau užmegzti dalykinius ryšius, – griežtai saugojo paslaptį. Nė vienas laikraštis, – o bet kuris jų būtų brangiai sumokėjęs už šią naujieną, – nieko nesuuostė. Ypač svarbu buvo išlaikyti pranešimą paslaptyje iki operacijos pabaigos, todėl nei aš, nei mano pagalbininkai jokiu būdu neturėjo paleisti liežuvių.

Artūras Velsas – taip vadino policijos pareigūną, pas kurį nukreipė misteris Vordas, – laukė manęs Tolide.

Kaip žinia, buvau iš anksto pasiruošęs išvykti. Įtardami, kad kelionė gali užsitęsti, mes pasiėmėme po nedidelį lagaminą. Džonas Hartas

ir Nebas Vokeris apsiginklavo revolveriais. Aš pasekiau jų pavyzdžiu. Turėjome būti pasirengę bet kam – ir puolimui, ir gynybai.

Tolido miestas įsikūręs ant paties Erio ežero kranto; jo vandenys skalauja šiaurinę Ohajo valstijos dalį. Greitasis ekspresas, kuriame mums buvo paliktos trys vietos, per naktį pervažiavo visą rytinę Virdžiniją ir Ohajų ir aštuntą valandą ryto nepavėlavęs pasiekė Tolido stotį.

Artūras Velsas turėjo mus sutikti perone. Jis buvo įspėtas, kad atvyksta vyriausiasis inspektorius Strokas, ir, kaip jis man vėliau prisipažino, laukė manęs taip nekantriai, kaip ir aš susitikimo su juo.

Nespėjau išlipti iš vagono, kai bemat pažinau jį iš įdėmaus žvilgsnio, kuriuo jis tyrinėjo atvykusius keleivius.

Priėjau prie jo:

– Misteris Velsas? – paklausiau.

– Misteris Strokas? – atsakė klausimu.

– Aš pats.

– Jūsų paslaugoms, misteri Strokai, – tarė Velsas.

– Ar apsistosime Tolide? – paklausiau.

– Jums leidus, ne, misteri Strokai. Prie stoties mūsų laukia ekipažas, arkliai puikūs, ir jeigu negaišuodami išvažiuosime, tai vietoje būsime dar iki vakaro.

– Mes pasirengę, – tariau, rankos mostu kviesdamas savo agentus sekti paskui mus. – O ar toli važiuoti?

– Apie dvidešimt mylių.

– Kaip vadinasi vieta?

– Blek Roko užutėkis.

Nors mums ir reikėjo kuo greičiau pasiekti tą užutėkį, tačiau mes vis dėlto nutarėme užvažiuoti į viešbutį ir palikti ten lagaminus. Rasti numerį mieste, turinčiame šimtą trisdešimt tūkstančių gyventojų, buvo nelengva, bet misteris Artūras Velsas padėjo, ir, skubiai papusryčiavę "Baltajame viešbutyje", dešimtą valandą išvykome į kelionę.

Vežimas buvo keturvietis, neskaičiuojant vėžėjo pasostės. Maisto atsargų turėjo pakakti keletui dienų. Blek Roko užutėkis visiškai nuošalus, ten neužklysta nei apylinkės gyventojai, nei žvejai, todėl nėra ko tikėtis gauti užkąsti ir pernakvoti. Beje, ėjo karštos liepos dienos, saulė pliekste plieskė, taigi galėjome nesibaiminti ir praleisti vieną ar dvi naktis po atviru dangumi.

Jeigu pasisektų, mūsų žygis galėtų baigtis ir po keleto valandų. Arba netikėtai užklupsime "Rūsčiojo" kapitoną, arba jis spės pasislėpti, tuomet turėsime atsisakyti bet kokios vilties jį sugauti.

Artūras Velsas, keturiasdešimties metų vyras, buvo vienas iš geriausių federalinės policijos agentų. Stiprus, drąsus, nuovokus Velsas niekada neprarasdavo savitvardos ir ne sykį rizikavo gyvybe. Vadovybė juo pasitikėjo ir dėjo į jį dideles viltis. Į Tolidą jis atvažiavo kitais reikalais, o "Rūsčiojo" pėdsakus užtiko visai atsitiktinai.

Vežėjas ragino arklius, ir jie risčia bėgo Erio krantu į pietvakarių pusę. Ši plati vandens lyguma šiaurėje ribojasi su Kanados teritorija, o pietuose su Ohajo, Pensilvanijos ir Niujorko valstijomis. Taip išsamiai apibūdinu ežero geografinę padėtį, gylį, ilgį, įtekančias upes ir kanalus, kuriais išbėga jo vandens perteklius, tik todėl, kad visi šie duomenys turės reikšmės tolesnei mano pasakojimo eigai.

Erio ežero plotas – dvidešimt keturi tūkstančiai septyni šimtai šešiasdešimt aštuoni kvadratiniai kilometrai. Jis slūgso apytikriai šeši šimtai pėdų virš jūros lygio. Šiaurės vakaruose susisieja su Hurono ir Sent Klero ežerais, taip pat su Detroito upe, kurie jį maitina savo vandenimis; įteka ir mažesnės reikšmės upės, pavyzdžiui, Rokis, Kajachoga ir Blekas. Šiaurės rytuose Erio vandenys įsilieja į Ontarijo ežerą Niagaros upe, kurioje gamta sukūrė garsųjį Niagaros krioklį.

Giliausia Erio vieta, išmatuota svambalu, yra šimtas trisdešimt penkios pėdos. Tai rodo, koks vandeningas Eris. Apskritai šios vietovės gali pasigirti puikiais ežerais, kurie tęsiasi vienas paskui kitą tarp Kanados ir Jungtinių Valstijų teritorijų.

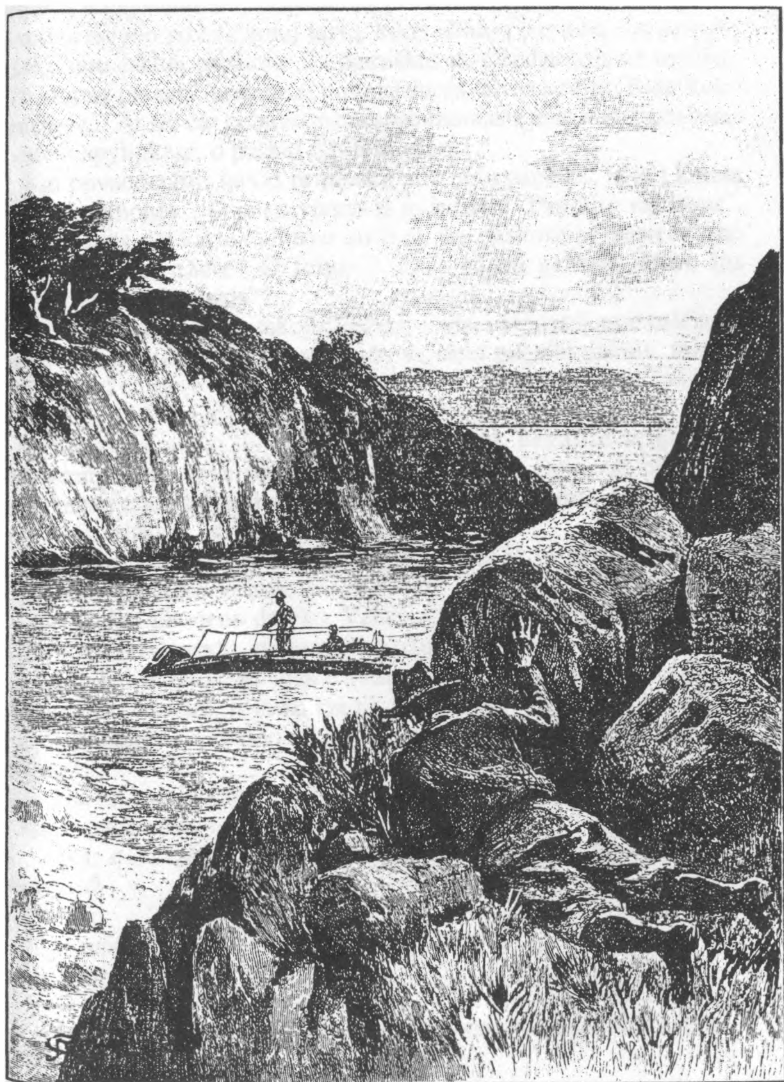
Nepaisant to, kad sritis plyti prie keturiasdešimtojo platumos laipsnio, klimatas čia žiemą itin rūstus, nes oro srovės iš Arktikos, savo kelyje nesutikdamos jokių kliūčių, atneša stiprų šaltį. Todėl nenuostabu, kad nuo lapkričio iki balandžio Erio ežero visas paviršius būna padengtas storu ledo sluoksniu (1867 m. balandžio 12 dieną, kai autorius svečiavosi Bafale, Erio ežeras buvo ištisai nuklotas ledu, – aut.).

Iš didesnių miestų, įsikūrusių šio ežero pakrantėse, paminėsiu Bafalą, priklausantį Niujorko valstijai, ir Tolidą; pirmasis stūkso rytiniame krante, antrasis – vakariniame; pietiniame krante įsikūrę Klivlendas ir Sandaskis, priklausantys Ohajo valstijai.

Be jų, pakrantėse pribarstyta daugybė smulkių miestelių ir gyvenviečių. Todėl Erio apylinkėse puikiai išplėtota prekyba, kasmetinė prekių apyvarta siekia iki dviejų milijonų dviejų šimtų tūkstančių dolerių (11 milijonų frankų – aut.).

Mūsų vežimas greitai riedėjo vingiuotu keliu, kurio posūkiai kartojo daugybę kranto vingių.

Vežėjas varė arklius, o mes šnekučiavomės su Artūru Velsu; dabar sužinojau, kas paskatino išsiųsti telegramą į Vašingtono policijos

departamentą.

Prieš keturiasdešimt aštuonias valandas, liepos dvidešimt septintosios popietę, Velsas išjojo į Hirlio gyvenvietę. Likus penkioms mylioms iki gyvenvietės, prajodamas pro mažą giraitę ant ežero kranto, jis staiga išvydo povandeninį laivą, kuris iškilo į paviršių. Jis sustojo, nušoko nuo arklio, prislinko iki pamiškės ir, slėpdamasis už medžių, savo akimis pamatė, kaip tasai povandeninis laivas sustojo Blek Roko užutėkyje... Ar tik čia nebuvo tas nesugaunamasis aparatas, pastebėtas Bostono apylinkėse, o paskui Kirdolo ežere?

Kai povandeninis laivas priplaukė prie uolų papėdės, iš jo į krantą iššoko du žmonės... O jeigu vienas iš jų ir buvo "Pasaulio valdovas", kurio niekas nė karto nebuvo sutikęs po paskutinio pasirodymo Aukštutiniame ežere? O jeigu iš Erio ežero gelmių išniro tas paslaptingasis "Rūstusis"?..

– Buvau vienas, – pasakojo Velsas, – visai vienas šiame tuščiame užutėkyje. Jeigu būtumėte buvęs jūs su savo pagalbininkais, misteri Strokai, – keturiese būtume galėję bandyti sulaikyti tuodu žaliūkus, neleidę sėsti į laivą ir paspruktį.

– Savaime aišku, – atsakiau. – Bet juk negalite teigti, kad povandeniniame laive nebuvo daugiau žmonių. Beje, tai nesvarbu. Jeigu mūsų rankose būtų atsidūrę tiedu, mums, galimas daiktas, būtų pavykę išsiaiškinti, su kuo turime reikalų...

– Ir svarbiausia, sužinoti, ar bent vienas iš jų nėra "Rūsčiojo" kapitonas, – pridūrė Velsas.

– Aš bijau tik vieno dalyko, Velsai, – jog tas povandeninis laivas, kad ir kam priklausytų, spėjo palikti užutėkį.

– Po kelių valandų viską sužinosime. Duok Dieve, kad dar užkluptume juos ten! Ir tada, kai tik sutems...

– Palaukite, – nutraukiau aš jį, – ar jūs toje giraitėje sėdėjote iki vakaro?

– Ne, aš nujojau apie penktą valandą, o vakare jau buvau Tolide, iš kur ir pasiunčiau telegramą į Vašingtoną.

– Na, o vakar? Ar dar kartą buvote atjojęs prie Blek Roko užutėkio?

– Taip.

– Ir povandeninis laivas vis dar buvo ten?

– Toje pačioje vietoje.

– O tiedu?

– Irgi. Manau, kad į tą nuošalią vietą jie atplaukė dėl kažkokios avarijos.

– Galimas daiktas, – atsakiau, – ir, matyt, ta avarija sutrukdė jiems sugrįžti į nuolatinę bazę. Gerai, jeigu taip ir būtų!

– Manau, kad taip ir yra. Ant kranto buvo išdėliotos kažkokios mašinų dalys, ir, kaip man pasirodė, laive triūsė žmonės. Tiesa, tiksliai nustatyti negalėjau, nes prieiti arčiau buvo pavojinga.

– Kaip ir anksčiau tik dviese?..

– Tiktai dviese.

– Nejaugi tokia negausi įgula gali valdyti greitąją mašiną, kuri, beje, iš laivo pavirsta automobiliu, o iš automobilio – povandeniniu laivu?

– Aš ir pats galvojau, kad jų esama daugiau, misteri Strokai. Bet vakar mačiau vis tuos pačius du subjektus. Jiedu keletą kartų buvo priartėję prie giraitės, kur slėpiausi, prisilaužė šakų, užsikūrė ant kranto laužą. Šis užutėkis labai nuošalus, ir, matyt, jie jautėsi visiškai saugūs.

– Ar susitikęs juos atpažintute?

– Žinoma. Vienas – vidutinio ūgio, stambus, griežtų veido bruožų, apaugęs barzda. Kitas – kresnas, truputį žemesnis. Iš ten išjojau penktą valandą – kaip ir išvakarėse. Tolide manęs jau laukė telegrama iš misterio Vordo, pranešanti apie jūsų atvykimą; rytmetį atlėkiau į stotį jūsų pasitikti.

Buvo aiškus tik vienas dalykas: trisdešimt šešias valandas povandeninis laivas stovėjo Blek Roko užutėkyje, matyt, dėl neišvengiamo remonto, ir jeigu mums nusišypsos laimė, dar užklupsime jį ten. Kaip "Rūstusis" pasirodė Erio ežere, aš ir misteris Velsas aiškinome labai paprastai. Paskutinį sykį aparatą matė Aukštutiniame ežere. Atstumą nuo Aukštutinio iki Erio aparatas galėjo įveikti arba sausuma – Mičigano keliais iki vakarinio kranto, arba vandeniu – Detroito upe, o galbūt ir po vandeniu. Šiaip ar taip, sausumos keliuose jo niekas nematė, nors policija šioje valstijoje sekė kruopščiau negu bet kurioje kitoje Amerikos teritorijoje. Liko manyti, kad automobilis virto paprastu arba povandeniniu laivu. Šitaip kapitonas ir jo pagalbininkai visiškai ramiai galėjo nepastebėti prasmukti į Erio vandenis.

Na, o jeigu "Rūstusis" jau išplaukė iš užutėkio arba paspruks nuo mūsų, kai pabandysime jį sulaikyti, – kas tada? Nejaugi žaidimas bus praloštas? Nežinau. Šiaip ar taip, šansų jį sugauti liktų labai mažai.

Žinojau, kad Bafalo uoste, priešingame Erio krante, stovi du eskadriniai minininkai. Misteris Vordas pasakė apie juos prieš pat man išvykstant iš Vašingtono. Reikės tik telegrafuoti tų minininkų kapitonams, ir jie puls vytis "Rūstųjį". Bet kaip pavyti tą greitąjį laivą? Ką daryti, jeigu jis pavirs povandeniniu ir pasislėps Erio

vandenyse? Artūras Velsas sutiko su manimi, kad šioje nelygioje kovoje pirmenybė atitektų ne minininkams. Taigi, jeigu šiąnakt mus ištiks nesėkmė, kampanija bus pralaimėta.

Velsas jau buvo sakęs, kad Blek Roko užutėkis visiškai nelankomas. Kelias, einantis iš Tolido į Hirlio miestelį, įsikūrusį per keletą mylių nuo užutėkio, vingiuoja gana toli nuo kranto; kai mūsų vežimas privažiuos prie giraitės, slepiančios užutėkį, tai nuo ežero pusės jo niekas neišvys. Taigi mes lengvai jį paslėpsime giraitėje, o patys, kai tik sutems, nuslinksime arčiau vandens ir galėsime kuo ramiausiai viską stebėti.

Velsas gerai išstudijavo užutėkį: atvykęs į Tolidą, jis jau keletą kartų čia lankėsi. Jį supo bemaž stačios uolos, gylis beveik visame plote buvo ne mažiau trisdešimties pėdų, taigi "Rūstusis" galėjo priplaukti prie pat kranto ir ant vandens, ir po vandeniu. Dviejose ar trijose vietose pakrantės uolų sienoje vėrėsi tarpekliai, ir plokščias smėlėtas krantas siekė beveik giraitę - tai yra tęsėsi apie tris šimtus pėdų.

Pusiaukelėje sustojome pailsėti, ir septintą valandą vakaro mūsų vežimas privažiavo prie giraitės. Buvo dar pernelyg šviesu, kad drįstume eiti prie užutėkio, nors ir slėpdamiesi už medžių.

Mus galėjo pastebėti, ir tada laivas, – aišku, jeigu jis vis dar buvo toje pačioje vietoje ir jeigu remontas buvo baigtas, – skubiai spruktų nuo mūsų į ežero vidurį.

– Kur apsistosime? Čia? – paklausiau Velso.

– Ne, misteri Strokai, – atsakė jis. – Geriau įvažiuokime giliau į girairę. Ten galėsime būti ramūs, kad mūsų nepastebės.

– Bet ar pravažiuos ten vežimas?

– Pravažiuos, – užtikrintai pareiškė Velsas. – Išvaikščiojau giraitę skersai ir išilgai. Už penkių ar šešių šimtų žingsnių nuo čia yra laukymė, kur mūsų arkliai galės kuo puikiausiai pasiganyti. O kai tik atslinks sutemos, nusileisime pakrantėn.

Mums liko tik paklausyti Velso patarimo, ir, vesdami arklius už apynasrių, visi pėsčiomis nužingsniavome į giraitės gilumą.

Netaisyklingomis glaudžiomis grupėmis čia augo pušys, ąžuolai ir kiparisai. Po kojomis tiesėsi tankus žolių ir sausų lapų kilimas. Viršuje vešlūs medžių vainikai liejosi į ištisą uždangą, kuri nepraleido paskutinių besileidžiančios saulės spindulių. Nei kelių, nei takų čia nebuvo nė žymės. Tačiau – tiesa, vienur kitur mums pastūmus, – vežimas pasiekė laukymę greičiau nei per dešimtį minučių.

Laukymė, apsupta aukštos medžių sienos, sudarė kažką panašaus į taisyklingą ovalą ir traukė akį vešlia žole. Čia dar buvo šviesu, iki

sutemų liko bemaž valanda. Taigi mes turėjome pakankamai laiko, kad susitvarkytume, pasiruoštume poilsiui po gana varginančios kelionės duobėtu keliu.

Be abejo, troškome kuo greičiau pasiekti užutėkį ir pažiūrėti, ar vis dar ten "Rūstusis", tačiau blaivus protas paėmė viršų. Truputį kantrybės, ir sutemos padės mums nusigauti iki kranto nerizikuojant, kad būsime pastebėti. Taip galvojo Velsas, ir aš visiškai jam pritariau.

Arklius iškinkėme ir paleidome laisvai ganytis. Kol mūsų čia nebus, juos paliksime vežėjo priežiūrai. Džonas Hartas ir Nebas Vokeris išėmė iš vežimo maisto produktus ir padėjo ant žolės po puikiu kiparisu, primenančiu man Morgantono ir Plezent Gardeno medžius.

Maisto ir gėrimų pakako. Numalšinę alkį ir troškulį, užsirūkėme pypkes ir ėmėme laukti tos valandėlės, kai galėsime leistis į kelią.

Vakarėjo. Miške tvyrojo gili tyla. Nutilo paukščiai. Pamažu silpnėjo vėjas, tik pačios medžių viršūnės vos vos lingavo. Nusileidus saulei, dangus greitai patamsėjo, ir vakaro prieblandą pakeitė sutemos.

Pažvelgiau į laikrodį. Rodyklės rodė pusę devynių.

– Ar ne laikas, Velsai?

– Aš pasiruošęs, misteri Strokai.

– Tai gal ir eime.

Vežėjui griežtai įsakiau nepaleisti arklių iš laukymės.

Velsas ėjo priekyje. Aš žengiau paskui jį, o už manęs sekė Džonas Hartas ir Nebas Vokeris. Jeigu ne Velsas, mūsų vedlys, mums būtų buvę sunku rasti kelią tamsoje.

Pasiekėme giraitės pakraštį. Priešais smėlėtas skardis, nusileidžiantis iki pat Blek Roko užutėkio.

Aplinkui – tyla ir tuštuma. Galime nerizikuodami prieiti prie kranto. Jeigu "Rūstusis" dar neišplaukė, tai jis, matyt, ten išmetęs inkarą, stovi už uolų.

Bet ar iš tikrųjų dar ten?.. Štai svarbiausias, vienintelis klausimas, ir, prisipažinsiu, juo labiau artėjo šio savotiškai patrauklaus nuotykio atomazga, tuo stipriau mano krūtinėje daužėsi širdis.

Velsas duoda ženklą, ir mes slenkame paskui jį... Pakrantės smėlis gurgžda po mūsų kojomis... Dar du šimtai žingsnių, dar keletas minučių, ir štai mes prie pat užutėkio...

Nieko... Absoliučiai nieko!..

Vieta, kur Velsas prieš dvidešimt keturias valandas paliko "Rūstųjį", dabar buvo tuščia!.. "Pasaulio valdovas" paliko Blek Roko užutėkį.

Dvyliktasis skyrius

Blek Roko užutėkis

Žmogus visada linkęs tikėti iliuzijomis. Atrodo, kas čia nuostabaus, jeigu povandeninis laivas, kurį taip norėjome pamatyti, – sakykime, povandeninis laivas, išniręs iš vandens liepos dvidešimt septintąją Velso akivaizdoje, ir buvo tas pats aparatas, kurį medžiojome, – kas čia nuostabaus, jeigu jis išplaukė iš Blek Roko užutėkio? Visa tai galėjome labai paprastai paaiškinti. Matyt, kažkas sugedo triguboje laivo valdymo sistemoje, ir tas kažkas sutrukdė laivui – sausuma ar vandeniu – pasiekti nuolatinę bazę, todėl "Pasaulio valdovas" buvo priverstas užsukti į užutėkį. Ir, tikriausiai baigęs remontą, laivas vėl pasuko savo keliu ir išplaukė iš Erio ežero.

Tačiau, nepaisydami spėlionių tikroviškumo, mes nė už ką nenorėjome jomis tikėti. Juk per visą dieną vijome šalin bet kokias abejones, kad tai iš tikrųjų buvo "Rūstusis", neleidome sau net sudvejoti, jog jis kaip ir anksčiau stovi išmetęs inkarą uolų papėdėje – ten, kur jį išvydo Velsas...

Tuo skaudesnis buvo mūsų nusivylimas, pasakysiu daugiau – mūsų desperacija! Visas mūsų žygis nuėjo šuniui ant uodegos! Jeigu "Rūstusis" ir plaukioja Erio vandenyse arba jo gelmėse, tai surasti, pasivyti, sučiupti jį jau ne mūsų jėgoms, o ir – kam save apgaudinėti? – apskritai ne žmonių jėgoms.

Prislėgti mudu su Velsu sustojome prie užutėkio, o Džonas Hartas ir Nebas Vokeris, nusiminę ne mažiau už mus, nuslinko palei krantą pasižvalgyti.

O juk taip kruopščiai buvome pasirengę, turėjome visus šansus laimėti. Jeigu tiedu žmonės, kuriuos matė Velsas, dabar vėl pasirodytų sausumoje, mes ramiausiai galėtume prislinkti ir sučiupti juos, neleidę pasislėpti laive. Jeigu jie tūnotų savo laive už šių uolų, tai sulauktume, kol jie išliptų į krantą, ir čia be didelio vargo atkirstume kelią

pasitraukti. Juk sprendžint iš visko, ir pirmąją, ir antrąją dieną Velsas matė tik tuos du žmones, – taigi galėjome galvoti, kad juodu ir sudaro "Rūsčiojo" įgulą.

Štai kaip mes svarstėme, štai kaip būtume veikę... Bet, nelaimei, "Rūstusis" dingo!

Mudu su Velsu stovėjome tarp uolų prie užutėkio ir beveik nesikalbėjome. Ar apskritai čia reikėjo kokių nors žodžių? Ir taip supratome vienas kitą. Po nusivylimo kartėlio mus palengva apėmė pyktis. Patirti tokią nesėkmę, pajusti savo bejėgystę ir negalėti pakartoti bandymo!..

Praėjo beveik valanda, o mes vis dar stovėjome toje pačioje vietoje, žvelgdami į tirštą tamsą... Retkarčiais silpna ugnelė žybtelėdavo ir virpčiodavo vandenyje; paskui užgesdavo, ir sykiu su ja nykdavo akimirkai atgijusi viltis. Kartais mums vaidenosi, kad matome ant vandens kažkokį tamsų siluetą, tarsi neaiškius atplaukiančios tamsoje valties kontūrus. O kitąsyk, žiūrėk, kažkokie ratilai bėga vandens paviršiumi. Regėjosi, užutėkio gelmėse kažkas banguoja. Paskui viskas išnykdavo. Tai buvo tik pojūčių apgaulė, mūsų įaudrintos vaizduotės padariniai.

Prie mūsų priėjo palydovai.

– Ar yra kas nors nauja? – paklausiau.

– Nieko, – atsakė Džonas Hartas.

– Apėjote visą užutėkį?

– Visą, – atsakė Nebas Vokeris, – ir nepamatėme jokių mašinos dalių, nieko tokio, ką regėjo misteris Velsas.

– Palauksime, – pasiūliau, nes vis dar niekaip nesiryžau grįžti atgal į giraitę.

Ir staiga, tą pačią akimirką, ežero paviršius tarsi sujudėjo, smulkios bangelės ėmė plaktis į uolų papėdę.

– Tai kažkas panašaus į mūšą, – pastebėjo Velsas.

– Taip, – sužnibždėjau, instinktyviai prislopindamas balsą. – Bet iš kur ji? Vėjas visiškai nurimo... Kaip jūs galvojate, ar banguoja tik vandens paviršius, ar...

– Ar ir ežero gelmė? – pratęsė už mane Velsas, pasilenkdamas, kad geriau girdėtų.

Iš tikrųjų ar tik nepasuko užutėkio link koks nors laivas?

Galimas daiktas, kad jo motoras ir sukėlė bangavimą.

Užgniaužę kvapą, nejudėdami, mes stengėmės žvilgsniais prasiskverbti per tirštą tamsą; bangos vis stipriau pleškeno į pakrantės uolas.

Hartas ir Vokeris užsiropštė ant aukštos uolos dešinėje, aš, nusileidęs prie pat vandens, stebėjau mūšą; mūša toli gražu ne silpnėjo, atvirkščiai, vis stiprėjo; netrukus pasigirdo kažkoks garsas, panašus į besisukančio sraigto teškėjimą.

– Nėra abejonių! – pareiškė Velsas, prisilenkdamas prie manęs. – Artinasi laivas.

– Be abejo, – sutikau, – jeigu tik Erio ežere nesiveisia banginiai ir rykliai...

– Ne! Čia laivas, – pakartojo Velsas. – Bet kur jis nori prisišvartuoti? Užutėkio žiotyse ar kur nors toliau?

– Bet juk ir anomis dienomis jūs matėte jį čia?

– Taip, misteri Strokai, čia.

– Tokiu atveju, jeigu čia tas pats laivas, – o aš esu įsitikinęs, jog tai jis, – kodėl gi jam negrįžti į ankstesnę vietą?

– Žiūrėkite! Žiūrėkite! – sušnibždėjo Velsas, rodydamas ranka ten, kur prasideda užutėkis.

Tuo metu prislinko ir mūsų palydovai. Visi keturi dabar mes pusiau gulėjome ant kranto, prie pat vandens, ir žiūrėjome Velso nurodyta kryptimi.

Kažkoks neaiškus juodas siluetas slinko tamsoje. Artėjo labai lėtai iš šiaurės rytų; manding, nuo jo iki mūsų kol kas buvo ne mažiau vieno kabeltovo. Dabar jau nebegirdėjome motoro: galimas daiktas, jį išjungė, ir laivas slinko iš inercijos.

Vadinasi, laivas vėl praleis naktį užutėkyje kaip ir vakar! Kodėl jis buvo palikęs šią vietą? Kodėl vėl sugrįžo? Galbūt kokie nors gedimai vėl sutrukdė išplaukti į atvirą jūrą? Arba gal kas privertė jį išplaukti iš užutėkio anksčiau negu spėjo susiremontuoti? Kodėl grįžta būtent čia? Kas sutrukdė jam virsti automobiliu ir dumti Ohajo keliais?

Visi šie klausimai pulte užpuolė mane, bet, žinia, atsakyti į juos aš negalėjau.

Beje, mūsų samprotavimai, – ir mano, ir Velso, – buvo pagrįsti visišku įsitikinimu, jog šis laivas priklauso “Pasaulio valdovui”, kad čia tas pats “Rūstusis”, kuriame jis rašė atsakymą į vyriausybės pasiūlymus.

Deja, mūsų įsitikinimas rėmėsi vien tik spėliojimais. Šiaip ar taip, laivas vis artėjo, – galimas daiktas, jo kapitonas puikiausiai žinojo Blek Roko užutėkio farvaterį, jeigu ryžosi įplaukti visiškoje tamsoje. Nesimatė nė vieno žibinto, nė menkiausias šviesos spindulys neprasimušė pro iliuminatorius. Dabar vėl aiškiai girdėjosi švelniai veikiančio motoro ūžesys. Vanduo dar garsiau plekšeno į uolas. Po

kelių minučių laivas prisišlies prie "prieplaukos".

Neatsitiktinai pavartojau žodį "prieplauka". Iš tikrųjų šioje vietoje uolėta pakrantė kilo penkiomis ar šešiomis pėdomis aukščiau ežero lygio ir sudarė patogią aikštelę, tarsi tyčia sukurtą prieplaukai.

– Eikime iš čia! – sužnibždėjo Velsas, čiupdamas mane už rankos.

– Jūs teisus, – atsakiau, – čia mus gali pamatyti. Reikia užlipti aukščiau, pasislėpti tarpeklyje ir laukti.

– Tai eikime.

Negalėjome gaišti nė minutės. Laivas plaukė vis arčiau, ir štai denyje, kuris truputį buvo iškilęs virš vandens, pasirodė dviejų vyrų siluetai.

Nejaugi iš tikrųjų tik juodu dviese?

Velsas, aš, Džonas Hartas ir Nebas Vokeris pasitraukėme į tarpeklį ir užsiropštėme ant uolų. Uolose vienur kitur matėsi įdubimai. Mudu su Velsu pasislėpėme viename, mūsų palydovai pasirinko kitą.

Jeigu žmonės iš "Rūsčiojo" išlips į krantą, jie mūsų nepastebės, o mes galėsime juos sekti ir veiksime pagal aplinkybes.

Nuo ežero sklido kažkoks triukšmas, pasigirdo anglų kalba, – laivas, matyt, ruošėsi švartuotis prie kranto. Kitą akimirką toje pačioje vietoje, iš kur spėjome pasitraukti, nukrito inkaro lynas.

Prišliaužęs iki uolos krašto, Velsas išvydo, kad lyną tempia vienas iš jūreivių, iššokusių ant kranto; girdėjosi, kaip inkaras šliaužė žeme.

Po kelių minučių sugurgždėjo smėlis po kažkieno kojomis. Du vyriškiai užsiropštė ant stataus kranto ir lėtai nužingsniavo giraitės pusėn; vienas nešė žibintą.

Ko jiems ten reikia? Galbūt Blek Roko užutėkis yra įprastinė "Rūsčiojo" sustojimo vieta? Galimas daiktas, jo kapitonas įruošė čia maisto sandėlį, saugojo būtiniausias medžiagas; kai atsitiktinumas atgena "Pasaulio valdovą" į šią Jungtinių Valstijų teritorijos dalį, jis atplaukia užutėkin papildyti savo atsargų? Matyt, jis žino, kad ši vieta yra labai nuošali, žmonių nelankoma, ir jaučiasi čia visiškai saugus.

– Ką daryti? – paklausė Velsas.

– Tegu tiedu vyrai grįžta atgal, ir tada...

Bet čia ūmai žodžiai sustingo mano lūpose: vienas iš nepažįstamųjų – jiedu tuo metu buvo apie trisdešimt žingsnių nuo mūsų – staiga atsisuko, ir žibinto, kurį jis nešėsi, šviesa apšvietė jo veidą...

Pažinau jį. Tai buvo vienas iš dviejų subjektų, šnipinėjusių mane prie namų Longstrite. Negalėjau apsirikti. Pažinau jį taip gerai, kaip būtų pažinusi ir mano senutė tarnaitė. Tai buvo jis, neabejotinai jis, vienas iš tų šnipų, kurių pėdsakų gana ilgai ieškojau. Vadinasi, ir

laišką, parašytą tuo pačiu braižu kaip ir "Pasaulio valdovo" laiškas, atnešė šie šnipai, – dabar tuo buvau visiškai tikras! Vadinasi, ir jį parašė "Rūsčiojo" laive! Tiesa, jame parašyti grasinimai lietė Greit Eirį. Ir aš vėl savęs paklausiau: koks ryšys gali egzistuoti tarp "Rūsčiojo" ir Greit Eirio?

Keliais žodžiais papasakojau Velsui tą istoriją.

– Tiesiog nepaaiškinama! – sužnibždėjjo jis.

Tuo tarpu du vyrai toliau žingsniavo ir netrukus pasiekė giraitę.

– Kad tiktai juodu nerastų mūsų vežimo! – sumurmėjo Velsas.

– Neras, jeigu nesumanys lįsti giliau į mišką.

– Na, o jeigu vis dėlto pamatys?

– Tuomet jiedu skubiai bėgs prie laivo, ir mes spėsime užkirsti jiems kelią.

Nuo ežero, iš tos vietos, kur prisišvartavo laivas, nesigirdėjo nė garso. Išslinkau iš tarpeklio, paėjau tarp uolų ir sustojau šalia inkaro, giliai įsmigusio į smėlį.

Laivas remiai plūduriavo vandenyje. Neišvydau nei menkiausios ugnelės, nei vieno žmogaus denyje arba ant kranto. Ar nereikėtų pasinaudoti patogiu momentu? Šokti ant denio ir laukti grįžtant tų dviejų?

– Misteri Strokai! Misteri Strokai!

Tai buvo Velso balsas.

Nuskubėjau prie Velso ir pritūpiau šalia.

Matyt, laikas užgrobti laivui jau buvo praleistas. Galbūt ir laive yra žmonių, taigi mūsų mėginimas vis viena būtų nesėkmingas. Šiaip ar taip, žmogus su žibintu ir jo palydovas jau pasirodė pamiškėje ir ėjo kranto link. Juodu nepastebėjo nieko įtartino, – tai rodė jų elgesys. Abu nešėsi po ryšulį. Priėję prie pat kranto, vyrai sustojo.

– Ei, kapitone! – riktelėjo vienas iš jų.

– Čia! – pasigirdo atsakymas.

– Jų trejetas! – sušnibždėjo Velsas, prisilenkdamas prie mano ausies.

– O galbūt ir ketvertas, – paprieštaravau, – tikriausiai gali būti ir penki, ir šeši, – kas žino?

Padėtis susikomplikavo. Ką daryti, jeigu įgula pernelyg didelė? Mažiausias neatsargumas gali mums brangiai kainuoti. Ko dabar griebsis tuodu? Galimas daiktas, su ryšuliais lips į laivą? O kaip laivas? Pakels inkarą ir išplauks iš užutėkio ar pasiliks čia iki saulėtekio? Jeigu išplauks, tai išsprūs iš mūsų rankų. Kur jo vėl ieškoti? Iš Erio jis gali išplaukti Detroito upe į Hurono ežerą. Be šio kelio, laivas gali

pasirinkti ir kitus. Ir vargu ar bepasitaikys proga vėl jį kada nors pamatyti Blek Roko užutėkyje.

– Pats laikas! – tariau Velsui. – Aš, jūs, Hartas, Vokeris – juk mūsų ketvertas. Jie nesitiki užpuolimo, mes juos užklupsime šiltučius. " Su Dievo pagalba pirmyn!" – kaip sako jūreiviai.

Jau norėjau pašaukti savo pagalbininkus, kai ūmai Velsas sugriebė mane už rankos.

– Tyliau! – sušnibždėjo.

Tuo metu vienas nepažįstamasis paėmė lyną ir arčiau uolų pritraukė laivą.

Štai ką šnekėjo kapitonas ir jo žmonės:

– Ar viskas ten gerai?

– Viskas, kapitone.

– Vadinasi, ten dar liko du ryšuliai?

– Du.

– Ar galite juos pernešti į "Rūstųjį"?

"Rūstusis"!.. Vadinasi, prieš mus iš tikrųjų plūduriavo "Pasaulio valdovo" aparatas!

– Galime, – atsakė vienas jūreivis.

– Gerai. Išplauksime rytoj, vos tik saulė patekės.

Taigi, sprendžiant iš visko, laive jų trejetas – kapitonas ir du jūreiviai.

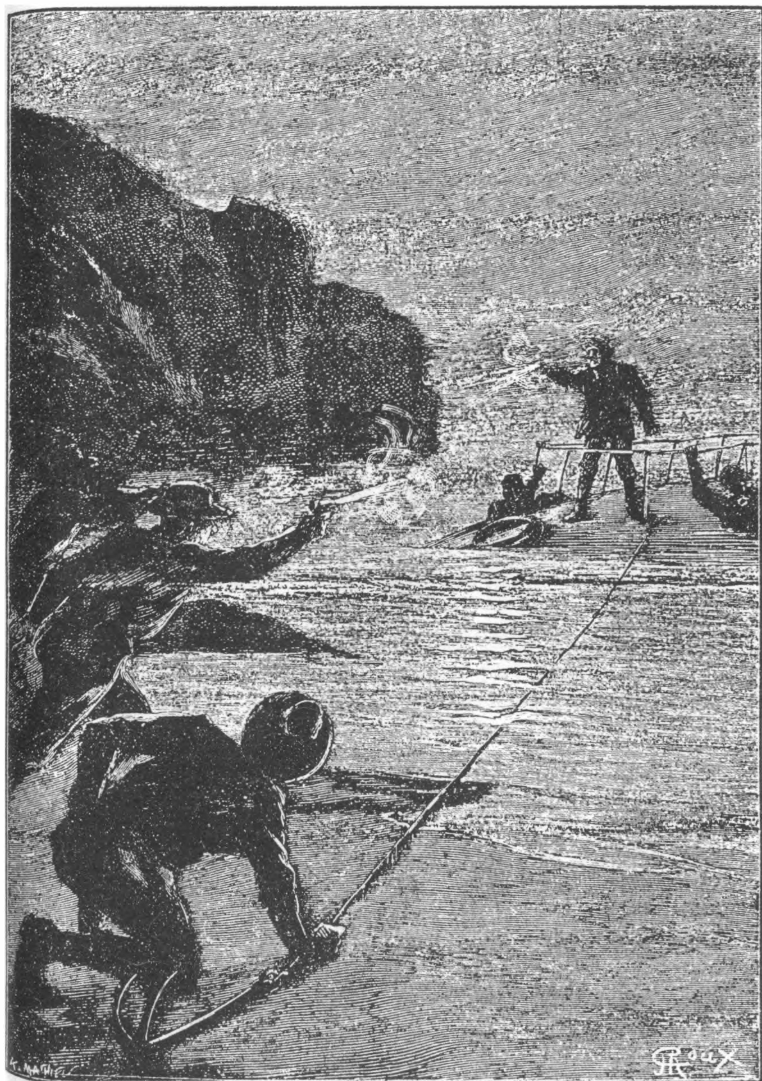
Jūreiviai tuoj nueis paimti paskutinių ryšulių. Sugrįžę nedels ir guls miegoti savo kajutėse. Štai tada ir užpulsime juos, – jie ir atitokti nespės!

Išgirdę iš paties kapitono lūpų, kad jie nesiruošia išplaukti iki saulėtekio, mudu su Velsu nusiraminome ir nutarėme laukti: tegu tuodu grįžta iš giraitės, užminga, ir tuomet "Rūstusis" atsidurs mūsų rankose!

Bet kodėl vakar kapitonas vis dėlto paliko užutėkį ir nebaigė krauti ryšulių? Kas privertė jį antrą sykį vėl atplaukti čia? To negalėjau niekaip suprasti. Šiaip ar taip, tai buvo laimingas atsitiktinumas, taigi privalome juo pasinaudoti.

Laikrodis rodė pusę vienuolikos. Tą akimirką smėlis vėl sugurgždėjo po kažkieno kojomis. Žmogus su žiburiu ir jo palydovas išlipo ant kranto ir nužingsniavo į mišką. Vos juodu pasiekė pamiškę, Velsas nuslinko perspėti mūsų pagalbininkų, o aš prišliaužiau prie pat uolų krašto.

"Rūstusis" stovėjo ankstesnėje vietoje. Kiek pajėgiau įžvelgti tamsoje, tai buvo pailgas, aptakios formos laivas be kamino, be stiebo ir be takelažo, labai panašus į tą, kuris manevravo prie Naujosios

Anglijos krantų.

Patikrinę savo revolverius, – jų mums galėjo prireikti, – mes vėl pasislėpėme uolų tarpeklyje.

Nuo to laiko, kai žmonės iš "Rūsčiojo" dingo miške, praėjo jau penkios minutės, ir jiedu bemat turėjo pasirodyti su ryšuliais. Jiems įlipus į laivą, palauksime ne mažiau kaip valandą, kol kapitonas ir jo palydovai giliai įmigs, ir tik tada pulsime laivą. Bet privalome spėti, kol "Rūstusis" nepaliks kranto arba panirs į vandenį, – kitaip jis nusitemps ir mus.

Ne, niekada per visą savo tarnybos laiką nejutau tokio nekantrumo! Man atrodė, kad anie vyrai ne veltui taip ilgai negrįžta iš miško, kad ten kažkas atsitiko.

Staiga pamiškėje pasigirdo triukšmas, ir mes išgirdome arklių trypimą. Tai mūsų arkliai, kažko išsigandę, lėkė iš laukymės prie kranto.

Bemat už jų pasirodė ir žmonės. Šį kartą jie bėgo kiek kojos nešė.

Visiškai aišku, kad mūsų arkliai su vežimu negalėjo nesukelti jų įtarimo. Jie suprato, kad giraitėje – policijos pasala. Juos susekė, apsupo, jiems gresia pavojus! Ir štai juodu dumia uolų tarpekliu, kad greičiau ištrauktų inkarą ir sušoktų į laivą... Dabar "Rūstusis" išplauks kaip žaibas, o mes būsime visiems laikams prakišę!

– Pirmyn! – riktelėjau.

Ir mes puolėme į krantą, kad atkirstume tiems vyrams kelią į laivą.

Pamatę mus, juodu bemat sviedė savo ryšulius ir ėmė šaudyti iš revolverių. Džoną Hartą sužeidė į koją.

Mes irgi imame šaudyti, bet ne taip sėkmingai. Mūsų priešininkai sveiki ir vis dar lekia prie laivo. Pribėgę prie kranto, nespėję net ištraukti inkaro, juodu šoka į vandenį ir keliais mostais priplaukia prie "Rūsčiojo".

Kapitonas stovi laivagalyje su revolveriu rankoje. Jis šaudo, jo kulka lengvai kliudo Velsą.

Mudu su Nebu Vokeriu griebiame inkaro lyną ir stengiamės pritraukti laivą prie kranto. Bet juk reikia tik nukirsti lyną laive, ir "Rūstusis" dings.

Ūmai inkaras išsirauna iš smėlio grunto, nusviedžia Vokerį, o man užsikabina už juostos ir tempia į vandenį, nepaisant viso mano priešinimosi.

Tą pačią akimirką "Rūsčiajame" ima veikti motoras, laivas šokteli iš vietos ir dumia iš užutėkio...

Tryliktasis skyrius

"Rūsčiajame"

Kai atsigavau, buvo jau šviesu. Blyškūs spinduliai sruvo pro aukštos kajutės, kur aš gulėjau, storą iliuminatoriaus stiklą. Kiek prabėgo valandų nuo to laiko, kai mane čia atnešė, – nežinojau, bet kiek galėjau spręsti iš spindulių kritimo, saulė dar nebuvo aukštai pakilusi virš horizonto.

Gulėjau siauroje lovelėje apklotas plona antklode. Mano drabužiai kabojo kampe, ir, matyt, džiūvo. Juosta, beveik visiškai sudraskyta inkaro, mėtėsi ant grindų. Sužeistas nebuvau, bet jaučiausi absoliučiai sudaužytas. Jeigu kuriam laikui buvau praradęs sąmonę, tai ne iš silpnumo, – tai labai aiškiai suvokiau. Prisimenu, kad kai lynas tempė mane vandens paviršiumi, mano galva kartais panirdavo į vandenį, bet, matyt, mane laiku ištraukė į denį, nes kitaip netrukus būčiau užspringęs.

Nejaugi dabar likau visai vienas "Rūsčiajame" – su kapitonu ir jo pagalbininkais?

Deja, matyt, kad taip. Vakarykštė scena vėl ir vėl kilo man prieš akis. Sužeistas Hartas guli smėlyje; Velsą irgi kliudė revolverio kulka; Volkeris krenta aukštielninkas tą akimirką, kai inkaras užsikabina už mano juostos. Be abejonės, mano palydovai laiko mane žuvusiu Erio vandenyse...

Tačiau kaip dabar juda "Rūstusis"? Galbūt kapitonas, pavertęs laivą automobiliu, dabar dumia keliais palei Erio ežerą? Jeigu taip ir jeigu aš gulėjau be sąmonės keletą valandų, tai greitai lėkdama mašina galėjo nuvažiuoti velniai žino kur. O galbūt virtęs povandeniniu laivu, "Rūstusis" tęsia kelionę ežero gelmėse?

Beje, ne, "Rūstusis" rasi plaukė vandens paviršiumi. Į kajutę skverbėsi šviesa – vadinasi, aparatas nepaniro po vandeniu. Kita vertus, nejutau ir trinkčiojimų, kaip paprastai būna važiuojant automobiliu.

Manykime, “Rūstusis” ne sausumoje.

Bet kur jis dabar – ar vis dar Erio ežere, ar jau paliko jį? Juk čia ežerų šalis, ir laivas, pakilęs Detroito upe, galėjo išplaukti arba į Huroną, arba į Aukštutinį. Beje, nustatyti buvo itin sunku.

Nutariau išeiti į denį, kur, be abejo, greičiausiai viską galėjau sužinoti. Atsikėlęs iš lovelės, pasiėmiau marškinius ir apsivilkau; gal be reikalo, gal kajutė užrakinta?

Pabandžiau pakelti dangtį liuko, iškirsto lubose virš mano galvos.

Dangtis pasikėlė, ir aš perpus išlindau į lauką.

Pirmiausia skubėjau apsidairyti aplinkui.

Prieš akis - plyna vandenų platybė! Krantų – nė ženklo! Dangus ir vanduo – daugiau nieko! Kas čia ežeras ar jūra?

Nereikėjo ilgai laukti atsakymo. Laivas plaukė greitai, ir bangų purslai, kuriuos kėlė forštevenis, siekė antstatą, tiško man ant veido. Vanduo buvo gėlas, – sprendžiant iš visko, tai buvo Erio ežeras.

Nuo tos akimirkos, kai “Rūstusis” išplaukė iš Blek Roko užutėkio, praėjo ne daugiau kaip septynios ar aštuonios valandos, – tai suvokiau iš to, kad saulė dabar spindėjo pusiaukelėje į zenitą, vadinasi, buvo liepos trisdešimt pirmosios rytas.

Erio ežeras turi apie du šimtus dvidešimt mylių ilgio ir apie penkiasdešimt mylių pločio. Todėl nė kiek nenustebau nematydamas krantų, – nei rytinio – Niujorko valstijos, nei vakarinio – Kanados.

Denyje dabar buvo du žmonės; vienas stovėjo laivo priekyje ir stebėjo plaukimą, kitas – laivagalyje, prie vairo; kiek galėjau spręsti iš laivo padėties, plaukė žiemryčių kryptimi.

Pirmasis buvo tas pats vyras, kurį dar vakar, kai jis išlipo į Blek Roko užutėkio krantą, pažinau kaip vieną iš dviejų subjektų, šnipinėjusių mane Longstrite. Antrasis buvo jo vakarykštis palydovas: jis nešė žibintą, kai juodu ėjo į giraitę.

Atkakliai akimis ieškojau trečiojo, to, kurį jie vakar, priėję prie laivo, vadino “kapitonu”. Jo niekur neišvydau.

Visi supras, koks didžiulis buvo mano troškimas susitikti su šios pašėlusios mašinos kūrėju, su “Rūsčiojo” kapitonu, su fantastiniu personažu, sudominusiu ir sujaudinusiu visą pasaulį, su drąsiu išradėju, nepabijojusiu mesti iššūkį visai žmonijai ir paskelbti save “Pasaulio valdovu”!..

Priėjau prie žmogaus, stovėjusio laivo priekyje, ir, kurį laiką patylėjęs, paklausiau:

– Kur kapitonas?

Jis žvilgtelėjo į mane iš po pusiau nuleistų vokų, tarsi būtų

nesupratęs mano klausimo, – bet juk aš pats vakar vakare girdėjau, kad jis kalbėjo angliškai.

Beje, jis, matyt, nė kiek nesusinervino išvydęs mane denyje ir, atsukęs nugarą, toliau stebėjo vandenį.

Tuomet nuėjau į laivagalį, nutaręs kreiptis su tuo pačiu klausimu į vairininką, bet tas paprasčiausiai atstūmė mane ranka ir taip pat nieko neatsakė.

Taigi man liko tik laukti pasirodant žmogaus, kuris "svetingai" sutiko mane ir mano palydovus revolverių kulkomis tą akimirką, kai mes mėginome pritraukti lynu prie kranto"Rūstųjį".

Dabar ramiai galėjau apžiūrinėti išorinę aparato, plukdančio mane nežinia kur, sandarą.

Denis ir bortai buvo padaryti iš nežinomo man metalo. Centre, po pakeltu liuko dangčiu, matėsi patalpa, kur lygiai ir beveik be garso veikė mašinos. Kaip jau sakiau, laivas neturėjo nei stiebo, nei takelažo. Neturėjo net vėliavkočio laivagalyje. Laivo priekyje kilo periskopo viršugalis, įgalinantis "Rūstųjį" orientuotis po vandeniu.

Prie laivo šonų buvo pritvirtinti iš lentų įtaisai, panašūs į tuos, kokius turi kai kurie olandų galionai: jų paskirties nesupratau.

Pačiame priekyje stūksojo dangtis kito liuko, kuris, matyt, vedė į kajutę, kur laisvu laiku ilsėjosi šie jūreiviai.

Toks pat liukas laivagalyje, manding, vedė į kapitono, kuris vis dar nesirodė, kajutę.

Visų šių liukų dangčiai turėjo gumos įklotus, todėl sandariai užsidarydavo, taigi plaukiant po vandeniu nė lašas neprasisunkdavo vidun.

Kai dėl variklio, tai jo nemačiau; neregėjau ir sraigto, propelerio ar turbinos. Tik pastebėjau, kad šis greitaeigis laivas paliko ilgą plokščią srovę. Neįprastai siauras korpusas leido laivui išvengti bangų smūgių net štormo metu.

Pagaliau ryžtingai pareiškiu, kad mašina veikė ne vandens garais, jos nevarė nei žibalas, nei spiritas, nei kitos medžiagos, kurios turi kvapą ir paprastai vartojamos automobiliuose ir povandeniniuose laivuose. Galimas daiktas, ji veikė vartodama neįprastai aukštos įtampos elektrą, kurios šaltinis, matyt, buvo čia pat, laive.

Tačiau tokiu atveju kilo klausimas: iš kur gaunama elektra – iš galvaninių baterijų, iš akumuliatorių? Ir kaip jie užtaisomi – tie akumuliatoriai ar tos baterijos? Iš kur gauna energiją? Kur yra ta elektros stotis, gaminanti elektrą? Ar tik čia elektra neišgaunama iš oro arba iš vandens, pritaikius metodus, kol kas daugiau niekam

nežinomus?..

Dar klausiau savęs, ar pavyks man atskleisti visas šias paslaptis tokiomis aplinkybėmis, kokiomis dabar esu?

Taip pat galvojau apie savo palydovus, likusius ten, smėlėtame Blek Roko užutėkio krante. Vienas iš jų, Hartas, sužeistas; galimas daiktas, sužeisti ir likusieji du – Velsas ir Vokeris. Jie matė, kaip inkaro lynas nutempė mane į vandenį. Ar turi pagrindo galvoti, kad mane paėmė į laivą? Be abejonės, ne! Turbūt misteris Vordas gavo telegramą iš Tolido su žinia apie mano žūtį. Kas dabar ryšis stoti į naują kovą su "Pasaulio valdovu"?

Taip mąsčiau, laukdamas kapitono.

Bet jis vis dar nesirodė denyje.

Tuo tarpu pajutau, kas esu pašėlusiai alkanas. Tai savaime suprantama: juk po vakarykščių pusryčių nieko neturėjau burnoje, o nuo to laiko praėjo bemaž dvidešimt keturios valandos. Dar gerai, jeigu papusryčiavau tikrai vakar, – sprendžiant iš tuščio skrandžio, buvau linkęs galvoti, kad esu "Rūsčiajame" bene dvi paras, o gal ir ilgiau...

Laimei, klausimas, ar maitins mane ir koks bus maistas, buvo išspręstas palyginti labai greitai.

Jūreivis, stovėjęs laivo priekyje, nusileido žemyn, paskui vėl pasirodė denyje. Tylėdamas padėjo prieš mane keletą lėkščių ir vėl atsistojo savo vietoje.

Mėsos konservai, džiovinta žuvis, jūros sausainiai, puodukas elio, bet tokio stipraus, kad turėjau atskiesti vandeniu, – tokie buvo pusryčiai, kuriuos širdyje pagyriau. Jūreiviai, matyt, papusryčiavo, kai aš dar gulėjau savo kajutėje, ir nepalaikė man kompanijos.

Praradęs bet kokią viltį ką nors iš jų išpešti, vėl nugrimzdau į apmąstymus.

"Kaip gali baigtis mano nuotykis? – klausiau savęs. – Ar išvysiu pagaliau tą nematomąjį kapitoną, ar paleis jis mane į laisvę? Ar pavyks man pabėgti, jeigu jis nepanorės geruoju paleisti? Žinoma, pabėgimas priklausys nuo aplinkybių... Jeigu "Rūstusis" visą laiką plaukios toli nuo krantų arba ners po vandeniu, – pabėgti neįmanoma. Gerai, jeigu laivas pavirs automobiliu. Jeigu ne, – matyt, teks atsisakyti bet kokios minties pasprukti".

Kita vertus, atvirai prisipažįstu, paprasčiausiai negalėjau palikti "Rūsčiojo" neatskleidęs nė vienos jo paslapties! Nors iki šiol negalėjau pasigirti šios savo operacijos sėkmingumu, operacijos, kuri vos nekainavo man gyvybės, nors ateitis žadėjo daugiau blogybių negu smagybių, – vis dėlto pavyko išjudinti reikalą iš mirties taško! Taip,

bet kas bus, jeigu nepajėgsiu užmegzti ryšio su išoriniu pasauliu, jeigu, panašiai kaip "Pasaulio valdovas" atsidūrė "už įstatymo ribų", atsidursiu "už žmonijos"?..

"Rūstusis" kaip ir anksčiau plaukė į šiaurės rytus, tai yra išilgai Erio ežero. Dabar skrodė vandenį vidutiniu greičiu. Lėkdamas visu savo greičiu, jis pasiektų žiemryčių krantą per keletą valandų.

Iš šios Erio vietos nėra kito išėjimo, išskyrus Niagaros upę, kuri jungia Erį su Ontarijo ežeru. Bet penkioliktajame kilometre žemiau Bafalo, vieno iš stambiausių miestų Niujorko valstijoje, upę užtveria garsusis krioklys. "Rūstusis" neplaukė Detroito upe, vadinasi, dabar jis gali dingti iš ežero vieninteliu būdu – pasivertęs automobiliu.

Saulė jau spigino tiesiai į viršugalvį. Diena buvo giedra, karšta, bet alsą mažino lengvas ir gaivus vėjelis. Krantų vis dar nesimatė – nei Kanados, nei Amerikos.

Nejaugi kapitonas nutarė visiškai nepasirodyti? Rasi jis turi priežasčių slėptis nuo manęs? Ar šis atsakymas nereiškia, kad vakare, kai "Rūstusis" pasieks pakrantę, jis rengiasi mane paleisti į laisvę? Ne, nepatikėsiu.

Bet štai antrą valandą dienos pasigirdo silpnas bildesys, centrinio liuko dangtis atsivėrė, ir tas, kurio taip nekantriai laukiau, pasirodė denyje.

Turiu prisipažinti, kad jis domėjosi manimi ne daugiau negu jo pagalbininkai. Priėjo prie vairininko ir užėmė jo vietą. Juodu pusbalsiu pasikeitė keliais žodžiais, paskui vairininkas nusileido į mašinų skyrių.

Apžvelgęs horizontą, kapitonas metė akį į kompasą, įtaisytą priešais šturvalą, truputį pakeitė kursą; padidėjo "Rūsčiojo" greitis.

Iš išvaizdos tas vyras turėjo penkiasdešimt su trupučiu metų. Vidutinio ūgio, plačiapetis kapitonas laikėsi dar labai tiesiai. Jo galva buvo didelė, plaukai trumpai kirpti, žilstelėję, bet dar ne žili, veidas nuskustas, be ūsų ir bakenbardų, tik su tankia amerikietiškai apkirpta barzdele; raumeningos rankos ir kojos, masyvus žandikaulis, plati krūtinė; nuolatos suraukti antakiai rodė stipraus charakterio žmogų. Taip, tai buvo galingo sudėjimo ir geležinės sveikatos vyras; karštas kraujas pulsavo po jo įdegusia oda, – tai pajutau iš pirmo žvilgsnio.

Buvo apsirengęs taip pat, kaip ir jo palydovai: neperšlampamas apsiaustas ant striukės, ant galvos – vilnonė beretė.

Įdėmiai žiūrėjau į kapitoną. Jis nevengė mano žvilgsnio, bet mano atžvilgiu rodė kažkokį keistą abejingumą, tarsi laive ir nebūtų pašalinio žmogaus.

Ar reikia bepridurti, kad "Rūsčiojo" kapitone atpažinau antrąjį iš

dviejų nepažįstamųjų, sergėjusių mane namuose Longstrite!

Ir jeigu jau aš pažinau jį, tai, be jokios abejonės, jis irgi pažino mane – vyriausiąjį policijos inspektorių Stroką, kuriam buvo pavesta prasiskverbti į Greit Eirio kraterį.

Kuo ilgiau apžiūrinėjau jį, tuo labiau man ėmė rodytis – ši mintis man nešovė į galvą anksčiau Vašingtone, – kad kažkur jau mačiau tą būdingą fizionomiją. Bet kur? Lyg tai sekimų biuro kartotekoje, lyg tai kažkokio fotografo vitrinoje.

Bet tas prisiminimas buvo kažkoks slegiantis... Ne, turbūt mane paprasčiausiai suklaidino panašumas.

Ką gi, jeigu jo palydovai buvo tokie nemandagūs, kad neatsakė į mano klausimus, galimas daiktas, kapitonas pasirodys nuoširdesnis? Nebuvau tikras, kad jis yra mano tėvynainis amerikietis, bet vis dėlto kalbame ta pačia kalba. Kad tiktai jis neapsimestų, jog nesupranta manęs, – tai pats lengviausiais būdas išvengti pokalbio.

Ką jis mano su manimi daryti? Galbūt nori manęs atsikratyti ir laukia ateinant nakties, kad išmestų už borto? Juk ir tos skystos žinios, kurias apie jį turiu, kapitono akyse gali padaryti mane pavojingu liudininku. Taip, bet tuo atveju ar ne geriau buvo palikti mane vilkti inkaro lynu? Tai apsaugotų jį nuo nereikalingų rūpesčių.

Nuėjau į laivo priekį ir sustojau priešais kapitoną.

Jis įsmeigė į mane spindintį, ugningą žvilgsnį.

– Jūs kapitonas?.. – paklausiau.

Tyla.

– Šis laivas – “Rūstusis”?

Jokio atsakymo.

Tada priėjau arčiau ir norėjau stverti jį už rankos.

Jia pamažu atstūmė mane, tačiau jo judesyje pajutau galingą fizinę jėgą.

Vėl prisiartinau.

– Ką manote su manimi daryti? – paklausiau jau piktesniu tonu.

Man pasirodė, kad nuo jo lūpų, trūktelėjusių iš susierzinimo, pagaliau vos nenusprūdo kažkokie žodžiai. Tačiau, tarsi norėdamas juos sulaikyti, jis nusisuko ir padėjo ranką ant reguliatoriaus.

Tą akimirką laivas padidino greitį.

Mane pagavo pyktis, ir, praradęs savitvardą, aš vos neriktelėjau: “Gerai! Jeigu norite, tylėkite! Vis viena žinau, kas jūs, žinau, kas čia per laivas! Jis buvo pastebėtas Madisone, Bostone, Kirdolo ežere. Taip, tai tas pats aparatas, kuris laksto keliais, plaukioja jūrų ir ežerų paviršiumi, keliauja po vandeniu! Tai – “Rūstusis”, o jūs – jo

kapitonas. Tai jūs parašėte laišką vyriausybei, įsivaizdavote esąs pakankamai stiprus, kad stotute prieš visą pasaulį. Jūs – “Pasaulio valdovas”!..

O ir kaip jis galėtų visa tai paneigti? Ką tik pastebėjau ant reguliatoriaus rankenos garsiuosius inicialus “P.V.”

Laimei, man pavyko susitvardyti, ir, nebesitikėdamas gauti atsakymų į savo klausimus, vėl atsisėdau prie kajutės angos.

Slenkant ilgoms valandoms, aš nenuvargdamas žvelgiau į tolį, tikėdamasis pagaliau išvysti žemę.

Laukimas... Tai viskas, kas man liko! Juk negalėjo taip būti, kad baigiantis dienai “Rūstusis”, nuolatos plaukdamas į šiaurės rytus, pagaliau nepriartėtų prie Erio krantų!tikėdamasis pagaliau išvysti žemę.

Laukimas... Tai viskas, kas man liko! Juk negalėjo taip būti, kad baigiantis dienai “Rūstusis”, nuolatos plaukdamas į šiaurės rytus, pagaliau nepriartėtų prie Erio krantų!

Keturioliktasis skyrius

Niagara

Laikas bėgo, o situacija nesikeitė. Vairininkas grįžo prie vairo, kapitonas nusileido žemyn, kur jis, matyt, prižiūrėjo mašinas. Kartoju, nors ir gerokai padidėjo greitis, motoras veikė vis taip pat be garso, stebėtinai ritmingai. Nė vieno netolygumo, kurie neišvengiami veikiant cilindrams ir stūmokliams. Iš to padariau išvadą, kad "Rūstųjį" varo, kad ir kuo jis pasiverstų, sukamojo judesio mašinos. Tačiau savo akimis pamatyti negalėjau.

Taip pat pastebėjau, kad laivo kursas nesikeitė. Mes kaip ir anksčiau plaukėme į šiaurės rytus, vadinasi, į Bafalo pusę.

"Kodėl kapitonas plaukia kaip tik šiuo kursu? – klausiau savęs. – Juk nesirengia jis išmesti inkarą tame uoste prie prekybos ir žvejų laivų flotilės! Jeigu jis nusprendė dingti iš Erio ežero, tai Niagara jo nepraleis, – juk krioklių nepajėgs įveikti net toks laivas kaip "Rūstusis"! Vienintelis kelias – tai Detroito upė, o tuo tarpu mes aiškiai tolstame nuo jos".

Čia man į galvą šovė kita mintis.

Galimas daiktas, kad priplauktų prie vieno iš Erio krantų, kapitonas laukia ateinant nakties? Tada laivas pavirs automobiliu ir greitai nudums per artimiausias valstijas. Jeigu jau man nepavyks pabėgti ir tada, kai būsime ant žemės, turėsiu prarasti bet kokią viltį išsilaisvinti.

Užtat galų gale sužinosiu, kur yra "Pasaulio valdovo" slėptuvė, tokia patikima, kad iki šiol jos niekas nepajėgė rasti, – taip, sužinosiu, jeigu... jeigu jis vienaip ar kitaip neišsodins manęs. Ką turiu galvoje, sakydamas žodį "išsodins", manau nereikia skaitytojui aiškinti.

Gerai pažįstu žiemrytinį Erio ežero krantą: dažnai lankiausi šioje Niujorko valstijos dalyje, kuri plyti tarp Olbanio - valstijos sostinės – ir Bafalo miesto. Prieš trejus metus, gavęs vieną tarnybinį įpareigojimą, turėjau galimybę puikiai išstudijuoti Niagaros krantus aukščiau ir

žemiau garsiųjų krioklių, iki pat Kabančiojo tilto, aplankiau dvi svarbiausias salas tarp Bafalo ir Niagaros Folso gyvenvietės, taip pat pabuvojau Nevio ir Goato salose, skiriančiose Amerikos krioklį nuo Kanados krioklio.

Taigi, jeigu man pasitaikytų proga bėgti, atsidurčiau pažįstamose vietose. Bet ar pasitaikys ji, ta proga, ir ar panorėsiu ja pasinaudoti? Kiek dar paslapčių slepia šis mano nuotykis, su kuriuo – nežinau, laimei ar nelaimei, – taip sieja mane likimas!..

Beje, nėra ko tikėtis, kad man pavyks išlipti į vieną kurį Niagaros krantą. "Rūstusis" nesiryš įplaukti į tą upę, iš kurios nėra išėjimo; vargu ar prisišlies ir prie Erio kranto. Esant reikalui, jis panirs po vandeniu ir nuplauks Detroito upe, o paskui, pavirtęs automobiliu, nudums Jungtinių Valstijų keliais.

Štai kokios mintys grumdėsi mano galvoje, kol akys kruopščiai tyrinėjo horizontą.

Vis tie begaliniai, neišsprendžiami klausimai... Kodėl kapitonas parašė man grasinantį laišką, apie kurį skaitytojas jau žino? Dėl ko jam reikėjo sekti mane Vašingtone? Pagaliau koks ryšys sieja šį žmogų su Greit Eiriu? Sakykime, jis gebėjo požeminiais kanalais prasiskverbti į Kirdolo ežerą... Tačiau perkopti per neperžengiamą akmenų sieną – ne, to jis negalėjo padaryti!

Turint galvoje "Rūsčiojo" greitį, viena vertus, ir jo kryptį, kita vertus, ketvirtą valandą po pietų mes, matyt, buvome jau apie penkiolika mylių iki Bafalo, kuris turėjo bemat pasirodyti šiaurės rytuose.

Kol plaukėme, mačiau keletą laivų, tačiau jie praslinko dideliu atstumu nuo mūsų, ir kapitonas visiškai nesistengė prie jų priartėti. Beje, "Rūstųjį" sunku pastebėti vandens paviršiuje – už mylios niekas net neįtartų jį čia plaukiant.

Bet štai už Bafalo ėmė aukštėti krantai, jie sudaro savotišką duobę, per kurią Eris pila savo vandenis į Niagarą. Dešinėje stūksojo smėlėtos kalvos, šen ir ten juodavo medžių grupės. Tolumoje plaukė daugybė prekybos laivų, žvejų burlaivių, garlaivių. Vietomis juodavo dangus nuo purvinų dūmų kamuolių, kuriuos greitai sklaidė lengvas rytų vėjelis.

Apie ką gi galvoja kapitonas, sukdamas į uostą? Nejaugi nesupranta, kad jam negalima arčiau priplaukti? Kas valandėlę laukiau, kad jis įsakys vairininkui pasukti šturvalą ir nukreipti laivą į vakarinį ežero krantą. Beje, galimas daiktas, jis pasirengęs pasinerti į Erio gelmes ir praleisti naktį po vandeniu?

Bet ne, nesuvokiamai užsispyręs jis vis dar plaukė į Bafalą.

Staiga vairininkas, įdėmiai žiūrėjęs į šiaurės rytus, davė savo bičiuliui kažkokį ženklą. Tas atsistojo, priėjo prie centrinio liuko ir nusileido į mašinų skyrių.

Bemaž tuo pat metu denyje pasirodė kapitonas; priėjo prie vairininko ir pusbalsiu su juo pasikalbėjo.

Ištiesęs ranką Bafalo link, vairininkas rodė į du juodus taškus, kurie matėsi "Rūsčiojo" dešinėje penkių ar šešių mylių atstumu.

Kapitonas atidžiai pažiūrėjo ten, paskui gūžtelėjo pečiais ir atsisėdo laivagalyje, nekeisdamas "Rūsčiojo" kurso.

Po ketvirčio valandos šiaurės rytuose pamačiau du dūmų stulpus. Pamažu juodieji taškai padidėjo ir įgavo konkrečią formą: tai buvo du laivai, išplaukę iš Bafalo uosto ir sparčiai artėjantys prie mūsų.

Staiga man atėjo į galvą, kad čia tie patys minininkai, apie kuriuos kalbėjo misteris Vordas ir kuriems buvo pavesta stebėti šią ežero dalį, – minininkai, kurių pagalbos visiškai galėjau tikėtis.

Šie naujausio pavyzdžio minininkai priklauso prie pačių greičiausių Jungtinių Valstijų karo laivų. Juose sumontuotos tobuliausios galingos mašinos, jie bandymų metu sugebėjo plaukti po dvidešimt septynias mylias per valandą.

Tiesa, "Rūstusis" plaukia kur kas greičiau, ir jeigu priešininkas prisiartintų per daug arti, kad būtų nebeįmanoma atsitraukti, jis visada gali panerti po vandeniu, kur jausis visiškai saugus nuo bet kokio persekiojimo.

Štai jeigu tie minininkai irgi sugebėtų panirti po vandeniu, jie, galimas daiktas, turėtų kai kurių šansų kovodami su "Rūsčiuoju", neaišku, kas iš jų būtų stipresnis.

Jau neabejojau, kad minininkų kapitonai buvo įspėti: turbūt Velsas telegrafavo jiems, kai tik grįžo į Tolidą.

Sprendžiant iš visko, jie pastebėjo povandeninį laivą ir dabar lėkė visu greičiu užkirsti kelio. Ir vis dėlto mūsų kapitonas, tarsi jų nepastebėdamas, ir toliau plaukė į Niagaros pusę.

Ko griebsis minininkai? Matyt, jie imsis priemonių atkirsti "Rūstųjį" nuo Bafalo, nuginti jį į Erio kampą, iš kur nėra išėjimo, – juk plaukti Niagara "Pasaulio valdovas" negalės.

Dabar pats kapitonas stojo prie vairo. Vienas jo žmonių stypsojo laivo priekyje, kitas nusileido į mašinų skyrių.

Aš baiminausi, kad dabar man įsakys grįžti į kajutę.

Dideliam mano džiaugsmui, to neatsitiko; atvirai kalbant, niekas nekreipė į mane nė mažiausio dėmesio.

Taigi gyvai jaudindamasis laukiau artėjančių minininkų. Jie jau buvo mažiau kaip už dviejų mylių nuo mūsų ir išlaikė tarp savęs tam tikrą atstumą, stengdamiesi laikyti "Rūstųjį" tarp dviejų ugnių.

"Pasaulio valdovo" veide mačiau tik giliausią panieką. Juk jis žinojo, kad tie minininkai nieko negalės padaryti, – reikia jam tik duoti įsakymą, ir "Rūstusis" nudums pirmyn, tyčiodamasis iš viso jų greičio. Keletas variklio apsisukimų, ir jo laivas bemat išeis iš apšaudymo zonos. Ir, žinoma, Erio ežero gelmėse jo nepasieks sviediniai!..

Dar po dešimties minučių nuo persekiotojų mus skyrė viso labo kokia mylia.

Kapitonas leido jiems priplaukti arčiau. Bet štai jis nuspaudė signalinio prietaiso rankeną, ir laivo greitis staiga padidėjo – tarsi šoktelėjo per bangas. Sakytum, tyčiodamasis iš minininkų, "Rūstusis" nė nemanė grįžti atgal, – ne, jis vis dūmė pirmyn. O jeigu jis praplauks tarp minininkų ir ims vilioti paskui save tol, kol tamsa neprivers persekiotojų mesti beprasmišką vaikymąsi?

Bafalo miestas jau kilo prieš mūsų akis. Kuo puikiausiai skyriau jo namus, varpines, elevatorius. Truputį toliau į šiaurės rytus, už keturių ar penkių mylių, prasidėjo Niagara.

Ko griebtis tokiomis aplinkybėmis? Plaukiu aš gerai. Kai lėksime pro minininkus arba, tiksliau sakant, tarp jų, gal pasitaikys proga šokti į vandenį, – proga, galimas daiktas, daugiau nebepasikartosianti?.. Kapitonas nesvarstydamas įsakys ištraukti mane, bet galbūt, jeigu panersiu, man pavyks išsprūsti iš jo letenų. Mane pamatys arba iš vieno, arba iš kito minininko. Jeigu jų kapitonai įspėti, jog galiu būti "Rūsčiajame", pasiųs man valtį.

Šansų, žinoma, būtų buvę daugiau, jeigu povandeninis laivas įplauktų į Niagaros upę. Gerai pažįstu Nevio salos krantus. Tačiau galvoti, kad kapitonas rizikuos įplaukti į šią kupiną krioklių upę, vis dėlto buvo per drąsu. Taigi reikia palaukti minininkų, o ten... ten bus matyti.

Turiu atvirai prisipažinti, aš vis dar nežinojau, kaip pasielgti. Ne, negalėjau ryžtis bėgti ir tuo pačiu prarasti bet kokią galimybę atskleisti paslaptį. Visu balsu prabilo policininko instinktas. Juk reikia tik ištiesti ranką, ir tas žmogus, paskelbtas už įstatymo ribų, atsidurs mano valdžioje! Ne, nebėgsiu. Tai reikštų, jog pripažįstu prakišęs lošimą. Bet, kita vertus, kas manęs laukia, jeigu liksiu "Rūsčiajame", ir kur jis mane nudangins?

Buvo ketvirtis septintos. Minininkai prisiartino prie mūsų,

laikydami atstumą tarp savęs dvylika ar penkiolika kabeltovų. Jeigu "Rūstusis" nepadidins greičio, tai vienas mininінkas bemaž atsidurs mūsų kairėje, o kitas – dešinėje.

Nepalikau savo vietos šalia jūreivio, stovinčio laivo priekyje. Stovėdamas prie vairo žiburiuojančiomis akimis ir surauktais antakiais, kapitonas, matyt, laukė patogaus momento padaryti paskutinį lemiamą manevrą.

Staiga iš kairiojo mininінko pasigirdo patrankos šūvis. Sviedinys, beveik liesdamas vandens paviršių, prašvilpė prieš pat "Rūsčiojo" nosį ir dingo už dešiniojo mininінko laivagalio.

Suvirpėjau. Jūreivis, stovėjęs šalia manęs, nenuleido akių nuo kapitono, regis, laukdamas kažkokio ženklo.

Bte kapitonas net galvos nepasuko, – matyt, niekada negalėsiu pamiršti gilios paniekos, atsispindėjusios jo veide...

Ūmai kažkas mane įstūmė į liuką, virš galvos užsitrenkė dangtis; garsiai užsidarė ir kiti liukai. Po minutės laivas paniro į vandenį ir dingo ežero gelmėse.

Nuaidėjo dar keletas patrankų šūvių – jų prislopintas dundesys vos vos pasiekė mane. Paskui viskas nutilo. Neryški prieblanda sunkėsi pro mano kajutės iliuminatorių. Nejausdamas bangų, povandeninis laivas be garso slydo Erio vandenų gelmėmis.

Mačiau, kaip greitai, kaip lengvai vyko tas "Rūsčiojo" pasikeitimas. Galimas daiktas, ne lėčiau ir ne sunkiau jis virsta automobiliu, nesulaikomai lekiančiu keliais.

Ko dabar griebsis "Pasaulio valdovas"? Matyt, jis keis kursą, jeigu tik nesiruošia persikelti į sausumą ir savo laivą paversti automobiliu. Tačiau gerokai pasvarstęs, nutariau, kad, suklaidinęs mininінkus ir paslėpęs pėdsakus, jis pasuks į vakarus, į Detroito upės žiotis. Vandenyje, galimas daiktas, bus tiek laiko, kiek reikės išeiti iš patrankų apšaudymo zonos, o tamsa natūraliai nutrauks persekiojimą.

Tačiau įvykiai klostėsi kitaip. Nepraėjo nė dešimties minučių, kai laive prasidėjo neįprastas sambrūzdis. Iš mašinų skyriaus mane pasiekė balsai ir motoro gaudesys. Nutariau, kad įvyko kažkokia avarija ir dabar "Rūstusis" bus priverstas išnirti į vandens paviršių.

Neapsirikau. Po kelių akimirkų prieblandą mano kajutėje pakeitė ryški šviesa. Laivas išniro paviršiun. Denyje pasigirdo žingsniai, visi liukai atsidarė; atsivėrė ir manasis.

Kapitonas vėl užėmė savo vietą prie vairo, tuo tarpu abu jo padėjėjai dar triūsė mašinų skyriuje.

Ar dar matyti mininінkai? Taip, viso labo už ketvirčio mylios.

Pastebėję povandeninį laivą, jie bemat ėmė mus vytis, bet šį kartą Niagaros kryptimi.

Prisipažinsiu, kapitono veiksmų niekaip nesupratau. Įvarytas į kampą, laivas, patyręs kažkokią avariją, jau nebegali panirti į vandenį; negali pasukti ir atgal, nes kelią užstojo minininkai. Matyt, bandys prisiglausti prie kranto, o ten, esant reikalui, virs automobiliu ir dings arba Niujorko valstijoje, arba Kanados teritorijoje.

Dabar "Rūstusis" skrodė bangas apie pusę mylios nuo persekiotojų. Minininkai paskui mus nėrė visu greičiu, bet, tiesa, negalėjo sugauti patogaus momento ir prisitaikyti šaudyti. "Rūstusis" tenkinosi tuo, kad išlaikė distanciją, nors be didelių pastangų galėjo ją padidinti, o sutemus pasukti prie dešiniojo kranto.

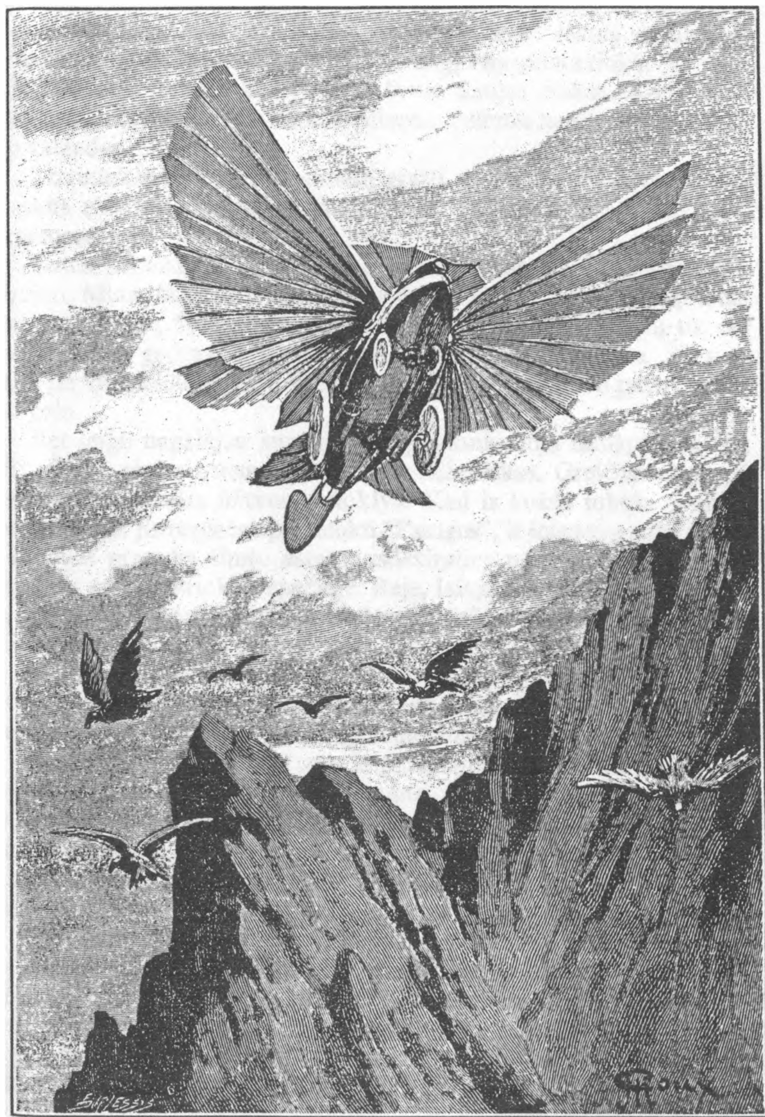
Bafalo kontūrai dešinėje pamažu nyko, o aštuntą valandą pasirodė Niagaros žiotys. Jeigu kapitonas, žinodamas, kad iš upės nėra išėjimo, vis dėlto nukreips į ją laivą, vadinasi, išėjo iš proto. Beje, nejaugi žmogus, pasiskelbęs "Pasaulio valdovu" ir pats tuo patikėjęs, ir be viso to ne beprotis?

Žvelgiau į jį: ramus, nesijaudinantis vyriškis net galvos nepasuko, kad mestų akį į minininkus.

Ši ežero dalis visiškai tuščia. Čia plaukioja mažai laivų, palaikančių ryšius tarp gyventojų, išsimėčiusių Niagaros krantuose, o šiuo metu jų nė vieno nesimatė. Net nė menkiausios žvejų valties nepastebėjau "Rūsčiojo" kelyje. Šiaip ar taip, persekiojantys minininkai turės netrukus sustoti.

Jau sakiau, kad Niagara prasideda tarp Amerikos ir Kanados krantų. Vienoje pusėje – Bafalas, kitoje – Erio fortas. Upės plotis – apytikriai trys ketvirčiai mylios, bet artėjant prie krioklių upė siaurėja. Niagaros ilgis – nuo Erio iki Ontario – apie penkiolika ljė; veržδamasi į šiaurę, ji atneša į Ontariją keleto ežerų - Aukštutinio, Mičigano ir Hurono – vandenis. Eris stūkso aukščiau už Ontariją trim šimtais keturiasdešimčia pėdų, o krioklys – ne mažiau kaip šimtu penkiasdešimčia pėdų. Savo forma krioklys panašus į pasagą, todėl ir vadinamas "Pasaga". Indėnai jį pavadino "Vandens griaustiniu", ir iš tikrųjų tai griaustinis: dunda ir dunda be perstojo, tas dundesys girdimas už keleto mylių.

Tarp Bafalo ir Niagaros Folso gyvenvietės upėje stūkso dvi salos: Nevio sala, dunksanti per vieną ljė nuo "Pasagos", ir Goato sala, skirianti Amerikos krioklį nuo Kanados. Goato kalvoje kažkada stovėjo garsusis "Vėžlio bokštas", drąsiai kylantis virš upės ant pat bedugnės krašto. Jį teko nugriauti, upei nuolat keičiant vagą, vis viena būtų

nuvirtęs į krioklį.

Verta paminėti du kaimus, stovinčius aukštutinėje Niagaros dalyje: tai Šloseris dešiniajame krante ir Čipeva – kairiajame, kaip tik abipus Nevio salos. Čia upės vaga darosi vis vingiuotesnė, tėkmė veržiasi vis greičiau ir už dviejų mylių pasiekia garsųjį Niagaros krioklį.

"Rūstusis" praplaukė pro Erio fortą. Saulės diskas beveik lietė Kanados horizontą, o iš rūko niro pilnatis. Sutemti turėjo greičiau negu po valandos.

Minininkai išvystė maksimalų greitį, bet atstumas netrumpėjo. Jaukūs mediniai namukai šmėkščiojo ūksminguose ir žaliuose krantuose.

Dabar "Rūstusis" jau nebegalėjo pasukti atgal, – tuo nebeteko abejoti. Minininkai neišvengiamai paskandintų jį. Tiesa, jų kapitonai nežinojo to, ką žinojau aš, – kad laivas išplaukė į paviršių tik dėl mechanizmo gedimo ir jau nebegalėjo slėptis po vandeniu. Šiaip ar taip, jie vis plaukė pirmyn ir, sprendžiant iš visko, buvo pasiryžę eiti iki galo.

Bet jeigu negalėjau suprasti mūsų persekiotojų užsispyrimo, tai "Rūsčiojo" elgesys man irgi atrodė savižudiškas. Greičiau negu po pusvalandžio kelią užtvers krioklys. Kad ir kokia tobula aparato konstrukcija, jis nepajėgs perplaukti "Pasagos", ir jeigu pagriebs srovė, tai laivas pranyks šimto aštuoniasdešimties pėdų prarajoje, kurią išgraužė vanduo krioklio apačioje. Beje, laivas dar gali priplaukti prie kranto ir, pavirtęs automobiliu, nudumti dviejų šimtų keturiasdešimties kilometrų per valandą greičiu!..

Ką man daryti, kam ryžtis? Ar nepamėginti nuplaukti iki Nevio salos? Reikia pasinaudoti gera proga. Juk "Pasaulio valdovas" niekada negrąžins man laisvės, – pernelyg daug žinau apie jo paslaptis!..

Bet bemat supratau, kad apie bėgimą negali būti nė kalbos. Tiesa, nebuvau uždarytas kajutėje, bet mane, pasirodo, akylai sekė. Kol kapitonas stovėjo prie vairo, jo palydovas, stovintis šalia, nenuleido nuo manęs akių. Žengus man bent vieną neatsargų žingsnį, suimtų ir surištų... Nuo dabar mano likimas glaudžiai siejosi su "Rūsčiojo" lemtimi.

Tuo tarpu atstumas tarp mūsų ir minininkų sutrumpėjo iki kelių kabeltovų. Galimas daiktas, dėl mechanizmo gedimo "Rūstusis" negalėjo labiau padidinti greičio. Bet kapitonas nerodė nė menkiausio nerimo ir, matyt, nesirengė sukti prie kranto.

Iš minininkų jau girdėjosi švilpesys: garai, besiveržiantys iš po vožtuvų, kartu su juodais dūmų kamuoliais kilo į dangų. Tačiau

girdėjau ir kitą garsą – krioklio riaumojimą, iki kurio dabar liko mažiau negu trys mylios.

"Rūstusis" plaukė kairiąja Niagaros protaka palei Nevio salą, kuri greitai liko užpakalyje. Po ketvirčio valandos pasirodė pirmieji Goato salos medžiai. Srovė darėsi vis greitesnė. Jeigu "Rūstusis" nesustos, minininkai bus priversti nutraukti persekiojimą! Juk jeigu tas prakeiktasis kapitonas sugalvos pulti į siaučiančią "Pasagos" krioklio srovę, nešoks gi jie į prarają paskui mus!

Iš tikrųjų pasigirdo švilpukai, ir minininkai sustojo: jie buvo jau apie penkis ar šešis šimtus pėdų nuo krioklio. Paskui nuaidėjo šūviai, ir keletas sviedinių praskriejo pro "Rūstųjį".

Saulė ką tik nusileido, užliejo sutemos, danguje išniro mėnulis, siųsdamas į šiaurę savo spindulius. Povandeninio laivo greitis, kas be ko, padvigubintas veržlios srovės, dabar buvo tiesiog neįtikėtinas. Dar akimirka, ir mes prasmegsime į juodą Kanados krioklio bedugnę!

Aš su siaubu žvelgiau į stačius Goato salos krantus, į grupelę Trijų seserų salelių, apgobtų audringos srovės vandens purslų.

Atsistojau. Jau norėjau šokti į upę ir plaukti į salą...

Tačiau šalia manęs stovinčio žmogaus rankos sunkiai nusileido man ant pečių.

Ūmai mašinų skyriuje kažkas sužvangėjo, platūs plaukmenys, priglausti prie laivo šonų, pavirto milžiniškais sparnais, ir "Rūstusis", jau pasirengęs nerti į bedugnę, smigo į orą ir perskrido per riaumojantį krioklį, apšviestą mėnulio vaivorykštės!

Penkioliktasis skyrius

"Erelio lizdas"

Kai kitą rytą pabudau po kažkokio sunkaus miego, "Rūstusis" stovėjo vietoje. Tuoj pat pajutau, kad jis nejuda nei žeme, nei vandeniu, nei lekia ore. Ar tai nereiškia, kad išradėjas pasiekė paslaptingąjį prieglobstį, kur iki jo nebuvo žengusi žmogaus koja?

Galimas daiktas, jeigu jau jis iki šiol nepanoro išsiskirti su mano persona, dabar man pagaliau pavyks atskleisti jo paslaptį?

Skaitytojas tikriausiai nustebs sužinojęs, kad aš galėjau taip kietai miegoti šios kelionės ore metu. Buvau nustebęs ir pats. Visiškai realu, kad į mano vakarienę buvo įmaišyta kokių nors migdomųjų; matyt, "Rūsčiojo" kapitonas nenorėjo, kad pamatyčiau, kur konkrečiai jis nusileido ant žemės. Įsiminiau tik siaubingą jausmą, kurį patyriau, kai laivas, varomas variklio, užuot nėręs į krioklio srautus, staiga pakilo lyg paukštis į orą, greitai mosuodamas plačiais ir galingais sparnais.

Taigi tas aparatas turi keturias paskirtis: jis tuo pat metu yra automobilis, laivas, povandeninis laivas ir skraidymo mašina. Žemė, vanduo, oras – jam paklūsta visos trys stichijos, jis gali judėti visur ir, kas be ko, labai galingai, labai greitai! Pakanka keleto minučių visiems tiems jo stebuklingiems pasivertimams. Tas pats mechanizmas tinka visiems keturiems judėjimo būdams!.. Aš pats buvau tų metamorfozių liudininkas! Bet kol kas taip ir nežinojau, – nors, galimas daiktas, man dar bus lemta atskleisti, – koks energijos šaltinis varo "Rūsčiojo" mašinas ir kas pagaliau yra genialusis išradėjas, kuris, sukūręs šį gudrų aparatą, valdo jį vienodai sumaniai ir ryžtingai.

Tą akimirką, kai "Rūstusis" pakilo virš Kanados krioklio, aš sėdėjau, prisiglaudęs prie savo kajutės liuko dangčio. Vakaras buvo giedras, ir aš turėjau galimybę stebėti aviatoriaus skridimo kryptį (žodžiu "aviatorius" vadinamas ne tiktai oreivis, valdantis skraidymo mašiną, bet ir pati skraidymo mašina – aut.). Jis skrido virš upės ir

pralėkė virš Kabančiojo tilto, permesto per upę trimis myliomis žemiau "Pasagos" krioklio. Čia prasideda neįveikiami Niagaros, kuri šioje vietoje pasuka į Ontarijo ežerą, slenksčiai.

Perskridęs virš slenksčių, aparatas, kaip man atrodė, ėmė sukti į rytus.

Kapitonas kaip ir anksčiau stovėjo laivagalyje. Nemaniau jo šnekinti. Kuriam galui? Jis vis viena man neatsakytų.

Pastebėjau, kad "Rūstusis" neįprastai lengvai paklūsta vairui. Manding, ore jis jautėsi taip pat laisvai, kaip ir vandenyje arba sausumoje.

Matydamas aparato tikslumą, galėjau suprasti neįsivaizduojamą didybę to, kuris pasiskelbė "Pasaulio valdovu". Jis turėjo ir valdė mechanizmą, toli pralenkusį visas mašinas, kurias padarė žmogaus rankos, – mechanizmą, prieš kurį visi žmonės bejėgiai. Iš tikrųjų kam jam parduoti aparatą, kam imti pasiūlytuosius milijonus? Taip, dabar supratau beribį pasitikėjimą, kurį skleidė visa šio žmogaus figūra. Bet kur nuves jį tas nepažabojamas valdžios troškimas? Juk galų gale troškimas gali išsigimti ir virsti tikra beprotybe...

Praėjus pusvalandžiui po to, kai "Rūstusis" pakilo į orą, net pats nesuprasdamas, panirau į visišką užmarštį. Kartoju, tą būseną, matyt, sukėlė kokia nors narkotinė madžiaga. Kapitonas turbūt nenorėjo, kad matyčiau kryptį, kuria jis skrenda.

Todėl ir negaliu pasakyti, ar "Rūstusis" ir toliau lėkė erdvėmis, ar plaukė jūros arba ežero paviršiumi, ar dūmė Amerikos keliais. Apie tai, kas įvyko naktį iš liepos trisdešimt pirmosios į rugpjūčio pirmąją, nieko doro neprisimenu.

Koks bus šios avantiūros tęsinys? Ir svarbiausia – kuo ji baigsis man pačiam?

Jau sakiau, kad tą akimirką, kai atsipeikėjau iš keistojo apsvaigimo, "Rūstusis" stovėjo nejudėdamas – taip bent man atrodė. Beje, negalėjau apsirikti: kad ir kaip judėtų aparatas, net jeigu skristų ore, aš iš karto pajusčiau.

Gulėjau savo kajutėje, kur mane paguldė be mano žinios; taip pasielgė su manimi ir pirmąją naktį, kurią praleidau "Rūsčiajame", kai plaukėme Erio ežeru.

Tačiau ar leis man dabar išeiti į denį, kai aparatas stovi ant žemės?

Pabandžiau atidaryti liuką, bet dangtis neatsivėrė.

"Ak, štai kaip! – pagalvojau. – Kaip matyti, mane išleis tik tada, kai "Rūstusis" vėl atsidurs vandenyje arba pakils į orą".

Šiaip ar taip, visiškai aišku – tomis sąlygomis aš juk niekaip nepabėgsiu.

Skaitytojas supras mano nekantrumą, mano nerimą, – juk absoliučiai nežinojau, kiek laiko aparatas stovės sausumoje.

Bet nepraėjo ir ketvirtis valandos, kai mane pasiekė atstumiamų sklendžių garsai. Kažkas iš viršaus atidarė liuko dangtį; šviesa ir oras pasruvo į mano kajutę.

Aš skubiai iššokau į denį, žengiau į ankstesnę savo vietą.

Mano žvilgsnis greitai apskriejo horizontą.

Kaip ir maniau, "Rūstusis" stovėjo sausumoje. Mes buvome didžiulėje dauboje, kurios apskritimas – tūkstantis penki šimtai ar tūkstantis aštuoni šimtai pėdų. Ji visa buvo išpilta gelsvu žvyru, čia niekur neaugo nė žolytė.

Dauba turėjo beveik taisyklingo ovalo formą ir tysojo iš pietų į šiaurę. Ją supo uolų siena; spręsti, kokio aukštumo siena ir jos dantyta ketera, negalėjau: virš mūsų kybojo tirštas rūkas, kurio dar neišsklaidė saulės spinduliai. Vietomis plačios garų juostos siekė smėlėtą gruntą. Matyt, rytas tik ką išaušo, – taigi rūkas turėjo netrukus išsisklaidyti.

Nepaisant pačios rugpjūčio pradžios, daubos gilumoje buvo gana vėsu. Tai rodė, kad dauba yra kalnuotoje vietovėje. Bet konkrečiai kokioje? Niekaip negalėjau to nustatyti. Šiaip ar taip, mes tebebuvome Naujajame Pasaulyje: kad ir kaip greitai skraidė "Rūstusis", jis negalėjo spėti perskristi per Atlanto ar Tykųjį vandenyną, – juk mes palikome Niagarą tikrai ne daugiau kaip prieš dvylika valandų.

Tą valandėlę iš kažkokio tarpeklio, iš kažkokios olos, stūksančios rūko apgobtos akmeninės sienos apačioje, išėjo kapitonas.

Kartkartėmis rūko uždanga viršuje plyšinėjo, ir aš mačiau siluetus didžiulių paukščių, kurių kimūs riksmai trikdė gilią tylą. Nežinia, galbūt mūsų sparnuotos pabaisos pasirodymas išgąsdino plunksnuočius, – juk jie nepajėgtų lenktyniauti su ja nei jėga, nei skrydžio greitumu.

Taigi viskas rodė, kad būtent čia buvo bazė, kurioje slėpėsi "Pasaulio valdovas" po savo fantastiškų kelionių. Kaip tik čia stovėjo garažas jo automobiliui, prieplauka jo laivui, angaras jo skraidymo mašinai.

Ir dabar "Rūstusis" nejudėdamas stovėjo daubos dugne.

Pagaliau galėsiu jį apžiūrėti kaip reikiant, – regis, niekas nesirengia man trukdyti. Turiu prisipažinti, kad, sprendžiant iš visko, mano persona kapitoną domino dabar ne daugiau kaip ir iki šiol. Prie jo priėjo abu palydovai, ir netrukus visas trejetas įžengė į olą, apie kurią jau sakiau. Taigi man atsiveria visiška laisvė apžiūrėti aparatą – šiaip ar taip, bent jau iš išorės. Kai dėl vidaus struktūros, tai aš, manding, apsiribosiu tik spėlionėmis.

Iš tikrųjų visi liukai, išskyrus manąjį, buvo uždaryti; mielai būčiau

mėginęs juos atverti. O juk rasi įdomiausia susipažinti su varikliu, kuris varo "Rūstųjį" daugelyje kelionių.

Nušokau ant žemės ir neskubėdamas ėmiau apžiūrinėti.

Aparatas buvo verpstės formos, priekyje labiau smailėjantis negu užpakalyje; korpusas padarytas iš aliuminio, o sparnai – iš kažkokios man nežinomos medžiagos. Jis stovėjo ant keturių dviejų pėdų diametro ratų, storomis padangomis, kurios įgalino sklandžiai važiuoti bet kokiu greičiu. Ratų stipinai panašėjo į kastuvėlius ir tikriausiai padėjo greičiau judėti vandens paviršiuje ir po vandeniu.

Bet ne šie ratai sudarė svarbiausią aparato varomąjį mechanizmą. Pagrindinis variklis susidėjo iš dviejų Parsonso turbinų, išilgai išdėstytų abipus kilio. Šių turbinų milžinišku greičiu sukami sraigtai, rėždamiesi į vandenį, varo aparatą pirmyn; aš net klausiau savęs, ar jie nevaro aparato ir ore.

Kad ir kaip ten būtų, bet aparatas laikosi ir juda ore todėl, kad turi plačius sparnus, kurie mašinai neveikiant buvo priglausti prie šonų tarsi plaukmenys. Turbūt išradėjas čia pritaikė "sunkesnių už orą aparatų" principą, įgalinantį skristi oro erdvėje, manding, greičiau už pačius galingiausius paukščius.

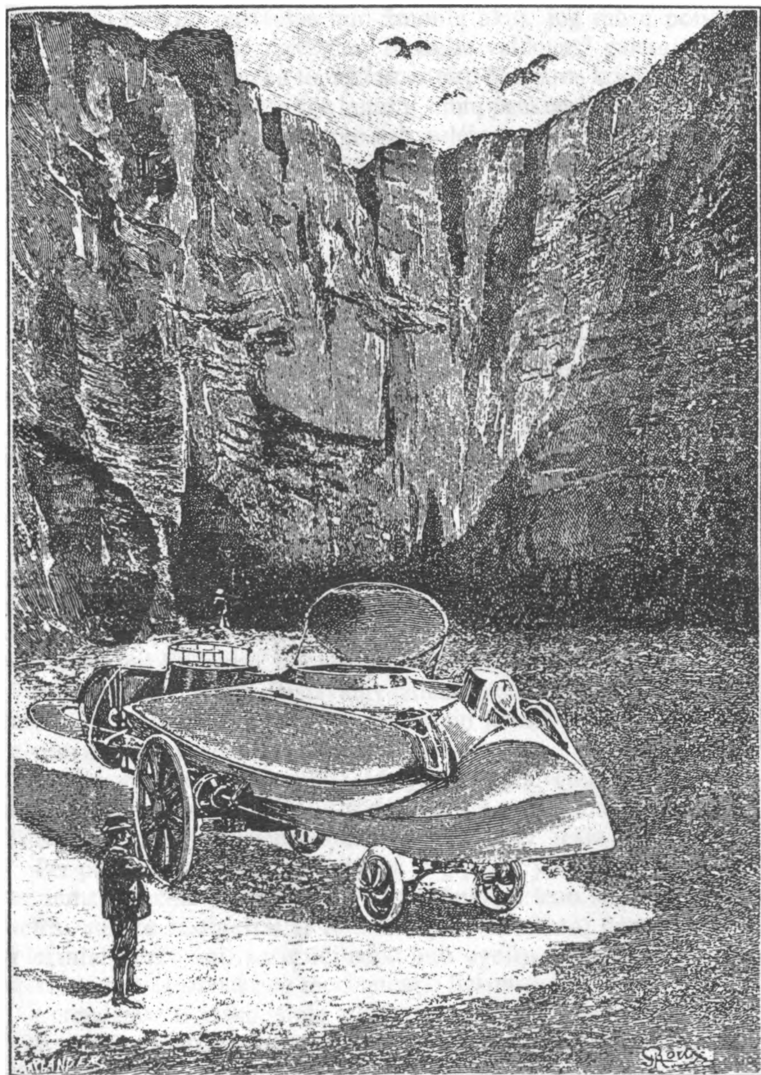
Kai dėl jėgos, verčiančios veikti šio sudėtingo mechanizmo visas dalis, tai, kartoju, ta jėga galėjo būti tik elektra. Tačiau koks šaltinis pripildo jo akumuliatorius? Ar nėra kur nors arti tiekiančios srovę elektros stoties? Galimas daiktas, vienoje kurioje šios daubos oloje veikia dinamo mašinos?

Taigi man apžiūrėjus paaiškėjo, kad aparatas turi ratus, turbinas, tačiau nieko nesužinojau nei apie jo mechanizmą, nei apie jėgą, kuri varo mechanizmą. O jeigu ir atskleisčiau tą paslaptį? Kad galėčiau ją kaip nors panaudoti, privalėjau būti laisvas, bet po to, ką pamačiau, – nors mačiau labai mažai, – "Pasaulio valdovas" nė už ką neišleis manęs iš čia.

Tiesa, dar liko galimybė pabėgti. Bet ar pasitaikys tokia proga? Jeigu nepavyko paspukti keliaujant "Rūsčiuoju", tai ar pasiseks dingti dabar, kai stovime šioje uolų tvirtovėje?

Pirmiausia reikėjo nustatyti, kur yra dauba, į kurią nusileido aparatas. Ar čia esama susisiekimo su išorės pasauliu? Ar esama išėjimo iš šio akmeninio maišo? Ar galima čia patekti be skraidymo aparato? Kurioje Jungtinių Valstijų dalyje esame?.. Kad ir kaip greitai skrido "Rūstusis", jis negalėjo per pusę paros palikti Amerikos teritoriją, apskritai Naująjį Pasaulį ir nusileisti Senajame! Vargu ar per vieną naktį jis spėjo nulėkti daugiau kaip keletą šimtų ljė.

Mintyse jau ne kartą šmėkštelėjo vienas spėjimas, kurį, manding,

G. Roux

vertėjo apgalvoti ir, galimas daiktas, laikyti tiesa. O ką, jei "Rūstusis" savo prieglobsčiu pąsirinko kaip tik Greit Eirį? Juk jam nesunku ten patekti. Ką gali ereliai ir pesliai, gali ir "Rūstusis". Šis nepasiekiamas lizdas taip puikiai paslėptas nuo žmonių akių, jog mūsų policija paprasčiausiai negali jo rasti; čia "Pasaulio valdovas" galėtų laikyti save absoliučiai saugiu. Be to, atstumas tarp Niagaros krioklio ir šios Mėlynųjų kalnų dalies neviršija keturių šimtų penkiasdešimties mylių, kurias "Rūstusis" be didelio vargo gali nulėkti per dvylika valandų.

Taip! Pamažu ši mintis užgožė visas kitas. Darosi aiškus ryšys tarp Greit Eirio ir laiško su inicialais autoriaus. Grasinimai mano adresu, draudimas atnaujinti paieškas, sekimas mano namų Longstrite, neįprasti reiškiniai, vykę Greit Eiryje, – visa tai buvo padarinys aplinkybių, kol kas dar nesuprantamų, bet susijusiu su šiuo žmogumi. Taip! Tai Greit Eiris!.. Greit Eiris!.. Jeigu praėjusį kartą nesugebėjau čia įžengti, tai vargu ar man pavyks pabėgti iš čia, – nebent tik su "Rūsčiuoju".

Ak, kad kuo greičiau išsisklaidytų rūkas! Galbūt pažinčiau vietovę, ir tada mano spėjimas virstų tikrove.

Kadangi man buvo duota visiška laisvė ir nei kapitonas, nei jo žmonės nekreipė nė mažiausio dėmesio, nutariau apeiti visą daubą.

Tą valandėlę jie visi trys buvo oloje šiaurinėje daubos dalyje, todėl savo apžiūrą pradėjau nuo pietų dalies.

Nužingsniavau palei akmeninę sieną, kurios apačioje žiojėjo gausybė plyšių. Viršutinė sienos dalis buvo beveik tobulai lygi, visur mačiau lauko špatą – vyraujančią Aleganų kalnų uolų padermę. Bet kokio aukštumo buvo toji siena, kaip atrodė jos ketera, – to dar nežinojau; reikėjo laukti, kol vėjas ar saulė išvaikys rūką.

Palengva ėjau toliau. Pasižvalgydamas po pustamsius urvus, juose mačiau lentų nuolaužas, sudžiūvusių žolių kuokštus; kapitono ir jo palydovų pėdos vis dar matėsi smėlyje.

Tie žmonės taip ir nepasirodė. Matyt, jie kažką veikė oloje, priešais kurią gulėjo keletas ryšulių. Atrodė, kad jie nori pernešti ryšulius į "Rūstųjį" ir rengiasi visiems laikams atsisveikinti su šia slėptuve...

Per pusvalandį apėjau visą daubą ir grįžau į jos vidurį. Vietomis ant žemės mačiau storą pabalusių nuo laiko pelenų sluoksnį. Šalia mėtėsi sulūžę rąstigaliai ir lentos, sijos, ant kurių dar tebebuvo geležiniai veržtuvai, susiraičiusios nuo ugnies metalinės dalys – kažkokio ugnies sunaikinto mechanizmo liekanos.

Sprendžiant iš visko, šioje aikštelėje neseniai būta gaisro, galbūt neatsitiktinio. Kaip galėjau to gaisro nesusieti su reiškiniais, pastebėtais Greit Eiryje, – su ugnimi, kurią žmonės matė virš akmenų sienos, su

tais garsais, kurie taip baisiai išgąsdino Plezent Gardeno ir Morgantono gyventojus?...

Bet kas čia per medžiagos, kas per metalinės dalys? Ir kodėl kapitonas panoro jas sunaikinti?

Tą akimirką smarkus vėjo gūsis papūtė iš rytų, ir dangus greitai išniro iš rūko. Ryškūs saulės spinduliai, dar nepasiekę zenito, užliejo aikštelę.

Nejučia riktelėjau.

Apie šimto pėdų aukštyje pasirodė akmeninės sienos ketera. Ir rytuose prieš mane staiga išaugo pažįstamas siluetas – siluetas uolos, savo kontūrais primenančios erelį...

Tai buvo ta pati uola, kurią matėme su misteriu Eliju Smitu, kai kopėme į Greit Eirį.

Abejonių nėra! Praėjusią naktį "Rūstusis" iš Erio ežero atskrido čia, į Šiaurės Karoliną. Šioje dauboje, kurią tuomet laikiau krateriu, yra jo prieglobstis. Čia lizdas, tinkantis galingam ir milžiniškam paukščiui, kurį sukūrė genialus išradėjas, – neprieinama tvirtovė, kurią įveikti sugebėjo tik "Rūstusis". Galimas daiktas, vienoje kurioje iš šių gilių olų yra požeminis perėjimas, kuriuo kapitonas susisiekia su išorės pasauliu ir gali iškeliauti, palikęs čia savo aparatą...

Dabar supratau viską! Supratau, ką reiškė pirmasis laiškas, atsiųstas iš Greit Eirio ir grasinęs man mirtimi. Jeigu mums tada būtų pavykę prasiskverbti į šią daubą, galimas daiktas, būtume netyčia užklupę "Pasaulio valdovą" ir atskleidę jo paslaptį...

Susijaudinęs stovėjau ir nejudėjau, įsmeigęs žvilgsnį į akmeninį erelį. Mąsčiau, ar neprivalau – nors ir rizikuodamas gyvybe, – ar neprivalau pabandyti sunaikinti tą aparatą, kol jis nespėjo atnaujinti savo skrydžio per visą pasaulį?!

Pasigirdo žvilgsniai.

Atsigręžiau.

Prie manęs priėjo kapitonas. Jis sustojo ir pažvelgė man tiesiai į akis.

Ilgiau nebegalėjau tramdyti savo jausmų.

– Greit Eiris!.. Tai Greit Eiris! – išsprūdo man.

– Taip, inspektoriau Strokai...

– O jūs, jūs – "Pasaulio valdovas"?

– Taip, to paties pasaulio, kuris jau vieną kartą įsitikino, jog aš – galingiausias iš mirtingųjų.

Apstulbau iš nuostabos.

– Kaip?! Vadinasi, jūs...

– Taip, - tarė jis, išdidžiai pakeldamas galvą. – Aš... Robūras...Robūras Užkariautojas.

Šešioliktasis skyrius

Robūras Užkariautojas

Vidutinio ūgio, kresnos figūros, primenančios beveik taisyklingą trapeciją, – kas be ko, ilgiausią jos kraštinę atstoja pečių linija. Virš tos linijos didžiulė, apvali kaip rutulys galva, stipriai užtupdyta ant galingo sprando. Akys, pasiruošusios sužėrėti bet kurią akimirką, virš jų nuolatos suraukti antakiai, rodantys nesutramdomą energiją. Trumpai kirpti, truputį besigarbanojantys metalinio atspalvio plaukai primena geležies drožles. Plati krūtinė kyla ir leidžiasi kaip kalvio dumplės. Rankos ir kojos – tokios pat galingos, kaip ir liemuo. Nei ūsų, nei bakenbardų. Plati barzda amerikiečių papročiu nepaslepia žandų raumenų, matyt, turinčių baisią jėgą.

Toks buvo šio nepaprasto žmogau portretas, išspausdintas visuose Jungtinių Valstijų laikraščiuose 18... metų liepos tryliktąją, kitą dieną po to, kai to portreto originalas sukėlė sensaciją, pasirodęs Veldono klubo Filadelfijoje posėdyje.

Kalbu apie Robūrą Užkariautoją, kadangi ne kas kitas, o jis pasakė dabar savo vardą, nuskambėjusį lyg grasinimas. Ir kur? Greit Eirio viršūnėje!

Turbūt čia vieta trumpai priminti įvykius, padariusius Robūrą visos šalies dėmesio centru. Juk tie įvykiai ir sukūrė prielaidas nuostabiems nuotykiams, kurie sudaro mūsų pasakojimo objektą ir kurių atomazgos negalėjo nuspėti žmonių protai.

Liepos dvyliktosios vakare Filadelfijoje vyko Veldono klubo posėdis. Pirmininkavo tūlas dėdulė Prudentas, vienas iš garbingiausių Pensilvanijos valstijos sostinės piliečių; sekretoriavo Filas Evansas, ne mažiau žinomas žmogus mieste. Svarstytas svarbus klausimas dėl oro balionų valdymo. Klubo administracijos pastangomis buvo pagamintas oro balionas, kurio talpa keturiasdešimt tūkstančių kubinių metrų, – jį pavadino "Go ahead!". ("Pirmyn!") Horizontaliam

skridimui prie baliono gondolos buvo numatyta pritaisyti lengvą, bet galingą elektros variklį, kuris suktų propelerį. Su tuo varikliu klubo nariai siejo dideles viltis. Bet kurioje oro baliono pusėje reikėjo įtaisyti variklį? Vieni sakė – lakūno gondolos užpakalyje; priešais gondolą, – kalbėjo kiti.

Klausimas vis dar nebuvo išspręstas, – tą dieną dviejų priešingų nuomonių šalininkai ypač karščiavosi. Posėdis įkaito tiek, kad kai kurie klubo nariai jau buvo pasirengę pradėti muštynes, kai ūmai pačiame susidūrimo įkarštyje kažkoks nepažįstamasis paprašė leidimo įeiti į posėdžių salę.

Jis pasisakė esąs Robūras ir pareikalavo žodžio. Visiems tylint, vyriškis prakalbo ir parodė susirinkusiems, jog puikiai išmano oro balionų valdymo problemą, pareiškė, kad jeigu žmogus tapo jūrų šeimininku, nes pasitelkė bures, ratą ir sraigtą, tai oro erdves jis galės užkariauti tik tada, kai naudos "sunkesnį už orą aparatą", nes toks aparatas – būtina laisvo judėjimo ore sąlyga.

Čia tęsėsi garsusis ginčas tarp oreivystės ir aviacijos. Šiame posėdyje, kuriame buvo daugiau "lengvesnių už orą aparatų" šalininkų, ginčas taip stipriai įsiliepsnojo, kad Robūras, kurį priešininkai čia pat apdovanojo ironiška pravarde "Užkariautojas", buvo priverstas palikti salę.

O praėjus kelioms valandoms po to keisto žmogaus dingimo, Veldono klubo pirmininkas ir sekretorius tapo paties įžūliausio užpuolimo aukomis. Jie vaikščiojo po Fermonto parką, lydimi dėdulės Prudento tarno Frikolino, kai staiga kažkokie žmonės puolė juos, užkimšo burnas, surišo rankas, o paskui, nepaisydami priešinimosi, nusitempė vargšus tuščiomis alėjomis ir pasodino į kažkokį aparatą, stovėjusį vienos parko laukymės viduryje. Kai prašvito, Robūro belaisviai pamatė, kad jie lekia erdvėmis virš nepažįstamos šalies.

Taigi dėdulė Prudentas ir Filas Evansas turėjo šansą asmeniškai įsitikinti, kad vakarykštis oratorius jų neapgavo, kad jis iš tikrųjų turi skraidymo mašiną, paremtą "sunkesnių už orą aparatų" principu, kuris, laimei ar nelaimei, davė jiems galimybę atlikti nepaprastą kelionę.

Tas aparatas, kurį sukonstravo ir pagamino inžinierius Robūras, rėmėsi dvigubu veikimu propelerio, kuris sukdamasis juda savo ašies kryptimi. Jeigu propelerio ašis vertikali, aparatas skrenda vertikaliai, jeigu ašis horizontali, skrenda horizontaliai! Tai savotiškas helikopteris; jis kyla aukštyn todėl, kad jo propeleriai, įžulniai smogdami į orą, sukuria keliamąją jėgą.

"Albatrosas" (taip vadinosi tas aparatas) – tai trisdešimties metrų

ilgio įrenginys su dviem propeleriais – priekyje ir užpakalyje. Skraidymo aparatas turėjo sistemą iš trisdešimt septynių keliamųjų propelerių, įtaisytų ant vertikalių ašių: po penkiolika iš abiejų korpuso šonų ir septynis – aukštesnius už kitus – viduryje. Taigi "Albatrosas" turėjo trisdešimt septynis stiebus, tačiau jie laikė ne bures, o propelerius, kuriuos mašinos, pastatytos kabinose, nepaprastai greitai suko.

Kai dėl energijos, kuri laikė ir varė aparatą ore, tai ją tiekė ne vandens garai ar kokio nors kito skysčio garai, ne suslėgtas oras arba kokios nors kitos tamprios dujos. Tai nebuvo ir kokių nors sprogstamųjų medžiagų mišinys. Ne, "Albatrosą" varė ta jėga, kuri naudojama ir daugeliui kitų tikslų, – elektra. Tačiau kaip ir iš kur išradėjas ėmė elektrą užpildyti savo akumuliatoriams? Visiškai tikėtina, – juk jo paslaptis taip ir liko neįspėta, – kad gaudavo elektrą iš aplinkinio oro, visada daugiau ar mažiau įelektrinto, panašiai kaip garsusis kapitonas Nemas, panardindamas savo "Nautilių" į vandenyno gelmes, gaudavo elektrą iš vandens.

Reikia pripažinti, kad nei dėdulei Prudentui, nei Filui Evansui nepavyko atskleisti paslapties per visą laiką, kai jiedu skrido "Albatrosu" aplink žemės rutulį.

Ekipažą sudarė bocmanas Džonas Terneris, trys mechanikai, du jų padėjėjai ir virėjas. Tų žmonių visiškai pakako aptarnauti oro laivui.

"Padedamas savo skraidymo mašinos, aš viešpatauju septintadalyje pasaulio, kur kas didesniame negu Australija, Okeanija, Azija, Amerika ir Europa, aš valdau oro Ikariją, tą neaprėpiamą atmosferos karalystę, kuri artimiausioje ateityje atiteks tūkstančiams ikarijiečių!" – taip kalbėjo Robūras dviems "Albatroso" keleiviams, jo priverstiniams palydovams.

Ir štai prasidėjo toji kupina nuotykių kelionė "Albatrosu" - pirmiausia virš beribių Šiaurės Amerikos platybių. Veltui dėdulė Prudentas ir Filas Evansas reiškė visai pagrįstus protestus; stipriojo teise Robūras atmetė juos, ir belaisviams teko nusileisti, tiksliau, paklusti tai teisei.

Skrisdamas į vakarus, "Albatrosas" paliko užpakalyje milžinišką Uolėtųjų kalnų grandinę ir Kalifornijos lygumą; paskui, perskridęs San Francišką, jis pralėkė virš Tykiojo vandenyno šiaurinės dalies iki pat Kamčiatkos pusiasalio. Prieš "Albatroso" keleivių akis atsivėrė Padangių imperijos panorama, jie išvydo ir Pekiną, Kinijos sostinę, apsuptą keturių eilių sienom. Keliamieji propeleriai pakėlė orlaivį dar aukščiau, ir jis ramiai perskrido per žilus Himalajų kalnus, padengtus

amžinuoju sniegu ir spindinčiais ledynais. Nenukrypstamai laikydamasis vakarų krypties, "Albatrosas" skrido virš Persijos ir Kaspijos jūros; paskui, aplenkęs Europos ribą, pasirodė virš Rusijos stepių ir Volgos. Jį matė virš Maskvos ir virš Peterburgo, jį įžiūrėjo Suomijos gyventojai ir Baltijos jūros žvejai. Pralėkęs virš Švedijos palei Stokholmo lygiagretę ir virš Norvegijos – Christianijos platumoje, "Albatrosas" pasuko į pietus, skrido tūkstančio metrų aukštyje virš Prancūzijos ir, nusileidęs virš Paryžiaus iki kokių šimto pėdų, apšvietė didžiąją sostinę akinančiais savo prožektorių spinduliais. Pagaliau apačioje prašmėkščiojo Italija su Florencija, Roma, Neapoliu, Viduržemio jūra, kurią "Albartosas" kirto įstrižai. Paskui pasiekė neaprėpiamos Afrikos krantus ir pralėkė virš jos nuo Espartelio kyšulio Maroke iki Egipto, apačioje palikdamas Alžyrą, Tunisą ir Tripolį. Vėliau pasukęs į Timbuktu, tą Sudano perlą, Robūras drįso skristi ir virš Atlanto vandenyno.

Visą laiką Robūras lėkė į pietvakarius. Niekas negalėjo sulaikyti "Albatroso" skrydžio virš tos neaprėpiamos vandenų platybės – nei audros, siautusios čia su neįtikėtina jėga, nei netgi baisusis viesulas, kuris įsuko orlaivį į savo sūkurį; jį "Albatrosas" vargais negalais nugalėjo, nes orlaivio vadas šūviu iš patrankos suknežino vandens stulpą.

Kai vėl pasirodė žemė – tai buvo prie Magelano įlankos, – "Albatrosas" praskrido virš jos iš šiaurės į pietus, aplenkė Horno ragą ir nulėkė toliau – virš Tykiojo vandenyno pietinės dalies.

Neišsigandęs tuščios Antarktikos jūrų, atlaikęs mūšį su ciklonu, nes jam pavyko prasiveržti į ciklono centrą, kur buvo palyginti ramu, Robūras tęsė skrydį virš bemaž neištirtos Greijamo Žemės. Apšviestas puikios pietų poliarinės pašvaistės, "Albatrosas" keletą valandų sukiojosi virš ašigalio, bet čia, vėl pagautas naujo uragano, jis vos neįlėkė į Erebuso ugnikalnio išsiveržusią ugnį ir tik per stebuklą išsigelbėjo.

Pagaliau paskutinėmis liepos dienomis, pakeitęs kursą ir vėl pasukęs į Tykųjį vandenyną, orlaivis sustojo virš kažkokios Indijos vandenyno salos ir, užkabinęs inkarą už pakrantės uolų, palaikomas ore savo keliamųjų propelerių, pirmą kartą per visą kelionės laiką pakibo virš žemės šimto penkiasdešimties pėdų aukštyje.

Ta uola, kaip vėliau sužinojo dėdulė Prudentas ir jo palydovas, buvo vadinama Čatemu, – ji dunksojo penkiolika laipsnių į rytus nuo Naujosios Zelandijos. Orlaivis sustojo čia tik dėl to, kad per paskutinį uraganą jo propeleriai buvo apgadinti, reikėjo remontuoti, nes jau

nebebūtų galėjęs pasiekti Ikso salos, – iki jos buvo likę dar du tūkstančiai aštuoni šimtai mylių. Toje nežinomoje Tykiojo vandenyno saloje ir buvo pagamintas "Albatrosas".

Dėdulė Prudentas ir Filas Evansas puikiai suprato, kad sutaisęs orlaivį Robūras negaišdamas tęs begalinę savo kelionę. Todėl dabar, kai "Albatrosas" inkaro lynu buvo pririštas prie salos, belaisviai neabejojo, jog idealesnių sąlygų pabėgti gali ir nebebūti.

Inkaro lynas buvo apie pusantro šimto pėdų ilgio. Tuo lynu be didelio vargo abu džentelmenai ir tarnas Frikolinas nusileistų ant žemės; nakties metu ne itin ir rizikuotų. Tačiau auštant pabėgimą pastebėtų ekipažo nariai, o kadangi iš Čatemo salos nėra kur dingti, juos vėl sugautų.

Ir tada jie sumanė drąsų planą: susprogdinti skraidymo aparatą dinamito patronu, paimtu iš atsargų, sunaikinti jo galinguosius propelerius kartu su išradėju ir ekipažu. Patys jie spės nusileisti lynu anksčiau negu nuaidės sprogimas, – ir ramiai stebės "Albatroso" žūtį, iš kurio neliks nė menkiausio pėdsako.

Sumanymą mūsų herojai įvykdė. Kai tik sutemo, jie padegė virvę ir, niekieno nepastebėti, lynu nusileido ant žemės. Tačiau netrukus jų pabėgimą demaskavo: iš orlaivio pasipylė šautuvų šūviai, laimei, nesužeidę nė vieno bėglio. Dėdulė Prudentas puolė prie inkaro lyno ir nupjovė jį. "Albatroso" varomieji propeleriai neveikė; orlaivį pagriebė vėjas; po geros valandos jis susprogo ir nukrito į Tykiojo vandenyno bangas.

Kaip prisimename, dėdulė Prudentas, Filas Evansas ir tarnas Frikolinas dingo naktį iš birželio dvyliktosios į tryliktąją, išėję iš Veldono klubo. Nuo to laiko apie juos nebuvo jokių žinių. Žmonės nežinojo, ką galvoti. Žinoma, niekam nė į galvą nešovė, kad gali egzistuoti koks nors ryšys tarp jų paslaptingo dingimo ir triukšmingos Robūro kalbos neužmirštamajame posėdyje.

Tačiau dviejų garbių klubo narių dingimas labai išgąsdino kolegas. Prasidėjo paieškos, įsikišo policija, į visas Senojo ir Naujojo Pasaulio dalis pasipylė telegramos. Tačiau nesulaukta jokių rezultatų. Ir penkių tūkstančių dolerių premija, pažadėta bet kuriam piliečiui, kuris pateiks kokių nors žinių apie dingusiuosius, taip ir liko Veldono klubo kasoje.

Tokia susiklostė padėtis. Puikiai prisimenu, koks nerimas visur kilo, ypač Jungtinėse Valstijose.

Ir štai rugsėjo dvidešimtąją Filadelfijoje, o vėliau ir kitur, pasklido sensacinga žinia: dėdulė Prudentas ir Filas Evansas grįžo į savo klubą.

Tą patį vakarą pakviesti į posėdį klubo nariai entuziastingai

sveikino abu savo kolegas. Į visus duodamus klausimus keliautojai atsakinėjo itin santūriai arba, tiesą sakant, visiškai neatsakinėjo. Bet štai kas paaiškėjo truputį vėliau.

Po pabėgimo ir "Albatroso" žuvimo dėdulė Prudentas ir Filas Evansas ėmė laukti progos išsikrapštyti iš Čatemo salos, o kol kas ieškojo maisto ir būsto. Vakarų pakrantėje jie sutiko čiabuvių gentį, kuri juos priėmė ganėtinai bičiuliškai. Tačiau sala buvo labai nuošali, laivai čia užsukdavo itin retai, todėl mūsų herojams reikėjo kantriai laukti; tik po penkių savaičių mūsų oreiviams pavyko įlipti į laivą, kuris ir atplukdė juos į Ameriką.

Ką gi veikė dėdulė Prudentas ir Filas Evansas grįžę į tėvynę?

Savaime aišku, tęsė nutrauktą darbą, baigdami tvarkyti oro balioną "Pirmyn", – jie vėl nekantravo pakilti į erdves, į viršutinius oro vandenyno sluoksnius. Jie nebūtų buvę tikri amerikiečiai, jeigu būtų kitaip pasielgę.

Kitų metų balandžio dvidešimtąją oro balionas buvo parengtas skrydžiams; jį išbandyti ruošėsi garsusis oreivis Haris U.Tinderis. Veldono klubo pirmininkas ir sekretorius turėjo jį lydėti.

Reikia pridurti, kad nuo jų grįžimo apie Robūrą nesigirdėjo jokių žinių. Beje, buvo rimto pagrindo manyti, kad po sprogimo "Albatrose", nuskendusiame Tykiajame vandenyne, to narsaus nuotykių ieškotojo karjera buvo visiems laikams baigta...

Pagaliau atėjo diena, kurią buvo numatyta skristi oro balionu. Įsimaišęs į daugelio tūkstančių žiūrovų minią, aš irgi buvau Fermonto parke. Dėl milžiniškų savo gabaritų "Pirmyn" turėjo pakilti į neregėtą aukštį. Tarp kitko, garsusis klausimas, kur tvirtinti propelerį – priekyje ar užpakalyje – buvo išspręstas labai paprastai ir logiškai: vieną propelerį pritvirtino gondolos priekyje, kitą – užpakalyje; elektros motoras turėjo juos sukti tokiu greičiu, kokio iki tol nepasiekta. Be visa kita, buvo labai puikus oras, giedras dangus ir nė menkiausio vėjelio.

Dvidešimt minučių po vienuolikos patrankos šūvis nekantriai miniai pranešė, kad "Pirmyn" pasirengęs kilti.

– Atrišti lyną! – iškilmingai ir garsiai paskelbė pats dėdulė Prudentas.

Oro balionas didingai ir lėtai pakilo į orą. Paskui buvo bandoma, kaip oro balionas juda horizontaliai. Šis manevras kuo puikiausiai pavyko.

Staiga nuaidėjo riksmas, kurį bemat pagavo šimto tūkstančių žmonių minia.

Šiaurės vakaruose pasirodė judantis kūnas, artėjantis neįtikėtinu greičiu.

Tai buvo tas pats orlaivis, kuris praėjusiais metais pagrobė du Veldono klubo narius ir kartu su jais skrido virš Europos, Azijos, Afrikos ir Amerikos.

– "Albatrosas"!.. "Albatrosas"!..

Taip, tai buvo jis; be abejo, juo skrido išradėjas Robūras Užkariautojas.

Kaip apstulbo dėdulė Prudentas ir Filas Evansas, kai išvydo tą patį "Albatrosą", kurį laikė sudužusiu. Taip, "Albatrosą" sunaikino sprogimas, jo nuolaužos kartu su inžinieriumi ir visu ekipažu nukrito į Tykųjį vandenyną! Tačiau beveik tuo pat metu pro šalį plaukęs laivas išgelbėjo skęstančius žmones ir atplukdė į Australiją, iš kur jie netrukus grįžo į Ikso salą.

Robūrą dabar valdė vienintelė mintis – atkeršyti. Todėl jis pastatė antrą orlaivį, galimas daiktas, gerokai tobulesnį. Sužinojęs, jog Veldono klubo pirmininkas ir sekretorius, jo buvę keleiviai, rengiasi atnaujinti bandymus su oro balionu, jis atskrido į Jungtines Valstijas ir numatytą dieną, numatytą valandą atsidūrė ten, kur reikia.

Nejaugi tas gigantiškas plėšrus paukštis dabar puls oro balioną? Galbūt Robūras, trokšdamas atkeršyti, tuo pačiu norės viešai įrodyti orlaivio pranašumą prieš oro balioną ir visus kitus aparatus, sukurtus "lengvesnių už orą" principu?..

Sėdėdami savo gondoloje, dėdulė Prudentas ir Filas Evansas puikiai suvokė grėsusį jiems pavojų, suprato, kokia lemtis laukia. Reikėjo pasprukti, bet ne horizontaliai – čia "Albatrosas" lengvai pavytų, – ne, reikėjo pakilti į viršutinius atmosferos sluoksnius, kur, manding, jie dar galėjo tikėtis kaip nors išsisukti iš grėsmingojo priešininko.

Taigi "Pirmyn" pakilo į penkių tūkstančių metrų aukštį. "Albatrosas" pasekė iš paskos, ir, kaip rašė laikraščiai, kurių ataskaitos ilgam išliko mano atminty, jis skrido aplinkui, vis labiau mažindamas ratus ir tarsi spausdamas "Pirmyn" į kumštį. Ar nesiruošė jis pulti oro balioną ir pradurti ploną apvalkalą?..

Išmetęs dalį savo balasto, oro balionas pakilo dar tūkstantį metrų. "Albatrosas", suteikęs savo propeleriams maksimalų sukimosi greitį, nusekė įkandin.

Ir staiga pasigirdo sprogimas: išretėjusiame ore vidinis dujų spaudimas padidėjo, oro baliono apvalkalas sprogo ir susiraukšlėjęs ėmė greitai kristi žemyn.

Tada "Albatrosas" prisigretino prie oro baliono, bet ne todėl, kad

pribaigtų, o kad suteiktų pagalbą. Pamiršęs kerštą, Robūras ir jo žmonės, čiupę dėdulę Prudentą, Filą Evansą ir oreivį Tinderį, padėjo jiems pereiti į "Albatroso" denį. Netrukus po to oro balionas kaip didžiulė skiautė nukrito ant Fermonto parko medžių.

Publika vos alsavo iš baimės ir susijaudinimo.

Kas įvyks dabar, kai Veldono klubo pirmininkas ir sekretorius vėl tapo inžinieriaus Robūro belaisviais?.. Ką darys Robūras? Nudums su jais į erdves, šį sykį visam laikui?

Tačiau visos abejonės bemat išsisklaidė. Stabtelėjęs keletą minučių penkių ar šešių šimtų metrų aukštyje, "Albatrosas" ėmė leistis, tarsi būtų nusprendęs nutūpti parko laukymėje. Bet jeigu orlaivis nusileis arti prie žemės, susijaudinusi minia gali užpulti kapitoną ir jo žmones, – nepraleis progos sučiupti Robūrą Užkariautoją...

"Albatrosas" leidosi vis žemiau ir, atsidūręs viso labo penkių ar šešių pėdų aukštyje virš žemės – jo keliamieji propeleriai monotoniškai sukosi – pagaliau sustojo.

Minia puolė į laukymę.

Ir tada nuaidėjo Robūro balsas. Pakartosiu tiksliai jo žodžius:

– Jungtinių Valstijų piliečiai! Veldono klubo pirmininkas ir sekretorius vėl mano valdžioje. Sulaikydamas juos aš tik pasinaudočiau savo teise – atpildo teise. Tačiau matydamas jų įniršį, kurį sukėlė "Albatroso" sėkmė, supratau, kad žmonių protai dar nepasirengę tam reikšmingam perversmui, kuris vieną gražią dieną atvers žmonijai kelią į oro erdves. Dėdule Prudentai, Filai Evansai, jūs laisvi!

Veldono klubo pirmininkas ir sekretorius, taip pat oreivis Tinderis po akimirkos nušoko ant žemės; "Albatrosas" pakilo trisdešimt pėdų virš žemės ir šitaip apsisaugojo nuo užpuolimo.

– Jungtinių Valstijų piliečiai! – tęsė Robūras. – Mano bandymas baigtas, bet dar neatėjo valanda jį atskleisti visiems. Dar neatėjo laikas sutaikyti priešingus ir prieštaringus interesus. Todėl palieku jus ir nusinešu savo išradimo paslaptį. Jo nepraras žmonija, jis priklausys visiems, kai žmonės pasidarys pakankamai išsilavinę ir išmoks nepiknaudžiauti juo. Sudie, Jungtinių Valstijų piliečiai!

Keliamieji ir varomieji propeleriai ėmė greičiau suktis, ir "Albatrosas" nuskrido į rytus, palydėtas entuziastingų minios šūksnių.

Todėl ir pateikiau su visomis smulkmenomis šią sceną, kad ji akivaizdžiai atskleidžia keistojo žmogaus dorovę. Matyt, tuo metu jis nejautė žmonijai jokių priešiškų jausmų. Tik saugojo savo paslaptį ateičiai. Tačiau, be abejonės, jo tone, jo veido išraiškoje jau tada

ryškėjo perdėtas pasitikėjimas savimi, savo genialumu, neregėtas išdidumas, kurį išugdė savo antžmogiškos galios supratimas.

Kas čia nuostabaus, jeigu visi šie jausmai palengva sustiprėjo taip, jog Robūras įsigeidė palenkti sau pasaulį, – tai aiškėja iš jo paskutiniojo laiško ir nedviprasmiškų grasinimų. Kaip matyti, bėgant laikui jo protas pasiekė tokią ribą, jog grėsė virsti tikra beprotybe.

Ką toliau veikė Robūras, nuskridęs su "Albatrosu", tai, lygindamas man žinomus faktus, nesunkiai galėjau įsivaizduoti. Nepaprastasis išradėjas nepasitenkino skraidymo mašina, net tokia tobula. Jis sumanė sukurti aparatą, galintį važiuoti žeme, plaukti ant vandens ir po vandeniu, skristi ore. Matyt, patyrę mechanikai, mokantys saugoti paslaptį, pagamino tokį aparatą Ikso saloje. Paskui antrasis "Albatrosas" buvo sunaikintas, – nėra abejonių. kad tai įvyko kaip tik čia, šiame akmeniniame Greit Eirio lizde, nepasiekiamame kitiems žmonėms. Štai tada Jungtinių Valstijų keliuose, gretimose jūrose ir oro erdvėje pasirodė "Rūstusis". Skaitytojas jau žino, kaip laivas paspruko nuo minininkų, kurie vijosi jį Erio ežere, kaip pakilo į orą, o aš – aš buvau jo belaisvis!

Septynioliktasis skyrius

„ Įstatymo vardu!"

Kaip baigsis mano nuotykis?.. Ar galiu kaip nors paveikti jo atomazgą – greitą ar įvyksiančią nežinia kada?.. O gal tik Robūras laiko ją savo rankose?.. Man tikriausiai niekada nepavyks pabėgti, kaip pavyko dėdulei Prudentui ir Filui Evansui Čatemo saloje. Reikia laukti. Tačiau kiek laiko laukti?

Šiaip ar taip, jei savo smalsumą ir patenkinau, tai tik įspėdamas Greit Eirio paslaptį. Galiausiai pakliuvęs į šį akmeninį maišą, sužinojau priežastį reiškinių, vykusių Mėlynųjų kalnų viename rajone. Dabar jau buvau įsitikinęs, kad šios šiaurės Karolinos apygardos gyventojams, Plezent Gardeno ir Morgantono žmonėms negresia nei ugnikalnio išsiveržimas, nei žemės drebėjimas. Čia nesimatė nė ženklo požeminės ugnies veiklos. Šioje Aleganų kalnų dalyje nėra jokio kraterio. Greit Eiris pasidarė Robūro Užkariautojo slėptuve, štai ir viskas. Turbūt atsitiktinai, skraidydamas virš Amerikos, jis surado šį neprieinamą "Erelio lizdą" ir panaudojo jį kaip sandėlį savo įrengimams ir maisto atsargoms, manding, čia jausdamasis saugesnis negu Ikso saloje Tykiajame vandenyne.

Taip, aš įspėjau Greit Eirio paslaptį, tačiau apie stebuklingąjį aparatą, apie tai, kaip jis veikia – važiuoja, plaukia ir skrenda – iš esmės nieko taip ir nesužinojau. Sakykime, kad jo sudėtingą mechanizmą varo elektra ir kad, pasinaudodamas kažkokiais naujais būdais, "Rūstusis", panašiai kaip ir "Albatrosas", išgauna tą elektrą iš oro... Bet kaip galų gale sukonstruotas tas aparatas? Neturėjau ir, matyt, neturėsiu galimybės jį apžiūrėti.

Mąstydamas apie savo lemtį, kalbėjau sau: "Pasaulio valdovas" nori likti nežinomas, tai nekelia abejonių. Kai dėl aparato, tai, jeigu prisiminsiu grasinimus, kuriuos rašė laiške jo išradėjas, iš jo, manding, greičiau reikia laukti blogio nei gėrio. Robūras sugebėjo išsaugoti savo

incognito praeityje ir, žinoma, norės taip elgtis ateity. Tačiau tik vienas žmogus gali nustatyti "Pasaulio valdovo" ir Robūro Užkariautojo tapatumą, ir tas žmogus – aš, jo belaisvis. Tik aš vienintelis turiu teisę ir net priedermę padėti ranką jam ant peties ir areštuoti įstatymo vardu!

Ar galiu tikėtis paramos iš kitur? Apie tai neverta nė galvoti. Viršininkai, be abejo, jau žino viską, kas įvyko Blek Roko užutėkyje. Džonas Hartas ir Nebas Vokeris grįžo, matyt, kartu su Velsu į Vašingtoną, apie viską papasakojo misteriui Vordui, ir tas dabar negali kurti iliuzijų ir tikėtis geros baigties. Arba jis mano, jog aš paskendau, kai "Rūstusis", išplaukdamas iš Blek Roko užutėkio, nusitempė mane paskui save su visu inkaru, arba galvoja, kad mane paėmė "Rūstusis" ir kad aš esu jo kapitono valdžioje.

Pirmuoju atveju jam lieka tik apraudoti velionį Džoną Stroką, vyriausiąjį Vašingtono policijos inspektorių.

Antruoju atveju... ir antruoju atveju vargu ar jis gali tikėtis kada nors išvysti savo pagalbininką".

Kaip žinia, liepos trisdešimt pirmosios nakties likutį ir visą kitą dieną "Rūstusis" plaukė Erio ežero paviršiumi. Apie ketvirtą valandą netoli nuo Bafalo jį ėmė vytis du minininkai, bet vis dėlto, tai nuskriedamas pirmyn, tai panirdamas po vandeniu, "Rūstusis" sugebėjo nuo jų pasprukti. Minininkai persekiojo mus ir Niagaros upėje, bet vėliau buvo priversti sustoti, nes srovė grasino nunešti į krioklį. Jau temo, ir minininkų kapitonai tikriausiai nutarė, kad "Rūstusis" žuvo Niagaros krioklyje. Paskui dar labiau sutemo, ir vargu ar kas nors pastebėjo aparatą tą akimirką, kai jis pakilo virš "Pasagos" krioklio, arba vėliau, kai skrido į Greit Eirį.

Bet grįžkime prie manęs. Ar ryšiuosi prakalbinti Robūrą? Ir ar teiksis mane išklausyti? Jis pasisakė man savo vardą – argi to nepakanka? Juk tikriausiai mano, kad jo vardas pats savaime yra atsakymas į visus klausimus...

Diena praslinko, neatnešdama jokių permainų. Robūras ir jo pagalbininkai visą laiką triūsė prie skraidymo aparato, kurio mechanizmams, matyt, reikėjo nemenko remonto. Todėl padariau išvadą, kad jis ruošiasi netrukus vėl leistis į kelionę ir, matyt, paims ir mane. Beje, jis gali palikti mane ir šioje dauboje, – juk išsikrapštyti iš čia negalėsiu, o maisto užteks gana ilgam...

Atidžiai sekiau Robūrą – atrodė, jis visą laiką buvo apimtas kažkokios nuolatinės egzaltacijos. Ką planavo jo liguistas protas? Kokius ateities planus kūrė tasai beprotis? Į kokius kraštus galvojo skristi? Ar ruošėsi įvykdyti laiške pareikštus grasinimus?

Pirmąją naktį Greit Eiryje praleidau ant sudžiūvusios žolės glėbio viename urve, kur man atnešė ir maisto. Rugpjūčio antrąją ir trečiąją Robūras ir jo pagalbininkai buvo iki kaklo įsitraukę į savo darbą ir beveik nešnekėjo. Matyt, planuodami ilgą oro kelionę, jie prikrovė į "Rūstųjį" didelį kiekį maisto produktų. Ar tik negalvojo Robūras vėl aplankyti Ikso salą, plytinčią kažkur Tykiojo vandenyno bekraščiuose plotuose?.. Susimąstęs jis vaikščiojo po daubą, kartais staiga sustodavo ir iškeldavo ranką į dangų tarsi grasindamas Dievui, tam Dievui, su kuriuo stengėsi pasidalyti pasaulio valdžią!.. O jeigu pernelyg įžūlus jo išdidumas atves į beprotybę? Jo palydovai, ne mažiau kvaištelėję negu jis pats, nebepajėgs jo sulaikyti? Kokios neįtikėtinos avantiūros jų laukia! Juk net tuo laiku, kai Robūras turėjo tik orlaivį, – jau tada jis laikė save stipresniu už stichiją, su kuria taip drąsiai grūmėsi. Dabar jam pavaldūs ir žemė, ir vanduo, ir oras – beribės erdvės, kur niekas negali jo pasiekti...

Taigi ateitis man grasino baisiomis katastrofomis. Pabėgti iš Greit Eirio anksčiau, negu mane privers dalyvauti naujojoje kelionėje, neįmanoma! Vargu ar pavyks pasprukti ir tada, kai "Rūstusis" atsidurs vandeny ar erdvėse. Nebent tik sausumoje, o ir tai, jeigu automobilis dėl ko nors sumažintų greitį. Menka viltis, ar netiesa?!

Kaip žinia, tą dieną, kai atvykome į Greit Eirio daubą, aš jau mėginau išpešti iš Robūro atsakymą dėl tolesnio savo likimo, bet veltui. Šiandien ir vėl sumaniau pabandyti.

Vidurdienį žingsniavau pirmyn ir atgal priešais centrinę olą. Robūras, stovėdamas prie angos, atidžiai mane sekė. Man pasirodė, kad nori pasišnekėti su manimi.

Priėjau prie jo.

– Kapitone,– tariau, – aš jau klausiau jūsų, bet jūs nepanorote atsakyti... Kartoju: ką manote su manimi daryti?

Mes stovėjome akis į akį, per du žingsnius. Jis žvelgė į mane sukryžiavęs rankas; jo žvilgsnis gąsdino mane. Gąsdino? Taip, tiksliai... Tai buvo žvilgsnis žmogaus, jau nebekontroliuojančio savo proto, žvilgsnis, kuriame, regėjosi, jau nieko nebebuvo žmogiška!

Pakartojau dar ryžtingiau:

– Ką manote su manimi daryti? Ar paleisite į laisvę?

Akimirką pasirodė, kad Robūras pasirengęs nutraukti tylą... Bet ne, matyt, jį visiškai užvaldė ta įkyri idėja. Jis vėl iškėlė ranką į dangų - šį gestą dar pastebėjau rytmetį, kai vaikščiojo po daubą. Rodėsi, kažkokia nenugalima jėga viliojo jį ten, į viršutinius atmosferos sluoksnius, dingojos, kad jis jau nebepriklauso Žemei, kad jam skirta

gyventi oro erdvėse, tapti amžinu oro vandenyno svečiu.

Nieko neatsakęs, tikriausiai net neišgirdęs mano žodžių, Robūras grįžo į olą. Terneris nusekė įkandin.

Neturėjau supratimo, kiek laiko Robūras rengiasi buvoti Greit Eiryje, kiek dienų gali tęstis šis laikinas atokvėpis. Bet rugpjūčio trečiąją, po pietų, pastebėjau, kad mechanizmų remontas baigtas, o aparato sandėliukai prikrauti maisto produktų. Terneris ir jo draugas į daubos centrą prinešė daug tuščių dėžių, lentų ir sijų, matyt, antrojo "Albatroso" korpuso liekanų, orlaivio, kurį paaukojo dėl naujosios mašinos. Visą tą krūvą apdėjo sausa žole. Manding, Robūras ruošėsi palikti slėptuvę ir daugiau nebesugrįžti.

Iš tikrųjų jis žinojo, kad Greit Eirio viršūnė jau sykį patraukė žmonių akis, kad jau bandyta čia prasiskverbti... Matyt, jis turėjo pagrindo baimintis antrojo bandymo, kuris gali būti sėkmingesnis, ir norėjo sunaikinti visus savo buvimo pėdsakus.

Saulė nusileido už Mėlynųjų kalnų viršūnių. Tiktai Blek Doumo viršukalnė dar liepsnojo jos spinduliuose. Kad vėl pakiltų skrydžiui, "Rūstusis", atrodo, laukė atslenkant tamsos. Niekas nežinojo, kad iš automobilio ir laivo jis gali virsti skraidymo mašina. Juk iki šiol jo niekas nematė ore. Galimas daiktas, šį ketvirtąjį savo aparato persikūnijimą "Pasaulio valdovas" parodys tik tada, kai įsigeis įgyvendinti savo beprotiškus grasinimus?..

Apie devintą valandą vakaro tiršta tamsa užgulė daubą. Nė vienos žvaigždės danguje, užstotame iš rytų atslinkusio rūko ir tamsių debesų. Dabar "Rūsčiojo" jau niekas nebegalėjo pamatyti nei iš sausumos, nei iš jūros.

Tada Terneris priėjo prie laužo, sukrauto daubos vidury, ir padegė sausą žolę.

Po akimirkos viskas aplink nušvito. Iš tirštų dūmų kamuolių pasirodė ilgi ugnies liežuviai, kurie plaikstėsi net aukščiau už akmeninę Greit Eirio sieną. Morgantono ir Plezent Gardeno gyventojai dar kartą galėjo pamanyti, kad prabudo ugnikalnis ir kad toji ugnis pranašauja greitą išsiveržimą...

Žvelgiau į siaučiančią ugnį, klausiausi garsaus degančių medžių traškesio. Robūras, stovėdamas "Rūsčiojo" denyje, irgi žiūrėjo į laužą.

Terneris su bičiuliu mėtė atgal į laužą nuodėgulius, išsviestus stiprios ugnies.

Palengva laužas užgeso. Liko tik tirštas pelenų sluoksnis; nakties sunkioje tamsoje vėl įsiviešpatavo tyla.

Staiga pajutau, kad kažkas sugriebė mane už rankos. Tai būta

Ternerio. Jis ėmė tempti mane prie skraidymo aparato. Priešintis buvo beviltiška, be to, ir jokios prasmės. Kad ir kas beatsitiktų, svarbiausia nelikti vienišam šitame akmeniniame kalėjime!

Kai tik užlipau ant denio, Terneris ir jo draugas užšoko įkandin manęs; draugas atsistojo laivo priekyje, o Terneris nusileido į mašinų skyrių; pastebėjau, kad tas skyrius buvo apšviestas elektros lempučių, kurių šviesa nesiskverbė išorėn.

Robūras užėmė vietą laivagalyje prie reguliatoriaus, kad kontroliuotų skrydžio kryptį ir greitį.

Mane vėl įstūmė į kajutę, liuko dangtis sutrinksėjo virš galvos. Vadinasi, ir šiąnakt man nebus leista stebėti "Rūsčiojo" manevrų ore, kaip ir tada, skrendant virš Niagaros krioklio.

Nors ir negalėjau matyti, kas vyksta denyje, bet puikiai girdėjau motoro ūžesį. Man net susidarė įspūdis, tarsi mes lėtai atsiplėšiame nuo žemės ir kylame aukštyn. Aparatas keletą kartų pasvyravo, po to apatinės turbinos ėmė greitai suktis, ir aš išgirdau galingų sparnų ritmingus mostus.

Taigi "Rūstusis" paliko Greit Eirį, ir turbūt visam laikui. Jis "atsišvartavo" ore, kaip sakoma apie laivą, išplaukiantį į jūrą, ir dabar skrido virš Aleganų kalnų. Matyt, nusileis žemiau tik po to, kai perlėks per kalnagūbrį, stūksantį šioje Amerikos teritorijoje.

Bet kur jis skrenda? Ar lekia virš plačių Šiaurės Karolinos lygumų, artėdamas prie Atlanto vandenyno? Arba, atvirkščiai, pasuko į vakarus, į Tykiojo vandenyno pusę? Galimas daiktas, jis neria į pietus – Meksikos įlankos link? Ar pavyks man rytmetį susigaudyti, virš kokios jūros skrendame, jeigu iš visų pusių matysiu tik dangų ir vandenį?

Praslinko keletas valandų. Kokios ilgos jos man pasirodė! Net nebandžiau užmigti. Tūkstančiai nerišlių minčių ūžė mano galvoje. Jos nešė mane į kažkokią fantastišką šalį, tuo tarpu "Rūstusis" – tas oro pabaisa – tempė mane į erdves. Lėkdamas savo pašėlusiu greičiu, kur atsidurs jis po šios begalinės nakties? Prisiminiau nuostabią "Albatroso" kelionę, – dėdulės Prudento ir Filo Evanso pasakojimą išspausdino Veldono klubas. Kelią, kurį įveikė Robūras Užkariautojas su savo "Albatrosu", visai ramiai galėjo nuskristi ir su "Rūsčiuoju" ir net, sakyčiau, kur kas lengviau: juk dabar viešpatavo ir žemėje, ir ore, ir jūrose!..

Pagaliau pirmieji saulės spinduliai įspindo į kajutę. Ar leis man išeiti į denį kaip tada, Erio ežere?

Stumtelėjau liuko dangtį, jis atsivertė.

Iki pusės išlindau laukan. Apačioje blizgėjo vanduo.

“Rūstusis” skrido virš kažkokios jūros tūkstančio ar tūkstančio dviejų šimtų pėdų aukštyje.

Robūro niekur nesimatė; galbūt jis sėdėjo mašinų skyriuje.

Terneris stovėjo prie vairo, jo bičiulis – laivo priekyje.

Išlindęs į denį, pamačiau tai, ko negalėjau regėti naktinio skrydžio metu nuo Niagaros krioklio iki Grit Eirio, – išvydau, kaip veikia abu milžiniški sparnai, mosuojantys abipus korpuso, tuo tarpu turbinos pašėlusiai sukosi po skraidymo aparato deniu.

Sprendžiant pagal padėtį saulės, pakilusios keletą laipsnių virš horizonto, mes skridome į pietus. Vadinasi, jeigu “Rūstusis”, perskridęs per Greit Eirio daubos sienas, nepakeitė krypties, po mumis plytėjo Meksikos įlankos vandenys.

Diena žadėjo būti karšta, tiršti švininiai debesys kilo iš vakarų. Šie netolimos audros pranašai, žinoma, neprasprūdo pro Robūro žvilgsnį, kai aštuntą valandą ryto jis pasirodė denyje ir pakeitė Ternerį. Galbūt jis prisiminė aną viesulą, kuris vos nepražudė jo “Albatroso”, ir baisųjį cikloną Antarktikos srityse, nuo kurio išsigelbėjo tik per stebuklą?

Tiesa, tai, ko tomis sąlygomis negalėjo padaryti “Albatrosas”, nesunkiai pajėgtų “Rūstusis”: išskris iš oro sferų, kur siautės stichijos, nusileis ant jūros paviršiaus, o jeigu ir čia labai stipriai banguos, kuo ramiausiai susiras prieglobstį gelmėse.

Beje, vadovaudamasis kažkokiu jam vienam suprantamu požymiu – jis, matyt, mokėjo atspėti orą, – Robūras nutarė, kad šiandien audros nebus, ir tęsė skrydį. Ir jeigu po vidurdienio nusileido ant vandens, tai toli gražu ne iš baimės dėl audros. “Rūstusis” – jūrų paukštis, tarsi fregata ar tulžys mokantis pailsėti ant vandens; skirtumas tik toks, kad jo metaliniai organai, kuriuos varo neišsenkanti elektros energija, nepažįsta nuovargio.

Plati vandens lyguma lingavo tuštut tuštutėlė. Nei burės, nei dūmelio nesimatė net pačiame horizonto pakraštyje. Vadinasi, niekas negalėjo pastebėti bekraštėje oro erdvėje “Rūsčiojo” skrydžio.

Diena praslinko be nuotykių. “Rūstusis” plaukė vidutiniu greičiu. Nesupratau kapitono ketinimų. Toliau plaukdami ta pačia kryptimi, mes vis viena turėjome pasiekti kurią nors iš Didžiųjų Antilų salų, o paskui atsidurti prie Venesuelos ar Kolumbijos pakrantės. Beje, visiškai įmanoma, kad artėjant nakčiai aparatas vėl pakils į orą ir perskris ilgą Gvatemalos ir Nikaragvos sąsmauką, kad greičiau pasiektų Ikso salą Tykiajame vandenyne.

Atėjo vakaras, saulė pasislėpė už kruvinai raudono horizonto. Jūra švytėjo fosforo blyksniais, atrodė, “Rūstusis” aplink save kėlė ištisą

debesį žibančių kibirkščių. Pasitelkęs mėgstamą jūreivių posakį, galėjau teigti, kad mūsų laukė “šuniškas oras”.

Matyt, šitaip galvojo ir Robūras. Man liepė vėl lįsti į savo kajutę, liuko dangtis vėl užsitrenkė.

Po keleto sekundžių pasiekė pažįstami garsai, ir aš supratau, kad "Rūstusis" pasinėrė į vandenį. Iš tikrųjų po penkių minučių jis jau ramiai plaukė jūros gelmėmis.

Baisiai išvargintas pavojų ir nerimo, užmigau giliu miegu, – šį sykį niekas man nedavė migdomųjų.

Kai prabudau – nežinau, kiek valandų miegojau, – “Rūstusis” vis dar plaukė po vandeniu.

Tačiau netrukus vėl išniro į paviršių. Dienos šviesa plykstelėjo į iliuminatorius, iš karto pajutau stiprų supimą; jūra galingai bangavo.

Mano kajutę atidarė, ir aš vėl atsisėdau prie liuko ir skubiai žvilgtelėjau į dangų.

Audra slinko iš šiaurės vakarų, sunkūs debesys nuolatos švytuliavo nuo ryškių žaibo blyksnių. Jau griaudėjo perkūnija, ją daug sykių kartojo aidas.

Aš buvau apstulbintas, negana to, išgąsdintas pašėlusiai greitai užgriūvančios mus audros. Nė vienas laivas nespėtų nuleisti burių, – taip veržliai ir ūmai puolė audra.

Tarsi pralaužęs debesų užtvarą, pašėlusia jėga mus užgriuvo škvalas. Jūra bemat pasišiaušė. Be perstojo siaučiančios bangos ritosi per “Rūsčiojo” denį. Jeigu nebūčiau tvirtai nusitvėręs už turėklų, mane tikriausiai būtų nusviedusios už borto.

Liko tik viena išeitis – aparatą paversti povandeniniu laivu. Paniręs kokias dešimt pėdų po vandeniu, jis vėl būtų saugus ir ramus. Toliau grumtis su įniršusios audros įsisiautėjusiom bangom nebeįmanoma.

Robūras tarsi sustingęs stovėjo prie vairo. Aš laukiau, kad tuoj tuoj man įsakys grįžti į kajutę, bet tokio paliepimo taip ir neišgirdau. Beje, apskritai nemačiau, kad būtų ruošiamasi paversti “Rūstųjį” povandeniniu laivu.

Kapitono akys žėrėjo. Jis be baimės žvelgė į audrą, tarsi metė jai iššūkį, tarsi laikė save neįveikiamu. Nebuvo galima gaišti nė vienos akimirkos, o jis, matyt, nė negalvojo panirti po vandeniu.

Ne! Jis vis dar stovėjo ta pasipūtusia išraiška, didingai kaip žmogus, laikantis save aukščiau už visą žmoniją!.. Žvelgdamas į jį, aš su siaubu klausiau savęs, ar jis nėra kokia nors fantastiška būtybė, pasirodžiusi iš kito, nerealaus pasaulio.

Ūmai jis prabilo:

– Aš Robūras... Robūras! Pasaulio valdovas!.. – pasiekė mane pro uragano ūžesį ir griaustinio dundesį.

Jis mostelėjo ranka, ir Terneris su bičiuliu suprato jo mostą. Tai buvo įsakymas, ir tie nelaimėliai, tokie pat bepročiai, kaip ir jų kapitonas, nesvyruodami jį įvykdė.

Išskleidęs savo plačiuosius sparnus, "Rūstusis" pakilo aukštyn – taip pat veržliai, kaip ir virš Niagaros krioklio. Bet jeigu aną sykį Robūrui pavyko išsigelbėti nuo kunkuliuojančios vandenų gelmės, tai šiandien jis nukreipė savo aparatą ir lėkė tiesiai į siautėjančią audrą.

Aplink "Rūstųjį" blykčiojo tūkstančiai žaibų, griaudėjo perkūnija, liepsnojo dangus. O laivas skrido tarp tų akinančių blyksnių, kas valandėlę rizikuodamas būti sudaužytas, lėkė į tikrą žūtį.

Robūras vis dar tebestovėjo ta pačia poza. Padėjęs vieną ranką ant vairo, kitą – ant reguliatoriaus, jis kreipė iš visų jėgų mosuojančią sparnus mašiną nuo debesies prie debesies, varė į pačią audros tirštumą, kur elektros iškrovos liepsnojo bemaž be perstojo.

Reikėjo pulti tą beprotį, sutrukdyti jam nukreipti savo aparatą į patį audros žaizdrą! Reikėjo priversti jį nusileisti ir ieškoti išsigelbėjimo po vandeniu, – kitur jau nebegalėjome jo rasti – nei ore, nei jūros paviršiuje! Tiktai ten, vandens gelmėse, jis galėjo visiškai saugiai išlaukti, kol baigsis rūsčiosios stichijos grumtynės.

Ir čia mano širdį sugniaužė baisus pyktis. Pareigos jausmas prabilo visu balsu. Taip, tegu tai gryniausia beprotybė, bet privalau sulaikyti piktadarį, kurį mano šalis paskelbė už įstatymo ribų, kuris savo baisiu išradimu grasina visam pasauliui, privalau jį nutverti už apykaklės ir atiduoti į teisingumo rankas! Juk aš esu Strokas, vyriausiasis policijos inspektorius Strokas!.. Pamiršęs, kur dabar stoviu, pamiršęs, kad esu vienas prieš tris virš siaučiančios vandenų stichijos, puoliau į laivagalį prie Robūro ir, stengdamasis perrėkti audros šėlsmą, sušukau:

– Įstatymo vardu aš...

Bet tą akimirką "Rūstusis" suvirpėjo tarsi nukrėstas elektros srovės. Visas jo karkasas sutraškėjo kaip traška žmogaus kūnas, veikiamas elektros iškrovos. Gavęs smūgį į patį korpuso centrą, "Rūstusis" su sulaužytais sparnais, su sudaužytomis turbinomis trenkėsi iš tūkstančio su trupučiu pėdų aukščio į Meksikos įlankos bangas!..

Aštuonioliktasis skyrius

Paskutinis žodis priklauso senajai Gred

Kai atsigavau – kiek valandų buvau praradęs sąmonę, nežinau, – grupė jūreivių, išgelbėjusių man gyvybę, apsupo lovą, kurioje gulėjau.

Prie mano lovos galvugalio stovėjo karininkas. Pamatęs, kad aš atsigavau, ėmė klausinėti.

Papasakojau viską... taip, viską! Ir mano klausytojai, galimas daiktas, pamanė, kad priešais juos nelaimėlis, kuriam grįžo gyvybė, bet, deja, negrįžo protas!

Aš plaukiau "Otavos" garlaiviu, atsidūrusiu Meksikos įlankoje pakeliui į Naująjį Orleaną. Plaukdama po audros, įgula pamatė nuolaužą, kurios nusitvėriau oro katastrofos metu, ir paėmė mane į laivą.

Šitaip buvau išgelbėtas, o Robūras Užkariautojas ir abu jo palydovai baigė kupiną nuotykių gyvenimą įlankos dugne. "Pasaulio valdovas", nutrenktas to paties žaibo, kuriam drįso mesti iššūkį vidury oro vandenyno, dingo visam laikui ir nusinešė su savimi nuostabiojo išradimo paslaptį.

Po penkių dienų "Otava" prisiartino prie Luizianos krantų ir rugsėjo dešimtosios rytą įplaukė į uostą.

Atsisveikinęs su laivo įgula, sėdau į traukinį ir išvažiavau į savo gimtąjį miestą – Vašingtoną, kurio nebe pirmą kartą nebesitikėjau pamatyti.

Suprantama, pirmiausia nuvykau į policijos departamentą, norėdamas pirmąjį savo vizitą padaryti misteriui Vordui.

Galite įsivaizduoti, kaip nustebo ir nudžiugo mano viršininkas, kai įžengiau į jo kabinetą!.. Juk po mano palydovų pranešimo jis turėjo rimtą pagrindą manyti mane žuvus Erio vandenyse.

Papasakojau jam viską, kas įvyko nuo mano prapuolimo dienos, – apie nesėkmingą minininkų persekiojimą ežere, apie "Rūsčiojo" skrydį

virš Niagaros krioklio, apie svečiavimąsi Greit Eirio krateryje ir pagaliau apie katastrofą virš Meksikos įlankos... Taigi jis sužinojo, kad aparatas, sukurtas Robūro genijaus, galėjo važiuoti ne tik žeme, bet plaukti vandenyje, skristi oro erdvėse...

Tokios mašinos kūrėjas, manding, ir iš tikrųjų turėjo teisę vadintis "Pasaulio valdovu". Juk jo aparatas, be abejonės, kėlė rimtą grėsmę visuomenės saugumui, nes žmonės neturėjo pakankamai priemonių su juo kovoti.

Bet to nepaprastojo žmogaus išdidumas, pamažu stiprėdamas, pastūmė jį grumtis erdvėse su grėsmingiausia stichija; ir tai, kad aš išnešiau sveiką kailį iš tos siaubingos katastrofos, buvo tiesiog stebuklas.

Misteris Vordas netikėjo savo ausimis.

– Kad ir kaip ten buvo, brangusis Strokai, – tarė jis man, – jūs grįžote, ir tai svarbiausia! Po garsiojo Robūro dabar jūs tapsite dienos didvyriu. Tikiuosi, garbė nesusuks jums galvos, kaip susuko tam pamišėliui išradėjui...

– O ne, misteri Vordai, – atsakiau. – Bet sutikite, kad dar niekada smalsaus proto žmogus, trokštantis patenkinti savo smalsumą, nepatyrė šitiek išbandymų.

– Sutinku, Strokai! Jūs atskleidėte Greit Eirio paslaptį, įspėjote "Rūsčiojo" persikūnijimo mįslę. Tiktai gaila, kad to "Pasaulio valdovo" išradimo paslaptis visiems laikams išnyko kartu su šeimininku...

Tą patį vakarą daugelis Jungtinių Valstijų laikraščių paskelbė nuodugnią ataskaitą apie mano nuotykius. Jų tikrumu niekas nesuabejojo; kaip pranašavo misteris Vordas, tapau dienos didvyriu.

"Inspektoriaus Stroko dėka, – rašė vienas laikraštis, – amerikiečių policija sumušė rekordą. Kitose šalyse policija daugiau ar mažiau sėkmingai veikia sausumoje ir jūrose, tuo tarpu Amerikos policininkas ryžosi persekioti nusikaltėlį ežerų ir vandenynų gelmėse, negana to – dangaus sferose".

Nežinia, galbūt mūsų amžiaus pabaigoje tai, ką aš padariau persekiodamas "Rūstųjį" ir apie ką čia papasakojau, pasidarys įprasčiausias dalykas mano būsimiems kolegoms?..

Taip pat nesunku įsivaizduoti, kokį sutikimą suruošė mano senoji tarnaitė, kai grįžau namo į Longstritą. Pamačiusi mane – arba mano šmėklą? – vargšelė vos neatidavė Dievui dūšelės! Paskui, išklausiusi mano pasakojimą, ji apsiverkė ir padėkojo Apvaizdai, išgelbėjusiai mane nuo daugybės pavojų!

– Na tai štai, pone, – tarė ji pagaliau, – dabar matote, kad aš buvau teisi?

– Teisi? Bet kada ir kur, mieloji Gred?

– Nagi tada, kai sakiau, jog Greit Eiryje įsitaisė pats velnias.

– Bet juk tas Robūras nebuvo joks velnias.

– Na ir kas! – paprieštaravo senoji Gred. – Man regis, jis nė trupučio nebuvo geresnis už aną!

1904 m.

TURINYS

Robūras Užkariautojas

Pasaulio valdovas

Žiulis Vernas
ROBŪRAS UŽKARIAUTOJAS
Romanai

Redaktorius **V. Venclovas**
Dailininkas **V. Oržekauskas**
Tech. redaktorius **A. Kutkus**

SL 1467. 1995 04 03. 10 leid. apsk. l.
Užsak. Nr. 457 Tir. 5000
"ANBO" leidykla, Servitutų 3a - 2, 3002 Kaunas.
Rinko ir maketavo UAB "Kompdiskas".
"Spindulio" spaustuvė, Gedimino 10, 3000 Kaunas.
Kaina sutartinė

Malonus Skaitytojau!

Jūsų rankose įžymaus prancūzų rašytojo, mokslinės fantastikos pradininko ir klasiko Žiulio Verno knyga. Numatome ir toliau leisti jo knygas. Taigi Jūs turėsite galimybę užsiprenumeruoti jas visuose Lietuvos pašto skyriuose ir Jums knygos bus pristatomos į namus registruota siunta. Be to, prenumeratą priima visi Knygos draugijos skyriai. Pirmojoje serijoje pateiksime pirmą kartą verčiamus į lietuvių kalbą romanus, kurių sąrašą rasite viršelyje. Lauksime Jūsų pasiūlymų ir pageidavimų. Rašykite.

O kitame puslapyje rasite du kvitus: vienas Jums, kitas – Jūsų draugui. Išsikirpę kvitą ir jį užpildę namuose, Jūs sutaupysite laiko, nereikės pirkti kvito.

Sekite reklamą! Antroji knyga – "Juodoji Indija" – jau skuba pas Jus! Ji atneš siurprizą: ją įsigiję, jau dalyvausite loterijoje, kurioje galėsite išlošti nuo vienos iki penkių mūsų leidžiamų Žiulio Verno knygų! Linkime sėkmės!

Sekančios knygos prenumerata prasidės už mėnesio po šios knygos išleidimo. Nepamirškite užsiprenumeruoti!

Leidykla ANBO

Numatomų išleisti Ži

SĄRAŠ

Pirmoji

- Robūras Užkariautojas.
- Pasaulio valdovas.
- Juodoji Indija.
- 500 begumos milijonų.
- Archipelagas ugnyje.
- Tėvynės vėliava.
- "Čensleris".
- Kelionė į Žemės centrą.
- Penkios savaitės oro balionu.
- Drama ore.

- Plaukiojanti sala.
- Kailių šalyje.
- Hektoras Servadakas.
- Meteorą besivejant.
- Drama Livonijoje.
- Pietų žvaigždė.
- Pilis Karpatuose.
- Vilhelmo Štorico paslaptis.
- Nukentėjusieji iš paskendusio "Džonatano".

Leidimo eigoje galimi pakeitimai bei papildymai.

Leidykla "ANBO"

ISBN 9986-507-05-7